

Nuri SINIR
İŞKENCE
KARANLIĞINA DOĞRU

Institut kurde de Paris

Nuri SINIR

**İŞKENCE
KARANLIĞINA
DOĞRU**

Anı

İşkence Karanlığına Doğru

Nuri SINIR

nasAjans

Birinci Baskı İstanbul-Aralık / 2016

nasAjans Yayınları **21**

Anılar **2**

Editör

Mehmet Gül

Kapak

Siyamed Şeyhmus Sınır

Baskı

Özdemir Matbaacılık

Davutpaşa Cad. 4. Güven Sanayi Sitesi

C Blok No: 242

Topkapı / İstanbul

Tel: 0212 577 54 92

ISBN: 978-9944-221-18-4

Tüm hakları saklıdır.

nasAjans'tan izinsiz basılıp çoğaltılamaz.

nasAjansYayınları

Alemdar Mah. Divanyolu Cad. Erçevik İşhanı, Kat: 2,

D.: 212-213 Cağaloğlu-Fatih/ İstanbul

Tel.& Faks: 0212 567 27 68 - 576 82 21

nasajans@gmail.com

Nuri SINIR

**İŞKENCE
KARANLIĞINA
DOĞRU**

Anı

Institut kurde de Paris

İnsanlık mücadelesinde yaşamını yitirenlerin anısına..

Yayıncının Notu

Elinizdeki kitap, Nuri SINIR'ın siyasal mücadelesinin bir kesitinde yaşamış olduğu anılarının bir kısmını kapsamaktadır.

Yaşananlar gerçek olsa da inanılması zor uygulamalarıyla Diyarbakır 5 Nolu askeri cezaevinde bizzat muhatap olduğu ve tanıklık ettiği insanlık dışı işkenceleri sade bir dille anlatan Nuri Sınır, günümüzde yaşadıklarımızı dikkate aldığımızda, birçok çevre tarafından lanetlenen 12 Eylül Askeri Darbesinin aslında sona ermediğini, Kürtler için farklı biçimler altında devam ettiğini de göstermektedir.

İnsan, diğer tüm canlı varlıklardan farklı olarak, yaptıklarının ve muhatap olduklarının muhasebesini yapan bir varlıktır. Sonuçları itibariyle zararlı olan pratiklerden arınması, tasavvur gücü sayesinde daha iyisini yapması beklenir.

Ne yazık ki bunu göremiyoruz; insan, olumlu ve olumsuz yanlarıyla evrimleşmeye devam ediyor; iyilikleri gibi kötülüklerini de gerekli bir yük gibi taşımaya sürdürüyor. Artık tarihte kalmış insanlık dışı uygulamaları kutsalı saydığı inançlarının aracı yapan IŞİD gibi bir cinayet şebekesinin türeyeceği ve esas olarak da Kürtleri hedef alacağı

kimin aklına gelebilirdi ki?

İnanıyoruz ki Nuri Sınır'ı anılarını paylaşmaya iten en önemli sebep, artık geride kaldı dediği insanlık dışı muamelelerin artarak devam etmesidir. 12 Eylül'de kısmi olan uygulamalar şimdi, bütün bir topluma yayılmış durumda. Geçmişte evlerimiz yıkılıyor, bireysel olarak saldırıların muhatabı oluyorduk; şimdi kentler ve bütün bir halk olarak yıkım ve talanın muhatabıyız. İnsanın, izlemiş olduğu serüven boyunca gerek inanç ve gerekse ahlaki olarak "anormal" bulup hayatın dışına ittiği ne kadar gayri insani davranış varsa, bugün, paramiliter örgütler ve devletler tarafından hızla "normal"e dönüştürülmekte ve ne acı ki toplumun geri kalan kısmı tarafından her gün biraz daha bütün bu gayri insani politikalar olagan karşılanmaktadır.

Artık biliyoruz ki makulde direnmedikçe daha kötüsünü önlemenin yolu yoktur. Bütün olumsuzluklara karşın insan, inanıyoruz ki, bir yolunu bulup daha iyi ve her bir insanın hak ettiği daha özgür ve adil bir toplumsal düzen kurmayı başaracaktır. Bunun için yaşamak, bizden sonraki kuşaklara daha iyi bir dünya bırakmak amacıyla şimdiden direnmenin ne kadar önemli olduğunu anlamak, Nuri Sınır'ın anılarını okuyunca daha kolaydır.

Büyük yıkımlardan sakınmak için şimdiden küçük acılara katlanmaya başlamalıyız ki daha büyükleriyle muhatap olmayalım dileğiyle...

Merhaba Nuri,

Selamlar, sevgiler...

Cezaevi anılarını büyük bir ilgiyle, dikkatle ve hüzünlerle okudum. Önce 'Başlarken' bölümünü, sonra 'İstanbul' bölümünü, sonra 'Diyarbakır' bölümünü, son olarak da 'Sonsöz' bölümünü okudum. 'Başlarken' bölümü, Önsöz olarak değerlendirilebilir.

'Diyarbakır' bölümünün 25. Sayfasında, Behram Paşa Camii yakınındaki bir evden söz ediyorsun. Kendi eviniz. Dilerim o ev, eviniz hala ayakta ve siz aile olarak hala orada yaşıyorsunuzdur...

Behram Paşa Camii'ne yakın bir yerde, bizim bir vakıf evimiz var. Caminin avlusundan Meryem Ana Kilisesi'ne doğru çıkışta, 100 m. kadar ileride bir ev... Sizi, Behram Paşa Camii yakınındaki evinizde ziyaret etmek çok hoş olacak...

Dostumuz İsa Tekin'i yakından yanıyorum. Mali müşavir olduğunu, eski para koleksiyonu yaptığını, 'Diyarbakır 5 Nolu' kitabını, bu kitabın ikinci cildi için hazırlık yaptığını, Gülseren'i, çocukları, içmimar Sinem'i, Kayapınar'daki yeni evlerini vs. yakından tanyorum ama, İsa'nın şair olduğunu senin çalışmandan öğrendim. Çok hoş...

s. 36 da, Sray kapı'daki eski cezaevinden söz ediyorsun, o cezaevinde, Mustafa Barzanin'in iki yaşındayken, 1905 yılında anasıyla birlikte kaldığını belirtiyorsun, 1925'de Şeyh Sait ve arkadaşları da o cezaevinde kalmışlar. 1990'da, Musa Anter'in de orada kaldığını biliyorum. 1958'de, İleri Yurt Gazatesi'nin çıktığı dönemde, Kımıl'ın yayımlandığı dönemde, Musa Ağabey, Canip Ağabey, Abdurrahman Efhem ağabeyler de o cezaevinde kalmışlar...

1970 kışında, Filistin'den dönüp Urfa'dan Türkiye'ye giriş yaptıktan sonra, Diyarbakır'da yakalanan Dev-Genç'liler vardı. 11-12 Dev-Genç'li. Bunlar da bu cezaevinde kalmışlardı... Bunlardan, Tuncer Sumer ve Kadir Manga, Erzurum Atatürk Üniversitesi'nde öğrenciydi.

Bu arkadaşlardan biri de Hüseyin İnan'dı. Hüseyin İnan'ı da tanırdım. Doğu Anadolu'nun Düzeni, Sosyo-Ekonomik ve Etnik Temeller kitabı 1969 da yayımlanmıştı. O yıl, Ankara'da, Orta-Doğu Teknik Üniversitesi'nde bu kitabın tanıtımıyla ilgili bir konferans düzenlenmişti. Hüseyin İnan'ı o konferans'tan tanıyorum. Kendisinin Sarızlı bir Kürd olduğunu söylemişti.

1970 baharında, Erzurum'dan Halit Güneşle birlikte, bu arkadaşları ziyaret girmiştik. Halit o zaman Atatürk Üniversitesi'nde öğrenciydi. O zamanlar, Mehdi ve Niyazi Usta, Silvan'dan Diyarbakır'a taşınmışlar, Belediyeye yakın bir yerde, Cihan Palas'a yakın bir yerde, Ar Pasaj'da atelyeleri vardı.

BU atelyede Canip Yıldırım Ağabay de bize katıldı. Üçümüz bu arkadaşları ziyaret gittik.

Bu arkadaşlar, Cezaevini ana giriş kapısının hemen üstünde olan bir koğuşa kalyıyorlardı. Bu koğuşa, Kapıaltından merdivenle çıkılıyordu. Koğuştan ranza yoktu. Gece yataklar, yere seriliyordu. Koğuşun, cazaevinin dışına bakan geniş bir penceresi vardı. Pencerenin sahanlığı da genişti. Hüseyin İnan, dizlerini kırarak o sahanlıkta oturur, sırtını duvara dayayarak cezaevine geleni-gideni, gireni-çıkamı izlerdi.

Saraykapı'daki bu cezaevinde, 1973 yılında, bahar, yaz aylarında ben de kalmıştım. Halil Ağa ve ben, Sıkıyönetim Askeri Tutukevi'nde, cezası ilk onaylananlardandık.

2

Bizden önce Turan Temizyürek, cezası onaylanarak, Sıkı yönetim Askeri Tutukevi'nden Saraykapı'daki bu cezaevine sevk edilmişti. Turan hoca, Lice'de öğretmendi. Kürdçülük propagandası iddiasıyla cezaevinde tutuluyordu. Biz oraya vardıkdan birkaç gün sonra, Turan hoca buradan ilçe cezaevine sevk edilmişti.

Bize siyasi mahkum deniyordu. Memurlar koğuşu denen bir koğuşta kalıyorduk. Bu koğuşa birinci koğuşun havalandırmasından merdivenle çıkılıyordu.

Koğuşta, tutuklu bir kişi kendisini tanıttı. Ben hemen tanıdım. 1970'de, Dev-Gençli arkadaşların kaldığı koğuşta gardiyanlık yapıyordu. Bizim ziyaretimiz sırasında birkaç defa koğuşa girip çıkmıştı. Bir cinayetle adı geçtiği için tutuklanmış... Kendisi söyledi. " O zaman neden sizin ziyaretiniz sırasında koğuşa girip çıkıyordum? Müdür sizi dinlememi istemişti..."

Cezaevinde, Lice'den, Dicle'den, Ergani'den Siverek'ten, Hazro vs. yerlerden, hırsızlık, yankesicilik, yaralama, kan davaları, uyuşturucu satıcılığı gibi toplumsal suçlardan getirilmiş gençler vardı . Bunlar Halil Ağa'yı çok küçümserlerdi. "Bu yaşlı adam, nasıl siyasi mahkum olur" "Türkçe bile bilmeyen bu adam nasıl siyasi mahkum olmuş"... derlerdi... Ben, Halil Ağa'nın değerli, yurtsever bir Kürd olduğunu anlatmaya çalışırdım... Şaşırırlardı. Hali Ağa o günlerde 76 yaşındaydı. Eruhlü bir Kürddü. Güney Kürdistan'daki mücadeleye Mele Mustafa Barzani'ye yardım ettiği iddiasıyla yargılanmış cezalar almıştı..

O günlerde, Behçet Cantürk, kalabalık bir grupla cezaevine getirildi. Bir cinayet davasından dolayı Lice'den getirilmişler... amcalar,

yeğenler, kalabalık bir grup. Belki 15 kişi var.

Biz havaladırmada Halil Ağa ile dolaşıyorduk. Halil Ağa Behçet Cantürk'ün dikkatini çekmiş, tanıştık. Halil Ağa hep Kürdçe konuşurdu. Bahçet Cantürk'le de Kürdçe konuştu. Behçet Cantürk, Halil Ağa'ya

saygı gösteriyordu ve çok itibar ediyordu. Bu beni çok duygulandırmıştı. Toplumsal suçlardan gelen Kürd gençler, Behçet Cantürk'ün bu tutumuna çok şaşırıyorlardı. 'Behçet Ağabey, Türkçe bile bilmeyen bu adama neden saygı duyuyor...' Bahçet Cantürk o günden sonra bizimle sık sık görüşmeye gelirdi.

Behçet Cantürk o günlerde, Diyarbakır, Cumhuriyet Halk Partisi Gençlik Kolları Başkanı'ydı. Eylül ayının başlarında, (1973) Halil Ağa ile birlikte Diyarbakır cezaevinde, Adana Cezaevine sevk edildim. Biz yoldayken, Şili'de askeri darbe olmuştu Cumhurbaşkanı Salvador Allende, darbecilerle mücadele ederken öldürülmüştü. Sevk arabasında, radyodan bu haberleri duymuştuk...

Anıların İstanbul bölümünde, Harbiye Zindanlarındaki hücreler anlatılıyor. Bu hemen, 49'lar'ı çağırıyor. Musa Anter, Naci Kutlay, Yavuz Çamlıbel, Yaşar Kaya anılarında, Harbiye Zindanları'nı anlatmışlardı. Nuri Sınır'ın anlatımları da önemli. Bu tür anıların, bunları yaşayan herkes tarafından kaleme alınması, herkesin yaşadıklarını anlatması önemlidir kanısındayım.

Nuri Sınır, Harbiye zindanlarında işkence çılgınlıklarının, Orhan Gencebay'ın, 'Yaşamak Ne Güzel' şarkısıyla bastırıldığını anlatıyor. Diyarbakır 5 Nolu'da da İbrahim Tatlıses'in Kara Çadırın Kızı parçasının işkence çılgınlıklarının bastırılmasında kullanıldığını vurguluyor.

1982-1983 yıllarında, Çanakkale Özel Tıp Cezaevi'nde, zaman zaman, bazan sık sık, yüksek sesle, İbrahim Tatlıses'in Domdom Kurşunu parçası çalınırdı. Biz, cezaevine yeni gelenlerin olduğunu, kapıaltında işkenceye alındıklarını anlardık...

Nuri Sınır, Harbiye Zindanları'nda, prangaları, askıları, manyetolar vs. gördüğü zaman, zihninde, Ahmet Arif'le, Remzi İnanç'la, Yılmaz Güney'le ilgili anıları canlanıyor. Bu anlatımlar da çok canlı...

Anıların Diyarbakır bölümünde, Fransız Sosyalist Belediyeler Birliği'nin, Diyarbakır Belediyesi'ne bağışladığı 20 civarında otobüsün Türkiye'ye nasıl sokulduğu, Hürriyet gazetesi'nin otobüslerle ilgili provokatif haberleri,...Diyarbakır'a nasıl ulaştığı ile ilgili çok detaylı anlatımlar var. O zaman, Diyarbakır Belediye Başkanı Mehdi Zana... Bağımsız Belediye başkanı... Zaten Nuri Sınır bu anılarında, İstanbul'da, Mehdi Zana ve iki arkadaşıyla birlikte nasıl gözaltına alındıklarını, nasıl tutuklandıklarını, İstanbul'dan Diyarbakır'a nasıl getirildiklerini ve Diyarbakır zindanlarındaki yaşantılarını anlatıyor. Kürd müziği plağının nasıl korunduğu, bunu kaybetmemek, görevlilerin eline geçmesini engellemek için neler yapıldığı yine çok önemli...

Nuri arkadaşı anılarını okurken, bu otobüslerin, Türkiye'ye ne zaman girdiği kafamı kurcalamaya başladı... Ne zamandı, ne zamandı... diye düşünürken, metinde, "ö günlerde Prof. Cavit Orhan Tütengil katledilmişti. Basında bu katliamla ilgili haberler vardı" gibi bir cümle vardı. Cavit Orhan hoca'nın katledildiğinde, İstanbul'da Toptaşı Cezaevi'ndeydim. 1979 yılı Aralık ayı başlarıydı...

Prof. Dr. Cavit Orhan Tütengil çok değerli bir hocaydı. İfade özgürlüğüne değer veren bir aydıydı. Vedat Günyol'un Yeni Ufuklar Dergisi'nde ve benzer dergilerde, "Beşikci'nin Söz Hakkı" konusunda makaleler yazmıştı. 1974 başlarında, Adana Cezaevi'ndeki düşün suçlularının ziyarete gelmişti.

1979 Şubat ayı başlarında Abdi İpekçi, 1980 Nisan ortalarında Ümit Kaftancıoğlu katledilmişti. Doğan Öz, Kemal Türkler, Sevinç Özgüner

daha pek çok aydın, siyasetçi, bu dönemde katledilmişlerdi.

Nuri Sınır, 5 Nolu'da günlük yaşamla ilgili çok şey anlatıyor. Marşlar, eğitimler, yat, sürün, hazır ol, dayak vaziyeti al eğitimleri... yemek, dayak, fareler. lağım çukurları, ziyaretler, her gün tıraş... Kürdçe konuşma yasakları... vs. İşkencenin binbir türlü...

Bunlardan biri de banyo... Musluklarından su akmayan, kurnalarında birikmiş suyla üç dakikada banyo yapma. Daha sonra da iyi yıkanmadın cezaları...

Banyo ile ilgili olarak ben de bir anımı anlatmak istiyorum. 1984 Kasım'ı, Çanakkale Cezaevi'nden Antep Özel Tıp Cezaevi'ne sevk... 80 kişi kadar vardık... 80 kişiye 'azılılar' deniyordu...

Herkes, Antep Özel Tıp Cezaevi'nde 2 ay kadar tek kişilik hücrelerde kaldı. Daha sonra üçer mahkumun kaldığı koğuşlara verildi. Bu bölümler iki katlıydı. Her katta 8 koğuş vardı. Bir katta 24 kişi kalmış oluyordu... Ana maltanın iki tarafında da böyle bölümler vardı.

Bir gün katdaki 24 mahkumun hamama götürüleceği söylendi. Hamama gittik. Bir kabinde üç kişi birlikte yıkanacaktı. Su çok kaynardı. Soğuk su da akıyordu. Soğuk su kesilmiş... Bağrısmalar başladı. "Su çok kaynar, soğuk su gönderin..." Bağrısmalar bir süre devam etti. Daha sonra, soğuk su akmaya başladı. Bu da çok soğuk bir suydü, soğutulmuş su... Bu sefer de sıcak su akıyordu, kesilmiş... Bağrısmalar devam etti. "Su çok soğuk, sıcak su akıyor..." "Su çok kaynar, soğuk su gönderin", "Su çok soğuk sıcak suyu kesmeyin" "bağrısmaları arasında düdük öttü. "Beş dakika doldu, kabinleri terk edin, sizden sonraki bölümler sıra bekliyor." "Bir dakika içinde kabinleri terk edin"...

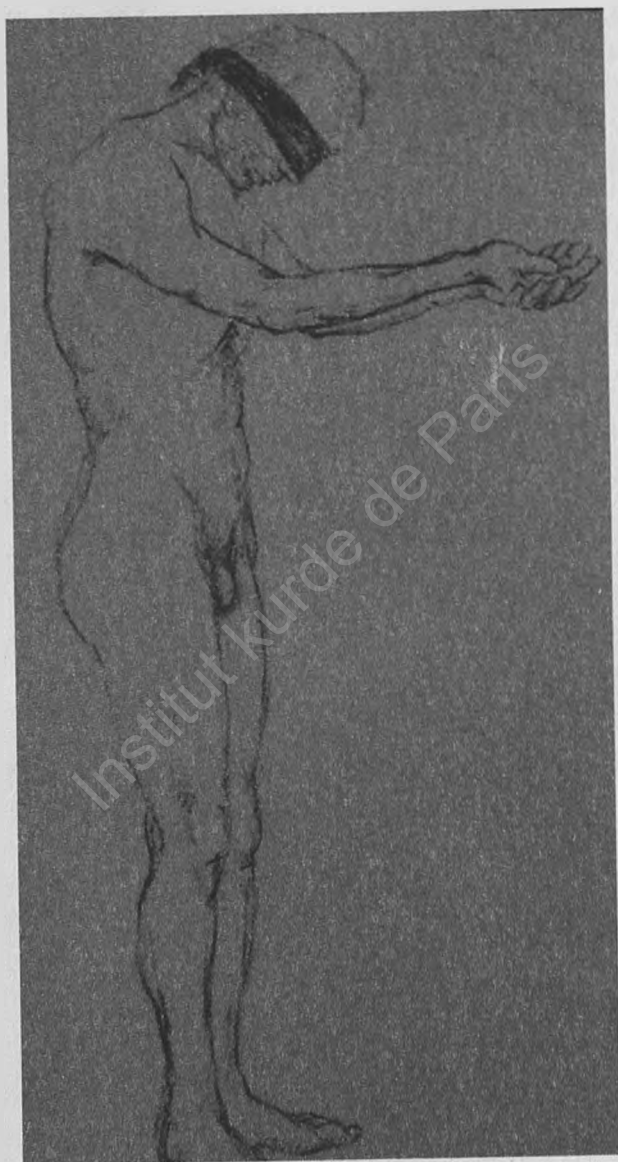
Herkes, kupkuru gitmişti, kupkuru geri döndü.

Cezaevlerinde çoğu yerde banyo olmuyor, olduğunda da böyle oluyor...

Nuri Sınır'ın Cezaevi anılarında Mehdi Zana başta, birçok arkadaşın adı geçiyordu. Bunları okurken, Sabri Vesek'i, Abdurrahman Demir'i, Vedat Aydın'ı, Nurettin Yılmaz'ı görür gibi oldum. Avukatlar, Süleyman Demirkapı, Hikmet Bozçalı ... Ölüm orucu şehidi Ali Çiçek ile ilgili olarak çok değerli bilgiler, anlatımlar da var.

Bütün bu zulümler neden yapılıyor. Temel amaç Kürdçe'yi bitirmek, Kürdlüğü yok etmek, Türkleştirmeyi sağlamaktır. Nuri Sınır, cezaevi anılarının birçok yerinde bunları dile getiriyor, Kürdçe konuşma yasaklarını, "Türkçe konuş çok konuş" direktiflerini hatırlatmaya çalışıyor.

İsmail BEŞİKÇİ

BAŞLARKEN

"Yazacaklarım,
benim yaşadıklarım olmaktan çok,
bütün bir kuşağın yaşadıklarıdır."

Stefan Zweig

Bu ülkenin tarihi, siyasal iktidarların baskı ve zulüm tarihidir. Olumsuzza örnek aradığınızda çokça bulduğunuz fakat insanlık hanesine yazılabilecek olumlu bir örnek bulmakta zorlanmanız bunun en açık kanıtıdır. Zorbalığın sahne aldığı tarihtir bu ülkenin tarihi; kılıçtan geçirilenler, boğdurulan paydaşlar, toplu katliamlar, farklı olanların kanıyla sulanan kirlili ve kanlı bir tarih... Yaşadıklarımıza baktığımızda sanki hiç değişmiyor bu ülkede tarih, her zamanki kanlı elleriyle hayatımızı mahvetmeye devam ediyor...

Elinizdeki kitap, bu kanlı tarihin bir döneminde yapılan askeri darbe ile iktidar koltuğuna oturan muktedirlerin, işgal ettiği ülkelerinde, kimliğini inkar ettiği Kürt halkına karşı uyguladığı zulüm ve vahşetin bizzat içinde yaşanılmış tanıklığının bir özetidir.

Bizzat içinde yaşayıp gördüğüm, tanıklık ettiğim olayları yazdım. Yazdıklarım sıradan anılar değildir. Bir dönemin vahşetine ve o vahşetin özellikle Kürt halkına karşı uygulanış şekline delalet eden, gün gibi açık olmalarına karşın inanılması bir hayli güçlü anılardır.

Bu kitabı yazmam çok zor oldu.

Çünkü, bizzat içinde yaşadığın işkenceleri anlatmak ve yazmak çok güç ve zor bir şey.

Cezaevinden tahliye edildikten sonra iki ay boyunca yemek yiyemedim. Nasıl yiyebilirdim ki? Önüme gelen her yemek anında aklım cezaevine gidiyor, kendimi ordaymışım gibi hissediyordum. Ayrılıp vedalaştığım arkadaşlar, ordaki ortam, arkadaşlarımın yaşadığı cehennemi ortam... Nasıl hiçbir şey olmamış gibi yemek yiyebilirdim? İşkence, acı ve açlık diz boyuydu. Arkamda vahşetle karşı karşıya kalan insanlar bırakmıştım. O vahşetin içinde yaşamış bir insan için onları unutmak, yeni bir hayata başlamak çok zordu. Burada "insan" olmayı özellikle vurgulama gereği duyuyorum. Çünkü cezaevindeki vahşetten çıkıp insan olmayı unutan birçok insan gördüm, onlara insan denilebilirse.

Aslında cezaevinde yaratılan vahşet ve zulmün temel amacı, Kürt insanını kişiliksizleştirmek, onu bizzat kendi kişiliğinde yok edip bitirmek ve utanç içerisinde yaşamasını sağlamaktı. Bu duruma getirilen insanların kişiliksiz bir yaşama mahkum olması, kendinden utanması, yakınlarına bakarken travmalar geçirmesi ve intihar etmesi işten bile değildi. 5 Nolu cehennemi yaratan 12 Eylül generalleri, beyni imha olan, güven bunalımına giren, insanlara ve örgüt arkadaşlarına düşmanlaştırılan insan tipleri yarattılar. Cezaevinde siyasal hareketlerin lider kadro ve sempatanlarını birbirlerine düşürmek, düşmanlaştırmak için her türlü oyunları oynadılar. Siyasal hareketlerin öncü kadrolarından, bizzat işkenceci yarattılar.

İstedikleri insan tipini yaratmada kısmen de olsa başarılı oldular. Toplumda, insanlar arasında yaratılan güvensizlik, birçok hastalığın ve bunalımın yaratıcısı oldu. İnsanların yaşama küsmesine, kimseye güvenmemesine, hatta intihara sürüklenmesine neden oldu.

Tüm bunları düşünen bir insan için yazmak, gerçekten zor bir iştir.

Yerel gazetelere makale, izlenim yazıları yazıyordum. Sosyal medyada ülkemde gelişen olaylarla ilgili makale ve yazılar yazıyordum. Çağrıldığım televizyon programlarında 5 Nolu Cezaevi ile ilgili konuşuyor, işkenceleri anlatıyordum.

Ama konu 5 Nolu cezaevini yazmaya gelince, kalem ve parmaklarım hareket etmiyordu. Yazarken, yaşadıklarımı tekrar yaşamak, yaşarken ve anlatırken ağlamak, işi hepten zorlaştırıyordu.

Çok değerli dostum ve ağabeyim Dr. Ümit Ekingen, yaptığımız her sohbetin sonunda bana hep şunu derdi; "Yaz Nuri, bunları yaz. Anlattıkların çok önemli şeyler. Yaşadığın gerçekler karanlıkta kalsın. Bunlar tarih, bizim tarihimiz, bunları yazman lazım. Aslında bu acıları çeken tüm arkadaşlar, herkes kendi köşesinde yaşadıkları ve şahit oldukları olayları yazmalıdır."

Ama ne yazık ki, o yaşarken ben yazamadım ve yazdıklarımı okumadan aramızdan ayrıldı. Ama tümünü ve daha fazlasını benden dinlemiş, sonuna kadar ona anlatmıştım.

Yaşanılan vahşeti yaşatanlar, süreçte köşelerine çekilmiş, her türlü imkan ve güvenceye sahip eski unvanlarıyla yaşarlarken, dünya yerinde durmuyordu. Dünya onların kurgulayıp düzenledikleri Dünya olmaktan çıkmıştı. Türkiye de bu Dünyanın içinde ve Dünyadaki gelişmeler Türkiye'yi de etkiliyordu. Dünya değişmiş, Türkiye de değişmek zorundaydı. Otuz beş yıldır sürdürülen savaş ve bu savaşta Devletin asker, polis ve Kürtlerden yitirilen insan sayısı elli bini geçiyordu. 5 Nolu cezaevinin mağrur komutanı, cezaevi iç güvenlik amiri işkenceci Esat Oktay ve işkencelerde çözümlüp itirafçı olan, ceza evinin cehenneme dönüşmesinde işkencecilere danışmanlık ve bilfiil işkencelere katılan PKK merkez yürütme kurulu üyeleri Şahin Dönmez, Yıldırım Merkit de öldürülenler arasındaydı. Askeri cuntanın kudretli generallerinden bazıları çekildikleri köşelerinde sessizce bu dünyadan göç ederken, cuntanın başı kudretli general Kenan Evren yaşıyordu. Değişen ve yeni yapılan yasaların tanıdığı haklarla yaptıkları zulmü Türkiye yürütmesinde görev aldığım ve iki yıldan fazla bir süre beraber çalıştığım 78'liler vakfı organizasyonu ile mahkemelere taşıdık. Açtığımız davayla ilgili verdiğim dilekçe 17 sayfayı bulmuştu. Dilekçem, cezaevinde yaratılan zulüm ve vahşetin uzun bir özeti gibiydi. Doğrusu bu dilekçem, yazamadığım kitapla ilgili adeta bir doping oldu. "Yazdım işte" dedim kendi kendime. Bu konuları biraz daha açarsam kitabın kendisi olur. Bu konuda yazmamı isteyen arkadaş ve dostların da önemli bir etkisi oldu. Yazdım, yazdıkça düşündüm, düşündükçe yazdım. Yaşadıklarımı hatırlayıp yazmaya devam ettikçe, yazmama engel olan psikolojim de problem

olmaktan çıkmıştı.

Değerli okuyucu;

Kitapta hayale ve kurguya dayalı tek bir hece, tek bir kelime yoktur. Hayretlere düşeceğinizi ve böyle şeylerin olamayacağını düşünebilirsiniz. Aziz Nesin de kendisine anlattıklarımıza inanmamıştı. 1987 yılında Diyarbakır'a gelen Aziz Nesin, 5 Nolu cezaevini ve cezaevinde yapılan vahşet hakkında birilerini dinlemek istemişti. Şair Yılmaz Odabaşı'nın isteği ile ben ve Mesut Baştürk kendileriyle buluştuk ve sohbet ettik.

-Eeee gençler, siz bu cezaevini yaşayan insanlarsınız. Anlatılanlar gerçek mi? Ne oldu, ne oluyor bu ceza evinde?

Cezaevinde olup bitenlerle ilgili epey şey anlattık. Ayrıca hadiselerle ilgili 27/28 olay anlattık. Bir yerde durma gereği duyduk. Dalıp gitmiş olan Aziz hoca bizlere dönerek;

-Yahu çocuklar, ben kendimi hayali geniş bir insan olarak biliyordum. Ama bakıyorum siz Kürtlerin hayali benimkinden de geniş.

Doğrusu aldığımız cevap bizleri şok etmişti. Yılmaz'ın müdahalesi, bizlerin O'nu ikna etmeye mecburmuşuz gibi bir çaba içerisine girmemiz, O'nu derin düşüncelere daldırmıştı, hatta ben ona;

-Hocam ben okumaya senin hikayelerle başladım. Doğrusu bu kadar hayalperest olduğumu tahmin edememiştim.

İşin gerçeği, Aziz hoca bu ülkede böyle bir vahşetin uygulanamayacağına inanıyordu. Belki bir Türk olarak bu vahşetin yaşatılmasından hiçap duyduğundandı. Ama anlattıklarımız inanılmaz gerçeğin kendisiydi. Anlattıklarımız yaşadıklarımızdı. Anlattıklarımızın da kurgu ve hayalle alakası yoktu. Eksiği vardı fazlası yoktu.

Yaşadığım o vahşet günlerinde, psikolojik olarak bana en büyük yardımı olan büyük Kürt şairi Ahmed Arif'ti. Ahmed Arif'in dizeleriymi. İşkencelerde bile hafızamda onun şiirlerini mırıldanıyordum.

Belediye ve Mehdi Zana sık sık geçiyor. Geçmek zorunda çünkü, o ana kadar tüm olaylarda beraberdik ve ortak amaçlara sahiptik.

Zindan, cehennem, esir kampı, vahşet, işkence, canavarlık, sefalet, açlık o günlerin anlatımında iç içe, beraber anlamlar içeren kelimelerdi. Gerçi o

günleri takip eden günlerden bu güne kadar devam eden kirlı savaşta da o kelimeler Kürt halkının gündeminde hep oldu, Kürt halkının gündemini oluşturmaya da devam etmemektedir. Öldürüldükten sonra zırhlı araçların arkasına bağlanarak yerlerde sürüklenen Kürt gençleri, caddenin ortasında çırıl çıplak soyularak etrafında resim çektirilen Kürt kadınlarının ölü bedenleri, Nusaybin, Cizre, Sur, Silopi, Yüksekova, Şemdinli, Varto... tüm Kürdistan'da yaratılan yıkım, vahşet ve katliam görüntüleri o kelimeleri hep var ettirdi, var etmeye de devam edecek. Bu topraklarda vahşet var oldukça, o kelimeler de varolacaktır. Keşke sizlere çok daha güzel şeyler yazabilseydim. Keşke güzel resimler yapabilseydim, aşkı, sevdayı, çiçekleri, doğayı, kuşları, deryayı anlatan şeyler yazabilseydim.

Bu kitabın yazılmasında, telkinleriyle beni dürtten çok değerli dostum merhum Dr.Ümit Ekingen, Şair arkadaşım İsa Tekin, Mesut Baştürk, her türlü yardımı esirgemeyen eşim Koçer, çocuklarım Roza, Siyamed ve Baran'a, yeğenlerim Serdar ve Fırat Tanık kardeşlere sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum. Tarihin belli bir dönemini anlatırken, bir nebze de olsa okuyucuyu bu inanılmaz hakikat konusunda ikna edersem, kendimi başarılı addedeceğim. Özel olarak 12 Eylül zulmünü yaşamış olanlara, genel olarak tüm özgürlük savaşçılarına en içten ve derin saygılarımla.

Nuri Sınır

İŞKENCE KARANLIĞINA DOĞRU

İstanbul, 24 Eylül 1980.

Berlin Oteli, Laleli - İstanbul.

Sabah erken kalkmak zorunda kaldım. Aydın uyuyordu. Kaldırmadım. Kahvaltımı yaptıktan sonra, Aksaray'da bulunan Türk Ticaret Bankası şubesine doğru yürümeye başladım. Bir iş meselemlle ilgili bankaya Diyarbakır'da yatırdığım parayı çekecektim. Akşam Aydınla konuşmuştuk. Yanımıza gelecek olan biri, bizi Cembeli'ye götürecekti. Bundan dolayı sabah erken kalkarak Banka işimi bitirmek istedim.

Parayı çekerek otele döndüm. Aydın kahvaltısını yapmış, lobide oturuyordu. Yanına gittim, çay söyledim, gelen çayımı içmeye başladım. Bir müddet sohbet ettikten sonra otel rezervasyonundan gelen sesle, başımı o yöne çevirdim. Gelen bizi soruyordu. Genç, yakışıklı, kumral beyaz tenli bir delikanlıydı. Onu tanıımıyordum. Daha evvel hiç görmemiştim.

Yerimden kalkarak resepsiyona doğru yürümeye başladım. Yaklaşırken "Buyurun, Nuri Sınır benim" dedim. Tokalaştık ve Aydın'ın oturduğu yere doğru yöneldik. Oturduk, kendisine çay istedik. Cembeli'nin yanından geldiğini ve bizleri oraya götürmek için burada olduğunu söyledi. Çayını bitirdikten sonra, kalktık. Rezervasyondaki gence, burada kalacağımızı, çantalarımızın yukarıda kalmasını tembihledikten sonra, otelden dışarı çıktık. Durdurduğumuz bir taksiye bindik. Sonradan adının Refik olduğunu öğreneceğim genç, taksiciye "Bebeğe" doğru gideceğimizi söyledi. İstanbul'un yoğun trafiğinde araç yol almaya başladı. Gittiğimiz yol boyunca bir sürü kontrollerden geçtik. "Kimliğini ver", kimliği veriyorsun," araçtan in", iniyorsun, "ellerini havaya kaldır" kaldırıp, sessizce bekliyorsun. Kimliğin kontrol için bakılmaya götürülürken, birisi, birileri üst araması yapıyor. Aramadan sonra "araca bin" emriyle, biniyorsun. Bir müddet, kimliklerimiz geldikten sonra, araç yoluna devam ediyor ve birkaç kere bu tür arama ve yoklamalardan sonra Küçük Bebek'e geldiğimizde,

Refik aracı yoldan çıkararak, soldaki sokağa yönlendirdi ve yüz metre ileride durdurdu. Taksi ücretini ödedikten sonra, onların arkasından, içeri girdikleri üç katlı evin bahçesinden içeri girdik. Bir kat merdivenlerden çıkarak, Refik'in çaldığı zille açılan kapıdan içeri girdik. Kapıyı açan Cembeli'ydi. Cembeli, dediğim Mehdi Zana'ydı.

Mehdi Zana askeri darbe öncesi Diyarbakır Belediye Başkanıydı. Aslında O, Diyarbakır Belediyesi için yurt dışından aldığı araçların yurda getirilmesi ve işlemlerinin çabuk yapılması, takibi için Edirne ve İstanbul'da bulunuyordu. O, bu işler için burada uğraşırken, vatanın tehlikeye girdiğini gören ve buna dayanamayan, vatansever askeri erkân, sivil hükümete darbe yapmış, iktidara el koymuştu. Diyarbakır Belediye Başkanlığına da adı Feyaz Üzümcü olan bir albay atanmıştı.

İçerde, tokalaşıp öpüştükten sonra, yan yana gelmenin verdiği keyifle oturduk, sohbet başladı. Mehdi Zana anlattı, bizler dinledik. Romanya'dan aldığı araçları, asfalt plentini, bunlarla Diyarbakır'a yapacağı hizmetleri anlatırken, darbenin Diyarbakır ve bölgedeki etkilerini bizden sordu. Biz de, her tarafın askerle kaynadığını, Belediyeye bir albayın atandığını, her tarafta, kentte ve bölgede endişe ve tedirginlik yaşandığını, göz altılarının ve ev aramalarının çoğaldığını, insanların kentten ve bölgeden kaçmaya başladıklarını anlattık. Mehdi Zana, hiç endişeli değildi. Darbenin o kadar kanlı olabileceğine inanmıyordu. Kısa süreli olacağına ve bir müddet sonra da normal hayata geçileceğine inanıyordu. O buna benzer 1971 yılında yine vatansever askerler tarafından yapılan askeri darbeyi yaşamış, bu darbeye gözaltına alınmış ve 1974 yılında yapılan seçimlerde iktidara gelen Bülent Ecevit Hükümetinin çıkardığı afla dışarı çıkmıştı. Yine böyle bir şey tahmin ediyordu. Avrupa Parlamentosu, Avrupa Birliğinin uzun vadeli bir askeri iktidara tahammül edemeyeceğini, bundan dolayı da, bu askeri darbenin de uzun sürmeyeceğine inanıyordu.

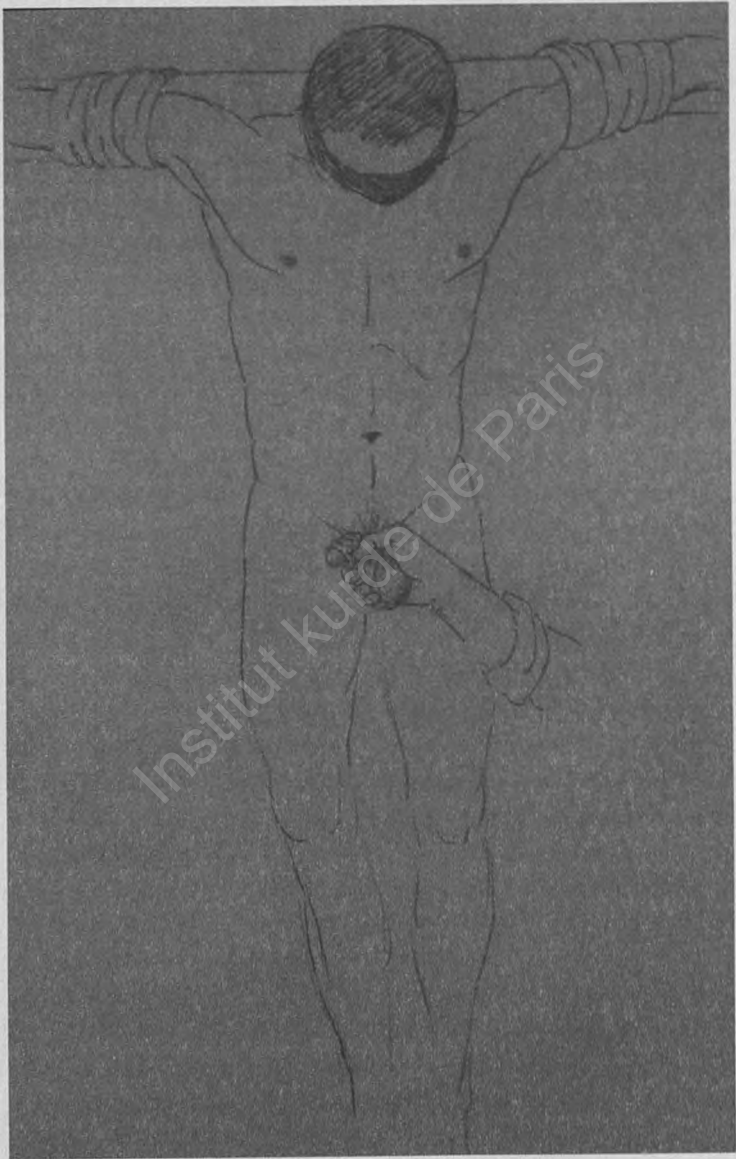
Biz bu konularda sohbet ederken kapı çalındı. Kapıyı Refik açtı. Gelen Nizamettin Barış'tı. Nizamettin Barış, darbe öncesi Türkiye'deki memurların özlük haklarıyla ilgili kurulmuş olan Tüm-Der Genel başkanı'ydı. Sohbetimize Nizamettin Bey'le de devam ettik. Bir müddet sonra Nizamettin bey, bizimle vedalaşarak evden ayrıldı. Öğlen oluyordu. Açlık gündeme geldi

ve ne yiyeceğimizi konuşurken, bir güveç yapılmasına karar verildi. Gerekli malzemeler Refik tarafından alınıp getirildikten sonra güvecimizi ocağa koyduk. Bu işler yapılırken sohbet devam ediyordu. Yemeğimizi yedikten sonra Mehdi Zana kendisine otuz bin lira para vermeme, kızı Ruken'e ve eve hediyeleşya alacağını, gideceğimizde de, alacağı eşyaları evine götürmemizi istedi. Parayı verdim, eşya almak üzere dışarı çıktı. Beraberinde birinin gitmesini önerdik, ama kabul etmedi. Uzağa gitmeyeceğini, yakın çevrede alışveriş yaparak geri döneceğini ve bizim kendisini beklememizi söyledi. Evde kalanlar, sohbeta kaldığımız yerden başlayarak, devam ettiler. Zaten kalanlar da ben, Aydın ve bizi buraya getiren Refik Yurtsever isimli gençti. Havadan, sudan yapılan sohbetler devam ederken, Mehdi Zana'nın bayağı gecikmiş olduğunu farkettilik. Biz gecikmesini konuşurken, acabalarla dolmuş olan beynimizdeki soru işaretlerine cevap aramaya çalıştık. Aydın "Nuri abi, bilmem hangi kitapta okumuştum. Anormal zamanlarda ve tehlikeli durumlarda birini bekliyorsan ve bu kişi gecikirse, her türlü şey olabilir. Yakalanabilir, gözaltına alınabilir, beni dinliyorsan kalkıp gidelim" diye bir espri yaptı. Ben espri diye düşündüm, belki de Aydın gerçekten kalkıp gitmeyi de düşünmüş olabilir. Daha sonraları bu ev meselesiyle ilgili yapılan spekülasyonları düşündüğümde, keşke kalkıp, gitseymişiz diye düşündüm.

Mehdi Zana'nın kaldığı ve yanına geldiğimiz ev Rahmi Saltuk'un eviydi. Kendisi evde yoktu. İstanbul dışındaydı. Rahmi Saltuk, çalan, söyleyen ve Türkiye'de tanınan bir müzik halk ozanıydı. Mehdi Zana onunla yakın tanıştığından, evinde kalmayı istemiş, dolayısıyla da burada kalıyordu. Kapı çalındı. Tedirgin bir şekilde kapıyı açmaya giderken "kim o" diye sordum. "Ezım, ezım Mehdi" (Benim, ben, Mehdi) cevabıyla kapıyı açtım. Elinde, almış olduğu paketlerle içeri girdi, hep beraber oturmaya devam ettik. Fazla da oturmadık o saatten sonra. Mehdi Zana, Aksaray'da bir adama uğramamızı ve onu Yunanistan'a götürecekle görüşmesini ve bu işi çabuklaştırmasını söylememizi isteyerek, aldığı eşyaları da evine bırakmamızı söyledikten sonra, çıkmak üzere ayağa kalktık. Refik de işinin olduğunu söyleyerek Mehdi Zana ile vedalaşıp dışarı çıktık. Sahil yolundaki taksi durağında bir taksiye binerek Küçük Bebekten ayrılacaktık ki, yüz metre ilerde ekipler tarafından arabamız durduruldu. Kimlikler istendi. Üst aramamız yapıldı. Bankadan çekmiş olduğum ve kalın sarı zarf içinde bulunan paraları sordular. Paranın bana ait olduğunu ve sabah bankadan çektiğimi söyledim. Kimlikler gelince, nereden

geldiğimizi, hangi evden çıkmış isek oraya doğru onları götürmemizi istediler. İçimden, takip edildiğimizi, nerelere gidip, kimlerle görüşüğümüzü anlamak ve daha fazla kişiyi yakalamak için bu yola başvurduklarını düşünürken, evin önüne gelmiştik. Yukarı çıktık, kapı zilini onlar çaldılar. Açılan kapıdan hep beraber içeri girdik. Evin altını, üstüne getirdiler. O esnada beni en fazla üzen şeyin, Rahmi Saltuk'un kasetlerini ve kitaplarını darmadağın etmeleri olduğunu söylersem yalan olmaz. Mehdi Zana'dan ismini sordular. "Mükremin Mungan" dedi. Kimlik istediler, verdi. Telsizle konuşmalar ve evde aramalar neticesinde, onlarla beraber Gayrettepe'ye gitmemiz gerektiğini söyleyerek evden çıktık. Bizleri araçlarına bindirerek Gayrettepe'ye doğru yöneltiler. Bir kat mı, iki kat mı yukarıya çıkarılıp, masada Başkomiser olduğunu tahmin ettiğim sivil giyimli birinin karşısına çıkarıldık. Telsizler çok yoğun çalışıyordu. Üst aramız tekrar yapıldı. Ceplerimizde ne varsa tekrar kontrol edildi, bakıldı, okundu. Kimliklerimiz kontrol edildi, bakıldı, soruldu. Dördümüzde de şüphe uyandıracak, gözaltına alınabilecek herhangi bir şey görülmedi, göremediler. En ilginç rastlantı, telsizden gelen "Mehdi Zana'nın yakalandığı doğru mu?" sorusuna masadaki görevlinin "Hayır, bu getirilenlerin içinde Mehdi Zana yok, ben onu tanıyorum." cevabıydı. Gerçekten tanıyor muydu? Veya tanıdığından dolayı mı "hayır" demişti. Çok geçmeden, beynimdeki bu soruların cevabı ortaya çıkacaktı. Mükremin Mungan adına yapılmış olan kimlik eskiden iki yanı kapaklı, ehliyetlere benzeyen Mükremin Mungan'ın mimarlar odası tarafından düzenlenen kimliği idi. Kimliği kontrol eden polis memuru, kapağın iç kısmında bulunduğu kağıdı, masada oturan amirine uzattı. Kağıda bakan amir, Mehdi'ye bakarak "olmadı Mehdi Zana, olmadı" dedi. Meğerse polis memurunun kapağın iç tarafında gördüğü kağıdın köşesinde "Mehdi Zana, Diyarbakır Belediye Başkanı" antetli not defterinin bir yaprağıymış. Not kağıdı küçük bir kağıttı ama antetli kısımdan koparılmış ve kimliğin iç kapağına o şekilde sıkıştırılmıştı. Önemli bir not olsa gam yemezdik. Antet başlıklı o küçük kağıda yazılan da bir telefon numarasıydı. Telsizlerle Mehdi Zana'nın yakalandığı anonsları Gayrettepe'deki Emniyet Müdürlüğü'nün bütün oda ve koridorlarında yankılanmaya başladı. Çok fazla bir süre orada bekletilmedik. Gelen bir ekip dördümüzü de aldı, bir minibüse bindirildik ve Gayrettepe Emniyet Müdürlüğü'nden çıktık, bilmediğimiz ve bilinmeyen bir yere doğru, endişe ve merakla, akşamın İstanbul trafiğinde araç yol almaya başladı.

HARBIYE KIŞLASI

Yaşım değil,
Yaşadıklarım, öğretti
bana hayatı.

Yanlara doğru açılan demir kapılardan içeri giren minibüs, bu günkü Harbiye Orduevi'nin az aşağısında bulunan eski, Osmanlı döneminden kalma, kasvetli mi kasvetli, korku veren köhne yapının önünde durdu. Minibüsten indirilerek, kapıdan gelen askerlere teslim edildik. Açık kapıdan içeri sokulduk. İrkildim, ama belli etmemeye çalıştım. İlk karşılaştığım, ilk gördüğüm bu şeyler karşısında dehşete düştüm. Prangalar. Futbol topundan daha büyük, kelepçeli zincirleriyle, prangalar. Farklı büyüklüklerde, farklı ağırlıklarda, farklı görünümü, insan beynin de dehşet görüntüleri yaratan prangalar. Bir anda seyrettiğim filmlerdeki görüntüler beynimi allak bullak etti. Ortaçağ engizisyon mahkemelerindeki görüntüler. Prangaların zincirlerine bağlı ayaklarıyla yargılanan insanlar. Ahmet Arifi hatırladım. "Hasretinden prangalar eskittim" şiiri ve o isimle basılmış şiir kitabı. Taşdığı sevginin, aşkın, hasretin dayanılmazlığını, bir insan ancak bu prangaları görünce anlamlandırabilir. O prangaları eskitmek için, onları eskitecek sevgi ve aşkı taşımak gerektiğini, onları görünce anladım. Doğrusu, şiirin o dizesi bana ilham oldu ve ilk başta oluşan o dehşet ve ürpertiden, nispeten uzaklaştım. Gerçek bu idi, bunu da kabullenmek zorundasın, zorundayım. Yapacak bir şey yok. Aşka, sevgiye ve beynindeki inançlarına sığınmak, o sevgi ve aşkın, inançlarının içinde yaratacağı yaşamaya dair güçle, dayanmak ve yaşamak zorundasın. Tıpkı Ahmet Arif gibi, onun yazdığı ve yaşadığı gibi. Karanlık ve meçhul bir dehlizdesin. Bu dehlizin nereye gittiği, nereye çıktığı meçhul. Prangalar, Ahmet Arif. "Hasretinden prangalar eskittim". Beynime bir ur gibi yerleşti.

Bin dokuz yüz yetmiş üç idi sanırım. Kitaplara bakmak, almak için Ankara Kızılay'daki Zafer çarşısına gittim. Sabah on sıralarıydı. Remzi Kitapevine gidince, Ahmet Arif, Remzi abi ile kitapevinde oturuyordu. Önünde kahvesi, ağzında sigarasını tütürüyordu. Kaçırır mıyım, hemen içeri daldım. Tokalaşma ve sorma faslından sonra, yandaki küçük taburenin üzerine çöktüm. Remzi abi bana da bir çay istedi. Çayımı içerken, Remzi abi bana dönerek

-Nuri, işin var mı?

-Hayırdır abi. Önemli bir işim yok. Yapabileceğim bir şey varsa söyle. Remzi abi,

-Ben Ahmet abi ile beraber Ulucanlar cezaevine, Yılmaz Güney'in ziyaretine gidecektim. Yapmam gereken acil bir işim var. Gidebilersen, Ahmet abi ile sen git, dedi.

Benim için her halde arayıp da bulamayacağım bir fırsat gibi oldu. Ahmet Arif... Yılmaz Güney. Vay be diyorum kendi kendime. Ahmet abi ile Yılmaz Güneyin yanına gitmek. Yılmaz Güney, çocukluğumun, ilk gençlik yıllarımdan idolü idi. Devrimci, kahraman, yoksulların yanında, kan emicilerin karşısında, savaşan, kavga veren, öldüren, öldürülen Yılmaz Güney! Umut, Acı, Ağıt filmlerinin yaratıcısı Yılmaz Güney!

-Hiçbir işim yok Remzi abi. Sen kendi işine bak, ben Ahmet abiye eşlik ederim, dedim. Remzi abi Ahmet Arif'e dönerek,

-Olur değil mi, Ahmet abi? Nuri Diyarbakırlıdır. Yakinen tanıyorum. Bugün de O seninle gelsin.

Ahmet Arif, düşük bir ses tonuyla;

-Tamam, kalk gidelim.

Kalktık, pasajın merdivenlerinden caddeye çıkarak, bir taksiye bindik. Ulucanlar cezaevinin önündeyiz. Görüşme günü olduğundan, epey kalabalık. Sırayla, pencere kenarına geldiğimizde, kimliklerimizi vererek avluya girdik. Bir müddet bekledikten sonra içeri alındık. Uzun demirlerle örülü geniş bir görüşme kabininin karşısında Yılmaz Güney'in gelmesini bekliyoruz. Çok geçmedi. O kendine has yürüyüşüyle, önümüzden yukarı doğru uzanan demir parmaklıkların arkasında, karşımızda Yılmaz Güney!

- Ooo... Ahmet abi hoş geldin. Nasılsın? Merhaba genç, hoş geldin, sen nasılsın?

Adeta dilim tutulmuştu. Ne diyeceğimi bilemedim.

-İyiyim abi, sen nasılsın? diyebildim.

İnanamıyordum! O, idolüm dediğim Yılmaz Güney karşımda beni soruyordu.

Bana "nasılsın?" diyordu. Aslında konuşmak istemeyişimin, heyecanlanmamın temel nedeni, onların konuşmasını dinlemek, konuşmalarına, anlatımlarına şahit olmak isteğimdendi. Ayrıca Ahmet Arif çok sert, çok asabi bir ağabeyimizdi. Beni Remzi abiye şikâyet etmesinden de korkuyor, kötü bir sınav vermiş olmaktan korkuyordum. İşin en ilginç yanı, anlam veremediğim şey, Yılmaz konuşuyor, tanıdıklarını soruyor ama Ahmet Arif'ten tek kelime cevap alamıyordu. Ahmet Arif, sessiz, suskun, gözleri Yılmaz güneye odaklanmış, sanki başka bir yerdeydi. Gözlerinden akan birkaç damla yaş, gözlerimden kaçmadı. Bir ara Yılmaz bana dönerek,

-Remzi abi nasıl ? diye sorunca

-İyidir abi, işlerinden dolayı gelemedi, selam söyledi. Ayrıca, ihtiyaçları varsa yaz, bana getir, dedi. Yılmaz,

-Yok! Yok! Her hangi bir ihtiyacımız yok. Bize kitap göndersin, yeter. Çok selam söyle, dedi.

Ne kadar zaman geçti, bilemiyorum. Bir ara, Ahmet Arif aniden dönerek,

-Hadi gidelim" dedi ve Yılmaz'dan ayrıldı. "Allaha ısmarladık, haydi eyvallah" bile demedi. Ben Yılmaz'a

-İyi günler abi, başka bir diyeceğin var mı? diye sorunca,

-Yok, yok herkese çok selam söyle, dedi, bende geriye dönerek, Ahmet abiye yetişmek için acele, uzun adımlarla, adeta koşarcasına avluya çıktım. Yavaş yavaş, derin derin düşünerek, dış kapıya doğru yürüyordu. Kendisine yetiştim, sessizce kapıya doğru yürüdük. Kimlikleri aldım, bir taksiye binerek zafer çarşısına doğru yöneldik.

Remzi abi kitapevindeydi. Ahmet Arif kenarda bulunan sandalyeye sessizce oturdu. Bir sigara yaktı. Remzi abi hemen bir kahve siparişi verdi ve gelen kahveyi hemen önündeki küçük sehpaye bıraktı. Ahmet Arif sessiz ve konuşmadan kahve ve sigarasını içerken, Remzi abi bana bakarak, göz kırpıp dışarı çıktı, dükkânın önünde serili olan kitapları düzenler gibi yaparak benim yanına gitmemi işaret ediyordu. Çıktım, ona yardım eder gibi eğildiğimde,

-Ne oldu Nuri? Ters bir şeyler mi oldu?

Kısaca olanları, gidişimizi ve Ahmet Arif'in, Yılmaz'ın karşısındaki duruş şekli ve gözlerinden akan yaşları anlattım.

-Tamam, dedi ve içeri girdi.

Ben de sessizce kenarda bulunan tabureye iliştim. Ahmet Arif'e,

-Abi ne oldu yine. Moralin bozuk. Neye bozuldun? Nuri'nin anlattığına göre Yılmaz'la da rahat görüşmemişsin. Yine ağlamışsın, ne oldu? Ahmet Arif,
-Yahu Remzi... Ben Kürt çocuklarının o demir kafes arkasındaki hallerine dayanamıyorum.

Geçmişteki anılara dalan beynim, sırtıma gelen sert yumruk darbesi ile kendine geldi. Yumrukla beraber "yürü lan" bağırması ile aradaki bir metrelik, sağ, solu hücre olduğu belli olan koridordan, iteklenerek, açılan bir kapıdan içeri sokuldum.

Bir hücre. Kapkaranlık. Zifiri. Karanlığa alışmaya çalışıyorum. Tepede, demir parmaklıklarla örülü loş bir boşluk, havalandırma deliği dedim. Tavanın üstü de çok aydınlık olmasa gerek. Çünkü görünen, yansıyan ışığa, aydınlığa benzer bir şey yok. Ayakla zemini yokluyorum. Bir, iki adım, üçüncüsünde bir beton sekiye tosladım. Ellerimle yokladım. Yirmi, bilemedin otuz santim yüksekliğinde, beton bir seki. Bu da yatak olmalı her halde, diye düşündüm. Elimdeki kalın zarfta bulunan paraları, sekinin üzerine bıraktım. Oturdum. Derin, derin düşünüyor, gelen bağırımların, feryatların yarattığı huzursuzluk ve endişe insanı çıldırtacak, boğacak bir hale getiriyor.

Evet, burası bir işkencehane, bir işkence merkezi diyorum. Bağırma, feryat dincek gibi değildi. Oysa biz içeri getirilince, sessizlik hâkimdi. Acaba diyorum, Mehdi'yi mi aldılar işkenceye. Hayır, hayır bu sesler onun değil. Aydın, o hiç değil. Değişik, tanımadığım seslerin feryatları. Bu feryatlar arasında, feryatları ve işkencecilerin naralarını bastıran tek ses, Orhan Gencebay'ın sesiydi. "Yaşamak ne güzel" şarkısıydı. Harbiye kışlası hücrelerinde kaldığım dokuz gün ve gece boyunca, hoparlörlerden tüm içeriye hitap eden, işkencecilerin naralarını, işkence görenlerin feryatlarını bastıran tek ses, Orhan Gencebay'ın "Yaşamak ne güzel" şarkısı oldu.

Para zarfını yastık yaptım. Tuhaf gelmesin. 5 deste para. Bu işkencehanede tek görevi yastık olmak... Bu karanlık hücrede başka neye yarar. Beton sekinin üzerine uzandım, başımı yastığıma koydum. Bir an uyuma isteği uyandı içimde. Uyursam, kendimden geçersen, biraz vakit geçer, biraz dinlenirim diye düşündüm. Mümkün mü? Değil. Ne yapsam olmuyor. Boş beton üzerinde, sağa dön, sola dön.... Olmuyor, olmuyor, olmuyor. Saate bakmaya

çalışıyorum. Saniyeler, aylara, yıllara tekabül ediyor. Tanrım, zaman nasıl geçecek? Geçmiyor bir türlü zaman. Aslında daha evvel cezaevlerinde üç ayı zamanda yatmıştım. Nusaybin'de beş gün bir hücrede de kalmıştım. Hiç bir yer, burası hiçbir yere benzemiyordu. Yattığım yerlerde, yattığım zamanlarda, yattığım mekânlarda, buradaki gibi işkence yapılmıyordu. Tutukluydun, avukat vardı, mahkeme vardı, mahkemelerde hâkimler ve savcılar vardı. Burada yok. Burada hiç kimse yok. Yalnız, karanlık bir hücrede işkence edilmeyi bekliyorsun. İşkence edilenlerin bağırmasını, feryadını duyuyorsun. İşkencecinin o kahrolası bağırma, çağırma, tehditlerini dinliyorsun. Küfürlerini dinliyorsun. Zamanla, kendinle boğuşuyorsun. Saniyelerle kavga ediyorsun. Buradan sağ çıkıp çıkmamak konusunu, beyninle, beynin bedeninle **kavga** ederek, önündeki zamana saldırıyorsun.

Zaman nasıl geçecek?

Sabah nasıl olacak?

Olacak sabahtan sonra neler olacak?

Hangi saatte, ne zaman beni işkenceye alacaklar?

Yakalandığımızdan kimsenin haberi var mı?

Olsa bile kim ne yapabilir?

Harbiye kışlasının bu cehenneminden kimin haberi vardır?

Kim buradan haberdardır?

İstanbul'un bu tür meşhur, bilinmeyen işkence evleri, işkence köşkleri **vardır**. 1971 askeri darbesinden sonra, ünlü gazetecilerin, tanınmış simaların işkence gördüğü meşhur Ziverbey köşkünün hatırladım. Medyada burada yapılan işkencelerle ilgili epey haber ve makale okumuştum. İlhan Selçuk bunlardan biriydi. Ziverbey köşkü işkence evi ile ilgili epey yazılarını hatırlıyorum. Kendi iç dünyamda, kendimle, beynimle, beynimin alıp vermeleri ile ne kadar zaman geçti bilmiyorum. İşkencecilerin ve işkence görenlerin de sesleri kesildi. Gece mesaisi de bitti herhalde. Orhan Gencebay'ın da sesi kesildi. Büyük, endişeli bir sessizlik... Beton sekide uyumuşum. Ne kadar zaman, ne kadar süre bilmiyorum. Kolumdaki saatle ilişki kestim. Bir daha bakmamaya karar verdim. Her saate baktığımda, geçen süreyi saniyelerle hesaplamak ve onunla boğuşmak, daha çok moral bozuyordu. Saate bakmayacak, saatle zamanı ölçmeyeceğim. Bu da ne? Hırt, hırt sesleri ile dalmış olduğum uykudan uyandım. Bu sesler de ne? Duvarın içinden geliyor

gibi. Ama çıkan sesler o kadar yakın hissediliyor ki, anlam veremedim. Yandaki hücreye bağladım, bu sesleri. Birileri duvarı falan mı kazıyor, zaman geçirmek için. Olabilir. Can sıkıntısının ve bu korkunç işkencehanenin insana yaptırmayacağı bir şey yok. Tekrar daldım. Yorgun ve bitaptım. Yorgunluğum fiziki beden yorgunluğundan ziyade, beyinsel bir yorgunluktu. Yine o sesler. Kulak kabarttı. Para yastığımdan gırç, gırç sesler duydum. Elimle yoklamak istedim. Aman Allahım! O da ne! Koca bir fare! biz Diyarbakır'da bunlara cırdon diyoruz. Kocaman, iri lağım fareleri. İrkilerek ayağa fırladım. Fırladım ama yapacak bir şey, kaçacak bir yer yok. Zifiri karanlıkta boşluğa tekmeler savurdum.

-Gardiyan, diye seslendim.

Kısa bir süre sonra

-Kim o? diye gelen gardiyanın sesine,

-Benim, ben, diye daha yüksek sesle karşılık verdim. Açılan mazgal kapağından,

-Ne var? diye sordu.

-Fareler, fareler, burası fare dolu. dedim.

-Korkma, alışsın onlarla yaşamaya deyip, mazgalı kapattı.

Alışsın. Alışacakmışım onlara, onlarla yaşamaya, alçağa bak dedim ve ilk defa gülümsedim o karanlık dehlizde. Kısa bir süre sonra tekrar,

-Gardiyan diye seslendim

-Ne var diye uzaktan gelen sese,

-Buraya kadar gelir misin? diye seslendim. Gecenin sessizliğinde ses çıkaran postalının sesi hücre kapıma gelince, mazgal açıldı.

-Bu defa ne var? diye sordu.

-Lavabo ihtiyacım var, dedim.

Gitti, ama kısa bir süre içinde döndü. Kapıda şak-şuk eden anahtar sesinden sonra kapı açıldı. Bulduğum yerin sağına doğru beni yürüttü. Dar bir koridor, iki yanı hücrelere bölünmüş. Sayma olanağı yok. Yürürken asker bana,

-Nerelisin? diye sorunca,

-Diyarbakırlıyım dedim.

-Diğer üç kişi?

"Onlar da Diyarbakırlı. Biri Diyarbakır belediye başkanı" dedim.

"Halla, halla?" diyerek sesini kesti.

Tuvalet kapısını bana gösterdi, içeri girdim, o bekledi. Konuşmalarından, ses aksanından Kürt olduğunu anladım. Tuvalet işini biraz uzattım. Özellikle

uzatmak istedim. Çünkü tuvalet kaldığım o iğrenç hücreden daha iyiydi. Hiç değilse tavanında bir ampul yanıyordu. Bir, iki defa gardiyan seslendi.

"Hadi birader, ne oldu?"

"Tamam, tamam" dedim, musluktan akan suyla ellerimi ve yüzümü bol su ile yıkadıktan sonra kapıyı açtım, tuvaletten çıktım. Gardiyan;

"Ne oldu? Bu kadar kalınır mı tuvalette?"

"Kabızım, ayrıca hemoroidim var," diye cevapladım.

İnandığına, söylediğimi anladığına da inanmadım doğrusu. Hücreye dönerken başka bir şey konuşmadı.

Açık olan hücre kapısından içeri girmeden, kapıyı iyice açtım. Koridorda yanan ışığın içeri girmesinden istifade ederek, hücrenin içine ve duvarlarına baktım. Duvarlar, delik deşikti. Bu manzarayı yaratanların lağım fareleri olduğu kesin. İçeri girince, gardiyan kapıyı kapatarak kilitledi.

Ertesi gün, hücre kapısının önünde yapılan konuşmalara kulak kabarttım.

Sesin biri;

"Bu gelenler kim?"

Başka bir ses;

"Bunlar Diyarbakır'ın malı. Oraya gönderilecekler."

Yine bir ses,

"Birisini Belediye başkanımımış."

Sesin biri

"Sorguları burada yapılmayacak mı?"

Seslerden biri;

"Hayır, dedim ya! Diyarbakır'ın malı, oraya gönderilecekler."

Sesler kesildi. Doğrusu biraz rahatladım. Rahatladım, çünkü: Burada bizi sorgulamayacakları kesin. Beynimi esir alan tüm o korku ve endişeden kurtulmak bile büyük bir rahatlardı. Artık kendim ve düşüncelerimle boğuşmayacak, kavga etmeyecek, rahat düşünebilecektim. Yapacağım üç şey vardı. Daha doğrusu kavgası gereken üç şey: Birincisi Zifiri karanlık hücre, ikincisi hücrede cirit atan lağım cırdonları, üçüncüsü Orhan Gencebay'ın "Yaşamak ne güzel" şarkısı. En çok da beni rahatsız eden bu şarkıydı. Düşünsenize; işkence yapıyor, her türlü insanlık dışı muamele, insana reva görülüyor ve onca acının yaşandığı yerde, çalınan, hoparlörlerden, bu acıyı ve zulmü çeken insanlara bu şarkı dinletiliyor, "Yaşamak ne güzel". Bu üç şeyle irademi zorlayarak ve yapabileceğim şeyleri yaparak mücadele

etmeye, yaşamaya, kendimi güçlü kılmaya ve geleceğe, gönderileceğim, sorgulanacağım, işkence edileceğim, Diyarbakır işkencehanesine kendimi hazırlamaya başlama, hazırlıklı olma, kimseye zarar vermemeye, en önemlisi de bu işten ucuz sıyrılmaya ve kurtulmaya çalışmak. Aslında yakalandığımız andan, götürüleceğimiz ana kadar, harbiye kışlasında bu şekilde tutulmamız, burada kalmamız, bizim için büyük bir şans diyebilirim. Buradaki her şeye, her acıya ve her pislığe rağmen. Bunlar, burada şahit olduklarımız, burada yapılan işkenceler ve uygulamalar, Diyarbakır'da nelerin daha çok yapılacağıнын göstergesiydi, benim için. Bu yüzden burada geçecek zamanı hazırlıklı olmaya yönelik, nasıl davranacağımı, nasıl direneceğimi, nasıl ifade vereceğimi, kimleri tanıyacağımı, kimleri tanımayacağımı düşünmeye ve hazırlanmaya çalışacak bir zaman olarak değerlendirmeliyim. Burada her türlü feryada, işkencenin yarattığı insanlık dramına gözle olmasa bile, seslerle aynı ortamı paylaştığımdan şahit oldum. Nelerin yapıldığı, nelerin yapılabileceğini kestirmek benim için artık zor değildi.

Kapı sesi. Mazgal açıldı. Bir asker.

-Abi Diyarbakırlıymışsınız!

-Evet, Diyarbakırlıyız.

-Yav abi, Bulgaristan'a kaçmak isteyen komünistler, demişlerdi sizin için?

-Yok canım, ne komünisti? Diyarbakırlıyız, Kürdüz. Üstelik bir arkadaşımız Diyarbakır Belediye başkanı. Ne Bulgaristanı, ne komünisti, ne kaçması. Bizi burada, İstanbul'da gözaltına aldılar, Diyarbakır'a gönderecekler."

-"Vay orospu çocukları, bize de nasıl anlattılar. Abi ben de Kürdüm, Muşluyum, bir ihtiyacınız olursa bana söyleyin."

Fırsatı kaçırmıyım.

"Peki, dedim, sana para versem, bizlere yiyecek bir şeyler alıp getirebilir misin?"

"Başım üzerine abi. Ver, alıp ilk fırsatta sizlere getireceğim."

Hemen zarftan üç bin lira aldım ve mazgaldan kendisine uzattım. Gitti. Beton sekiye oturdum. Bu olay beni biraz daha rahatlatmıştı. Günlerin zifiri karanlık hücrelerinde geçen sıkıntılı zamanlardan farklı bir zaman, farklı zamanlarda oluşan, gelişen, meydana gelen bir değişiklikti. Bu yüzden olsa rahatlık hissettim. Üstelik yemek ve bazı ihtiyaçlar da gelecek. Sevinilmez mi buna; sevinilir-sevinilir... Çalınan bu "Yaşamak ne güzel" şarkısının yanında güzel bir kebab, bir tavuk eti, kuşbaşı ve bunların yanında... Ax! Ulan, keşke bir rakı da almasını isteseydim. Alır mıydı acaba? Bilmiyorum. Bunu başka bir sefer

deneyeceğim. Bu karanlık hücrede, cırdonlar arasında rakı içmek, nasıl bir duygu. Belki de iki gün hiç uyanmaz, uykuya yatarım. Fena mı olur.

Diyarbakır'ı, eşimi, sevdiğilerimi, çocuğumu ve herkesi... Tanıdığım herkesi gözlerimi kapayarak, onlarla tek tek konuşarak... Düşünüyör, düşünüyörüm. Arkadaşlarım, ailem, akrabalarımın hepsi, hepsi bir film şeridi gibi gözlerimin önünden geçiyor, bu karanlık hücrede. Diyarbakır, Diyarbakır, sevdalısı olduğum kent! Surları, surlarındaki burçları. Yedi kardeş, evli beden, keçi burcu ve önünde uzanan yemyeşil Hevsel Bahçeleri. Çocukluğum burada, gençliğim burada, evli beden üstünde bahçeleri seyrederek, yedi kardeşte, keçi burcunda, Hevsel'de gezerek. arkadaşlarımla oynayarak geçti... Dingil hava, Küpeli havuzlarında yaz boyu, Diyarbakır'ın sıcaklarını burada geçirir, serinler yaşardık. Hevsel-Hevsell... Kadir olmadığın hiçbir şey yok. Kum şeftalin, kara hübür dutların, alıçların, marulların, çok leziz Hevsel... Diyarbakır; Camilerin, kiliselerin, hanların, hamamların... Sanatkâr Ermenilerin, Ermeni dokumacıların, kuyumcuların, taş ustaların, kalaycılarının, demircilerin, bakırcıların... Süryanilerin, Kürtlerin, Yahudilerin, Ezidi Kürtlerin... Kimlere kucak açmadın ki, tarihin derinliklerinden gelen koca kadim kent! Diyarbakır, Diyarbakır... Amid, Amed, Amidya... Sen bütün kentlerin en ulu olanısın. En hoşgörölüsü, en merdisin. Okullarım, okuduğum okullar. Cumhuriyet ilkokulu, Ali Emiri... Ali Emiri Orta Okulu. Hayatımın en güzel günlerini yaşadığım, sevgilerimi, arkadaşlıklarımı unutmadığım Ali Emiri Orta Okulu. Nafiz hoca, Şadiman hoca, Kendal hoca ve diğerleri. Arkadaşlarım, Fikri Demir, M. Ali Timur, Gültekin Bilgin, Nedim Ateşşönmez, Yalçın, Fesih, topçu Günay (futbolcu) Saliha, Gülten, Nahide ve diğerleri... Hepsi, bu kentte beynimde iz bırakanlar... Hepsini sevdim, sevildim...

Kilit sesi ile birlikte, kapı açıldı. Mesai bitmiş gibi. Orhan Gencebay çalmıyor. Gelen, para verdiğim asker. Aldıklarını hücreme bıraktı.

"Al abi, biraz sonra polisler gidecek, seni arkadaşlarıyla yan yana getireceğim, beraber yersiniz."

Kapıyı kapatıp gitti. Dayanamadım, paketleri kontrol ettim. Ooohhh! Nefiis kebab ve tavuk kokusu. Tüm kutsal değerlerim adına yemin ederim ki, sadece kokladım. Kokularının zevkini aldım. Yemedim, tatmadım. Tam bu kokuların yayıldığı esnada cırdonların saldırısından korktuğum için hazır kıta beklemeye başladım. Çok geçmeden kapım tekrar açıldı. Asker

"Ne yapalım, nasıl yan yana getireyim sizleri?"

Daha evvel söylemiştim, kapım tam açıldığında, koridordaki ampulün ışığı hücremi aydınlatıyordu.

Askere;

“Burada, benim hücremde yiyebiliriz. Kapıyı açık bırakabilirsen, hücrem iyi ışık görüyor. Onları çıkar, buraya getir.”

Asker tereddütsüz ve kendine güvenle arkadaşların bulunduğu hücre kapılarını açtı ve üçünü de benim hücreme getirdi. Arkadaşlar şaşkın bir şekilde oturma vaziyetine geçerek, açılan ambalajlardan çıkan yiyecekleri iştahlı, iştahlı yemeye başladılar. Aydın,

“Nuri abi nasıl oldu bu iş” diye sorunca,

“Ye oğlum, sana rakı da getireceğim” deyince inanamadı.

İnanamazdı. Böyle bir yer, böyle bir yerde, işkencehanede. Doğrusu, söyleyen bendim, bende inanmıyordum. Maksat gırgır olsun. O koşullarda, hücrelerden çıkıp yan yana gelmek ve yemek yemek! Kebap, tavuk, kime anlattırsan inanmaz. Yedik, doyunca yedik. Sularımızı içtik, kana kana içtik. Yiyeceklerden artanlar vardı. İki tavuk fazla gelmişti. Bir tanesine dokunmadık. Biraz sohbet etme olanağı da bulduk. Mehdi çok büyük bir üzüntüsünü de dile getirdi.

-Ben en çok neye üzüldüm biliyor musunuz?

-Neye üzüldün, abi? diye sordum.

-Ankara'dan getirdiğim bir iki mühendis arkadaş için bir şey yapamadım. Onları Diyarbakır'a getirdim, ama geleceklere yönelik hiç bir şey sağlayamadım.

Doğrusu, söylediği şey beni de çok üzmişti. “Ankara'dan getirdiği bir iki mühendis arkadaş” için yapamadığı iyilikten değildi benim üzüntüm. Bana ve Aydın'a karşı sorumsuzca ve düşüncesizce söylediği, kullandığı o cümleleriydi. Hayret etmiştim. Onca mücadele ve fedakârlığımız, katlandığımız onca eziyetler, kendisine karşı duyduğumuz o büyük sevgi karşısında, o andaki sözleri beni hayrete ve şaşkınlığa sokmuştu. Hiç bir şey söylemedim. O zor koşullarda bir şey söylemenin anlamı yoktu. Aydın da aynı şekilde davrandı. O da hiç bir şey söylemedi. Benim yaşadığım şaşkınlığı, kendisinin de yaşadığı, sessizliğinden belliydi. Kapıda görünen asker;

-Tamam mı abi? diye sorunca,

-Tamam, tamam, çok sağ ol” diyerek teşekkür ettik ve;

-Bak, getirdiklerinden bir tavuk ve diğerlerinden de arta kalanlar oldu. Kusura bakma, eğer sizler arkadaşlarınızla yerseniz, yiyecek, ama yemezseniz ihtiyacı

olan, yemesi gerekebilecek, açlık çeken tutuklulara verebilersen çok iyi olur.
-Abi bizler yemek yedik. Tamam, t mam birilerine veririm.
Dedikten sonra, arkadaşları kaldıkları hücrelerine götürdü.
Aferin be, buna da yok demedi ve kulağıma gelen seslerden kapılarını açtığı
iki,  c hücreye kalanları verdi. Aslında parayı verirken çok getir dememdeki
kastım da buydu zaten. Buna ayrıca çok sevindiğimi söyleyebilirim. (*)

Yine yalnız kalmıştım.

Beton sekide biraz uzandım. Düşüncelere daldım. Mehdi'nin söylediklerini
düşündüm. Hamile ve bensiz kalan Koçer'i ve kızım Roza'yı düşündüm.
Koçer'in bütün karşı çıkmasına rağmen, buraya bu zor koşullarda gelişimi
ve içinde bulunduğum hücreyi düşündüm. O benim üzerime titreyen annemi,
babamı, kardeşlerimi, yeğenlerimi ve benden dolayı çekecekleri eziyetleri
düşündüm. Anlamsız, anlamsız bu saatte bu düşünmen diyerek ayağa
kalktım. Askere vermediğim kutuları, ambalaj kartonlarını, cırdonların açtığı
deliklere sıkıştırdım. Oyle bir sıkıştırma işlemi yaptım ki, bir daha çıkamazlar,
ben de rahat uyurum dedim. Uzandım. Düşündüm. Aldım, verdim uyumaya
 alıştım. Sen misin uyuyacak olan. Yine aynı sesler, yine aynı senfoni. Aslında
ben onlardan bir gece dahi ayrı kalıp uyumayı düşünürken, namussuzlara
iyilik etmişim. Deliklere sıkıştırdığım bütün karton ve kağıtları kısa bir sürede
kemirerek, beni duvardaki deliklerle ve bu deliklerin yarattığı korkuyla baş
başa bıraktılar.

"Gardiyan", diye seslendim.

Geldi

"Ne var abi?"

"İhtiyacım var", dedim.

Kapıyı açtı. Beraber yürüdük. Yürürken kendisine,

"Bu fareler nereden çıkıyor" diye sordum.

"Abi eski bir kışla. H crelerinizin altı da lağım, pis su kanalı. Biz bile bunlardan
Çok çekiyoruz" dedi.

Mesele anlaşıldı. Kanalizasyon üzerinde yaşamanın cırdon, fare ortaklığı.
Lavabodan, bu defa çabuk  ıktım. Sadece ellerimi ve yüzümü yıkadım.
Hücreye döndük: Fareleri, cırdonları gözlemeye başladım.

G zlerken, aklıma, geçmişte 1959 yılında burada yatmış olan ağabeylerimi
hatırladım. Evet, evet, 49'lar olayında topladıkları Kürt aydınlarını, Kürt

yurtseverlerini buraya tıkmışlardı. Canip Yıldırım, Musa Anter, Naci Kutlay, Ziya Şerefhanoglu, Yılmaz Çamlıbel, Yaşar Kaya... İsmi hatırladıklarım. Biraz daha beynimi yorduğumda, Medet Serhat, Esat Cemiloğlu. Evet, tüm bu ismi yazdıklarım ve diğerleri. Toplam 50 kişi. Bu hücrelerde uzun bir süre aylarca, hatta yanılmıyorsam iki yıla yakın bir süre tutulduklarından, birçoğu verem hastalığına tutulmuştu. Tedavi ve ilaç da verilmediğinden çok büyük zorluklar yaşamışlardı. Hatta bu elli kişiden birisi, Mehmet Emin Batu isimli öğrenci, tedavi yasak olduğundan, bu hücrelerde kan kusarak ölmüştü. Mehmet Emin Batu'nun ölümünden dolayı, hücrelerde kalanların sayısı 49'a düşmüştü. Bundan dolayı da tarihte 49'lar olayı olarak yer aldılar. Tarih tekerrür ediyordu. 49'ların avukatı M. Ali Aslan'ın, bu olayla ilgili anlatımlarında, her şeyin, ilaç ve tedavinin bile yasaklandığı bu insanlara, içerdeki askerlerin yardım ettiğini yazar. Yirmi bir yıl sonra, 49'lardan yirmi bir yıl sonra biz dört tane Kürt aynı hücrelere tıkmışız. Kimsenin bizden haberi yok. Nerede olduğumuzu hiç kimse bilmiyor. Tıpkı 49'lar gibi. Onların da Harbiye kışlasında olduklarından kimsenin haberi yoktu. Bir tesadüf eseri, bu kışlada askerlik yapan bir Kürt askerinin bilgisi sayesinde Harbiye'de oldukları öğreniliyor. Biz de içerdeki Kürt askerlerden yardım gördük. Ama burada olduğumuzun bilinmesiyle ilgili haber duyulacak mı? Bu koşullarda duyulsa bile, kim ne yapabilir. Bu konuda şans 49'lar da olduğu gibi bizden yana değil. Çünkü 1959 koşullarında tutuklanıp buraya tıkmış Kürt aydınlarının sayısı 50'yd. Dışarıda onları arayabilecek, bir avukatları vardı. Peki ya bizim? Hiç kimse yok. Eminim dışarıda herkes kendini kurtarma, kaçma derdindedir. Yarattılan bu Devlet terörü karşısında, insanların yapabilecekleri başka bir şeyleri de yok. Kaçmak ülkeyi terk etmek...

Düşüne, düşünme uyumuşum. Bu gece cırdonlardan fazla bir ses de yok. Deliğe tıktıklarım onları doyurmuştur her halde.

Kaç gün oldu bilmiyorum. Tüm günler, işkencecilerin bağırışları, naraları, işkence görenlerin feryatlarıyla geçiyor. Bir de Orhan Gencebay'ın "yaşamak ne güzel" adlı şarkısı. Öğleden sonraydı her halde. Mazgalım açıldı. Askerin biri.

"Abi ben Siirtliyim. Bana sizleri anlattılar. Bir ihtiyacınız varsa getireyim. Çarşıya gideceğim, varsa bir şey getireyim".

"Getirir misin?" diye sordum.

"Nasıl getirmem abi, ne lazımsa, sen bana söyle, getiririm."

Zarfın içinden üç bin lira çıkararak, mazgaldan ona uzattım.

"Ne alayım abi?"

"Yav, al işte. Kebap mı, tavuk mu, kafana ne yatarsa al. Su, süt gibi şeyleri de alabilirsen iyi olur," dedim.

"Abi sen söyle, ne lazımsa, ne istiyorsan alırım," deyince kafamdaki hinliği, rakıyı hatırladım.

"Peki ne istersem, alıp getirebilecek misin?"

"Söyle abi söyle, ne istiyorsan getiririm. Kapıda arkadaşlarım görevli. Bu konuda rahat ol." "Peki, büyük bir rakı da alabilir misin?"

"Yav abi bu, biraz zor be. Yakalanırsa bizim için hiç iyi olmaz," deyince, yumuşak bir ses tonuyla;

"Madem ki kapıdaki görevliler arkadaşların, alacağın yiyecekleri kontrolden geçirmezler her halde. Rakıyı da yiyeceklerin içine sok. Tehlike hissedersen rakıyı at. Zuladan şişeyi kır, ne bileyim getirebilirsen getir, yoksa vazgeçersin."

"Tamam, duruma bakarım abi." deyip mazgalı kapattı.

Tekrar o soğuk, beton sekiye oturdum. Günler ve gecelerdir bu sekiye bağlanmak zorunda kaldım. Felç olmazsam iyi. Yalnız betonun soğukluğu olsa ne ala. Nem ve nemin bu eski yapının altındaki hücrelerde etkisi çok kötü. Soğuk, vücuda yapışan bir ıslaklık ve hareketsizlik... Hareket etme, kısacık da olsa yürüme olanağım yok. Tek yürüme olanağım, ihtiyaç durumunda tuvalete kadar gidip, gelmek. Başka hareket etme, yürüme olanağım yok. İçerisi iki adım, o da tam adım değil. Denemeye kalktım, başım dönmeye başladı. Bekliyor, bekliyorum, beklemekten başka hiçbir alternatifim yok. Düşünüyor, düşünüyorum, düşünmekten başka yapabilecek hiçbir şeyim yok.

"Yaşamak ne güzel" şarkısı, işkence görenlerin feryat ve çığlıkları kesildi. Gelen konuşma seslerinden, işkencecilerin mesaisinin şimdilik bittiği ve dışarı çıktıkları gelen ayak seslerinden anlaşılıyordu. Bir zaman geçtikten sonra kapım açıldı, gelen askerimdi. Eşyaları içeri bıraktı,

-Az bekleyin, ortalık müsait olunca gelirim. Ha, abi unutmayayım, rakını da getirdim, dedi telaşla.

-Hay aslanım benim, seni öpüyorum, çok sağ ol!

İnsanlar, içinde buldukları şartlar itibariyle, sevinebilecekleri ya da içinden çıkılmaz anlarla karşı karşı kalabilirler. Buraya getirilmemiz, zifiri karanlık hücrelere kapatılmamız ve ne olacağımız, neye uğrayacağımızın belli olmaması, bizim için içinden çıkılmaz, çözümsüz bir an ve zamandı. Kürtlüğümüzün, Kürt olmamızın başımıza açtığı bu belalar ve içinden çıkılmaz anlar, önümüze, hesapta olmayan, kısacık da olsa sevinebileceğimiz anları da yaratıyordu. Kürt askerlerin burada bulunması, bu anların yaratılmasının nedeniydi. Bu anları, kısacık da olsa içinde bulunduğumuz zor ve dayanılmaz şartları bir an unutmamıza neden olan bu Kürt çocuklarıydı. Kürtlüğümüz bu ülkede başımıza ne kadar bela ise de, Kürtlük ruhumuz, yaşamımızın, damarlarımızdaki hayat kaynağıdır. En namussuz, en satılmış Kürt bile, bu duygulardan mahrum değildir. Bu duygumuz ve tarihin derinliklerinden gelen güçlü kültürümüz sayesinde ki, Kürtlük hala ayakta, hala kavgasını vermektedir. Yoksa bu devletin, bunca zamandır, yasakladığı, katliamlara, kıyımlara uğrattığı bu halk ve sahip olduğu kültürü çoktan bitmişti.

Kapı açıldı, Kürt asker geldi. Diğer hücrelerde bulunan arkadaşlarımı da getirdi. Işık için kapıyı açık bıraktı. Nevaleyi açtık, şişeyi görünce herkes şaşırıldı. Mehdi Zana,

-Bu ne ulan, diye sordu şaşkınlıkla.

-Rakı abi, rakı! Bir duble içebilirsen iç. İyi gelir, bu zor zamanlara.

-İçmiyorum, dedi.

Zaten alkolle içli dışı değildi Mehdi Zana. Refik içti mi? Hatırlamıyorum. Ben ve Aydın içtik. Yan yana olmanın verdiği rahatlıkla, Diyarbakır'da verilecek ifade ve ortaya konulacak tavırla ilgili de sohbet ettik. Aydın'la şişeyi boşalttık. Karnımızı doyurduk. Kafa da kefxweş. Kahrolsun faşizm!

Bir müddet sonra asker geldi ve arkadaşları hücrelerine götürdü. Geri kalan yiyecekleri almak için tekrar bana döndü. Yemek yeyip, yemediğini sordum.

-Ooo ... çok yedim abi, dedi.

-Bak burada bir sürü yemek var. Kendimize göre yiyebilecek kadar ayırıp yedik. Bu kalanları da diğer tutuklulara, hasta olan veya yemesi gerekenlere verebilirsen çok iyi olur.

-Tamam, dedi ve kalan yiyecekleri toparlayarak, çıkmaya hazırlanırken,

-Asker, dedim, burada bizden başka Kürt olan tutuklu var mı?

-Hayır abi, buradakilerin tümü MHP'li. Ülkü Ocağı üyeleri.

- Yapma yav... şimdi, burada bunca işkence görenler MHP'li mi?
-Evet abi, MHP'li, dedi ve kapıyı klitleyerek çekip gitti.

İnanılır şey değil! Bir zamanlar, onca gencin ölümünde kullanılan ve devri Süleyman döneminde "tespih çekenle, silah çekenle bir tutmam" söylemleriyle korunan, desteklenen, silahlandırılan MHP'liler burada, en ağır işkencelerden geçiriliyorlardı. Aslında günlerdir duyduğum feryat ve işkencecilerin gelen seslerinden şüphelenmemiş değildim. Askere o soruyu da bilerek sormuştum. Şüphem doğruymuş. Bir, iki gün önceydi galiba, tam olarak hatırlamıyorum. Gelen sesler, bir silah ve kimlik hakkında konuşuyorlardı. Kulağımı gelen seslere verdim. Aynı kimlik ve silahla bir sabah, solcu bir genç öldürülüyor, öğleden sonra da, sağcı, ülkücü bir genç. Anlaşılan, askeri darbeyi hazırlayanlar, yazdıkları senaryolarını masum gençleri kullanarak çok güzel uygulamışlardı.

Gecenin geç saatlerinden birinde. "gardiyan" diye seslendim. Mazgal deliğini açan benim akşamki askerimdi.

-Ne var abi.

-Yav arkadaş, günlerdir buradayız. Ne olacağını bilmiyorum, kimse de bizi sormuyor. Buradaki yetkililerden herhangi biriyle konuşma olanağımız yok mu? Böyle bir talebimizi birilerine iletme olanağın var mı?

-Olur abi. Yarın ekip geldiğinde iletir, seni haberdar ederim. Haydi, iyi geceler.

-İyi nöbetler, sağ ol, dedim.

Mest olmuş, içtiğim rakının etkisiyle, beton sekinin üzerine yığılıp kalmıştım. Cırdonlar, fareler gece nasıl mesai yaptılar, bilmiyorum. Belki de ilk defa bu gece, onlardan korkmadan, rahatsızlık çekmeden uyumuştum. Uyumuşum, ne kadar zaman bilemiyorum, gelen seslerden uyandım. Açılan mazgaldan, içeri bakan sivil bir memurdu.

- Sen mi askerle konuştun?

- Evet ben konuştum.

- Ne istiyorsun?

- İstedğim bir şey yok. Günlerdir buradayız. Ne olacağımızı, ne olacağını bilmeden bekliyoruz. Bu konuda bizi bilgilendirecek, neden burada beklediğimizi söyleyecek birileri olmalı diye, askere rica ettim.

- Diyarbakır'a gönderileceksiniz. Araç ve ekip hazırlanınca gönderileceksiniz,

deyince, bir an evvel bu iğrenç hücrelerden çıkıp, Diyarbakır'a gitmek için, aklıma geleni söylemek, denemek istedim.

- Peki bu konuda bir öneride bulunabilir miyim?

- Söyle önerini bakayım.

- Araç tahsis etmeye gerek yok bence. Uçakla bizi göndersinler, bilet paralarımızı biz öderiz.

- Peki ya sizinle gelecek olan ekibin parasını kim ödeyecek?

Sohbet istediğim noktaya gelmişti. Hemen cevabını yapıştırdım,

-Onu da ben öderim. Merak etmeyin. Boşuna araç, ekip oluşmasını beklemenize gerek yok. Onların da bilet ücretlerini ben öderim

-Tamam, tamam bu önerini amirime iletirim, deyip, mazgalı kapattı.

İşkence korkusu ve gerginliği olmadan, gelişen bu olayın yarattığı beklenti ile zamanı, saatleri eritmeye çalışarak, yaşam bu karanlık hücrede devam ediyordu. Kaç gün oldu. Hesaplamaya çalıştım. İnanın ki işin içinden çıkamadım. Bir ara "gardiyan" dedim. Mazgaldan,

-Ne var?

-İhtiyacım var, dedim.

Açılan kapıdan çıktım, ihtiyaç gidermesinden sonra tekrar karanlığa gömüldüm. Gece her zamanki gibi, sıkıcı, boğucu, düşündürücü bir şekilde geçti. Bu karanlık dünyada seni en iyi oyalayan şey; düşünmendir. Düşün, düşün, düşünüyorum. Sevdiğimi, sevdiklerimi, olanları, olacakları, düşünüyor düşünüyorum. Ayağa kalkıyor, iki adım kapıya, geri dönüyor iki adım beton sekiye. Git-gel, Gel-git. Başım dönünceye kadar, iki adımlık bu gelgitle, deliler gibi gidip, geldim. Sonra, sonra sekinin üzerine oturdum, para yastığımı düzelttim, başımı üzerine bırakarak uyudum.

Yine mazgal açıldı. Kapıda daha evvel görüştüğüm sivil görevli. Polis, işkenceci.

- Amirimle konuştum. Senin önerine "olur" dedi. Biz biletleri ayarlayacağız. Parayı sonra senden alırız. Tamam mı?

- Tamam, dedim.

Mazgalı kapatıp gitti. "yaşamak ne güzel" yüksek sesle çalınıyor. Sekinin üzerine oturuyorum. Alıştığım, rutin bağırımlar, feryatlar eskisi gibi beni etkilemiyor. Alıştım, alıştım artık bu iğrenç koşullarda yaşamaya. Gardiyan haksız değildi, "farelerle yaşamaya alışırsın" demişti ya. Doğru demiş. Yalnız

farelerle değil, bu iğrenç işkence ortamına da alıştım. İnsanların feryadı, ağlamalar, işkencecilerin attığı naralar, küfürler, kahkahalar iğrençlik saçıyor yaşadığımız bu dünyaya. Bu işkencecilerin, ailesi yok mu?

Evlatları yok mu?

Onları büyüten, anne babaları yok mu?

Kendileri baba değiller mi?

İnsanlar nasıl bu hale getirilir?

İnsan, insana bunca işkenceyi nasıl reva görür?

Soruşturma, sorgu denen şeyin, işkence yapılmayan hali yok mu?

Bu vahşi görünüme, bu barbar yapıya nasıl girebiliyorlar?

Bu insanlar, işkenceciler, caddelerde, sokaklarda insanlar arasına girmiyorlar mı?

İnsanlar arasında insan diye oturmuyorlar mı?

Lokantada yemek, kahvehanelerde çay içmiyorlar mı?

Çocuklarını, eşlerini nasıl öpüyorlar?

Hasret, özlem, şefkat, sevgi, merhamet bunların ruhunda, beyinde yok mu?

Bütün bunlardan mahrum mu yaratıldılar?

Yoksa! Yoksa, bunlar bu dünyalı değiller mi?

İnsan görünümlü, başka yaratıklar mı?

Bilmiyorum.

Sorduğum hiçbir soruma cevap veremiyorum. Darbeciler diyorum... Vatan, millet, Sakarya edebiyatıyla insanlığa her türlü kötülüğü, her türlü vahşeti, her türlü barbarlığı ve insanlık dışı muameleyi yapar, yaptırırlar.

Mazgal açıldı. Yine benim Kürdüm.

-Merhaba abi, nasılsın?

-Merhaba, iyiyim, sağ ol, sen nasılsın?

-Eh ne olsun, ben de iyiyim. Bak sana ne diyeceğim. Yarın Pazar. Bu aynasızlar gelmeyecek. İçinizde çiğ köfte yoğurmayı bilen var mı?

Hayret, hem de nasıl bir hayret. Burada, Harbiye işkenceevinde, işkencenin tüm vahşet ve acımasızlığıyla sürdüğü, sürdürüldüğü bu acımasız, vahşet ortamında, asker çiğ köfte yoğuracak biri var mı, diye bana soruyor. Bir anlık hayret etme, düşünceye dalma halimi, asker sorduğu yeni bir soruyla bozdu.

- Ne odu, niye cevap vermiyorsun?

- Bir şey yok, çiğ köfte yoğuracak biri var, var. Bizim Aydın yoğurur, bu işten anlar.

- Abi o zaman bugün malzemeleri getirelim, yarın yoğursun, beraber yeriz. Olur mu?
- Olabilir dedim. Bi kendisiyle konuşsana. Mazgalı kapatıp gitti. Mazgal çabuk açıldı.
- Tamam abi, konuştum. Dediğim gibi, bugün malzemeleri alacağız, yarın yapar yeriz.
- Bir dakika, dedim, yalnız bir şartla.
- Ne şartı abi, yiyeceğimiz bir çiğ köfte.
- Doğru, yiyeceğimiz bir çiğ köfte ama parasını ben verirsem.
- Olur mu ya abi. Bugün yarın gideceksiniz. Biz kendi aramızda bu işi hallederiz, sen merak etme.
- Hayır olmaz, dedim ve mazgaldan iki bin lirayı uzatarak,
- Tamam dedim, farz et bizde sizlerden birileriyiz, bu para da bizim payımıza düşen, almazsan darılırım.

Aldı, mazgalı kapatarak gitti. Tekrar beton sekiye oturdum. Düşünmeye, olup bitenleri anlamaya ve gelecekle hayal etmeye başladım. Hayat, dünya, insan... Çiğ köfte, hücre, fareler. Hey. Yavrum, hey. Bağırınlar, işkence, anlatılan insanlar, zulmedilen insanlar, tüm sesleriyle, avazlarının çıktığı kadar tüm gücüyle, acıyla bağırın insanlar.

Bugün felaket canım sıkkın. Hafif bir baş ağrısı ve vücudumda oluşan ağırlık diyebileceğim bir hal. Üşüttüm herhalde. Bir hap istesem mi? Verirler mi? Bir deneyeyim. Kapıya vurarak "gardiyan" diye yüksekle bağırdım. Gelen olmadı. Biraz bekledikten sonra, tekrar kapıya vurarak "gardiyaaaaaan" diye bağırdım. Kısa bir süre sonra mazgal açıldı.

-Ne var, ne bağıryorsun?

Bu başka bir askerdi. Güvenemediğimden,

-İhtiyacım var, dedim.

Kapıyı açarken,

-İhtiyacın için bu kadar bağırmana gerek var mı?

Tepki vermedim, hiçbir şey söylemedim. Tuvaletlere doğru onunla yürüdüm. İçeri girer girmez, ellerimi, yüzümü temiz yıkadım. Suyla saçlarımı da ovarak, günlerdir oluşan pisliği temizlemeye çalıştım. Gömleğimi çıkararak saçımı başımı kuruladım, tekrar giydim. İşim bittikten sonra dışarı çıktım, hücreme doğru yürüyerek, açık kapıdan içeri girdim.

Sessiz, karanlık, sessizliği bozan fare ve cırdonlar, ıslak nem ve yalnızlık... Belli olmayan, ne olacağı belirsiz gelecek günler. Geçmişim, içinde bulunduğum anlar ve tahmin edilemeyen, edilemeyecek yarınlar, yarınları takip edecek gelecek günler. Tahminlere kalmış bir hayat. Arkanda bırakacağın bir eř ve çocuk. Sevdiklerin ve seni sevenler. Üstelik gelecek olan ikinci çocuğa hamile bir eř. Babam, annem, kardeşlerim; yeğenlerim, akrabalarım, arkadaşlarım ve tüm sevdiklerim. Dicle, on gözlü köprü. Acem gl, kırklar dağı. Tual ve sehpanı alarak resim yapmak için gittiğim Hevsel-Hevsel bahçeleri. Çocukluğumda Pazar sabahları çalan kilise anları... Gazi caddesi, Mardin kapı ve içinde bulunduğum tüm onlardan çok uzakta bulunan Harbiye kışlasının, nemli, lağım kokulu, fare ve cırdonların cirit attığı, şu an sessizliğe gömülen daracık hresi. Gideceğimiz, götürüleceğimiz kesin. Ya sonrası? Sonrasını düşünmek ürkütücü, dehşet verici... Kaç gün, kaç ay sürecek işkence ve sorgu zamanı? Yapılacak işkenceler? Ne isteyecekleri, nelerin üzerinde duracakları, belirsiz sorular. Cevapsız kalan sorular.

Sekinin zerine çıkan cırdona attığım tekmeyle, uzaklaştım tüm o soru ve cevaplardan. Kendine gel. Kendine gel ve hazırlıklı ol tüm gelebilecek sorulara ve istedikleri cevabı alamayınca yapacakları işkencelere. Ne demişti Ahmet Arif ""dayan, dayan rüsva etme beni" Dayanacağım, dayanmak zorundayım. Merak etme Ahmet abi, ne seni, ne de başkasını rüsva etmeyeceğim. Onurlu yaşamak için, hiç kimseyi, ama hiç kimseyi rüsva etmeyeceğim. Para yastığımı dzeltiltim. Başımı paralardan oluşan yastığa bırakarak, ayaklarımı beton sekinin üzerine uzattım, uyumaya çalıştım. Her zamanki gibi, beynimde alıp verdiklerimle, ne zaman uykuya daldım, bilmiyorum.

Askerin dn söylediğine göre bu gün Pazar olmalı. Orhan Gencebay yok. Tüm hreler sessizlik içinde. Ortada ıslık çalarak yürüyen gardiyanın, ıslık ve postal sesinden başka hiçbir ses yok.

Kapıya vurdum;

- Gardiyan!

-Ne var?

- İhtiyacım var.

- Bekle geliyorum.

Bekleyeceğim tabi. Beklemeyip ne yapacağım. Çarşıya gidecek, işe gidecek

halim yok ya. Bekleyeceğim. Bekleyeceğim, bek-le-ye-ce-ğiiim.

Kapı açıldı, her zamanki gibi tuvalete askerle beraber yürüdük. İçeri girdim. Tekrar elimi ve yüzümü bol su ile yıkadım. Şakaklarımı sağlı sollu parmaklarımla ovdu, tekraryüzümesularserpiştirdim, yüzümü havayadikerektavanabaktım, gökyüzünü aradım, yıldızlara bakmak istedim. Ama hiç bir şey göremeden yerimde çakılıp kaldım. Tavandaki eski ve yıpranmış badana boyasında şekiller aradım. Ağaç, hayvan, insan görüntüleri tasarladım, çizgiler çizdim, şekiller yarattım, insanlar gördüm, toplu bir peyzaja ulaşmak istedim ama kapıdan gelen ses, beni bütün bu düşündüklerimden koparmaya ve ayırmaya yetti. Kapıya doğru döndüm, çıktım, yürüdüm ve açık hücre kapısından içeri girdim. Gardiyan da kapıyı kilitleyerek ısıklarına ve türkü mırıldamaya devam etti. Benim askerden haber yok. Çiğ köfte nereden akıllarına gelmiş. Asker ya. Mutlaka kendi aralarında konuşmuş, sohbet etmişlerdir. Belki de bizleri konuştular. Durumumuzdan bi haber olmaları mümkün değil. Zaten birisiyle konuşma isteğimi onlar vasıtasıyla yapmamış mıydım? Diyarbakır'ın malı olduğumuzu, Diyarbakır'a gönderileceğimizi onlardan biri söylememiş miydi? Hücre, kapkaranlık iğrenç hücre. Alttan geçen kanalizasyondan farkın yok. Kanalizasyonda yaşayabilen, yaradılışları gereği oraya ait olan ve orada hayat bulan farelerin, solucanların ve diğer canlıların hayat bulduğu, yaşadığı yerin bitişiğinde, üstünde, biz insanların yaşatıldığı, yaşamak zorunda bırakıldığı hücre. Bugün senden çok şikâyetçiyim. Biliyorum ama, yarın seni arayabilir, belki de bugünlere, burada yaşadığım bu günlere, özlem duyabilirim. Ah keşke orada kalsaymışız, buraya hiç getirilmeseymişiz diye düşünebilirim. Burada Kürt olmamızdan, Kürt olmalarından dolayı görevli askerlerden destek, yardım görebiliyor, lokantadan yemek siparişi verebiliyorduk. Hatta, hatta çiğ köfte bile yapıp yiyeceğiz. Peki, ya Diyarbakır'da? Ya Diyarbakır'daki işkence hane? Askeri, polisi, işkencecisi mutlaka batıdan gelen Bulgar, Tatar, Çerkez, Yugoslav, Kafkas orijinli, halis munis kendini Türk zanneden, Türklük adına, vatan adına, gücünün yettiğine her türlü kötülüğü, işkenceyi yapan, yapabilen, polisler, askerler ve onları yönetenler. Siyasal partiler, siyasal iktidarlar. On yılda bir, Kürtleri yıldırma, ezmek ve yok etmek için yapılan askeri darbeler. Hele, hele insanların beyinlerine şırınga edilen "vatan sana minnettardır" söyleminin verdiği güçle, kendini vatansız sayan, kahraman belleyen zavallılar az mıdır? İşte burada, Harbiye cehenneminde yaşayanlar, bunca gündür işkence gören ve görmeye devam edecek olan, MHP'li, Ülkü

ocaklı gençler o vatanseverlerden değiller mi? Vatanın kendilerine minnettar olduğu, Ne mutlu Türk'üm diyen; Bir Türk Dünyaya bedeldir diye övünen, göğsünü kabartan kahramanlar değiller mi?

Caddelerde, sokak aralarında, hatta, hatta yaşadıkları evlere baskınlar yaparak insanları öldürenler, bunlar ve bunlara benzer düşünenler değil miydi? Batı metropollerinin üniversitelerinde okuyan Kürt gençlerine saldıran, onları öldüren onlar değil miydi? İstanbul Üniversitesi önünde, Üniversiteden çıkan gençlerin içinde bomba patlatıp, toplu ölümlere sebep olanlar, onlar ve onlar gibi kullanılanlar değil miydi? Ankara Bahçeli Evlerde yaşadıkları evi basıp, vahşice yedi genci öldürenler, bunlar ve bunlar gibi Devlete hizmet etme adına kullanılanlar değil miydi? Her gün radyolarda, televizyonlarda, yazılı medyada beş-on kişinin ölüm haberleri yayınlanırken, ne oldu da 12 Eylül sabahından sonra her şey durdu? Ülke süt limana döndü. Asayiş berkemal, ölümler, çatışmalar olmaz oldu. Demek ki bir senaryo yazılmıştı. O senaryo doğrultusunda ellerindeki karanlık güç odakları, senaryoyu yerli yerinde, yerine getiriyorlardı. İşte bugün, burada, Harbiye kışlasının cehenneminde işkence gören, acı çeken gençler, insanlar bu senaryonun tamamlayıcı figüran oyuncularındı. Asıl aktörler, yönlendirenler, senaryoyu hayata geçirenler, Allah bilir neredeler. Bunlar, işi bitmiş, kullanılmış bu figüranlar, senaryonun devamı icabı burada işkence görecek, senaristler haklılıklarını toptan kandırdıkları halka bir daha anlatacak, bir daha kandıracaklar. Şimdilik bunlar kullanılmış, görevleri bitmiş, tedavülden kaldırılmaları gerekir. Yapılan budur. Başka bir izahı yok. Bilimseli de bu, pratiği de bu.

Mazgalın "gııırç" diye açılması, beni tüm bu düşündüklerimden bir anda uzaklaştırdı. Benim askerimdi.

- Abi her şey hazır ve tamam. Hava biraz kararsın, işe başlarız.
- Tamam, kendinizi sıkıntıya sokmayın sakın, dedim.
- Yo, yo. Sen merak etme, bir sıkıntı yok, diyerek mazgalı kapattı.

Kaldım yine yalnız başıma. İçerde dolaşan fare, cırdon var mı, diye etrafa bakındım. Yok, yok onlar da cehennem olup gitmişler. Belki de bir yerlerde, kendilerine ziyafet çekecek bir şeyler bulmuşlardır, diye düşündüm. Gelirler, gelirler az sonra. Nasıl olsa benim günlerdir, üzerimde biriken ve pis kokular saçıyan bedenime alıştılar.

Doğrusu ilk gün çok ürkümüştüm. Kulak yeme hikâyelerini hatırlamıştım. Allah var, bu anlamda hiçbir terbiyesizlik yapmadılar. Arada bir, kenara koyduğum yiyeceklerime yaptıkları saldırı ve onları yağmalamadan başka tehlike yaratacak, bir terbiyesizlik yapmadılar. Ben de onlardan hayfımı (öcümü), yiyecekleri ve ekmeğimi tavandaki havalandırma deliğine asarak, ulaşmalarını engelleyerek almıştım. Büyük cırdonun ismini "tevfö" koymuştum. İlk anlarda beni en çok ürküten oydu. Ama süreç, yakınlığımızı arttırdı, ahbap olduk diyebilirim. Salladığım tekmeleri hiç önemsemeden ve atik hareketlerle kurtulmayı başarıyor, deliğe girip kayboluyordu."Tevfo" burnu yanmaz bir hayvandı. Ben olsam, bana sallanan onca tekmelerden sonra bir daha oraya gelmezdim. Dedim ya, burnu yanmıyordu. Her defasında karşıma çıkmaktan utanmıyordu. Alıştık işte. Alıştık birbirimize. Gardiyan demişti ya "beraber yaşamaya alışsınız". Acaba diyorum, gardiyanlar "sakın ona zarar verme, o bir Kürt, bizdendir" mi diye uyardılar? Öyle bir şey olabilir mi? Peki, onlar, cırdonlar, fareler kimdendirler? Bilmiyorum. Her ne olursa olsun, biz burada bir birimize zarar vermeden yaşamaya alıştık. Keşke bu hayvanla kurabildiğim diyalöğü, bu ülkede yaşayan diğerk halklarla kurabilseydik. Halklar... Türkiye'de hangi halklar, hangi etnisiteler yaşar? Hatırlamaya çalışıyorum. Laz var. Kürt, Arap, Çerkez, Gürcü, Çeçen, Arnavut, Boşnak, Türkmen, Terekeme, Rum, Ermeni, Yahudi... Oooo! Epey varmış. Bir de farklı inançlar açısından bakalım: Hristiyan, Yahudi, Müslüman, Ezidi, Alevi, Bektaşî, Ateist.... Sayamadığım daha niceleri... Bu açıdan da zengin bir ülke... Bunların tümü, hem farklı dinler, hem de farklı etnisiteler. Dağılan, yenilen, dağıtılan Osmanlı İmparatorluğu'ndan kurtulmayı beceren halkların dışında, kalan imparatorluk bakiyesidirler. Bu bakiyenin dışında, özellikle, bilinçli bir şekilde getirilenler var. Örneğin, Bulgar göçmenleri; Cumhuriyet tarihi boyunca Anadolu'ya taşındılar ve çoğunluğu Kürdistan'a yerleştirildiler. Diyarbakır ovasının en bitek arazileri bunlara verildi. Afganistan'dan getirilenler, aynı işleme tabi tutuldular. Arazi verildi, evler yapıldı, zirai aletlerle donatıldılar. Devletin amacı bunları komünizm mezaliminden kurtarmak değildi. Komünizm, reklam ve propaganda için bir gerekçe olarak kullanıldı. Asıl amaç kurmayı tasarladıkları Türk devletini yaratmak, yaratmak için de kendi içindeki halkları asimile etmek ve yok etmektir. Ermeni, Süryani ve Kürt'ler dışında Kafkasya ve Balkanlardan getirilenler de, bu başarıyı elde ettiler. Kuzey Anadolu'nun Karadeniz sahilinde ve iç kısımlarda yaşayan Laz'lar bugün yok olmakla karşı karşıyadırlar. Kalan bakiyelerin içinde en fazla

zulüm görenler de Ermeniler, Süryaniler ve Kürt'lerdir. Birinci Cihan Harbi sonlarına doğru, 1915 yılında Ermeni ve Süryani'leri yok etmek, bitirmek için operasyon uyguladılar. Muvaffak da oldular denilebilir. Kalanlar da artık Cumhuriyet için tehlike olmaktan çıkmıştı. En büyük problem Müslüman Kürt'lerdi. O problemi de halletme planları vardı. Müslüman kardeşliği adına, Lozan'da vekâleti alınca artık işleri kolaylaşmıştı. Kürt'ler güneyde İngilizlere karşı, kuzeyde de İttihatçılara karşı kaybetmek üzere idiler. Kurulan ilk Meclis ve yapılan ilk Anayasada Kürtlere bol vaatlerde bulunan, hatta özerklikten dem vuran Cumhuriyetin İttihatçı hükümeti, 1924'te yaptıkları yeni anayasada her şeyi kendi yararları doğrultusunda düzenlediler, verdikleri sözleri, Kürt-Türk kardeşliğini unuttular. Kürtlerin yokluğu ve inkârı üzerine politika geliştirdiler. Kürtlerin ayağa kalkması, haklarına sahip çıkmak amacıyla isyan etmesi kanla bastırıldı. Diyarbakır Şeyh Sait ayaklanması, Ağrı, Koçgiri, Dersim ve daha birçok yerde yapılan isyanları, çok büyük bir vahşetle bastırıldılar. Çok acımasız davrandılar. Hiç bir şeye, ama hiç bir şeye acımadılar. Mağaralara sığınan insanları duman ve zehirli gazlarla toplu öldürmekten tutun, anne karnındaki bebekleri anneleriyle beraber süngülediler. Hile ve entrikalarla Kürt liderlerini astılar, öldürdüler, kestikleri başlarını süngülerine takarak, utanmadan resim çektiler. Yaratmağa çalıştıkları Türk milletinin ve Türk devletinin dostluğu, mertliği, alicenaplığı ve merhameti buydu.

Harbiye kışlasının bu iğrenç hücrelerinde günlerdir şahit olduğum ve anlatmaya çalıştığım da budur. Amacı doğrultusunda kullandığı, cinayet işlettiği, katil yaptığı insanlara, işleri bitince reva gördüğü bu acımasız işkencelerin bolca örnekleri tarihlerinde mevcuttur. Tarihleri bu bakımdan emsalsizdir. Kardeşinin, babasının saltanat için öldürülmesinin mubah sayıldığı bir anlayışın torunlarına, bunları çok görmemek gerekir.

Koridordan gelen ayak sesleri,"gıııııç" diye açılan kapıdan askerimin sesi.
-Merhaba abi, hadi çık, bayağı acıktık. Burnum çiğ köfte kokuyor.
Çıktım, sola doğru bakınca, öbür arkadaşlar da koridordaydı. Yürüdük, önümüzdeki açık kapıdan içeri girince,
-Aman tanrım, demekten kendimi alamadım.
Girdiğimiz yer, oda, günlerdir feryatlarını, bağırıışlarını duyduğumuz insanların işkenceye tabi tutulduğu yerd. Falakalar, Filistin askısı, prangalar, kum torbaları, araba lastikleri ve daha neler. Tavana bağlı uzun ipler, zincirler,

duvarlara asılı çeşit, çeşit işkence aletleri. En fazla dikkatimi çeken yere doğru yöneldim. Aydın'a seslendim. Duvardaki demir kapağı açtım. Korkunç bir şey! Alnımda biriken soğuk terleri ellerimle sildim.

- Aydın bu ne?

- Fırın abi, fırın. Görmüyor musun?

Kapağını açarak içerisine baktık. Gerçekten de tam fırın standartlarında bir fırın. Vay anasına be, demek işkencede fırın da kullanılıyormuş. Bu nasıl bir şey, nasıl olur diye hayretler içinde kalırken, gardiyanın sesiyle geriye döndüm.

- Hadi ağabeyler, hadi, kim yoğuracaksa gelsin.

Aydın gömleğinin kollarını sıvayarak, ona doğru gitti. Doğrusu karşılaştığım bu manzara ve gördüklerimin karşısında şok olmuşum. Moralim allak bullak oldu. Gelecek günlerle ilgili, tedirginliğim fazlasıyla arttı. Lanet olsun çiğ köfteye, lanet olsun onu yeme zevkine. Bu askerler, demek bu kadar cahil. Düşünceden mahrum. Bizim Diyarbakır'a gönderileceğimizi ve soruşturulacağımızı bilmiyorlar mı? Bilmemeleri mümkün mü? Belki de bilmiyorlar. Günahlarını fazlamı aldım? Hani, bizden biri de Belediye Başkanı ya. Bir Belediye Başkanına bunların yapılabileceğini belki akıllarının ucundan geçirmiyorlar. Öyle ya bu devlet Belediye Başkanına bunu reva görür mü? Bakacağız, göreceğiz, keşke bu askerler de görseydi, yaptıklarına ve yapılanlara anlam verseydiler.

Aydın bütün gücüyle çiğ köfteyi, yoğuruyor. Arada bir de tadıyor, nasıl oldu diye. Bu çiğ köfte yoğuranların adetidir. Herkesten önce onlar tadarlar. Yoğrulan çiğ köfteyi, yemiş olmak için yedim dersem, yalan değil. Doğrusu açtım. Bu koşullarda, bu cehennemi yaşamda, zifiri karanlık hücrede neyi nasıl yediğimi bilmemenin ızdırabıyla, yapılacak olan bir çiğköfteyi kaçırarak, akıl karı değildi. Ama burada değil, bu işkence odasında olmamalıydı. Bu bizim tercihimiz değildi elbette. Ama buraya getirilmemiz, burada yemek zorunda kalışımız bile benim için bir işkenceydi. Bunu askerlere sezdirmemenin hassasiyetiyle davranıyor, çayımızı da -ki geldiğimiz günden beri ilk defa içtiğimiz çayımızı- içtikten sonra çok teşekkür ederek ve minnettarlığımızı ifade ederek, tekrar işkence aletlerine dikkatlice baktım. Askerler de bize kıyak yapmanın, iyilik yapmanın kendilerine verdiği hazla duygularını ifade ettiler. Kalkıp hücrelerimize gittik. Beton sekiye dehşet duygularla

otururdum. İşkenceyi, daha evvel yazılan kitaplarda okumuş, anlatımlardan dinlemiştim. Filistin askısı, işkence-aletleri içinde meşhur ve tanınanlardandı. Ama dinlemekle, görmek arasındaki farkı, izah etmenin olanağı yok. Onları görmek ve uygulamalarını düşünmek insanın beyininde fırtınaların kopmasına yetiyordu. Bu tablo ve gördüklerim, iki-üç günlük dinginliğimi alıp götürmüştü. Ama dirayetli olmayı ve yaşamak için bunlara hazır olmam gerektiğini, artık beynime yazdım. Beynim buna hazır. Ötesini düşünmeye gerek yok.

Ölüm mü, hangi gün olsa gelecek. Ondan korkmanın ve ondan kaçmanın yolu yok.

Suçum ne? Başta Kürt olmam ve topraklarımda Kürt olarak dünyaya gelmem. Yaptığım ve yaptığımız ne? Yoksun, kölesin, köle olarak kalacaksın. Baskı ve zulmüne karşı çıkmak; varlığımızı yaşatmak... İnsan olduğumuzu, bizi inkâr edenlere hatırlatmak... Zulümlerinden kurtulmak, dayatılan kölelik zincirlerini kırmak...

Burada olmamın, bu şartların, iğrençliğin dayatılma sebebi ne?

Burası Türkiye. Bana göre bir orta doğu ülkesi. Avrupa Birliğine girmeye çalışsa da, beyni Orta-doğulu. İnsan hakkının olmadığı, insanın değer görmediği... Kadının orta doğunun değerleriyle ele alındığı, hiçbir hakka sahip olmadığı, meta gibi düşünüldüğü, haremde yaşamaya mecbur bir hayat dayatıldığı... Her şeye erkeğin egemen olduğu, istediği zaman "boşsun" ve atılan 3 taşla boşandırılabilceği, erkeğin 4 kadınla evlenebildiği... Bunlarla tatmin olmazsa cariyeye adı altında istediği kadar kadınla yaşayabileceği, bir aklın egemen olduğu bir ülke...

Daha evvel değinmiştim. Dağılan Osmanlı İmparatorluğunun yerine, halis munis Türklerden kurmayı düşündükleri yeni Devletin kurulması için milyonlarca Ermeni, Rum ve Süryani katledilmiş, sürülmüş, sürgün yollarında yok edilmişti. Trakya'dan, Yozgat, Tokat'tan, Adana, Kocaeli'nden, Sivas, Erzincan, Erzurum'dan, Hakkari, Siirt, Mardin, Diyarbakır, Trakya ve Ege'de yaşayan bu kavimlere mensup tüm insanlar aynı akibete uğratılmış, öldürülenler öldürülmüş, yaşlılardan, kadınlardan, çocuklardan da oluşturulan esir kabileleri yollara dökülmüş, yollarda öldürülenler, açlık ve hastalıklardan ölenlerden arta kalanlar, Halep, Deyr-el Zor ve Rakka kentlerine sürülmüş, açlık ve sefaletle karşı karşıya bırakılmışlardır. Bu ve buna benzer şekilde,

hayatta kalanlar da "Kılıç artığı" olarak isimlendirilmiş ve tarihe o şekilde tescil edilmişlerdir.

Babaannem, bu kılıç artıklarından biriydi. Sivas/Ulaş'tan yola çıkarılmıştı esir kervanları. 12-13 yaşlarında olan Ninem Mardin'e kadar olan mesafeyi yani 600 kilometrelik bir yolu bu esir kervanında yaya, yürüyerek aşmıştı, aşmışlardı. Yollarda hastalık ve açlıktan bir çok yakınını kaybetmiş, annesini de hatırladığı son nokta, Mardin'e 10 kilometrelik mesafede bulunan Axreşke' (Kara yolları adı geçen yere "Akresta" levhası asmış) dır. Bu noktada, Mardin'in hemen altında bulunan Gırherin köyünden bir Kürt onu ve ondan biraz daha büyük bir kızı kafileden almak istiyor. İhtiyacım var, onlara bakacağım diyor. Nenem kabul etmek istemiyor. Annesine sarılarak ağlıyor. Biçare ve onca ölüm ve vahşete şahit olan anne, önlerindeki belirsizliğin ve ölümün onları nerede yakalayacağını, nereye götürüleceklerini bilmemenin endişesiyle, -Git kızım, git. Belki kurtulur hayatta kalırsın, diyor.

Tüm ağlama ve itirazlarına karşın, adam her iki kız çocuğunun ellerinden tutarak, köyüne doğru götürüyor. Annesini ve son kalan yakınlarını gördüğü son an, o andır. Elinden tutularak kafileden ayrıldığı o an, her şeyini kaybettiği andır. Yalnız anne ve yakınlarını kaybetmiyor. Dinini ve milliyetini de kaybediyor. Tarihini ve tarihinde yaşanılanları da kaybediyor. Her şeyi unutmak ve geçmişinden kopmak zorundadır. Yaşamak için bunları yapmak zorundadır. Çünkü onları kafileden çıkaran Kürt, onları Ermeni olarak büyütmececek, Ermeni olarak yaşamlarını kabul etmeyecektir. Nitekim de öyle oluyor. Yaşamın bu halka ve bu halktan olan Neneme sunduğu acımasız kader çizgisi, olması gerektiği gibi tecelli ediyor. Onları köyüne götürüyor. Köyün imamının yanında dinlerini terk ettirerek Müslüman ediyor. Adam yaşlı, karısından başka kimsesi de yok. Kim bilir, belki de iki insanı kurtarmak, yaşamlarını sağlamak için, onları kafileden çıkararak evine götürdü. Yaşadığı koşullar ve o günün şartlarında evinde kalabilmeleri ve yaşamları için Müslüman olmaları bir zorunluluktur. İmam tarafından Müslümanlığa geçirilişleri ve orada kalmaları yadırganmazdı. Ama aksi durum, evine götüren adam için de zorluklar barındırıyordu. Bir müddet, iki ay kadar bu evde beraber yaşıyorlar. Su getirmeye gittikleri bir gün, testilerini çeşme başında bırakarak, Mardin'e doğru kaçıyorlar. Mardin eteklerinde kuzeye doğru giden Cizre'den geldiklerini ve Diyarbakır'a doğru gittiklerini söyleyen bir kervana katılıyorlar. Amaçları Diyarbakır'a gitmek... Zavallılar ne bilsinler. Onlara göre

Diyarbakır'da Ermeni'ler var ve oraya giderlerse, belki yakınlarına, geldikleri yere götürölmelerine yardımcı olurlar. Oysa yaşadıkları felaketin daha büyüğü Diyarbakır'da da yaşanmıştır. Diyarbakır'da Vali olan Reşit Paşa, iş birliği yaptığı yalakalarıyla beraber tüm Ermeni'leri sürmüş, öldürmüş, kalanları Karabaş köyünde topluca kurşuna dizerek, hepsinin üzerini topluca toprakla kapattırarak yeryüzünde kalmalarına izin vermemişti. Zaten Reşit Paşa bunu yapmak için Devlet tarafından vali olarak atanmıştı. Sağ olmasın O da görevini eksiksiz yerine getirmişti. Diyarbakır'a giderlerse kurtulurlar hayaliyle kervana katılan Nenem ve arkadaşı, kervan Sultan Şeyh Musa'ya vardığında, verilen dinlenme molasında tekrar el konulmakla karşı karşıya kalırlar. El koymayı düşünenler, bu defa bizimkilerdir. Nenem ve arkadaşını ikna ederler, başka bir sefalet ve esir kafilesinden aldıkları iki kızla beraber onları köye götürürler. Diğer iki kız yaşça nenem ve arkadaşından daha büyüktürler. Dinlerini değiştirmeye ve Müslüman olmaya yanaşmazlar. Kendilerine verilen bütün vaatlere, vaat edilen her şeye rağmen Müslümanlığı kabul etmezler. Köyün imamı ve Şexler (şeyhler) karar vermede gecikmezler. Müslüman olmayı kabul etmeyenin cezası ölümdür. İki genç kız, köyün bitişiğindeki bağın içine götürölür. Bir alanda toplu duran taş kümesinden aldıkları taşlarla recm edilirler. Taş ata ata bu iki genç kızı ölünceye kadar taşlarlar. Zavallı genç kızları, Müslümanlığı kabullenmediklerinden dolayı öldürürler. Nenem ve diğeri daha evvel Müslümanlığı kabul ettiklerini söyleyerek recm'den kurtulurlar. Nenem yaşlı biriyle evlendirilir, evlendirildiği adam hastadır ve kısa bir süre sonra vefat eder. İşte o esnada, savaşta esir düştüğü Ruslardan kaçmayı başarıp köyüne gelen dedem, nenem ile evlendirilir. Aslında Dedem de dramatik hayattan yeterince nasibini almıştır. Tamı, tamına 13 yıl Osmanlı ordusunda askerlik yapmış, cepheden cepheye koşturulmuştur. En son ittihat ve Terakki'nin ünlü paşası Enver Paşa'nın, İstanbul boğazını Alman gemilerine açması ve giden gemilerin Rus liman ve şehirlerini bombalaması, Osmanlıyı fiilen savaşın içine sokmuş ve Rus orduları Erzurum, Hakkari, Muş ve Bitlis'e kadar dayanmışlardır. Dedem ve kardeşi Şeyhmus o esnada Hasankalede Ruslara karşı yapılan çarpışmalarda cephededir. Rus ordusu silah ve mühimmat açısından çok güçlüdür. Kısa bir süre içinde Osmanlı cephesini çökertirler. Dedemin kardeşi, yani babamın amcası bu cephede düşer (şehit demiyorum, çünkü Kürt'ler ordu kayıtlarında yazılmamıştır ve şehid olarak kabul edilmemiştir. Mustafa Kemal'in deyimiyle, Kürtler meçhul askerdirler). Dedem yaralı olarak Rusların eline düşer. Ruslar cepheden

topladıkları esirleri gemilerle götürürler. Dedem Moskova'ya götürülür, bir çiftlik sahibi yanında çalıştırmak için onu alır. Atlarına bakar. Yanında aynı şekilde, Osmanlı ordusunda asker olup esir düşen Azerbaycan/Bakü'den birisi daha vardır. 4 yıl çiftlikte hayvanlara bakarlar. Bir gün buldukları fırsatı değerlendirerek kaçarlar. Kafkasya'dan geçerlerken Bakülü ile ayrılırlar. Bana ve birçoklarına anlattığına göre, o korkunç savaş ve kış koşullarında 4 ay 18 gün, yayan, Moskova'dan Mardin/Sultan Şeyh Musa'ya ancak gelebilmiş. İşin en komik ve dramatik yanı da haberi alan karakol, askerden kaçmış diye onu tekrar götürmek istemiştir. Çevre ve kendisinin durumu anlatması, kardeşinin cephede savaşırken öldüğünü söylemesi üzerine karakol yakasını bırakmış. İşte o esnada evlendirildiği kocası ölen ve dul kalan Nenem, dedemle evlendirilmesi uygun görülerek, evlendirilmişler.

Biz Kürtler tarih boyunca hep kandırıldık. Müslümanlık, ümmet, İslam kardeşliği adına hep kandırıldık ve halen de kandırılıyor. 1071'de İslamiyet adına Anadolu'nun kapılarını, Müslüman diye gelenlere açtık. Alparslan'ın yanında yer alarak, Bizans imparatoru Romen Diyojen'in (Romanos Diogenes) yenilmesinde yardımcı olduk. 1514'de güçlü Safevi hükümdarı Şah İsmail'e karşı bizim gibi sünni mezhebine sahip Osmanlı padişahı Yavuz Sultan Selim'in yanında savaştık ve Şah İsmail'in yenilmesinde pay sahibi olarak, Irak, Suriye ve Suudi Arabistan'ın yolunu Yavuz Sultan Selim'e açtık. Kürt'ler hem Yavuz ve hem de Yavuz'dan sonra da özerk bir şekilde kendi kendilerini idare ettiler, Osmanlı divanında temsil edildiler. Zaman, zaman ortaya çıkan bazı hoşnutsuzluklar çıktıysa da, savaş sebebi yapılmadan halledildi. Osmanlı Devleti gerileme dönemine girdikten ve toprak kaybettikten sonra, özellikle 2. Mahmut döneminde ilan edilen Tanzimat Fermanı'yla birlikte, Kürdistan'a hep problem çıkarmaya çalıştılar. Merkezileşme adına özerk yapılar ortadan kaldırıldı. Farklı zamanlarda Kürtler isyanlarla merkezi otoriteye başkaldırmaya başladı. Babanların, Bedirhanilerin isyanları bunlardandır. Osmanlının bitişe gittiğini gören, Avrupa'da okumuş, aydınlar Hilafeti kurtarmak, Osmanlıya nefes aldirmek için arayışlar içine girdiler ve İttihadi Osmani adlı cemiyeti kurdular. Bu cemiyette Kürt'ler ağırlıktaydı. Padişahı Kurtarmak, hilafeti ayakta tutmak Kürtlere kalmıştı. Abdullah Cevdet, Seyit Abdulkadir, Saidi Nursi, Ziya Gökalp, İshak Sükuti bu cemiyetin kurucuları ve etkin aydınlarıydı. Jön Türkler adıyla bu cemiyetin içinde bulunan ve Türkçülük akımının öncüleri olan şahıslar tarafından Kürtlere saldırılar

yapıldı ve bu cemiyette barınamaz hale getirilerek, kaçırtılar. Bazılarını da İstanbul'un orta yerinde öldürdüler.1908'deki 2. Meşrutiyetin ilanıya da padişah 2. Abdulhamid'i etkisiz hale getirdiler. 1912'de yaptıkları askeri operasyon ve darbe ile iktidarı ele geçirdiler. 1. Dünya Harbi'nde Almanların yanında yer aldılar ve büyük bir hezimete uğradılar. Yapacakları veya düşündükleri tek şey kalmıştı. Elleri kalan son toprak parçası Anadolu'da, bir Türk devleti kurmak ve Türk olmayanları bitirmek... Daha evvel anlattığım gibi, işe Ermeni, Rum ve Süryaniler'den başladılar. Büyük katliamlar yaptılar. İnsanları vatanlarından çöllere sürdüler. Kürt'leri de Müslüman olmalarından ve kendilerine lazım olduklarından vaatlerle yanlarında tuttular, sonrada onlara yöneldiler. Kürtlerin yaptığı bütün başkaldırıları, isyanları, katliamları ve kanla bastırıldı. Cumhuriyet dönemi boyunca, yani 1924'ten sonra da Kürt'ler inkâr edilerek, yok sayılarak acımasız bir asimilasyon ve yok etme politikası uygulandı. Ama Kürtler bitirilemedi. Yok edilemedi. Her alanda başarı elde ettikleri bu yok etme politikası Kürtlerde başarılı olamadı, ters tepti. Biz, bizler Türkiye'deki bütün Kürt örgütleri, siyasetleri, bu gün için yenildik. Ama yarın, yarınlarda ne olur, bilemem, kestiremem. Bildiğim ve söyleyeceğim tek şey Kürtlerin bitirilemeyeceği ve her zaman bu Devletin zulmüne başkaldıracağı, yakın olmasa bile gelecekte mutlaka haklarına kavuşacağıdır...

Tevfo, yine muzipliğe başladı. Ayaklarımın arasında cirit atıyor. Bu sefer tekmelemedim. Zaten uzun süredir derin düşüncelere dalıp kendimi kaybettiğimden onu ve onları unutmuş, farklarında bile değildim. Saat kaç, ne zamandayım, hangi gündeyim, bilemiyorum. Acıktım, Tavandaki aydınlığa astığım ekmek ve süt kutusunu indirerek biraz yedim, içtim kalanları tekrar astım. Vücudumda büyük bir ağırlık var. Uzandım, uyumaya çalışıyorum... Defalarca uyudum, uyandım, tekrar uyumaya çalıştım. En son uyandığımda kapıyı vurarak, askeri çağırdım. "İhtiyacım var" dedim. Lavaboya gittim. Ellerimi ve yüzümü yıkarak, üzerimdeki mahmurluğun geçmesini bekledim. Kapıdan içeri girerken, askere,

-Bu gün ayın kaçı? diye sordum.

-Ayın biri, dedi.

İçeri girdim ve hesapladım günlerimizi. Eylül 30 gün çektiğine ve bugün de Ekimin biri olduğuna göre, burada, bu hücrede 8. günüm. 8 gündür, bu zifiri karanlık hücredeyim. Çok şey düşündüm, çok şeyler andım, çok şeyler hatırladım. Çok şeyler de planladım. Bu olanakları, bu hücrede kalmam

sağladı. İlk defa saatimi koyduğum, para zarfından çıkararak, kaç olduğunu görmeye çalıtım. Saat sekizinci günün on biri olmuş. Saati tekrar zarfın içine koydum ve beton sekinin üzerine uzandım. Zamanın geçmesi için uyumaya çalışıyorum.

Açılan kapının sesiyle uyandım. Kapıda gardiyan asker ve bir sivil duruyordu. Sivil,

- Uyuyor muydun? diye sordu.

-Uyumaya çalışıyordum, diye cevap verdim.

- Bak, dedi, her şey tamam. Diyarbakır'la görüşüldü ve gerekli talimat bize geldi. Yarın sabah uçağı ile gideceksiniz, tamam mı?

- Hayırlısı olsun, dedim. Kapıyı kapatıp gittiler.

Gideceğiz, götürüleceğiz, götürecekler bizleri. Hem de yarın sabah! Bugün burada, bu karanlık hücredeki son günüm. Tevfo ve arkadaşlarıyla kalacağım son gün. Tavandaki hava mazgalından gelip ciğerlerime giren iğrenç havanın gireceğı son gün, "yaşamak ne güzel" şarkısını dinleyeceğim son gün. İşkence feryatlarını, bağırma larını, naraların, ağlamaları duyacağım son gün!

Hasta, hastaneden taburcu olmanın zevkini, eve gitmenin mutluluğunu yaşar. Mahkum cezaevinden çıkmanın, tahliye olmanın, yakınlarına kavuşmanın zevkini yaşar. Ben buradan, Harbiye kışlasının bu iğrenç hücrelerinden çıkacağım ama hastanın ve mahkumun yaşadığı sevinci yaşamayacağım. Daha farklı bir yere, buradan daha mı iyi veya daha mı kötü olacağını bilmediğim yere, Diyarbakır'a, ama sonradan öğreneceğim üzere, cehennemi günler geçireceğim yere gideceğim. Bu saat ve bu saatlerden sonra kendimi toparlamam gerektiğini, haksız yere bu uygulamalara tabi kaldığımızı, cinayet işlemediğimizi, usulsüz bir şey yapmadığımızı, Belediyede çalışıp, ayrılincaya kadar kentime, kentimde yaşayan halkıma, imkanlarım ve imkanlarımız dahilinde var gücümüzle, bütün enerjimizle hizmet ettiğimizi düşünerek, bu anlamda gelebilecek her türlü ihbar ve gammazlamalara karşı hazırlıklı ve dirayetli olmak gerektiğini beynimde kurguladım. Onlara, sisteme ve darbe yaparak sistemi yönetenlere göre bir tek büyük suçumuz var. Bu suç irademiz dışında oluşan bir suçtur, bunun işlenmemesi için yapabileceğimiz hiçbir şey yoktu. Bu suç, Kürt olarak dünyaya gelmektir. Eğer bu konuda bana danışılmış olursa ve nerede dünyaya gelmek istersin diye sorulsaydı, tercihim buralar olmazdı. Böyle bir tercih sunulmadığına göre Kürt olarak dünyaya gelmemde

de bir suçum yok. Ama işin acıklı tarafı bunu anlatacağın, bunu anlayacak, bunu kabullenen kimsenin bu devleti yönetenlerde olmaması. Bu devletin kurulması için her türlü yardımı aldıkları, onlar için ölen, onlar için perişan olan Kürtlere, siz yoksunuz, siz Türksünüz, dayatmasıyla her türlü zulüm ve acımasızlığı reva görmeleri. Geçmişimiz, büyüklerimiz bu zulme karşı şöyle veya böyle karşı durmaya çalıştılar. Asıldılar, kesildiler, sürüldüler. Sıra bizde, bugün yaşayanlarda... Ölenimiz ölecek, kalanımız bu ızdıraplardan kurtulmak için direnecek. Başka şansımız yok. Bizden sonra geleceklerin de başka şansı yok. Ya köle olarak yaşayacak, ya da kölelikten kurtulmak için mücadele edecekler. Uzandım, her şeyi unutmaya çalıştım. Ne Tevfo ve arkadaşları, ne de bu iğrenç Harbiye kışlasının, kendisinden de iğrenç hücreleri. Gideceğim yere, Diyarbakır'a odaklandım ve uyumaya çalıştım.

Açılan kapının gıcirtısıyla uyandım.

- Hazırlanın! Diye seslenen sivil memura,

- İhtiyacım var, dedim. Yanındaki askere,

- Al götür, ihtiyacını gidersin, dedi ve diğer hücrelere doğru yöneldi.

Tekrar, son kez olmak üzere ellerimi ve yüzümü bu tuvalette iyice yıkadım.

Mümkün olduğunca üzerimdeki mahmurluğu atmak için çok fazla suyla

yüzümü yıkamaya çalıştım. Askerin seslenmesi ile dışarı çıktım. Hücremin

açık kapısından içeri dalarak, onca gündür yastık olarak kullandığım zarfı,

içindeki paralarla alarak Harbiye kışlasına sokulduğumuz ve şimdi de bizim

için çıkış kapısı olacak kapıya doğru yürüdüm. Arkadaşlar da hücrelerinden

çıkarılmış, kapının girişinde bekliyorlardı. Yanlarına giderek,

-Günaydın, iyi günler, dedim.

-Nasılsın, iyiyim, sen nasılsın?

-İyiyim. Yaramaz bir şey yok.

Faslıyla beklemeye başladık. İçerden son çıkan görevli ile beraber Harbiye

kışlasının içine girdiğimiz kapısından dışarıya doğru yürümeye başladık. İçeri

girerken görüp ürküttüğüm prangalara, bu defa ürkmeden son bir kez baktım ve

bekleyen minibüse bindik. Dış kapıdan çıkarken, gözümün iliştiği askerime el

sallavarak oradan ayrıldık.

(*) 2012 yılında, Kanal 7 televizyonunda "İskele sancak " programını sunan Erhan Çelik, Türkiye'deki ceza evleri ile ilgili hazırladığı tartışma programına beni de davet etti. İstanbul'daki televizyon stüdyosuna gittiğimde, hiç tahmin etmediğim programın ikinci davellisi ile yan yana geldim. Yılma Durak Bey. Bir zamanların meşhur lakabı ile "Doğunun Başbuğu" Yılma Durak. Alparslan Türkeş'in genel başkan olduğu MHP'deki yardımcısı. Yılma Bey canlı yayınlanan programın bir bölümünde Harbiye kışlasındaki soruşturmada olduğu sırada, Mehdi Zana'nın da oraya getirildiğini, Belediye Başkanı ve paralı olduğunu,

kendisine dışarıdan yemeklerin getirildiğini söyleyince, ben gayrı ihtiyar gülümsemiştim. Gülümsemem Erhan beyin dikkatini de çekmiş olacak ki, reklam arasında neden gülümsediğimi sordu. Ben de yayın başladığında sor, bu konu ile ilgili söyleyeceklerim var, dedim. Programın tekrar başlamasıyla Erhan beyin sorduğu soruya karşılık, Yılma beye dönerek;

-Yılma Bey, o dönemde siz Harbiye kışlasında mıydınız?

-Evet, ben ve arkadaşlarımla büyük çoğunluğu oradaydık.

-Anladım... Bakınız, ben de oradaydım. Orada, o tek hücrelerin birinde dokuz gün kaldım. Orada soruşturulan, işkenceden geçenlerin tümünün MHP'li olduğunu biliyordum. Gardiyan askerler bana durumu anlattılar. Biraz evvel sizin anlattığınız Belediye Başkanı Mehdi Zana'nın getirilen yemeklerle hiçbir alakası yoktu. Yemekleri, Kürt olan ve bizlere yakınlık gösteren askerlere para vererek ben aldırıyordum. Fazla da aldırıyordum, ki diğer hücrelerde ihtiyacı olan tutuklulara verebilsinler. Nitekim öyle de yapıyorlardı. Gelen yiyeceklerin bir kısmını diğer hücrelere veriyorlardı.

Bunu duyan Yılma bey :

-Siz de orada mıydınız Nuri bey? diye sordu.

-Evet Mehdi Zana ile beraber oradaydık. Anlattığınız yemekler de Mehdi Zana paralı, yok belediye başkanı diye oraya binleri tarafından gönderilmiyor, getirilmiyordu. Harbiye'de görevlendirilmiş olan Kürt askerlere ben aldırıyordum. Eminim oradaki işkenceciler de Kürt polislerden seçilmiş ve MHP'lilere işkence yaptırıyorlardı. Diyarbakır 5 Nolu cehennemde de bunun tersi uygulanıyordu. Bütün işkenceciler ve görevli askerler bölgenin dışından seçilmiş, Kürt'lere işkence yapıyorlardı.

Bu olaydan sonra Annemle Kürtçe "Nasılsın anne, beni merak etme ben iyiyim" olayını da anlatınca, Yılma bey;

- Haklısınız, gerçekten Diyarbakır'da tahmin edilenden de fazla bir zulüm uygulanmıştır. Türkçe bilmeyen annenizle yapmak istediğiniz Kürtçe konuşmaya izin vermemele büyük bir zulümdür. Kaldığım Mamak cezaevine göre, Diyarbakır'da daha büyük işkenceler yapılmıştır. Sizin anlatımlarınızdan ben bunu anlıyorum.

Dedi ve program kendi akışında devam etti.

DİYARBAKIR

Her şeyden yoksun kaldım ama,
Sevgiden asla.

Yol boyunca ne ile ve nasıl karşılaşacağımız merak ve endişesiyle düşüncelerim allak bullak olmuşken, uçak alana indi. Uçağa bindirilirken sökülen kelepçelerimiz tekrar ellerimize takıldı. Tüm yolcuların inmesi beklendikten sonra, bir müddet daha oturduğumuz koltuklarda kaldık. Uçağın içine gelen bir kaç sivil polis bizi, getirenlerden teslim aldı. Uçağın iniş merdiveninin önüne getirilmiş olan beyaz bir minibüse bindirildik. Minibüs alanın sağ tarafında bulunan araç çıkış kapısından hızla çıkarak şehre doğru yöneldi. Sento caddesinden Mardin yoluna, oradan da sağa saparak Alipınar semtinde bulunan Şehitlik Polis Karakolu'nun önünde durdu. Dolmuştan indirilerek karakoldaki ayrı ayrı gözaltı hücrelerine konulduk. Karakolda bulunan tüm resmi ve sivil polislerin merakını çok çekmiş olacağız ki, gelen giden mazgal kapağını açarak bize bakıyordu. Doğrusu benim de merak ettiğim şeyler yok değildi. Ailem veya avukatlardan birileri belki duymuş ve yanımıza gelebilir beklentisi içindeydim. Ne de olsa Diyarbakır'a getirilmiştik. Uçak yolcularından bizi görüp tanıyanlar vardı. Haber vermiş olmaları gerekir diye düşünüyordum. Ama orada kaldığımız iki saati aşkın süre içinde, gelen giden kimse olmadı. Demek ki görüşme veya bizleri görmek için gelenlere izin verilmedi veya kimse korkudan gelemedi. Öyle ya, İstanbul'un göbeğinde, Harbiye'de insanlara onca işkenceyi yapan yönetim zihniyeti, işkence yapacağı insanları görmek için avukat veya yakınlarına izin verir mi? Saat kaç? Lanet olsun, bakmayacağım. Bekle, bekle diyorum kendi kendime. Alıştır kendini, Harbiye kışlasındaki gibi. Buranın harbiye kışlasına benzemeyeceği

belli. Burası daha büyük şeylere gebe. Davranışlarından, bakışlarından belli.

Hücre kapıları açıldı. Kelepçeli ellerimden tutularak dışarı çıkarıldım. Karakolun iç kapısında bekleyen beyaz binek bir Toros aracının arka koltuğuna oturtuldum. Sağ ve soluma birer tane sivil giyimli polis de oturdu. Araç Sento caddesine (Mardin yoluna) çıkarak yönünü Urfa yoluna çevirdi. Kuruçeşme, İskan Evleri derken, ense kökümüne sert bir yumruk aldım. Yumruğun akabinde sağ ve solumda oturan iki polis yukarıdan bedenime baskı yaparak, koltuğun altına sıkıştırdılar. Biri doğrulmamı engellemek için iki ayağı ile vücudumu bastırırken, diğeri gözlerimi bağladı. Yüzüstü ayaklarının altında, acılar çekerek aracın gideceği yönü tahmin etmeye çalıştım. Etmeye çalıştım diyorum, zira Diyarbakır'ı iyi biliyordum. Sokak sokak, cadde cadde bu kenti iyi tanıyor, iyi biliyordum. Bu kentin sokak ve caddelerinin krokilerini daha ilkokulda yaptığımı hatırlıyorum. Arkadaşlarımın tümünü şaşırtmış, beceri ve yeteneğimle gururlanıyordum.

İki büklüm olan bedenimin duyduğu acılara karşı kendimi düzeltmeye çalıştığımda boynuma ve enseme yediğim yumruk, ayak darbeleri ile araç yoluna devam ediyordu. Sento caddesi boyunca düz giden araç sağa doğru dönüş yaparak bir müddet daha düz devam etti. Tekrar sağa saptı ve kısa bir gidişten sonra durarak sola döndü. Demir ve raylı bir kapı olduğunu, açılırken çıkardığı seslerden anladığım kapıdan içeriye dalan araç bir müddet sonra durdu. Yanımda bulunanlar inerlerken beni de aracın içinden kollarımdan çekerek yere uzattılar. Yerdeyim, yüzüstü uzanmış haldeyim. Nereye getirildiğimi tahmin ettim. Evet, yanılmamıştım, Kolordu Komutanlığı'nın oralara getirilmiştim (Sonradan tahminimin doğru olduğu ortaya çıkmıştı). Ne kadar süre geçti bilmiyorum. İki kişinin kolumdan beni kavrayarak ayağa kaldırdığını ve her taraftan yumruk, cop darbelerine maruz bırakarak bir beton zemine bırakıldım. Başka sesler ve iniltilerden yalnız olmadığımı anladım. Mehdi ve diğer arkadaşlar da oraya getirilmişti. Bağışmalar, ağlamalar ve işkence acıları ile inleyen insanların seslerini bastıran işkencecilerin kahkahaları ve haykırışları adeta bir cehenneme getirildiğimizi hatırlatıyordu.

"Geldiniz lan, orospu çocukları! Yerim seni Mehdi Zana, elimize geçtin, sana göstereceğiz, doğrayacağım sizleri orospu çocukları... Cumhurbaşkanı he, Kürdistan Cumhurbaşkanı, sana göstereceğim...."

Bağırma, küfretme ve haykırışlar arasında nereden geldiği belli olmayan tekmeler, coplar, yumruklar, tükürükler, küfürler arasında kendimden geçmişim. Sanki başka bir dünyadayım. Vücudumun her tarafında ağrı ve sızılar, ellerim arkadan bir yere bağlı, gözlerim kapkaranlık bir dehlizin içinde, kapkaranlık bir dünya ve çırıl çıplaktım. Elbiselerim soyulmuş, çırıl çıplak bir vaziyette, ellerim arkadan bağlanmış bir sandalyeye oturtulmuşum. İniltisinden Mehdi Zana'nın da aynı yerde olduğunu anladım. Esen sonbaharın serin ve soğuk rüzgarından kapı ve pencerenin açık olduğunu seziyordum. Ne kadar zaman, ne kadar süre bilmiyor, tahmin edemiyorum. Soğuktan ve acıdan tir tir titreyen vücudum kendinden geçmişti. İnilti sesleri ile kendime geldiğimde, ellerim yine arkadan bağlı, beton bir zemin üzerinde, etrafımda da başka insanların olduğunu hissettim. Bu hissetme ve yaşam tarzı, bu soruşturmadan çıkacağım güne kadar devam edecekti. Gözlerimiz hiç açılmayacak, bir antre mi oda mı, eni boyunu tahmin edemeyeceğim, büyüklüğünü bilemeyeceğim bir mekanda geçecek, ne kadar olacağını bilemeyeceğim bir zaman parçası. Kaldığımız yer, içinde devamlı kaldığımız beton zemin, büyüklüğü, getirip götürülen ve sayımlarla sayısını bildiğimiz 45-50-42-58 insanların yaşatıldığı bir yer. Bitişiginde işkence, filistin askısı, tavana asma, elektrik vermek için manyetolu telefon, lastik tekerlekler, kum torbaları vs. işkence yaptıkları tüm aletlerin bulunduğu ve işkencenin yapıldığı oda. Sıraladığım bu işkence aletlerini, bizzat muhatap olduğum için sıralayabiliyorum. Bunları gözlerimle görme olanağımın olmadığını tahmin etmelisiniz. Çünkü gözlerim burada kaldığım süre boyunca hiç açılmadı, açamadım. Sürekli kalınan yerin diğer bitişiginde de, var olan bir yemek masasını, yemek için insanların biri birlerinin arkasını tutarak koyun sürüsü gibi sırayla götürüldükleri, masada ne olduğu belli olmayan, adına yemek yeme olarak tanımlanan yer. Burada da gözlerin açılmasına izin verilmezdi. Bu üç odanın dışında yerini tarif edemeyeceğim bir de tuvalet vardı. Buraya da "komutanım ihtiyacım var" talebinle, elinden tutan biri tarafından götürülür, ihtiyacın görüldükten sonra tekrar ellerinden tutarak seni bir yere oturturdu. Burada kaldığım süre boyunca bir defa gözlerimi açabildim, o da tuvalette. Ne olursa olsun dedim, yara tutmuş olan burnumun üzerindeki o bez parçasını sökerek, tuvaletin küçük penceresinden görünen gökyüzünü seyretmiş ve derin bir nefes almıştım. Akşamüzeri olduğu, gökyüzüne vuran güneşin kızıl ışınları ile belli oluyordu. Pencereden gördüğüm su kulesi ile 7.Kolordu Komutanlığı ana binasının arkasında olduğumuzu anlamıştım. Kapıda bekleyen görevlinin

"çabuk lan, orospu çocuğu" küfrü ile acele, acele gözümü bağlamış "hazırım komutanım" komutu ile ellerimden tutarak beni içeri götürmüştü. Bulunulan yerin her anı işkence ile geçirdi. Oturman, beton zemin, küfürler, işkence görenlerin feryatları, açlık, susuzluk, nereden ne zaman geleceği belli olmayan tekme, tokat, cop gün boyunca, gece ve gündüz aralıksız süren bir işkence idi. Kaldığımız yerde nöbetçilerin, görevlilerin insafına bağlı olarak "kalk, otur, uzan, şınav çek, çömel" talimatları ile yaşam sürerdi. Zaman nedir bilmiyor, gece ve gündüzü ayıramıyorduk. Gece olduğunu fark ettiğimiz komut "herkes uyusun " komutuydu. Konuşma, fısıldaşma yok, fark edildiği zaman karşılığı büyük acı ile ödetiliyordu. Gündüzlerin büyük farkı, sürekli yapılan fiziki işkence, ortada bağırıp çağıran işkenceciler ve sürekli çalınan müzik. Burada da, Harbiye Kışlası'ndaki gibi işkencenin yapıldığı gündüz mesailerinde sürekli müzik çalınırdı. Bir tek fark vardı Harbiyeden. Orada Orhan Gencebay'ın "yaşamak ne güzel", burada İbrahim Tatlıses'in, "Kara çadırın kızı" ağırlıkla çalınırdı. Müzik, işkenceciler akşam ayrıldıktan sonra kesilirdi. Yemek saatleri çok ilginçti. Kuyruk oluşturarak götürüldüğümüz masanın üzerine ne bırakılmışsa, körler gibi, kapalı gözlerle, el yordamıyla eline ne geçti ise yemeğe çalışıyorsun. Kaşık, çatal, şu bu yok. Ellerle, el yordamıyla eline ne gelirse. Zaten bırakılan ve adına yemek denen şeyler de onların yemek artıkları ve çöpleriydi. Ortada nasıl olduğunu görmediğimiz, kabin içinde yemek diye elimize geçen üzüm sapları, patates, karpuz kavun kabukları, nohut mercimek taneleri ve yağlı su muydu, yemek suyu muydu, ne olduğu ayırd edilemeyen şeyler, bunun göstergesi idi. Buna rağmen o zor, acımasız koşullarda yaşayan ve zayıf irade sahibi bazı insanlar, bir şeyleri kapmak için acele etmede yarışmalarına insan kızamıyordu bile.

Yaşamımda ve oradan unutamayacağım bir şey, bu yemek seanslarından biriydi. Cafer Demirtaş isminde, işkence görmede nam salmış bir genç vardı. O'nu anmadan geçemeyeceğim. Yüz yirmi günden fazla bir süre bu işkencehanede kalmıştı. TIKKO adlı örgüte mensup olmaktan getirilmişti. Yapılan ve uygulatılan tüm vahşi işkencelere rağmen, işkencecilere ismini dahi söylememişti. İşkenceciler bile, sorguladıkları ve konuşturmak istedikleri başka insanlardan istediklerini alamayınca; "Caferleşme lan orospu çocuğu" diye, O'nun ismini anarlardı. İşte o Cafer bir gün, hiç unutmam, masaya hışımla saldıran yukarıda anlattığım zayıf, iradesiz insanlara şöyle seslenmişti; "Ayıp, ayıp, yapmayın, onları kendinize güldürmeyin. Onların istediği de bu yaptıklarınız. Onları kendinize güldürmeyin."

Tüm o gayri-insani yemek seanslarından beynime kazınan, Cafer'in o onur dolu nasihatıydı.]]

Yapılan işkencelerin tümünde insanlara suç yükleme, suçu kabul ettirme anlayışı vardı. İşlenen suçların faillerini ortaya çıkarmak, onları tespit etme adına her kesi suçlu yapmak, suçlu olarak mahkemeye çıkarma anlayışı vardı. Tabi bu anlayış salt o işkenceci polislerin anlayışı değildi. Rejimin, 12 Eylül askeri darbesinin kendini meşrulaştırma anlayışının bir uygulamasıydı. Yoksa Kolordu Ana Karargah binasının hemen arkasında bu işkenceleri yapmak mümkün müydü? Zaten, savcı ve askeri hakimlerin kendileri bizzat bu işkencelerin tümünü izliyor, onların gözleri önünde işkenceler yapılıyordu. İnsanlar itirafa, suç üstlenmeye zorlanıyordu. İşlenen suçları kabul edenler, suç işleyenler, kendilerini işkenceden kurtarmak için her şeyi kabul edenlerin de kurtuluşu yoktu. Onlardan, yeni suçlu isimleri isteniyor, itirafa zorlanıyor ve başka suçlular yaratmaları için işkence ediyorlardı. O günün siyasi hareketlerinden birinin bir mensubu, bir kaç arkadaşını okumuş, polisleri evlerine götürmüş, onları da işkencehaneye getirtmişti. Herhalde işkencecilerin kendisine verilen taahhütlere olan inancı ile olacak ki, sessizliğin hüküm sürdüğü bir esnada;

-"Komutanım, benim unuttuğum bir şey var" diye bağırdı. Bir işkencecinin, "söyle söyle evladım, ne idi unuttuğun şey"e verdiği cevap ; "kayınbabam, kayınbabam amcam olur, O'nun da bir tabancası var, onu unuttum."

Alıp götürdüler, kayınbabası olan amcasını tabancası ile beraber işkencehaneye getirdiler. İşkencecilerin vadedine kanıp, arkadaşlarını ve kayınbabası olan amcasını işkencehaneye getiren o zavallıyı, sonraları 5 nolu cezaevinde görecektim. Yakınlarına yaptığı ihanetlerin tümü O'nu ellerinden ve işkencecilerinden kurtaramamıştı. Bu yapıda olanların tam aksine davrananlar da vardı. İşkenceye direnenler, yapılan her türlü önerileri reddedenler, kandırılmayanlar, ölümleri pahasına arkadaşlarını, dostlarını okumayanlar, onları ele vermeyenler, asitli sular içirildiği halde konuşmayanlar, işkencecilerini kudurtanlar vardı. O zor koşullarda, işkencenin onca vahşetiyle uygulandığı o gehennem koşullarında, o tür insanların, direnen insanın, insanlığını koruma ve insan olmanın gücünü gösteren insanın, direnci ve eziyetlere katlanmaları ile, insanlığın olması gereken tarihinde, insanlık adına bir direniş ve mücadele idi.

Burada, bu işkencehanede bir şahıs, adının Aziz olduğunu işkencecilerin bağışlarından duyduğum biri, gördüğü o acı işkencelerden kaldığımız yere getirilirken, avazının çıktığı kadar;

"Ayyyyy, ay dayè, mın dı diya sömürgeci ya niha dayè..." diye bağırdı. (Ay, Ay anne, ben bu sömürgecilerin anasını s.....m). Ne söylediğini anlamayan işkenceciler de

"Ne söylüyon, lan, orospu çocuğu ne söylüyon" diye, orta yerde ona işkence etmeye devam ediyorlardı.

Benimle birlikte gözaltına alınan benimle aynı koşullarda acıya katlanan bir arkadaşımın, hiç hesabımda olmayan, tahmin edemeyeceğim, onunla ilgili konuşmamak için katlandığım onca acıya rağmen, polisın oyunlarına uyup önüme, oturduğum yere getirilerek beni iki eli ile, sağlı, sollu tokatlamasını halen unutamıyor ve unutamayacağım. 5 Nolu cezaevinde, aynı koğuşta yan yana geldiğimizde;

-Utanmadın mı? Nasıl yapabildin? diye yüzüne vurduğumda "abi ne yapayım, beni çok sıkıştırdılar, mecbur kaldım." diye kendini savunmuştu. İsmi burada vermeye gerek görmüyor, O'nu kendi vicdanıyla baş başa bırakıyorum. O vicdan kendisinde varsa tabi.

İşkenceciler, ellerinde tuttıkları insanlarla her zaman oyuncak gibi oynadılar. Zayıf iradeliileri, gelecekteki yaşamlarında da rezil ve başları eğik yaşamaları için her türlü ahlaksızca ilişkilere zorlamada uzman idiler. İnsan olmayı bilenler, hayatın yalnızca bu vahşet ve işkence ortamından ibaret olmadığını bilenler, onların her türlü entrika ve oyunlarına karşı direnenlerdi. İşkencelerde, namuslu yaşamayı onursuzca yaşamaya tercih edenlerden hayatını kaybedenler ve ömür boyu sakat olarak yaşayacak olanlar oldu. İnsanlık tarihi hep bu durumda olanlarla dolu değil mi? İnsanlığın önünü açan, insanlığın ve insanın ne olması gerektiğini tüm kuşaklar boyunca hatırlatanlar, insana insanlığı yaşatanlar, hatırlatanlar, bu tür insanlar değil mi? Bilim ve teknolojiye, insanlığın insan olma kavgasında, dünyanın ve toplumların bu noktaya gelmesinde, insanlığa kendini feda eden bu tür insanların varlığı unutulabilir mi? Diyarbakır 7. Kolordu Ana Karargah binasının hemen arkasında, Kürt halkının çocuklarına ve kendisine yapılan bu işkence ve zulüm ile hayatını kaybedenleri, işkenceleri yapanların tarihi yazmayacak ama Kürt'ün, Kürdistan'ın tarihi şüphesiz yazacaktır. Aksi durumda olanlar, yönetim anlayışları ile, kurdukları zulüm ve baskı ile, halklarına ve insanlığa yaptıkları kötülüklerden dolayı insanlığı yasa boğanları da, insanlık tarihi

yazmış, Kürt halkına yapılan bu işkence ve zulmü de yazacaktır. İşkence rejimi kuranlar, işkenceci yetiştirenlerle işkence yapanlar ve işkencecileri, insanlık tarafından unutulmamış ve unutulmayacak. Franco, Hitler, Mussolini ve onlar gibilerini insanlık unuttu mu? Kenan Evren şahsında somutlaşan bütün bir insanlık düşmanı rejim de unutulmadı, unutulmayacak, bu gün bu ülkede bu işkencecilerle insanlığa ve tarihine işkenceleri ile bu kara lekeyi de sürenler de unutulmayacak, bundan eminim.

Geceler, adı gibi sakin geçmezdi. İşkencecilerin, işkence yapma zevkleri bitmezdi. Bir gece vakti, herkes yerde uzanmış, uykuda. Gelen bağırışma sesleri ile uyandık. Ne oldu diyecek halde değiliz. Ne olacağı ile ilgili düşünürken göğsüme yediğim bir tekme ile uzandığım betona yapıştım. Rastgele ayakları altındaki insanları tekmeliyorlardı. Seslerinden bağırılmalarından alkol alıp geldikleri anlaşılıyordu. Küfürler, kahkahalar, insan bağırtıları, inlemeler ve nereden geldiği, geleceği belli olmayan tekmeler, coplar, kalas darbeleri. Bu işlem yarım saatten fazla sürdükten sonra, kesilmeyen kahkahaları ve küfürleri ile cehennem olup gittiler. İnsan inlemeleri, ah vahların sürdüğü ortamı nöbetçinin gelen "herkes uyusun, ses yok" talimatı ile ortalık sessizliğe büründü, herkes uyku moduna geçti.

Gece inlemek de yasak olan emirler arasında idi. Horlama, horlayanın anasını belletirlerdi. Eminim horlaması olanlar yedikleri tekmelerden hep uykusuz kalmışlardır. İşkenceciler akşam gittikten sonra meydan askere kalırdı. Aslında gece baskınlarında ve yapılan iğrenç davranışlarda askerin rolünün ne olduğunu, ne işlerle uğraştığını doğrusu bilmiyorum. İşkenceye katılır mıydı, yardımcı oluyor muydu, böyle bir görevle görevlendirilmiş miydi, belli değildi, belli de olmuyordu. Asker, görünürde geceleri nöbet tutardı. Tuvalet ihtiyacı olanları tuvalete götürüp getirirdi. İşkence ve işkencecilerle olan bağlantısı ve çalışması var mıydı, bilmiyorum. Ortada attıkları voltalarda zaman zaman şarkı ve türkü okudukları oluyordu. Hatta devrimci marş, türkü okuyan da oldu. Ama bunun hikmeti ile ilgili yorum yapamam. Bazen tutuklulara da türkü söyletirlerdi. Örneğin bir gece,

- "Mehdi Zana bildiğin bir türkü var mı" sorusuna, "var" cevabını alınca, "hadi söyle" dedi. Doğrusu inanamamıştım. Çünkü türkü veya şarkı söylemesine hiç şahit olmamıştım. Mehdi bir şarkı okumaya başladı.

"Batan gün kana benziyor,
Yaralı cana benziyor

Ah ediyor bir gül için
O bülbül bana benziyor
Gece kapladı her yeri
Keder sardı dereleri
Düşman değil dostlar açtı
Sinemdeki yareleri.
Şarkı bittikten sonra asker,

"Vay be, ne güzel okudun, sesin de iyiymiş." Dedi.

Doğrusu belediye başkanlığı süresince yaşanan ve yaşatılan sıkıntılar ile karşılaşılan problemlerden sonra bu gün, bu işkencehanede söylediği şarkı tam onun ruh halini anlatan bir içeriğe sahipti. Bir akşam da işkencehaneyi sarhoş basan işkenceciler onu kaldırarak İstiklal Marşını okutmuşlar, İstiklal Marşını da kadesine uygun ve güzel okumuştur. Sesi güzel olanlara, daha doğrusu söyleyebilenlere özellikle gece askerler tarafından şarkı ve türküler okutuluyordu.

Mehdi Zana'nın güzel şarkı ve İstiklal Marşı okuduğunu yazdığım şu an, O'nun Cumhurbaşkanı hikayesi aklıma geldi. Belediye başkanlığı döneminde, evde bulunduğu sırada eşim Koçer ile evindeydik. Otururken bana "Nuri, Hürriyet gazetesinden, gazeteci Cüneyt Arcayürek benimle görüşmek istedi. Ben de eve gel konuşalım, dedim. Evi çıkaramayabilir, geldiğinde aşağı inip onu getirirsen iyi olur." dedi.

Bir müddet sonra ev telefonu çaldı, arayan Cüneyt Arcayürek'ti. Bana işaret edince hemen aşağı indim. Kaldırımında bekliyordu. "Cüneyt Bey " diye seslenince, bana doğru geldi. Asansöre binerek evin bulunduğu kata çıktık ve açık bıraktığım kapıdan içeri girdik. Sarılma, tokalaşma derken oturdu ve hemen sohbet başladı. Bölge, Diyarbakır derken, söz Ege'de yayın yapan bir gazetenin Mehdi Zana'yı Cumhurbaşkanı ilan ettiği haberine geldi. Doğrusu konuşulan konunun ağırlık noktası medyada yalan ve asılsız haber yapan yayıncıların yaratmaya çalıştığı kötü imaj ve yanlış yayınların toplumda yarattığı gerginlikti. Bunlar ve gazetenin, Mehdi Zana'nın cumhurbaşkanlığı haberi ile ilgili espriler yapılarak, çok daha değişik konularla ilgili bir sohbet yaptılar. Ama dünya tuhaftı, üzerinde yaşayan insanlar ondan da tuhaftı. Hele gazeteciler ve özellikle Cüneyt Arcayürek tuhafların en tuhafıydı. Bir gün sonra çıkan Hürriyet gazetesinin sür manşeti "Kürdistan Cumhurbaşkanı'nın evine

gittim." İçeriğini evde yapılan sohbetle alakası olmayan konularla, yalanlarla doldurmuş, tam bir asparagas habercilik anlayışının örneği. Günlerce yazılı medyada, yazar, çizerlerin yazılarında bu konu işlendi, yazıldı, çizildi. İşin tuhaf ve garip yanı Diyarbakır'ın kahve köşelerinde ve sohbet ortamlarında bu konunun gündemi işgal etmiş olmasıydı. Özellikle Mehdi Zana'ya saldırmak için bahane arayanlara güzel ve güçlü bir malzeme olmuştu. Cumhurbaşkanı etiketi ile hırpalanan yalnız Mehdi Zana değildi. Askeri darbeden önce parlamentoda yapılan Cumhurbaşkanı seçiminde aday olduğunu açıklayan Bağımsız Mardin Milletvekili Nurettin Yılmaz da bu soruşturmalarda ve 5 Nolu cezaevinde bunun cezasını çok çekmişti.

Bir akşam yemeğinden sonra "herkes uyuyacak" komutu ile, uyku moduna geçildi. Bir inilti ve bağıırma sesi ile irkildim. Bulduğumuz yerde, herkesin güya uyulacak denilen bu yaşam alanında bağııran bir ses,

"Tavana as!" komutu ile birisinin veya birilerinin asılacağını tahmin ettim.

Ses,

-İpi ger, çek çek, ayakları yerden kesilsin.

Bu seslerin arasında asılan veya asılacak şahsın iniltileri, sessizliğe bürünmüş işkencehaneyi, dehşet ve ölüm arenasına döndürmüştü. Asılma işlemi bitmişti. Ses

-Konuşursan seni indiririm, köpekleşmenin gereği yok. Silahların yerini söyle.

Asılan şahsın

"Suuuu, suuuu... ne olur bir bardak su!" diyerek inlemesi karşısında gelen diğer işkenceci seslerinden ve konuşmalarından, asılan şahsa asıllı su içirildiği anlaşılıyordu. İşkenceci

-Bak Hacı, konuşursan sana bol bol su vereceğim. Hadi... hadi konuş. Konuşacağım de, söyle, seni şimdi indiririm. Bol su içecek, rahat edeceksin. Yemek de vereceğim. İşin biter zaten, mahkemeye çıkar rahat edersin oğlum."

Asit içirilerek asılan şahıs

-Tamam....tamam... İndir, su ver konuşacağım.

Kısa bir sessizlik. Suyun verildiğini ve asılanın suyu içtiğini derin bir " oohhhhh" sesinden anladım. İşkenceci

-Tamam mı? Hacı, suyu içtin, hadi söyle.

Hacı diye hitap edilip asılan şahıs

- Neyi?

der demez, işkenceci

-Vay orospu çocuğu! narası ile, asılan Hacı'nın çıkardığı "Ayyyyy" haykırışı, uzandığım betonda acıyla ve içimden küfürler ederek kıvranıp durdum.

Bu işlem geç saatlere kadar, devam edip durdu. Sonrada Hacı denen şahsı alıp götürdüler. Bir daha da Hacı denilen şahsın sesini duymadım. Ne yaptılar? Bilmiyorum, bilemedim... Bilme, öğrenme imkanım da yoktu zaten.

...Hayın karanlıktı gece,

Can garip, can suskun.

Can paramparça.....

Ahmed Arif

Başka gecelerden, bir başka gece.

Ahırlarına dalan hayvan seslerinin çıkardığı seslere benzeyen sesleri ile işkencehaneye dalan işkencecilerden, gür bir ses,

- Mehdi Zana, hala yaşıyor musun?

Mehdi Zana, kısık ve yorgun bir sesle,

-Evet." diye cevapladı. Aynı ses,

-İşin bitti oğlum, kararın verildi. Bu gece asılacaksınız. Seni asmaya geldik. Kalk ayağa.

Tekme ve hırpalama sesleri, küfürler ortalığa dehşet saçıyordu.

-İpi çekin, boynuna geçir, yavaş yavrum, biraz sonra idam edilecek olan, ölecek bir adama biraz saygılı olun. Tamam, tamam yavaş çek.

Kaldığım yerde, o soğuk betonun üzerinde nefes nefeseyim. Boğulacak gibiyim. Ellerim arkadan bağlı, gözlerim bağlı, ayaklarım bağlı. Mehdi... Mehdi Zana, Diyarbakır Belediye Başkanı. Bir müddet beraber çalıştık, Mehdi abi diye hitap ettiğim, sevdiğim, savunduğum, korumak için her şeyi yaptığım Mehdi Zana. Burada, bu işkencehanede, bizlerin arasında asılacak, asılıyor ve hiç bir şey yapacak takatim yok. Ellerim arkadan bağlı, gözlerim bağlı, ayaklarımda bağlı, sadece işkencecilerin sesini duyuyorum. Hiç bir şey yapamamanın o kahredici acısıyla kıvranmaya çalışıyorum. Duyduğum acıyı içime gömmeye çalışırken, inim, inim inliyorum. Bağırarak, çağırarak, saldırmak istiyor ama hiç bir şey yapamıyorum. Yapamam da. Gözlerim bağlı, ellerim bağlı, ayaklarım bağlı. Biçare olmanın en çaresiz zamanı. Güçsüzlüğün

yarattığı en büyük acıyı yaşama zamanı her halde içinde bulunduğum bu andır. Ve birden işkencecilerin içinden bağırın bir ses
- Af geldi, af geldi. Mehdi Zana affedildin."

Topluca attıkları kahkahalar bulunduğumuz ortamı gürültüye boğmaya yetmişti. Akabinde küfürler başladı. Birileri Mehdi ile küfürlerle alay ederken, diğerleri de yerde, el ve ayakları bağlı tutuklulara rast gele, kimin neresine rast geldi ise tekmelerle vurmaya başladılar. Doğrusu ben tüm çektiğim o büyük acılardan kurtulmuş, hiç bir şey umurumda değildi. Yarım saatten fazla süren eğlencelerinden sonra, yine cehennem olup gittiler. Namussuzlar yine alkol alıp gelmiş, son eğlencelerini de işkence hanede yapmıştılar. Ama olsun, eğlenceleri bol olsun namussuzların, onları bu iş için eğitmiş, bu alçaklıkları yapmak için görevlendirmişler. Bana, Mehdi'nin asılmasıyla ilgili yaptıkları o alçakça eğlence ve çektiydikleri onca acılardan sonra, şimdi yaşattıkları zevki izah edemem. Tüm bu kötü ve acı dolu koşullara rağmen Mehdi asılmamış, attıkları tekmelerin hiç biri bana rast gelmemiş ve bunca acılı geçen günlerden sonra benim bir an bile zevk duymamı sağladıkları için, sağ olmayın, hepimiz kahırla geberin. Bu zevk ve kahırlar sonunda kendimden geçmiş, uyumuşum.]]

Mehdiye yapılan hakaretin aynısı, başkalarına da yapıyordu. Hakaret ve işkence görmenin ana sebebi herkesin Kürt olması idi. Kürt olmak yetiyordu. Kimin ne suç işlediği, ne yaptığı önemli değildi. Kürt, Kürt'ü öldürmüş iyi etmiş ama ikisi de suçlu, ölen de, öldüren de. Bu anlamda, geçmişte Kürt fraksiyonları arasında yapılan çatışmalar ve birbirlerini öldürmeler onlar için sevindirici şeylerdi. Ayırım yapmazlardı. KUK (Kürdistan Ulusal Kurtuluşçuları) ve PKK (Partiya Karkerê Kürdistan) arasında, Mardin ve Urfa'da yapılan çatışmaların ve öldürülen insanların onlarda meydana getirdiği zevk kahkahalar atmalarına yetiyordu. Onlar için Kürt'lerin birbirlerini öldürmesi suç değildi, topluca işkence edilmeleri için bir nedendi.

... Bir bilsen kimlere, tasa kedersin,
Anlar mısın, şaşırıp ağlarmısın ki?
...Ve bilsen nasıl vurur beni bu duvar,
Akşam akşam kara sevdam ağarr...

Ahmed Arif

Uyku moduna geçirilmiş olduğumuz bir gece yeni getirilenlerin olduğunu bağırıp çağırılmalarından anladık. Bu ay, of, ah anam seslerinden bir kaç kişi olduklarını anladım. Kendilerine sanat belledikleri küfrün tüm çeşitleri, gür sesleri ile bulunan ortamı inletiyordu. Ne iş yapıyorsun ulan, ne yaptın oğlum, ibne kaçacağını mı sandın? Orospu çocukları hepinizin anasını s.....z. Sen ulan sen, adın ne, ne iş yapıyordun? Sorulan soruya, konumu itibari ile büyük bir güvenle cevap veren şahıs,

-Adım Emin Karakuş, ben belediye başkanımıym.

-Nerenin? diye tekrar edilen soruya

-Ergani, diye yanıtlayınca, cevabını çok sert bir cümle ile aldı:

-Ergani Belediye Başkanı ha! Vay orospu çocuğu, bir de Belediye Başkanı imiş. Eeeeeee söyle bakalım, sana nasıl hizmet edebiliriz? bağırtısı ile başlayan toplu dayak ve feryatlar, ortalığı kaplamıştı. Emin Karakuş'un da bir daha sesini duymadım.

Göğsüme gelen bir yumruğun "kalk" sesiyle, ayağa kalktım. Ayaklarımı çözdü ve koluma girerek beni yirmi, otuz adım yürüttü. Sonra durdurdu. Etrafta başkaları da var. İşkence odasına getirildiğimi anladım. Bir ses, "Bak oğlum, Nuri Sınır, bizi uğraştırma, sorduk, soruşturduk. İyi bir ailen var. Baban, kardeşlerin iyi insanlar. Sen de iyi bir insanmışsın. Hakkında iyi bilgiler aldık. Seni fazla yormak istemiyoruz, sen de bizi yorma. Sadece sorularımıza doğru cevap ver. Mehdi Zana'nın Irak, Suriye, İran bağlantıları kimlerle? Avrupa'da O'na yardım edenler kimler, bu Kendal Nezan denen adam kim, nereli, hangi örgütlerden kimleri tanıyorsun. Bize isimler ver. PKK'li, KUK'lu, DDKD'li, TKSP'li. Bak hiç inkara, bilmiyoruma gerek yok. DHKD üye defteri elimizde ve sen bu derneğin üyesisin, aynı zamanda TKSP bölge sorumlususun. Bize bunları güzel güzel anlatırsan, biz de sana yardımcı olur, seni bırakırız gidersin. Yoksa elimizden kurtulamazsın.

İçimde korku fırtınası kopmadı desem yalan olur. Kapkaranlık bir dünyada ve benden istenilenler. Sanki cehennemdeyim ve cehennem zebanileri tarafından sorgulanıyorum.

-Bakın, dedim, doğru ben o derneğin üyesi idim. Çalıştım. Tiyatro ile ilgili faaliyetlerde bulundum. Hatta Bekir Yıldız'ın "Kaçakçı Şahan" adlı eserini uyarladım ve oynadım. Belediyede iki buçuk yıl çalıştım ve ayrıldım. İstifa ettim. Kendi özel işimi kurdum. Belediyeden ayrılmadan önce adı geçen

demekten de istifa etmiştim. Her hangi bir ilişkim yok. Herhangi bir parti veya örgüte de üye değilim. Siyasetle uğraşmadığımdan söylediğiniz örgütlerden de kimseyi tanımıyorum. O bölge sorumlusudur diyen kimse yalan atmış, öyle bir sorumluluğum ve bilgim de yoktur.”

Bu anlattıklarımı sorularla kesmeden beni dinledikten sonra gelen, -Öyle mi, orospu çocuğu, bize hikaye anlatma! sesiyle neye uğradığımı şaşırımdım. Her taraftan cop ve ellerindeki zincirlerle vurmaya başladılar. Üzerimdeki elbiseleri çıkararak, ellerimi arkadan yatay bir ağaç mıydı, demir miydi, bağladılar. Sonra da ayaklarımı bağladılar. Bağlı olduğum ağacın veya demirin yukarıya doğru kaldırılmasıyla tarif edilemeyecek acılar içinde boğuldum. Kollarım kopacak, bedenim parçalanacak hissiyle duyduğum acılar beynimi dağılma noktasına getirdi. Ben bu acılar içinde kendimle depresirken, penisime bir kablunun bağlandığını hissettim.” Başla” komutu ile havada, ellerim arkadan bağlı, asılı bedenimin o an çektiği acıları tarif edecek kelime yok. Bağırıp çağırımlarını duyacak kulaklarım da sanki duyma işlevlerini yitirmiştiler. Hiç bir şey duymuyor, hiç bir şey söyleyemiyordum. Avazım çıktığı kadar bağırımdan öte hiç bir şey hatırlamıyorum. Üzerime sıkılan soğuk suyun etkisi ile ayıldığımda, sorulan sorular aynı idi. İstenilen aynı idi. “Bilmiyorum, tanımıyorum” diye verdiğim cevaplara, tekrar “başla” komutu ile ıslanmış bedenime verilen elektrik şokunun yarattığı acılara fazla direnecek halim kalmamıştı. Bayılmışım. Hiç bir şey hatırlamıyorum. Ne kadar zaman geçti, bir gün mü, iki gün mü? Zaman mevhumu burada yitirilmiş, yoktu. Ellerin, gözlerin, istedikleri zaman ayakların da bağlı, kendini kaybetmiş, yarı baygın haldesin. Ekmeği suyu düşünecek halde değilsin. Tekrar işkence odasına alındım.

“Nuri Sınır bak karını da getirdik. Senin yanında onu s.....z. Adam ol anlat. Sorduklarımıza cevap ver.

-Bilmiyorum, neden anlamıyorsunuz, dememle bir bayan çılgılığı koptu. O anda o sesi tanıma, tanımama gibi bir kanaat yürütme olanağı, tahmin etme durumun yok. “Karını getirdik” demelerinin o şartlarda doğru, yalan muhakemesi mümkün değil. Yaparlar, yaparlar. Tüm bunları yapabilenler onu da yaparlar. Çılgılıkla beraber benden kopan “hayvanlar” haykırması her taraftan gelen darbelere sebep oldu.”Nuriiiiiiii” diye tekrar kopan çılgılık son işittiğim ses oldu. Ayıldığımda, kendime geldiğimde bunları, bu koşulları anlatmak için çok ama çok zayıf, çok tuhaf kelimeler. O anları, o zamanları,

o acıları karşılayacak, anlatacak kelime yok. Bilmiyorum, zonklayan beynim, her tarafı acılarla dolu bir beden. Arkadan bağlı ellerim, hiç açılmayan göz bağı. Yerde, çıplak, betonun üzerinde bir gövde, etrafımda işkenceye götürülmeyi bekleyen insanlar... Ortada volta attığı ayak seslerinden belli biri, polis mi asker mi, belli değil. Zaman tüm o karanlık ve zulüm altında senden habersiz yürürken, hiç bir şeyin farkında değilsin. Farkında olduğun tek şey; gördüğün işkence, işkencenin bedenindeki tahribat ve yarattığı acı. Hiç bir şey ama hiç bir şeyi düşünecek halin yok, kalmamış. Kalan ve düşünecek tek şeyin bedeninin her tarafında duyduğun acılar... acılar. Acılar içinde kıvrınma ve iniltiler. Sanki herkes ölmek üzere, tarifi imkansız bir ortam. Yemek masasına gidecek halin de kalmamış. Yemeği düşünen kim. Ama zorla itile kakıla coplanarak götürülüyor, acılarına daha fazla acılar ekleniyor. "Nuriiiiii" diye haykıran o ses, gerçek miydi. Olabilir miydi? Gerçekten Koçer miydi, yoksa yeniden çektikleri bir ayak oyunumu? Beklenir, bunlardan beklenir, her şey beklenir. Doğrusu acılar içinde kıvrınırken duyduğum o ses, son ses idi ama, yine de şunu diyorum kendime "kesin bir numara idi." Beni zayıflatmak, istediklerini yaptırmak için, düşürmeye çalışmaktı.]]

Kollarımdan sertçe havaya kaldırıldım.

-Yürü gidiyoruz.

Soluduğum havadan, dışarı çıkarıldığımı anladım. Bir araca bindirilerek kısa bir yolculuktan sonra, araçtan indirildim. Bir kaç adım yürütüldükten sonra kolumdan tutan işkenceci

"Bak oğlum, istediğimiz bilgileri vermezsen, seni bu uçurumdan aşağı atacak, sonra da intihar etti diyeceğiz."

Sonra da Mehdi Zana ve Aydın Hasar hakkında benden bilgi almaya çalıştılar. Olmayan silah ve silahlar yaratmaya çalıştılar. Kimlerde, nerelerde ne silahlar olduğunu sordular. Kendal Nezan'ın kim olduğunu, nereli olduğunu, ne ile uğraştığını öğrenmeye çalıştılar. Kimlerin hangi örgütten olduğunu, tanıyıp, tanımadığım insanlar aleyhine ifadeler yaratmaya çalıştılar. Aklımı yitirmek üzere idim. Sadece "Bilmiyorum, tanımıyorum" kelimeleri onları kudurtuyordu. Vurdukça, vuruyorlardı. Arabaya tekrar bindirilişimi ve işkence haneye getirilişimi hatırlamıyorum. Kendimi ellerim arkadan ayak bileklerime, boynumu da bir kalorifer peteğine bağlanmış olarak buldum. Vücudum suyun içindeydi. Muhakeme edecek, inleyecek halim de kalmamış, yarı baygın haldeydim. Neden sonra gelen biri tarafından boynum ve ayaklarım çözülerek

ayağa kaldırıldım. Ayakta duracak halim kalmadığından, düşmemem için koltuklarımdan tutup beni sürükleyerek, bir yere attı. Atıldığım yer işkence odasıymış. Seslerinden tüm işkencecilerin orada olduğunu tahmin etmek zor değildi. Yine aynı sorular. Örgüt üyesisin, bölge sorumlusun, örgütün içinde yer alanların isimlerini söyle, Mehdi Zana'nın sakladığı silahların yerini, Aydın Hasar'ın örgütteki konumu ne?" Bir yanı ile bıkkınlık veren sorular, diğer yandan da bedenimin yaşadığı acılar, bitkinlik ve yarı baygınlık hali sadece bir tek cevap veriyordu:

-Bilmiyorum, bilmiyorum, bilmiyorum.

Bu sayıklama derecesine gelen cevaplardan sonra da nelere uğradığımı hatırlamıyor ve kendimi bir köşede el ve ayaklarım bağlı görüyordum. Defalarca zaman konusuna değindim. Artık onu da unuttum. Harbiye Kışlası'ndan beri unuttuğum saat gibi. Unutmadığım ve devamlı algıladığım tek şey, acılar, acılar ve vücudumda oluşan yara bereler. Düşündüğüm tek şey onlar. Kalçamdan ayaklarıma kadar kanayan yaralar ve her tarafımda oluşan korkunç ağrılar. Bir zaman kaldığım yerde kaldım. Ne kadar bir zaman bilmiyorum. Öylece kaldım işte. Beni işkence odasına almadılar o dediğim zaman ve zamanlarda. Acılarımla baş başa, işkence yapılan insanların acılarını, bağırıklarını dinleyerek. Yine, yarı baygın bir halde kendimden geçmiş olduğum bir anımda, biri kolumdan tutarak beni zar zor ayağa kaldırdı. Kolumun altına omuzundan girerek beni götürdü. Seslerden yine işkence odasında olduğumu anlayabildim. İsteselerdi de beni konuşturamazlardı. Çünkü konuşacak halim kalmamıştı. Bir sandalyeye oturtular. Kendime gelebilmem için kafamdan aşağı soğuk su boşalttılar. Biraz bekledikten sonra, saldırmadan yine sordular. Bu sefer uygulamada bir farklılık kendini gösteriyordu. Bağırıp çağırma, saldırganlık yoktu. Küfür, tehdit ve endişe yaratıyorlardı. Yine aynı sorularla başladılar ama seslerinde nezaket kokusu vardı. Bir ses,

-Bak dedi, elimizdeki senin telefon defterin. Burada isimleri bulunan tüm şahısların kim olduğunu, varsa örgüt sempatanları, başka derneklere mensup olanları bize söyleyeceksin.

Doğrusu bu benim işime de gelmişti. İşimi kolaylaştıracak bir fırsat bilerek

-Bakınız, dedim, ben bu şehrin çocuğuyum. Bu kentte doğdum, bu kentte büyüdüm. Bu kentin nüfusunun yarısından fazlasını tanırım. Defterdeki isimlerin çoğunun akrabam, esnaf ve tanıdıklarım olduğunu, isterseniz ana

caddelerdeki tüm esnafın tek tek isimlerini sıralayabileceğimi söyledim.

Bir ses, dalga geçmesine,

-Ya öylemi, hadi bakalım, dört yoldan mardin kapıya doğru, ulu cami sırasındaki esnafı ve yaptıkları işleri sırala bakayım.

Kendimi toparlamaya, gücümü zorlamaya çalıştım. Dağ kapı dört yoldan, aşağı doğru tanıdığım, bildiğim, hatırladığım tüm esnafın isimlerini ve yaptıkları işleri tek tek sıraladım kendilerine. Kendal Nezan'ı da Suriye'li biri olarak bildiğimi, O'nu Diyarbakır Belediyesi'ne Fransız Sosyalist Belediyelerinin hibe ettiği otobüsleri getirmek için Fransa'ya gittiğimde tanıdığımı söyledim. Otobüsler konusunda kendisinin yardımcı olduğunu, organize ettiğini anlattım. Bu defa bana işkence yapmadan, gayet sakince dinlediler. Konuşmam bittikten sonra bir ses,

-Vayyy, ibneye bak, gerçekten bu şehri iyi tanıyor. Ama yavrum bu anlattıkların istediğimiz şeyler değil. Örgütlerden haber ver, kim hangi örgütten ondan bize haber ver....Biraz da o isimleri sırala. o.....pu çocuğu, tekrar askıya aldırayım mı seni? diye köpüren bu sese, başka bir ses,

-Yok yav, yeter. İyi bir arkadaşına benziyor. Bize yardımcı olacağına inanıyorum. Siz bırakın ben onunla ilgilenirim, dedi ve bana bir soru sordu, "Peki Nuri, o otobüslerin arkasına Hür Kürdistan yazılarını Kendal Nezan mı yazdırdı, yoksa siz mi yazdınız?"

-Hayır dedim, otobüslerin arkasına o yazıları hiç bizim yazmadık. Marsilya'da otobüsler oto parkta iken bilmediğimiz, görmediğimiz birileri tarafından yazılar yazılmış ve resimleri de onlar tarafından çekilerek Hürriyet gazetesine iletilmişti. Kesinlikle ne bizlerin, ne de Kendal Nezan'ın bu olaydan haberi yoktu. Bu birileri tarafından özellikle bizleri sıkıntıda bırakmak için yapılmış kasıtlı bir tezgahı. Tezgahtarları da tuttu ve otobüsleri Türkiye'ye soktukten sonra büyük problemler yaşadık, saldırılara da uğradık.

Bu anlatımlarımdan sonra işkenceci başka soru sormadan koluma girdi, beni işkence odasından çıkardı. Başka bir yere, on, on beş metre yürüttükten sonra, bir sandalyeye oturttu.

-Rahat ol. Biraz dinlen. Bak, sana anlatacaklarım var. Dün, senin babanın lokantasına gittim. Senin yanından geldiğimi söyledim. Baban ve abin çok sevindiler. Bana yemek ısmarladılar. Çok iyi insanlardı. Senin iyi olduğunu, merak etmemelerini söyledim. Bu ara ben de çok etkilendim. Onun için sana yardım etmek istiyorum. Ama gördüğün gibi ben de bir memurum. Çok fazla gücüm yok. Sen beni dinlersen, seni buradan çabuk çıkman için yardımcı

olabilirim. Gel vaz geç bu inadından. Ne olacak yani. Kafadan bir kaç isim at kardeşim. Şu falan örgütten, bu falan örgütten. Burada kötü bir şeyle karşılaşabilirsin. Mehdi Zana'yı öldürecekler zaten, sen mi onu kurtaracaksın? Ben olsam bildiğim ne varsa söylerim. Yazıksın. Aydın Hasar'ı biliyoruz, her şeyi anlattı. Mehdi de anlattı. İki de her şeyi anlattı. Seninle ilgili de bir sürü şey anlattılar. Sen böyle davranmakla kendine yazık ediyorsun. Burada konuşmama imkanı var mı arkadaş? Bunlar bu iş için getirilmiş özel adamlar. Herkesi konuşturuyorlar zaten. Yaptıklarına can mı dayanır? Kendine yazık etme, işin var, ailenin ekonomik durumu iyi. Ben de her yönden sana yardım ederim. Arkadaşlarla konuşur, sana yardım ederiz. Tamam mı? İnadı bırak beni de üzme. Bak şimdi sana güzel birde yemek yedireceğim, ondan sonra da çayını sigaranı iç. Beni dinlersen hemen ifadeni de aldırır, seni mahkemeye çıkarırız. Mahkeme de seni bırakır zaten."

Hiç konuşmadım, cevap vermedim. Beynimde fırtınalar esiyor. Aydın ve Mehdi gerçekten aleyhime konuştular mı? Hayır, hayır, inanmıyorum, bu bir oyun. Bunun yaptığı tam bir oyun. Babamın yanına gitmiş olabilir, yemek de zıkkımlanmış olabilir. Belki babam ve kardeşlerimi de oyuna getirerek konuşturmuş olabilir. Zavallı babam, hissi davranarak, bunun tongasına düşmüş olabilir. Baksana bana da iyi polis rolünü ne güzel oynuyor. Zavallı, aklınca benden, bu şekilde işkence yapacakları - yakacakları insanların isimlerini alacak. Vicdanımı kirletecek, yalan attıracak, yaşadıkça vicdan azabı çektirecekler. Sırtımı sandalyeye sıkı dayayarak, başımı havaya diktim. Sesin geldiği tarafa yüzümü çevirerek

-Bakınız, size daha evvel de defalarca söylediğim gibi, hiç bir örgütün mensubu değilim. Başka örgütlerden de kimseyi tanımıyorum. Kimin üzerine yalan iftira atayım, kimin ismini söyleyeyim. Hayatımla ilgili, yaşamımla, benimle ilgili ne istiyorsanız anlatayım. Madem benim iyiliğimi istiyorsun, o zaman bana inan. Arkadaşlarını ikna et, beni mahkemeye çıkarın. Araştırmalarınızla elde edilmiş bir suçum, bir kanıtınız varsa mahkeme gereken cezayı verir. Ama senin söylediklerinin ve istediklerinin hiç birini yapamam, iftira atamam.

Kısa bir sessizlikten sonra,

-Peki sen bilirsin, beni dinlersen senin ve ailen için iyi olur. Bak babana da gidip seninle bunları konuştuğumu, yardımcı olmak istediğimi, ama senin inat ettiğini anlatacağım. Biraz düşün, sana bu zamanı tanıyacağız, demeyle beraber kollarımdan tutarak beni ayağa kaldırdı ve tekrar tutukluların

bulunduğu odanın her hangi bir yerine bırakıp gitti.

İki güne yakın bir zaman süresince beni işkence odasına almadılar, benimle ilgilenmediler. Doğrusu bu süre boyunca ellerim ve ayaklarım da bağlanmadı. Gözler malum, sürekli bağlıydı. Buranın olmazsa, olmazıydı. En çok korktukları ve sürekli kontrol ettikleri göz bağı idi. Bağın aşağı veya az yukarıda olması onları delirtiyordu. Bunu sebebi açıktı tabi, görünmekten ve tanınmaktan korkuyorlardı.

Bana karışılmayan bu sürede beynimi rahatlatmaya, olanları değerlendirmeye çalıştım. Ama olmuyor, rahat edemiyor, edecek şartlar yok. Hele hele bunca işkence gören insanların bağırma ve haykırışları, yerinde oturana da uygulanan bir işkencenin ta kendisidir. Feryatlar kesilmiyor, acılar dinmiyordu. Düşünme ve sorulanları değerlendirme, anlama, yapılanlara anlam verme, suç yaratmak ve suçlu duruma getirmek için onca işkenceyi yapabilecek o insanları bir yere koymak, buna bir isim vermek... Yok, yok, bunun adı yok. Bunun adı zulüm ve vahşetten başka bir şey değil. Örneğin Kendal Nezan, Diyarbakır'a getirilen otobüsler. Otobüs ya, otobüs. Kentte çalışacak, insanları evlerine, işlerine taşıyacak, otobüsler. Suç otobüsün neresinde. Renginde, kasasında değil tabi. Suç, başlayan kurumda, Fransız Sosyalist Belediyeler Birliğinde. Suç Diyarbakır'a hizmet edilmesi için kendi Belediyelerine ait otobüsleri bedava olarak hibe etmelerinde. Suç Diyarbakır'ın Kürt kenti olmasında ve Türkiye Cumhuriyeti düşmanlarından gelen otobüslerin, getirilen otobüslerin suç olarak görülmesinde. Oysa kendileri, Türkiye Cumhuriyeti Devleti Fransız devleti ile Nato'da, askeri pakta. Fransa ile içli dışlı. Ticaret yapmakta, Paris'te, Marsilya'da, Lyon'da eğlenmekte, gezmekte, dolaşmaktadırlar. Onlar için suç yok, çünkü onlar Türk'türler, egemendirler, devletin sahibidirler. İstanbul, Ankara, İzmir ve tüm kentlerin belediyeleri otobüs alırlar, araç alırlar, Avrupalı Belediyelerle kardeş belediye toplantıları yaparlar, kardeşlik ilan ederler, onlar için suç yok, işlenmiş kabahat yok. Kimse onları sorgulamaz, belediye başkanlarını sorguya almaz, işkence etmezler. Bu suç ve suçlu birileridir, onlar da Kürt olanlardır. İlk defa, belediye başkanının Kürd'üm dediği bir kentin, Diyarbakır'ın böyle bir ilişki kurması ve bu ilişki sonucunda hibe edilen otobüslerin getirilmesi bu ülkede, bu devlette yargılanıyor ve getirmeye giden ekipten olmam nedeni ile burada işkenceye tabi oluyor, işkence görüyorum.]]

Mehdi Zana Fransız Sosyalist Belediyeler Birliğinden yardım almak, yardımcı

olmaları düşüncesi ile Fransa'ya gitti. İlişkilerde Kendal Nezan yardımcı olmuştu. Kendal Nezan Diyarbakır'lı, Silvan'lı bir Kürt idi. Doğrusu o zamanlar onu tanıımıyordum. Yetenekli, okumuş, diplomatik ilişki kurmada gayet becerikli ve Fransa da kabul gören bir konumda idi. Mehdi Zana Fransa dönüşünden sonra, Fransız Sosyalist Belediyeler Birliğinin, Diyarbakır Belediyesine araç, gereç konusunda yardımcı olacağı ile ilgili taahhütlerde bulunduğunu ve ilk etapta otobüs vereceklerini anlattı. Yapılan bürokratik işlemler ve hazırlıklardan sonra, otobüsleri getirmek üzere bir ekip Fransa'ya gitti. Yanılmıyorsam 16-17 adet otobüs getirdiler. Bu haber tüm medyada kendini gösterdi. İyi karşılayanları hatırlamamakla beraber, saldıranlar çok oldu. Özellikle İzmir'de yayın yapan bir gazete kendine göre epey zırvalamıştı. Bilahare ikinci parti otobüsleri getirmek için ben görevlendirildim. Ekip elemanlarının tespitinden sonra, pasaport, görev kağıtları, meclis kararları, başkanlık olurları neticesinde hazırlıklarımızı bitirdik. Gidenlerin ihtiyaçlarını temin etmek içinde Merkez Bankasına müracaat ettim. Bilmeyenlerin, bilmesi için söyleyeyim. O zamanlar döviz satışı, döviz büfeleri yoktu. Dövizin tek temin yeri merkez bankası idi. Arama ve kontrollerde kişinin cebinde bulunacak on dolar suçtu ve kaçakçı muamelesi görerek hapsi boylardı. Banka, meclis kararı doğrultusunda uygun gördüğü döviz bize verdikten sonra, hazırlanmış ekip ve belediyenin bir otobüsü ile yola çıktık. Bulgaristan, Yugoslavya, Avusturya, derken Almanya üzeri Fransa'ya gittik. Fransız Sosyalist belediyelerinin bulunduğu kentlerden otobüsleri teslim almak için, yapılan program doğrultusunda, ekiplerimiz o kentlere dağıldı. Buluşma noktamız Fransa'nın Akdeniz sahilinde bulunan Marsilya ve Nice (nis) şehirleri idi. Hepimiz Nice'de toplandık. Mehdi Zana da oraya geldi. On altı otobüs bir garaja çekildi. Bir iki gün otobüslerin Fransa'dan çıkması için gümrük işlemleri ile uğraşırken, olan oldu. Bazı otobüslerin arka camlarına "Hür Kürdistan" ibareleri yazılmıştı. Doğrusu sormama, sürücülerle konuşmama rağmen kimlerin yazdığını tespit edemedim, herkesten "haberim yok" yanıtını almıştım. Türkiye'ye gelmek üzere yola koyulduk. Aralık ayı, kar ve soğuklardan dolayı zor bir yolculuk oldu. Bulgaristan'ın başkenti Sofya'yı geçtikten sonra, yemek molası verdik. Konvoy oluşumuzdan dolayı her yerde duramıyorduk. Bu yüzden geniş oto parkı olan yerlerde durmak zorundaydık. Otobüsten indim, lavabolara doğru yöneldim. Dışarı çıkıp lokantaya girdiğimde, bizimkilerden hiç biri yoktu. Hayret ettim. Sağa sola baktım, kimse yok. Oysa otobüsler yerlerinde oldukları gibi duruyorlardı. Tüm otoparkın çevresine baktım, bir tek adam yok. Nereye gitti bunlar,

otuz kişi birden kayboldu. Nereye girdiler endişesi ile tekrar lokantanın içine girdim. Yoklar, sanki yer yarılmış hepsi içine girmiş. Tekrar bizim otobüslerin bulunduğu yere yöneldim. Bir kişinin en öndeki otobüsten indiğini gördüm. Ona doğru hızlı adımlarla yürüyerek, çağırdım. Ne oldu, arkadaşlar nerede? Abi, dedi, hepsi otobüste, Hürriyet gazetesinin yazdıklarını konuşuyorlar. Otobüsün açık kapısından içeri daldım.

"Ne oluyor? neden yemek için inmiyorsunuz? Otobüsün ortasında heyecan içinde bekleyenlerin arasında, elinde gazeteyi okuyana seslendim. Gazeteyi elden ele vererek bana verdiler. Evet, Hürriyet gazetesi manşetten "Hür Kürdistan otobüsleri geliyor" diye, yalan dolan iğrenç bir haberi Türkiye kamuoyuna sunmuştu. Otobüslerin silahla ve savaş malzemesi ile dolu olduğunu, yazacak kadar dar kafalı, art niyetli, gerçeklerden uzak ve acımasız bir haber. Arkadaşlara "korkmayın arkadaşlar, önemli değil, kafanıza takmayın" dedim ise de, gelen birkaç "abi valla biz dönmüyoruz, Türkiye'ye gelmeyeceğiz, tümümüzü içeri atarlar" sesleri olayın vehametini açığa çıkartıyordu. "Hele bir inin, yemeğimizi yiyelim, konuşuruz" diyerek, elimdeki gazete ile aşağıya indim. Birden yanımda olan bir personele "peki bu gazeteyi nereden buldunuz?" diye sorunca, "şu yanda duran Murat 124'deki adamlar verdiler." Tarif ettiği yöne yöneldim. Evet, beyaz bir Murat taksi. İçinde oturan ve araca yaslanarak sigara içen biri, toplam dört kişi. Ayaktaki beni görünce acele bir şekilde sigarasını atarak taksiye binmeye çalışırken "kimsiniz ulan, ne yapmak istiyorsunuz?" dememe, oturanlardan biri cevap verdi. "Kapıkuleye gelersen sana göstereceğiz." Daha ben taksiye varmadan, kaçarcasına çekip gittiler. Mesele anlaşılmış, olayı kavramıştım. Gazeteyi getirenler polisti. Sürücülerini korkutmak ve problem yaratmak için çalışıyorlardı. Zaten gazete haberinin de aynı amaca hizmet ettiği açık. Yemeğimizi ve çay, kahvelerimizi içtikten sonra otobüslere doğru yürüdük. Tüm personel geldikten sonra, onları sakinleştirmeye, korkmamaları gerektiğine ve her hangi bir gözaltına alma olayının olamayacağına dair onlara bir sürü şey anlattım. Nihayetinde de sorumluluğun bende olduğunu, belediye başkanının bu olaya muhatap olduğunu söyleyerek, araçlarına binmelerini sağladım. Yola çıktık, akşama doğru Kapıkuleye girdik. Kapı Kulede her şey durmuş. Her hangi bir işlem yapılmıyor. Ortalık asker ve polis dolu. Tüm evrakları alarak işlemleri yapmak için gümrük muhafazaya girdim. Orda olanların tümünün gözleri bende. Masa başındaki birine yöneldim. Evrakları uzattım, her hangi bir işlem yapamayacağını, Vali ve Tabur komutanının yan tarafta olduğunu, onlarla

görüşmem gerektiğini söyledi. Dışarı çıktım. Tüm protokol oradaydı. Zülküf abiyi yanıma alarak onlara doğru yöneldim. Vali bey olduğunu tahmin ettiğim şahıs,

-Hoş geldiniz, bu akşam işlemlerinizi yapılamayacak. Bekleyeceksiniz, gerekli arama ve kontrollerden sonra gelecek talimat doğrultusunda hareket edilecektir. Gümrük sahası dışına çıkmanız, kesinlikle yasaktır. Otobüslerden ayrılmayın, sadece tuvaletleri kullanabilirsiniz?"

Otobüslerde oturmak, otobüslerde uyumak zorunda kalmıştık. Doğrusu bende asıl büyük heyecan uyandıran karşılama, mevcut tablo, hiçbiri değildi. Çünkü! Korkulacak endişe edilecek hiç bir şey yoktu. Ama beni asıl endişelendiren şey, bendeki büyük kültür silahı idi. Bir plak almıştım. Kürt müziği yüklenmiş bir plak. Unesco'nun Kürt kültür mirası olarak yaptırdığı plak, klasik Kürt dengbej müziğinin şahane parçalarını içeriyordu. O plaktan birini almış, beraber getirmiştim. Ne var? Diyeceksiniz, biliyorum, unutmayın o zamanlar Kürtçe bir plaktan bahsediyorum. Üstelik bu arbedeli ortamda, o plak otobüste. Bir şey bulamayacakları belli, ama burası Türkiye, bu plak Hürriyet gazetesi için tekrar bir manşetlik haberdur. Haberden de korkmuyorum, plağımın ellerine geçmesine ve onu kaybetme ihtimaline üzülüyorum. Çare, çareler düşünmeye başladım. Nereye koyabilirim. Otobüslerden birinin her hangi bir zula yerine... Olmaz olmaz, kendimle konuşuyorum. O ara tuvalete gittim. Giderken bulduğum toplu bir çöp yığını bana çare oldu. Otobüse gelip, plağı bir gazete parçasına güzelce sardım. Koltuğumun altına koyarak kabanımı giydim. Tekrar tuvalet yoluna yöneldim. Yürürken etrafımı çok dikkatle süzüyor, birilerinin, polis ve askerlerden birilerinin olup olmadığına bakıyorum. Göze çarpan kimseyi göremedim. Tuvaletin içine girdim, bir kaç dakika bekledikten sonra dışarı çıkıp çöp yığına doğru yürüdüm. Kimsenin olmadığını fırsat bilerek gazeteye sarılı plağı çöp yığınındaki karton kutularının parçaları arasına koydum. Ben ve şansım artık, sabahleyin işler bittikten sonra gelip alırım diyerek otobüslere doğru yürümeye başladım. Tek büyük endişem çöpün gece götürülmesi, onun için de dua edeceğim.

Gümrükteki PTT'ye gittim. Mehdi abi ile konuştum, durumu anlattım.

-Haberim var dedi, Gümrük Bakanı Tuncay Mataracı ile konuştum, yardımcı olmasını rica ettim, ilgilenecek. Merak edilecek bir şey yok, korkma.

-Neden korkayım ki? diye kendi kendime mırıldandım. Tek gerçek korkum plağım idi. O geceyi otobüslerde geçirdik. Gece bir ara nöbet tutuğu belli

olan polis memurlarının konuşmalarına şahit oldum. Geç saatlerin birinde dışarıdan gelen bazı seslere kulak diktim. Biri,

-Ne var acaba otobüslerde?

Diğeri,

-Ne olacak, bok var. Oğlum akıl var, mantık var. Silah getiren böyle törenle mi getirecek. Boş işler işte. Kimsenin kafası çalışmıyor, Hürriyet gazetesi bir şey uydurmuş, devlet de bu kadar adamı ile bununla uğraşıyor.

Polis ne kadar haklı diye, oturduğum otobüsün içinde ben de yanımdakine söyleniyorum.

Sabahın erken saatlerinde, görevlendirilen memurlar ellerinde ve omuzlarında kaynak malzemesi, dedektörler ile silah definesini aramaya geldiler. Aradılar, taradılar, otobüslerin binme basamaklarını açtılar, kırdılar hiç bir tank ve silah malzemesi bulamadılar. Raporlarını, tutanaklarını yazdılar yüce makamlara sunulmak üzere. Vali bey ve tabur komutanı ortalarda yoktu. Akşam bizleri karşılamak için gelmişler. Çok naziktiler. İlk fırsatta teşekkür ziyareti yapmam gerekir diye düşünmedim değil. İşler bitti, emniyetten bir yetkili

-Tamam, işlemlerinizi yapabilir ve gidebilirsiniz, dedi.

Evrakların tümünü Zülküf abiye verdim işlemleri yapması için. Benim yapmam gereken daha önemli bir işim vardı. Plağım! Kürtçe plağım. Akşam, çöp yığınının kenarındaki kartonların arasında sakladığım plağım. Tuvaletlere doğru usulca ve etrafı kontrol ederek yürüdüm. Asayiş berkemal idi. En güzel olanı da çöp yığını duruyordu. Sevincimi kendime saklayarak tuvaletlerin içine, lavabonun başına geçtim. Elimi ve yüzümü yıkadıktan sonra dışarı çıkarak, çöp yığına doğru yürüdüm. Aynen bıraktığım yerde duran plağımı alarak yürümeye başladım. Bu defa saklama gereği duymadan otobüse binip, bana ait eşyaların arasına koydum (O plak şu an evde, onu çalan makinenin üzerinde duruyor).

Kısa bir süre sonra Zülküf abi geldi, işlemlerin bittiğini ve gidebileceğimizi söyledi. Herkes arabasına binerek gümrükten çıktık ve İstanbul'a doğru yola koyulduk. Mazot ihtiyacımız vardı. Mehdi Abi İstanbul Belediye Başkanı Aytekin Kotil beyle görüşmüş ve oradan yakıt almamızı sağlamıştı. O dönem Türkiye bir kıtlık ülkesiydi. Yakıt, ocak tüpleri, yağ, şeker, sigara her şey yokları oynuyordu. Ondandır dolayı yakıtı İstanbul Belediyesi'nden almak zorunda kalmıştık. Otobüsleri Edirne gelişinde büyük bir parka bıraktığımızdan, tüm

personeli kaldığımız otelden alarak araçların yanına gittik. Kısa bir hazırlıktan sonra yola koyulduk. Mecidiyeköy köprüsü (Viadüğü) üzerinde seyrederken, aşağıda, caddede büyük bir insan kalabalığı gördüm. Daha köprü'nün orta yerine varmamıştık ki, patlayan silah sesleri yüzünden durarak, tüm sürücülerin yerlere yatmasını ve kendilerini korumalarını tembihledim. Ben de beraber, hep birlikte yüz üstü yere yatarak, silahlı çatışmanın bitmesini bekledik. Kısa bir süre sonra silah sesleri kesildi. Hemen araçlarımıza binerek olay yerinden ayrıldık ve durmadan yolumuza devam ettik. Problemsiz yola devam ederken, Osmaniye ve Bahçe dolaylarında saldırılara uğradık. Bir kaç otobüsün yan camlarının kırılması ile bu vartaları da atlattıktan sonra Diyarbakır'a ulaşabilmiştik. İstanbul'daki silahlı çatışmayı da yolda verdiğimiz bir yemek molasında dinlediğimiz radyo haberlerinden öğrenecektik. Prof. Cavit Orhan Tütengil faşistlerin yaptığı silahlı saldırı ile öldürülmüş ve tam bizler Mecidiyeköy'den geçtiğimiz esnada cenazesi kaldırılıyormuş. İşte burada, bunca işkenceyi görmeme neden otobüs hikayesi buydu. Fransa'dan otobüs getirmekle vatanı bölmüş, "Hür Kürdistan"ı kurmuştuk. Şu an ellerinde, işkence tezgahlarında, benden, vatan bölücü otobüslerin intikamı alınıyordu. Aslında bu, benim yaşanan otobüs olayındaki gerçeklerle ilgili düşüncem ve yaşadıklarım. İşin aslı, kinin ve uygulamaların gerçek sebebi, Fransız Sosyalist Belediyeler Birliğinin, bir Kürt şehrine, hele hele Mehdi Zana'nın belediye başkanı olduğu bir Kürt şehrine, bu otobüsleri hibe etmesiydi. Gece idi, herkes uyku moduna girmişti. Bir an dizlerimin dürtüldüğünü hissettim. Kendimi oturur vaziyette düzelttim.

-Benim, dedi. İşkence görenlerin, tümünün bulunduğu yerde, yakınımdakilerin de rahat duyabileceği bir ses tonu ile, dükkanınıza gittim, babanın sana selamı var, senin iyi olduğunu, merak etmemelerini söyledim. Seninle konuştuklarımı babana anlattım. Baban, 'Söyle Nuri'ye inat etmesin. Başkaları için kendini yakmasın. Çocuklarına ve kendisine yazık. Aynen benim sana söylediklerimi O da söyledi. Sana yardımcı olmam için de bana çok yalvardı. Acıdım adama, ama yardımcı olacağımı da söyledim. Sen iyi düşündün mü?"

Ses etmedim, sadece dinledim. Sorusuna da cevap vermedim. Kısa bir sessizlikten sonra çekip gitti. İçimden "o... çocuğu" demekten başka bir şey diyemedim, diyemezdim. Çok güzel bir tiyatrocı olabilirdi bu namussuz. Yanlış meslek seçmiş. Ağrılarım düşünmeme engel, düşünmem ağrılarıma engel. Hangi biri ile uğraşayım, bilmiyorum. Bunların senaryo ve numaraları bitmez, bitmeyecek. Şimdi kesin eminim, Filistin askısında iken "Nuriiiiiiiii"

diye haykıran ve eşim Koçer dedikleri o ses, o sesin sahibi de, uygulanan bir senaryo, bana çekilen bir numara idi. Ama ya gerçekse sorusu da beynimden çıkmıyor. Tüm iç dünyamdaki bu düşünce yoğunluğu bedenimdeki ağırlara yenik düşerek kendimden geçmiş ve uyumuşum.

Sabahın erken saatlerinde çalınan düdükle beraber verilen "uyanın" komutu, saatin beş olduğunu gösterir. Her sabah saat beşte o düdük ve o sesle uyanırız, uyumuş isek tabi. Malum ya Kolordunun içindeyiz, Kolordu'dakiler de iktidar. Bundan dolayı da işkencehane askeri talimatlara göre yönetilir. Sabah uyandırılan askerle uyanır, akşam uyuyan askerlerle uyunur. Buradaki istisnalar askeri kaideleri bozmazlar. İşkencecilerin alkol alarak, gecenin bir saatinde gelip insanlara işkence etmesi bir istisnadır ve askeri kaideleri bozmaz.

Yine Karaz treni (Diyarbakır'ın Karaz ilçesinde anlatılan bir tren hikayesi) gibi sıraya konularak, masanın başına götürüldük. Adına sabah kahvaltısı denilen o iğrenç çay ve ne olduğu belli olmayan peynir denen şeyden elime geçen bir iki lokmayı yedikten sonra belli olmayan, numarasız, çıplak beton üzerindeki rast gele yerlerimize getirildik. Bekliyoruz, alıştık beklemeye. Alıştık işkencecileri beklemeye, onların gelişi ile yaşadığımız, yaşayacağımız acı ve korkulara. Bu korku ve endişeli bekleyiş, çekilecek dayanılacak bir şey olmaktan çıkmıştı. Beklemen işkence, beklediğin ayrı bir işkence idi. Beklemenin yarattığı endişe, bu iş ne kadar, ne zamana kadar devam edecek, endişesiydi. Zaman yok, tahmin ve gelecek sonuç yok. Hukuk... birden aklıma geldi, cevabı belli ve olmayan bir kelime. Hukuk... Ne hukuku. Neyin hukuku. Biz buradakiler neyiz, kimiz? Davarların, koyunların ve bilcümle doğal hayatın bir hukuku, bir kaidesi var değil mi? Var tabi, ama buradaki insanlar, işkenceciler tüm o doğal hayatın dışında mahluklar olduğundan, burada o kaide ve kurallar yok.[]

Geldiler. Ayak seslerinden ve konuşmalarından geldikleri belli. Korku ve endişenin bütün bedenlerimizi esir aldığını anlatmaya gerek var mı? Yine ne olacaktı? Beni tekrar o iğrenç odaya alacaklar mıydı? Bu defa neler yapacak, neler uygulayacaklardı. Daha kaç gün bu böyle devam edecekti? Mahkemeye çıkarılacak ve sağ kalabilecek miydim? Bunların, bu soruların cevabı yok, hepsi birer muamma. Bir labirent, işin en garibi de burada olduğumuzdan kimsenin haberi yok. Diyarbakır'da olduğumuz kesin biliniyor ama neresinde, hangi delikte, hangi hücrede, hangi zindanda bulunduğünü sanmıyorum. Burayı,

ancak burada yaşamış ve çıkabilmişlerin dışında, başka kimsenin, kimselerin bilebileceğini sanmıyorum. Buraya getirilip de, çıkan var mı? Çıkanlardan, burayı anlatabilecek kimse var mı, oldu mu? Burayı yaşayıp ta çıkabilenlerden, bir daha buraya getirilme korkusundan da olsa anlatabileceklerini sanmıyor, düşünemiyorum. Zaten buraya getirilmeyen yok. Herkes getiriliyor, doktor, avukat, öğretmen, belediye başkanları, işçisi, köylüsü, ağası, beyi. Herkes bu işkence haneye getiriliyor. Herkes bu cendereden geçiriliyor. İşkenceciler bağıryorlardı "bütün Kürt'ler buradan geçecek.

Yaratılan bu korkunun egemen olduğu bu ülkede, kim kime inanacak. Bu korku ikliminde kim ne yapacak, ne yapabilecek? Kim ne yapabilir ki? Parlamento feshedilmiş, anayasa rafa kaldırılmış, hukuk ayaklar altına alınmış, tanıyan, merhaba diyen yok. Herşey askerlerin iki dudağı arasında. Bu ülkede hep böyle olmadı mı? 1960 -1971-1980, her on yılda bir askeri darbe ve insanı ilgilendiren her şey raflarda yerini almadı mı? Bu düşüncelerle beynim boğuşurken dizlerime aldığım bir tekme ile irkildim.

-Kalk ulan o.....pu çocuğu" güçlkle ayağa kalktım. Kollarımdan hışımla çekerek beni işkence odasına götürdü. Aynı set, aynı sahne, aynı aktörler. Kükrercesine bağırın bir ses "Ulan Nuri sen benim kafamı çok bozdun. Hiç bir şey anlatmadın. Ama bu gün başına getireceklerimden sonra bülbül gibi öteceksin oğlum. Bugün bize Mehdi Zana'nının belediyeden çaldığı paraları, yardım ettiği örgütleri ve yolsuzluklarının tümünü anlatacaksın. Yoksa a.....nı s.....riz. Kurtuluşun yok oğlum." Bağlayın" talimatını alanlar, iki elimi tavandan geldiği belli olan bir ipe, iki ayağımı da yerdeki iplere bağladılar. Yukarıda, ellerimin bağlı olduğu ip gerildikçe, gerildi. İp gerildikçe beraberinde vücudum da geriliyordu. Gerilen vücudum öyle bir hale geldi ki, kol ve bacaklarımın koptuğunu sandım. Büyük bir acı içinde, inlemeye başladım. Her tarafım, tüm vücudumun çektiği acı ve acılar dayanılmaz bir hal almıştı. Kalçamdan aşağı, ayaklarıma kadar kabuk bağlamış yaralarımın kanadığını hissediyordum. Biri sorularına cevap isterken, başka biri soğuk su sıkıyordu. Su soğuk ve tazyikliydi. Yarı baygın bir hal almış, hiç bir sorularına cevap veremiyordum. Sessizliğim ve inlemem onları çıldırtıyordu. Çıldırdıkça saldırganlaştılar.

Saldırganlaşmalarına karşı verdiğim tek cevap "bilmiyorum" idi. Bilmiyor olmamdan ziyade, iddia ettiklerinin hiç biri doğru değildi ve bu konuda bildiğim tek şey onların sorduklarını, istediklerini gerçekten bilmiyordum. Sıkılan

sudan sonra, göğsüme ve bedenimin yan boşluklarına - kum torbası tahmin ettiğim şey- darbeler gelmeye başladı. Yaptıkları o iğrenç ve acı işkenceyle beraber ağızlarında tüm bildikleri pis küfürleri de kusuyorlardı. Sayıklaya, sayıklaya kendimden geçmiş, kuru soğuk betonun üzerinde acılarım kat kat artmış olarak, ellerim ve ayaklarım arkadan biri birlerine bağlanmış, sol yanımda yatırılmış, olup bitenleri hayal ediyor, çevremi dinlemeye çalışıyordum. Tutuklular arasındaydım, henüz ölmemiştim. Ama bedenim çektiği o tarifsiz acıların etkisi ile ölmeye hazırlanmıştı. Beynimin bedenimi, organlarımı yönetecek gücü kalmamıştı. Herhalde bu iş bitti, dedim. Bitecek olan hayattı, yaşamdı. Bitmenin getireceği ayrılıktı. Ailen, çocuğun, kardeşlerin, annen, baban ve tüm akraba, dost, halk, sevdiğin ve sevdiğilerin, sen onlar için bitiyordun. Buraya getirilirken var, ama çıkınca yoksun. Doğanın tüm canlılar için geçerli olan doğumdan sonraki ölüm yasası seni yok edecekti. Bu yok oluş burada, bu işkencehanede gerçekleşecek, senin için yaşam denen şey burada noktalanacaktı. Bazı dinler bunu kader diye tanımlar. Kader kaçınılmazdır o dinler için. Nokta önceden konulmuş, kimse konulan o noktayı silemezmiş. Nokta öncesi buraya gönderilen cehennem zebanileri hesaplanmış mı, onu bilmiyorum. Onlara göre nokta her şeydir. Noktanın sebep ve sonucu üzerine yorum yapılmaz. Öyle veya böyle, görünen noktamız burada, kendi vatanımın içinde işgalcinin yarattığı bu vahşet cehenneminde konulacak. Noktamızı işgalcimiz bırakacak. İşkencecimiz olan işgalcimiz, noktamızın bırakılmasına sebep olacak.

Tüm bu düşüncelerle beynimi yorarken, uzatılmış olduğum sol yanımda, yerdeki başımın bitişiğinden bir ses "Nuri" dedi. Doğrusu yabancı bir ses değildi. Bir an göz bağımlı çözüme istemim, ayaklarıma bağlı ellerimden dolayı gerçekleşme olanağı bulamadı. Aynı sese, çok hafif bir tonla "Ali sen misin?" diye seslenince "evet Nuri nasılsın?" karşılığını aldım. Devamla "Nuri günlerdir ağzıma bir şey girmedi. Bana yemek verilmemesi talimatı verilmiş, yemek dönüşü araklayabilirsen bana bir iki lokma ekmek iletmeye çalış." Tamam, tamam Ali, anladım. Yerinden kıvılcıktan, bir şeyler getirmeye çalışırım. (Ali Sarıbal; Eğitim Enstitüsünü aynı dönemde, farklı bölümlerde okumuştuk. Okulun etkin, faal ve sosyal öğrencilerinden biriydi. O da yakalanmış buraya getirilmiş. Burdan sağ çıkacak ve 5 Nolu daki direnişlerde öldürülecekti).]]

Sol yanıma uzanmış haldeki pozisyonum ve ağırlarım bütün şiddeti ile devam ederken, Ali Sarıbal kafama takılmıştı. Tüm bu acıların üzerine,

bir de yemek verilmeme cezası uygulanıyordu kendisine. Öyle ya, burada böyle bir uygulama da vardı. İşkence ile çözemediklerini, açıklıkla çözmeye, konuşturmaya çalışma da uygulanan bir işkence yöntemi idi.

Düdük ve ses "yemek yenileceeeeek". Doğrılmaya çalıştım, olmadı. Arkadan ayaklarıma bağlı ellerim ve yarattığı büyük acı buna engeldi. Bekledim. Ayak seslerinden gidenleri anlıyor, Ali için bile olsa mutlaka gitmem gerektiğine olan istemle askere seslendim

"Komutanım, el ve ayaklarım bağlı".

"Tamam, anladım, gidenler dönsün, sonra".

Doğrusu ilk defa, bedenimdeki tüm acılara rağmen, mutlaka gitmem gerekir diye inadına şartlanmıştım. Bir müddet sonra, asker tarafından el ve ayaklarım çözülerek Karaz Trenine katıldım. Giderken çok büyük bir çaba ile önümdekine sokularak göz bağımı hafifçe yukarı ittim. Masanın başında yemek duası (Yemek duası: Allahımıza hamd olsun, ordu millet var olsun, devletin düşmanları kahrolsun. Amin) biter bitmez, eli ekmeğe uzanan ilk ben oldum. Bir el ayası büyüklüğündeki ekmeğin parçasını yer gibi yaparak ve tüm riskleri göze alarak zuladan gömleğimin içine soktum. Sonradan tekrar kaptığım küçük bir parçayı da ben yedim. Karaz treni hareket edince, tüm güç ve şuurumu kullanarak, göz bandımın altından, başımı az yukarıya kaldırarak kalktığım yere, Ali'nin bulunduğu yere, yanına oturmaya çalıştım. Başardım, hemen yanına çömeldim. Sırtımı duvara dayayarak bekledim. Korkum el ve ayaklarımın tekrar bağlanmasıydı. Ali'nin şansı her halde, kimse gelip el ve ayaklarımı bağlamadı. Uzun bir fırsat kollama bekleyişinden sonra, yanımda, yerde el ve ayakları bağlı olan Ali'nin üzerine yaslanır gibi bir pozisyon yaratarak ekmeği Ali'nin kohnuna sokabildim. Ali'nin çok hafif bir sesle sadece 'sağ ol' sesini duyabildim. Bu duyuş yaşamımda duyacağım, Ali Sarıbal'ın sesini, son duyuşum olacaktı.]]

Tekrar halime daldım. Ağrılar, ağrılar ve yine ağrılar. Kanamış kalçam, üzerinde oturamıyor, daha önce oluşan yaraların kabuk bağlanması, son işkence seansında çatlamışlar, kanamışlar, sızı ve acı yaratıyorlar. Sol yanıma oturmaya çalışıyordum, çalışmak zorundayım. Eller ve ayaklar bağlı olmadığı zaman, uzanmaya izin vermiyorlar. Uzananlar coplanarak dik oturma emri veriyorlar. Dayanmaya çalışıyorum. Dayanmak zorundayım. Bir

daha o illet odaya alınacak mıyım? Alınırsam, bu defa çok zor olacak, oradan çıkamam diye düşünüyorum. Bir anda aklıma o iyi roldeki polis geldi. Ne oldu o namussuza. Hani beni sevmiş, babamın yanına gitmiş, bana iyilik etmeye çalışıyordu. Şerefsiz alçaklar, bukalemunlar. Tam bukalemun gibi hayvanlar. O burada, belki şu anda biri veya birilerine işkence ediyor. Bir daha yanıma gelmedi. (İşkencehaneden çıkarılıp ceza evine götürüldüğümde, ziyaretime gelen babama onu sormuştum. Yalanmış, öyle biri babama uğramamıştı. Tahminim doğrudu. O da bir çözüme, konuşturma, düşürme metodu idi)]]

Çooooooooo uzun bir zaman geçmiş gibi bir süredir, bana karışılmadı. O işkence odasına bir daha alınmadım. Oturduğum yerde, acılarımla baş başa, işkenceden getirilenlerin avazını ve iniltisini dinledim. Sırtım duvarda, o pis soğuk beton üzerinde, hep mayışık ve içime sinmiş acılarımla, kendimle kavga ederken, göğsüme yediğim bir yumrukla "kalk ulan" komutu aldım. Zorla kalkmaya çalıştım ve kalkabildim. Yumruk vuran ve "kalk ulan" diyen kişi tarafından ellerimden tutularak yürütüldüm. Büyük bir korku ve ne yapacaklarının endişesi ile yürüyorum. Kısa bir yürüyüşten sonra bir sandalyeye oturtuldum. On, on beş dakika öylece kaldım. Ses yoktu. Etrafımda kimsenin olmadığını seziyordum. Ayak sesleri duymaya başladım. Kendi aralarında şakalaşarak argo konuşan bir kaç kişinin bulunduğu yere geldiklerini anladım. Öyle bir haldeyim ki, ölümü kurtuluş olarak düşünmeye başlamıştım. Bu sefer dayanamayacak ve mutlaka öleceğim endişesi taşırken, bir ses;

- İfadeni hazırladık, sağa, sola ve yukarıya bakmadan gözünün üzerindeki bezi az, hafif kıvrarak, kağıdın en altında ismini göreceksin ve imzalayacak şekilde arala ve imzala. Ama sakın sağına ve soluna, yukarıya kafanı kaldırarak bakma, dedi.

Gerçek mi diye, o an öyle bir rahatladım ki, tarif edemem. Ya, yeni bir numara ise? Kımıldamadan öyle kaldım. Hiç hareket etmedim. Elimi de göz bağımaya atmadım. Aynı ses;

- Sana ne dedim? İsmi altını imzala dedim.

Ellerimi hafif bir şekilde göz bağımaya götürdüm, burnumun üzerindeki göz bağının alt ucunu hafifçe kaldırmaya çalışarak, kağıdı ve ismimi göreceksin duruma getirdim. Aynı ses

- Tamam, fazla açma, ismini görüyorsan kafi, dedi.

Gayri ihtiyarı bir sesle;

-Evet....tamam, görüyorum ama, okumam lazım, okuyabilir miyim?

Aynı ses;

- Ne okuyacaksın oğlum, bir bok mu anlattın, sana iftira atacak halimiz mi var? Ne söyledin ki, neyi okuyacaksın? deyince;
- Yine de okuyayım, öyle imzalayayım.

Doğrusu ters bir tepki vermedi. Bu tür hallerde ifadesini okumadan imzalayan insanların başına büyük belalar geldiğini duymuş, biliyordum. Cinayetleri, soygunları ve her türlü ağır suç teşkil edecek şeyleri ifadelere yazıp, zorla ve işkence ile insanlara imzalattıkları olmuş ve oluyordu

"Peki, peki fazla uzatma, oku" deyince, okumaya başladım.

İfadede, örgüt üyesi olduğum, bölücülük yaptığım, TKSP (Türkiye Kürdistan Sosyalist Partisi) bölge sorumlusu olduğum, devletin eğemenliği altındaki topraklar üzerinde ayrı bir devlet kurarak v.s. tüm Kürt'lere yapılan ve her ifadede bulunması gereken itham, iddia ve gerekçeleri yazılmıştı. Okuduktan sonra itiraz etmeden imzaladım. İtiraz edebileceğim bir şey de yoktu zaten. Kanıtı olmayan iddialar. İmzaladıktan sonra;

- Al bir sigara iç, diyen sesin uzattığı yakılmış sigarayı aldım ve derin derin çekerek, sigarayı içtim. Bir anda başım döndü, onlar da fark ettiler.
- Ne oldu rahatsız mı etti ?

Acayip, bayağı kibar olmuşlardı. Sanki insanlara onca işkenceyi yapan bunlar değildi. Başka bir ses;

- Çıkınca ne yapmayı düşünüyorsun? diye sorunca,
- Ne yapacağım, işime devam edeceğim.

Bir önceki ses diye tahmin ettiğim ses;

- Sana iyi davrandık, bizlere birer elbise almayacak mısınız? dedi.

Bir an durdum. İçimden, kendi kendime; vay be, bana ne kadar iyi davranmışlar.

Aynı ses,

- Ne oldu, niye konuşmuyorsun, sana bir şey söyledim?

Kısa bir sessizlikten sonra;

- Hayır dedim, alamam.

Aynı ses;

- Neden, neden alamazmısın, bak epey paran da var, deyince,
- O para benim değil, borçlanarak iş kurduğum sermayem, dedim ve sustum.

Başka ses ve konuşmada olmadı zaten. Beklerken içimden "orospu çocukları

bizlere bunca işkenceyi yapın, her türlü ahlaksız ve gayri insanı ne varsa yapın, vahşeti bize reva görün, bir de size elbise alayım..." Doğrusu sonraları, cezaevinde bu konuyu konuştuğum bazı insanlar; ahmakça davrandığımı, elbise almayı kabullenmem halinde beni bırakabileceklerini, ondan dolayı da teklif ettiklerini, yanlış yaptığımı söylediler. Doğru, yanlış kabul etmedim, kabul etmediğimden de hiç bir zaman pişmanlık duymadım. Yalnız şuna üzüldüm tabi. O para sıkıyönetim mahkeme koridorlarında kayboldu.

İmza ve elbise konularından sonra bir müddet daha orada kaldım. İçerdeki işkenceciler elbiseden bir şey anlamayınca, işkence yapacakları insanlardan hınçlarını almak için işkencehaneye gittiler mutlaka. Derken yaklaşan biri elimden tutarak beni tutukluların işkence için bekletildiği yere götürdü. Ellerim bağlanmadan bir yere oturtuldum.

Bundan sonraki dönem, toplu saldırıların olduğu zamanların dışında, işkenceye götürülmediğim, işkence görmediğim bir dönem oldu. Ama işkence görenlerin, inleyenlerin, ağlayanların, canlarının acısı ile avazları çıkıncaya kadar bağırانların arasında, acılarını kendi içimde hissettiğim, öyle ki onların acısının bende yarattığı burukluk kendi acılarımı bana unutturmuştu. Ne kadar devam edecek, devam edecek mi bu şekilde, onu da bilmiyorum? Burada olmak, her zaman fiziki işkence ile karşı karşıya olmak demektir. Bulunulan yerin her noktası işkencenin kendisiydi. İşkencecilerin küfürlerini dinlemek işkence edilenlerin bağırmalarını, ağlamalarını dinlemek, etrafında, yanında bulunan insanların inlemelerini dinlemek ve bütün bunlardan acı duymak işkencenin kendisiydi. Burada kalacağım süre boyunca, buradan çıkacağım ana kadar geçecek süre boyunca, işkence görenlerin çıkardığı - çıkaracağı acı dolu bağırmaları ve işkencecilerin küfür ve naralarını dinlemekle geçecekti. Bunlar çok iyimser düşünceler tabi. Hiç belli olmaz, bulacakları, buldukları bir bahane ile tekrar seni burada tutmaya ve sana işkence yapmaya da başlayabilirlerdi. Yukarıda sözünü ettiğim "Cafer" in hikayesinde olduğu gibi. Cafer'i, yüz yirmi günden sonra da burada tutmuş ve işkencelerine devam etmişlerdi. Buna benzer başka isimler de vardı. Soruşturması bitmedi, devam ediyor bahanesi ile, burada kalması uzatılan ve ağır işkencelerden geçen epey insan oldu ve bu böyle devam da ediyor.

Bir akşam artık ve çöplerden oluşan yemekten sonra, sessizliğin bulunulan yere hakim olduğu bir esnada, ayaklarıma vuran bir ayağın sahibinin,
- Ayağa kalk, komutu ile, tekrar zorlanarak ayağa kalktım. Kolumdan tutarak

beni yürüttü. Otuz-kırk adımdan sonra soluduğum havadan, dışarı çıkarıldığımı anladım. Temiz havayı solumanın verdiği zevkle beklemeye başladım. O anki hisleri ve duyduğum heyecanı kağıtlara dökmenin imkanı yok. Sanki o yaşadığım tüm kötü işkenceler arkamda kalmış ve özgürlüğüme kavuşmuş gibi bir ruh halini yaşıyordum. Gideceğim hapishanelerin koşulları hiç umurumda değildi. Olamazdı da. Çünkü buraya benzeyecek, burayı aratacak başka bir yerin olacağına ihtimal vermiyor ve olacağına da inanamıyordum. Kolumu tutan biri beni yürüterek bir araca bindirdi. Araçta başkaları, başka tutuklular da vardı. Ama kimse konuşmadığı için, kimse kimseyi tanıyamıyor, kimin kim olduğu belli olmuyordu. Konuşma yasağının yanında, gözlerin bağları da çözülmemiş, gözler bağlı, kimse kimseyi göremiyordu. Araç hareket etmeye başladıktan sonra sanki epey uzun bir yol gidiyormuş gibi, sağa-sola dönerek, yalpalaya yalpalaya bir müddet öylece gitmeye devam etti. Akıllarınca, işkence yapılan yerin, işkencehanenin yerinin bilinmemesi için, 7. Kolordunun içindeki yollarda onbeş, yirmi dakika dolanıp durduktan sonra, nihayet fren yaptı. Hiç kimse konuşmıyor, nereye getirildiğimizi bilmiyor, geldiğimiz yerden bizde var olan endişelerimiz devam ediyor. Duran araçta kısa bir süre bekletildik. Kollarımıza ve ellerimize uzanan eller yardımı ile araçtan indirildik. On-on beş adım yürütüldükten sonra durdurulduk. Bir ses;

- Alın evraklarınızı! diye elimize bazı kağıtlar tutuşturarak; "gözlerinizi açmadan ve arkanıza bakmadan, öndeki askerlere doğru yürüyün, diyerek, arkadaki aracın hareket etmesinden, binip gittiklerini anladım. Durduğumuz yerde, öylece dururken, bir ses;

- Gözlerinizi açın!

İnanamadım dersem yalan olmaz. Aynı ses tekrar "Size gözlerinizi açın dedim!"

Yavaş bir hamle ile ellerimi göz bağlarım götürdüm, burnumda oluşan yaraya yapışmış olan bezi ağır ağır kaldırmaya çalışarak, en sonunda da kanamasına engel olmadan bezi açtım. İlginç, bezi açtıktan sonrada karanlık devam ediyordu. Ellerim ile gözlerimi ovuşturdum nafile, karanlık devam ediyordu.

- Yürüyün, diyen askerin arkasında yürürken, karşı duvardaki keskin ışık gözlerime vurdu ve sendelememe sebep oldu. Yanda yürüyen diğer bir asker kolumdan tutarak düşmemi engellemeseydi, düşüyordum. Öndeki asker

- Durun! dedi, durduk.

Gözlerim ışığı ve bağlı olduğu duvarı seçiyordu artık. Duvarın dibinde bir

tahta sandalye, ayakta elinde tıraş makinesi olan bir asker bizleri bekliyordu. Bizler, beraber getirilen bizler, dört kişiydik. Aydın, Mehdi, Refik ve ben. Işıktaki arkadaşlara bakınca, benim de içinde bulunduğum hali anladım. Saç ve sakallarımız omuzlarımızdan aşağı sarkmış, birbirimizi tanımadaki zorluk yaşamıştık. O şartlarda oluşan gülme krizini de kendimi zorlayarak ve ayıp olur düşüncesi ile atlatabildim. Sandalyeye önce Mehdi'yi oturtular. Asker elindeki saç kesme makinesi ile Mehdi'nin saç ve sakallarını sıfır denilen ayarda kesti. Sonra ben, arkamda Aydın ve en sonda da Refik'in saç ve sakalları kesildikten sonra, bulunduğumuz projektörle aydınlatılan saç ve sakallarımızın kesildiği yerin az ilerisinde bulunan kapıdan, binanın içine götürüldük. İçerde sola dönülüp önümüze çıkan demir kapı açılarak içinde insanların tıka basa doldurulduğu, iki yanda bulunan hücrelerin önünden arkaya doğru yürüdük. Hücrelerin önü açık mazgal demirleri ile kaplıydı. Sağ tarafta, önünden geçtiğimiz ikinci hücrede çok yakından tanıdığım iki kişi gözüme çarptı. Vedat Aydın ve Haydar Otlu. Haydar Otlu öğretmen bir arkadaş, TÖB-DER' e (Türkiye Öğretmenler Birliği Derneği) gidiş gelişlerde tanıdığım, zaman zaman herkesle olduğu gibi güncel olaylarla ilgili sohbet yaptığım insanlardan biriydi. Töb-Der, bünyesinde çok değişik siyasi görüşleri barındıran, 12 Mart Muhtırası'ndan sonra kurulmuş, demokrat, sol, sosyalist insanların yer aldığı güçlü bir öğretmen örgütüydü. Hücrede, Haydar'ın yanında çok daha yakından tanıdığım, samimi ve arkadaşlığım olan biri daha vardı. Vedat Aydın. Lise ve Eğitim Enstitüsünü aynı dönemlerde okumuş, dışarıda zaman zaman yan yana geldiğimiz, sohbet ettiğimiz bir arkadaştı. Ben sık sık Töb-Der'e gittiğimden dolayı, kendisi de oranın müdavimlerinden olduğu için, sık sık görüşme, sohbet etme olanağımız olurdu. Doğrusu hayata bakışta, siyasi değerlendirmelerde, düşüncelerimiz farklı, farklı gurupları ve anlayışları destekliyorduk. Arkadaşlık ve samimiyetimizin tek ortak noktası, birbirimize olan güven ve inancımızdı. 1970 sonrası, Diyarbakır'da oluşturulmak istenen faşist örgütlenmeye karşı, çok noktada ve yerde beraber mücadele ettik. MHP'li ve Milliyetçi Faşistler Diyarbakır Eğitim Enstitüsü'nü karargah yapmışlardı. Enstitünün yatılı bölümleri olduğundan ve kendileri de ağırlıklı yatılı okuduklarından dolayı kendilerinden olmayan ve kendileri gibi düşünmeyenleri okula sokmuyorlardı. İçerde, idareden ve polislerden de destek aldıklarından, her türlü avantaja sahiptiler. Özellikle akşam bölümünü okuyan öğrencilere toplu olarak okulun için de saldırıyor, dövüyor, okula gelmelerini engelliyorlardı. Akşam bölümünde okuyan öğrencilerin hiç biri

derslere giremiyordu. Ben ve Vedat da bu öğrencilerdendik. Defalarca, okul dışında toplantılar yaptık, neler yapacağımızla, yapabileceğimizle ilgili, tartıştık. Okul idaresine yaptığımız başvuruların hiç birinden netice alamadık. Güvenlik sağlamak için okulda bulunan görevli polisler de, faşist öğrencilerin bize yaptıkları saldırılarda, onları kolluyor, arkadaşlarımızı gözaltına alıyorlardı. Destekleri yalnız okul idaresi ve polisin içindekiler değildi. Asıl büyük destek örgütledikleri Kürt gençleriydi. Zaza Reco, Ali paşalı bilmem kim ve diğerleri. Sonunda bir dernek kurmaya ve güçlü olmayı örgütlenerek sağlama yoluna girdik. Tüm siyasi düşüncelere mensup, Türk sol, sosyalist gençler ve Kürd gençleri bu dernekte yan yana geldik. Okula toplu gidip, gelmeye, onların saldırılarından topluca kendimizi korumaya başladık. Bu faşist güruhun saldırıları yalnız bize yapılmıyordu. Tıp fakültesi, öğretmen okulunda okuyan öğrencilere de aman vermiyor, toplu saldırıyor, dövüyor, kafa göz yarıyorlardı. Caddelerde bile devrimci demokrat ilerici öğretmenlere saldırmaya başladılar. Güçlerini Eğitim Enstitüsü ve öğretmen okulunda okuyan yatılı öğrencilerden alıyorlardı. Tabi polisin içindeki destekçileri de işin cabasıydı. Diyarbakır gerçekten sol düşünce ve Kürtler açısından zor günler yaşıyordu. Bizler Eğitim Enstitüsü öğrencileri olarak dernekte yaptığımız toplantıların sonunda, gece eğitim Enstitüsünü basmayı ve onlara büyük bir ders vermeye karar verdik. Planımızı devreye sokmaya karar verdiğimiz bir gece, harekete geçtik. Diyarbakır'da bulunan tüm kesimlerden de destek alarak okulu işgal etme amacı ile okula ilk giden ekibin kantine girmesi planında yer alan ekibin içinde ben de vardım. Ben aynı zamanda sosyal bilgiler bölümünün seçimle seçilen okul temsilcisiydim. Bu yüzden kantini işgal edecek ekibin sorumlusu da bendim. Diğer arkadaşlar, farklı ekipler okulun arka tarafından yatılı bölümlere saldıracak, biz de akşam kantinde olanlara saldıracaktık. Hesapta olmayan bir şey oldu. Kantinde oturduğumuz yere gelen bir polis beni çağırırdı.

-Hayırdır, ne var? diye sordum.

-Müdür bey koridorda seni çağırıyor, diye cevap verdi.

İki arkadaşla beraber kantinden çıkınca Müdür beyi karşımızda gördük. Emniyet müdürü Recep Şeker bey saldıracığımızı haber almış, bizzat kendisi olaya el koymuştu. Yanına yaklaştığımda;

-Bak Nuri, her şeyden haberdarız. Olay çıkmasını ve kimsenin zarar görmesini istemiyorum. Hemen arkadaşlarına haber ver ve sessiz sedasız dağılarak evlerinize gidin.

İnkara yeltenip, böyle bir şeyin olmadığını söyledimse de
- Tamam tamam, her şeyden haberdarım, hadi arkadaşlarını al ve evlerinize dağılın.

Tekrar kantine döndük. Bir iki arkadaşı diğer arkadaşları haberdar etmek için gönderdik. Planımız suya düşmüştü. Uluorta yerlerde, demekte tüm herkesin bulunduğu esnada okula saldırmayı planlarsan, polis duyacaktır tabi. Öyle de oldu. Vedat ve diğer bazı arkadaşlarla buluşarak olayı değerlendirdik, hararetle bir şekilde konuştuk, tartıştık. Uzun bir tartışmadan sonra başka bir gün okula giderek onlara saldırma kararı aldık.

Beklediğimiz gün geldiğinde okulu bastık. Gece yaptığımız baskında onlara unutamayacakları bir ders verdik. Bu dersin emektarları Diyarbakır'da anti-faşist mücadelede dayanışma içinde bulunan herkesi.

Diyarbakır'ın içinde asıl büyük dersi Kürt halkı ağababalarına 1974 yılında verdi. Gücünü Diyarbakır'da ispatlamaya çalışan faşist hareketin lideri Alparslan Türkeş, burada tahmin edemeyeceği bir tepki ve direnişle karşılaştı. Devlet gücünü arkasına alarak Dağkapı meydanında mutlaka konuşma yapma inadına karşılık, bölge halkı o izni vermedi. Geldiği gibi gitmek zorunda kaldı. O günkü olaylarda sıkılan kurşunlardan biri, beraber aynı sınıfta okuduğumuz Mehmet Aytekin'e isabet etti ve hayatını kaybetti.

Bu olayda büyük bir dayanışma gösteren Kürt siyasi hareketlerinin tümü büyük bir beğeni yaratmışlardı. Anlattığımız ve yaşadığımız 70-80 arasındaki dönemlerin birçok noktasında Vedat Aydın'la birlikteliğimiz, yan yana gelişimiz ve bazen tartıştığımız olmuştu. Ama hiç bir zaman onunla küsmedik, biri birimize darılmadık en sert yaptığımız tartışmalara rağmen.

İşte o Vedat Aydın şimdi yürüdüğümüz koridorun hemen sağındaki hücrenin demir parmaklıkları arkasında bizlere bakarak, el sallıyor ve bizlere;
- Hoş geldiniz, diyordu.

Ben de aynı şekilde gülümseyerek;

- Merhaba Vedat, nasılsın? dedim.

Gardiyonların acelesi vardı, bekleyip konuşma fırsatı vermediler. Koridorun sonundaki demir kapıyı açarak, dördümüzü içeri buyur ettiler. Bir hücre, içinde iki adet ranza, ranzalar iki katlı. İki kişinin alt ve üstte uyuyabileceği ranza ve iki adet. İnanılır gibi değil her birimize bir yatak, "oh be dünya varmış" dedim. Bu gece hiç kimsenin ağlamasını, feryadını, işkencecilerin bağırma

ve küfürlerini dinlemeden uyuyacağım. 43 gün işkencehane, artı 9 gün de İstanbul Harbiye kışlasındaki o iğrenç hücreleri hesap edersen elli iki gün ve gece, yatak ve yastık yüzü görmeden eziyet içinde geçti. Kapı açıldı, bir asker;

- Abi çay ister misiniz?

Doğrusu dondum, diyecek bir laf bulamadım. Bir asker, hem abi diyor, hem de çay ister misiniz? diye soruyor. Hayret etmemek elde değil. Onca karşılaştığım şeylerden, küfürlerden, işkencelerden, vahşi uygulamalardan sonra, bir askerin "abi" diye hitap etmesi çok acayip ve inanılır gelmemiştii bana. Zaten, öyle bir şeyi, yani çayı unutalı epey zaman olmuştu. Refik imdadıma yetişti;

-Getir, getir isteriz tabi deyince, Asker ;

-Kaçlık olsun?

Sorulan ve bana çok tuhaf gelen bu acayip soruya;

-Ne demek kaçlık, çay getir işte, çayın kaçlığı ne? Asker,

-Yani kaç bardak ve kaç liralık anlamında, kaçlık diye geçer burada.

-Peki en büyüğü kaç bardak ve kaç lira? diye sorunca;

-Yüzlük, dedi.

-Tamam, yüzlükten getir, dedim, kapıyı kapayarak gitti.

Kapı tekrar açıldı bu defa başka bir asker. Elinde kalın bir kazak vardı.

Kahverengi, boğazlı bir kazak.

-Nuri Sınır kim?

-Benim, ne var?

-Bu kazağı sana karşı hücreden Vedat Aydın gönderdi. .

Kazağa elimi uzatarak,

-Sağ ol. Lütfen çok selamlarımı ve kazağının bu gün için çok makbule geçtiğini söyle. Kapıyı kapatıp gitti.

Vedat titrediğimi ve zorlukla yürümeye çalıştığımı görmüş ve kendisinde var olan dayanışma ve vefa göstergesinin belirtisi olan kazağını göndermişti. Tekrar sağ ol Vedat, bu kötü ve tir tir titrediğim ortamda kazağın çok görev yapacak, çok işe yarayacak. Kazağı hemen giydim ve battaniyeyi vücuduma sararak uzandım.

Kapı tekrar açıldı. Bu defa gelen çaydı. Kos kocaman bir demlik. Ranzadan aşağı indim. Demliğin yanında dört tane de plastik, kulplu bardak vardı. Refik bardakları doldurdu ve uzun süredir uzak kaldığımız çayı büyük bir

zevkle içmeye başladık. Sekiz on bardak içtim dersem abartı olmaz. Diğer arkadaşlar daha fazla içti. On altı bardak içtiğini söyleyen oldu. Gerçeği söylemek gerekirse, çok da iyi oldu. Isındığımı fark ettim. Hemen ranzaya çıkarak, tekrar uzandım. Başımı battaniyenin altına sokarak, tepede yanan ampulün yarattığı rahatsızlıktan uzak kalmak istedim. Uyumak istiyor, ama bir türlü uyuyamıyordum. Çok içtiğim çayın etkisinden mi, uyuyamıyorum, bilmiyorum ama onu sebep olarak görüp gözlerimi kapıyordum.

Uykuya dalmış mıydım, dalmamış mıydım?

Uyumuştum herhalde...

Kapıdan gelen güm güm sesi ile uyuduğum ikinci kattaki ranzadan fırladım.

Az kalsın düşüyordum.

Açılan kapıdan içeri dalan askerlerden birinin;

- Toplanın! sesi ile kendimi toparlamaya çalıştım.

Ne oluyordu? İçtiğimiz o keyifli çaylar ve tüttürdüğümüz sigaralardan sonra, bu gece rahat uyuruz düşüncesi ile uzandığım ranzadan aşağı indim. Toplanıp nereye gideceğiz? Aklıma ilk gelen, tekrar soruşturmaya götürcekleri. Ama yeni getirilmiştik, bu defa neden? Diye kendime sorular sormaya başladım. Ben iç dünyamda kendime sorduğum sorularla boğuşurken, asker;

-Çabuk, ne bekliyorsun? söylediğimi anlamadın mı?

-Hazırım, tamam, dedim.

Hazırlanacak ne vardı zaten. Sigara ve kibriti cebime koydum. Elbiselerimi çıkarmamıştım zaten. Bir tek fazlalığım vardı, o da Vedat'ın bana gönderdiği kazak. Kazağı sardım, dışarı çıkıp hücresinin önünden geçerken, Vedat'a vermesi için askere rica ettim. Kazağı elimden aldı, hücre demirlerinin önünde duran birine seslenerek, uzattı. İyi ki verdim, dedim kendi kendime. Ne olur olmaz, kendisi de ihtiyaç hissedebilir, ona da lazım olabilir.

Şak şuk sesleri ile açılan demir kapılardan geçirdik. Girdiğimiz ikinci koridorda bulunan hücrelerin açılan kapılarından birer birer ayrı hücrelere konulduk. Neden? diye halen soruyor, bir cevap aramaya çalışıyordum. Ama bir yandan da sevinçliyim buraya getirilmeme. Başta, bulunduğumuz hücreden çıkarılırken soruşturmaya, işkencehaneye götürülme endişesi de vardı. Bu durum teselli olmamın baş nedenlerindendi.

Bir hücrede, tekrar yalnız başımayım. Bir önceki hücreden daha büyük bir hücre. Dörde dört metre büyüklüğünde, kare bir hücre. Güneye bakan kalın

demirle kaplı küçük bir pencere ve kapıda bulunan mazgal deliği. Her tarafı düz ve çirkin duvarlar. Grileşmiş, yer yer dökülmüş sıvalarıyla ürküntü veren duvarlar. Tavanda asılı duran ve hiç söndürülmeyen bir ampul. Ortada iğrenç bir döşek ranza üzerinde. Battaniye yok. Döşek yumru, yumru. Üşüyorum, keşke Vedat'ın kazağını göndermeseydim diye hayıflanıyorum. Isınmak için volta atmaya başlıyorum. Git, gel. Hızlanmaya çalışıyorum. Ama nafiye. Baldır ve ayaklarımdaki yaralar buna izin vermiyor. Müthiş acılar hissediyor, ama ısınmak içinde yürümeye çalışıyorum. Lakin olmuyor. Üşümem daha da artıyor. Kapıya yönelerek yumrukla sert bir şekilde vurmaya başladım. Ses yok. Tekrar daha güçlü ses verecek şekilde vurdum. Bir ses;

-Ne var lan, neden öyle hızlıca vuruyorsun? Cevabı ile mazgal deliğini açtı.

-Ne oldu, ne istiyorsun?

-Lavabo, lavabo ihtiyacım var.

Mazgal deliğini hızla kapatarak;

-Tamam, az sonra gelip götüreceğim, diyerek gitti.

Tekrar yürümeye, yürüyerek ısınmaya çalıştım. Her tarafım ağrı içinde. Yatağın kenarına ilişip üzerine oturdum. Yatağın saldığı koku iğrenç, hücrenin her tarafına sinmiş. Yatak adeta ineklerin altından çıkarılıp getirilmiş gibi. Pis pis kokuyor. Ellerimi üzerinde gezdirerek içini yoklamaya, üzerinde yatılıp yatılamayacağını anlamaya çalışıyorum. Her tarafı topaklanmış, yumrulanmış, beş santimetre karelik düzgün bir yeri yok. Kara kara düşünmenin bir anlamı yok. Harbiye kışlasını, işkencehaneyi hatırlayınca buna şükretme gereğini duyuyorum. Kapıdan gelen sese yöneldim.

-Gidelim, komutuyla beraber lavaboya gittim.

Lavabo kaldığım hücreden daha iğrenç. Kısa bir süre sonra kapısını hızla kapatarak dışarı çıktım. Açılan hücre kapısından içeri girerek, tekrar yatağın bir kenarına iliştim. Üşüyor, yara berelerim ağrıyor. Sağ ve sol böğürlerimde de ağrılar var, sancılar var. Titriyor, üşüyorum. Alabildiğine bir soğuk ve ağrılar canımı oldukça sıkıyordu. Biçareydim. Şartlara katlanmaktan ve tüm bu olup bitenlere direnmekten başka bir çarem yoktu. Tekrar kendimi zorlayarak kapıya doğru yöneldim ve hızla vurmaya başladım. Mazgalı açan askerden battaniye istedim.

-Veremem, diyerek, hızla mazgalı kapattı.

Vücudumun ısınması için ayakta kalmaya, gezinmeye çalıştım, olmuyor. Bacaklarım ve baldırırmda kabuk bağlayan yaralarımın yarattığı acı buna izin vermiyor. Olmuyor, üşümem titremem geçmiyor. Yatağa yöneldim. O iğrenç görünlümlü kirlî döşegîn baş tarafındaki bütün dikişleri söktüm. Açılan yerden önce ayaklarımı, daha sonra a yavaş yavaş, kalçam ve baldırırırmda duyduğum bütün ağrılara rağmen bedenimi döşegîn içine sokmaya çalıştım. Derken bütün bedenimi, başım dahil, döşekteki o pis pamuğun içine soktum. Kısa bir süre kımıldamadan, kendimi döşegîn içindeki ortama alıştırmaya çalıştım. Döşegîn içindeki tüm o pis kokulara rağmen, vücudum yavaş yavaş ısınmaya başladı. Rahatlık hissediyor, üşüme ve titremem azalıyordu. Sessiz ve kımıldamadan, sırtüstü uzanmış vaziyette dışarıyı düşünmeye ve dışarılarda gezinmeye başladım. İnsanları, arkadaşlarımı, sevdiklerimi, ailemi ve kızım Roza'yı düşünüyor, onlarla konuşuyor, onlarla yaşıyorum. Bedenim bu pis kokan ve adına döşek denen iğrenç şeyin içinde ama zihnim ve belleğim dışarıda, yakınlarımın yanında, onların arasında, onlarla beraber. Kardeşlerim, abilerim, yeğenlerim, annem, babam ve sevdiğim tüm yakınlarım, akrabalarım, okul arkadaşlarım, sevdiğim, sevdiklerim hepsi yanımda, hepsi ile beraber, sohbet ediyor, konuşuyorum. Kızım, biricik kızım Roza, ilk ve tek çocuğum. Daha bir yaşında, bir yaşını yeni geçti, on beş aylık. Ufacık, minnacık bir fiziğe sahip. Doğumu da zor olmuştu zaten. Bir kilo dokuz yüz gram olarak dünyaya gelmişti. Doğumunda Mehdi Zana'nın eşi Leyla Zana, Koçer'in başucundan ayrılmamış, yardımcı olmuştu. Leyla bana gülümseyerek ve biraz da takılarak;

- Abi çok güçsüz, yaşayabileceğinden şüpheliyim, demişti.

Roza'ya verdiğim ismin kaynağı da çok ilginçti benim açımdan. Roza ismini herkes Polonya doğumlu, Almanya'nın ünlü Marksist teorisyeni devrimci Roza Luxemburg'dan esinlenerek koyduğumu sanıyordu. Bunda çok haklıydılar. Çünkü Roza Luxemburg'dan esinlenerek kız çocuklarına bu ismi koyanlar vardı. Ama benim kızım Roza'ya bu ismi vermemin bununla alakası yoktu. "Roza"nın Latince anlamı güldür. Benim kızım da bir güldü, ama koyduğum isim bir gülden öte idi. Çalışmakta olduğum Diyarbakır Belediyesi'nden 1980 baharında istifa ettim. Mehdi abi ayrılmamam için çok ısrar etti ise de, ayrıldım. Doğrusu gerek Belediye, gerekse Diyarbakır'da olup bitenlerden rahatsız olmaya başlamıştım. Ayrıldım, ayrılmamdan bir müddet sonra da Mehdi beni Belediyeye çağırdı. Yanına gittim, Avukat Şerafettin Kaya ağabey

de yanındaydı. Biraz sohbetten sonra Mehdi bana;

- Nuri, İran Kürdistan'ına yaralı Peşmergelere yardımcı olmak ve orada çalışmak için gönüllü doktorlardan bir ekip Van'a gelecek. Kürdistan'a geçebilmeleri için yardımcı olabilir misin? Van'da bir otel ve isimden bahsederek, bana yardımcı olacaklarını söyledi. Yapılacak masraflar için de bir yerlerden para bul, borç et, ben şimdi müsait değilim, sonra sana yardımcı olurum, dedi.

Tereddütsüz kabul ettim. Çünkü o günkü şartlarda İran'daki Kürtler çok zor durumdaydılar. İran'ın Ayetullahı Humeyni Fransa'dayken Kürt'lerin haklarının verilmesi konusunda Kürt liderleri ile görüşmeler yapmış, vaatlerde bulunmuş, Kürt'lerden de İran Şahı Rıza Pehlevi'ye karşı verilen mücadelesinde destek almış ama İran'a döndükten sonra yüz seksen derece çark etmiş, düşmanca bir tavır almış ve saldırıya başlamıştı. Kürt'ler de Abdurrahman Kasımlu'nun genel sekreteri olduğu İran Kürdistan Demokrat Partisi peşmergeleri ile güçlü İran ordusuna karşı amansız bir savaşa tutuşmuştu. Bundan dolayı doktorlara ihtiyaçları olduğundan gönüllü doktorlardan bir ekip yardımlarına gidecekti. Doğrusu ben Abdurrahman Kasımlu'yu bir tesadüf eseri tanıma olanağını bulmuştum. Belediyede çalışırken, 1977 sonbaharında Abdurrahman Kasımlu Diyarbakır'a gelmiş ve Mehdi abiyi ziyaret etmişti. Onu Diyarbakır'da gezdirme, Diyarbakır'ı tanıması görevi de bana düşmüştü. O'nu epey gezdirmiştim. Eski Diyarbakır evlerini göstermiş, eski evlerden biri olan Behram Paşa camisinin bitişiğindeki bizim eve götürmüş, çay içmiştik. Sohbet etmiş, sorduğu soruları yanıtlamaya çalışmışım. Evli Beden, Yedi Kardeş burçlarına çıkmış, buradan Ben ü Sen mahallesini seyretmiş, kara kara düşüncelere dalmıştı. Şu sözü hala belleğimde;

- Her yerde Kürt'lerin işi zor Nuri, demişti.

Onu gezdirirken, üzerimde bıraktığı olumlu izlenim ve duyduğum saygı daha da artmıştı. Kibar, nazik ve uygar insan olmanın tüm özelliklerini taşıyordu. Alabildiğine birikimli ve birikimli insan özelliğine ait davranışlar sergiliyordu. Tüm bunlardan, gördüklerimden ve Abdurrahman Kasımlu'nun üzerimde bıraktığı o sevgi ve inançtan dolayı tereddütsüz Mehdi abiye "evet" demiştim. Ayrıldıktan sonra masraf için 30 bin lira temin edip, doğruca eve gittim. Yola çıkmak için elbiselerimi giydim. Elbise işi her zaman evde beni zora sokmuştur. Eylemlere, mitinglere gittiğimde rahat olan kot pantolon giydiğimden evde

herkesin dikkatini çeker ve benim bir yerlere gideceğimi anlar, gitmemi engellemeye çalışırlardı. Özellikle annem bu konuda çok diretir, yalvar yakar olurdu. Bu defa da öyle oldu. Koçer dahil;

- Nereye gidiyorsun, ne işin var? gibisinden annemle bir oldu. Bu defada;
- Van'da bir iki günlük işim var, merak etmeyin, hemen döneceğim, diye ikna ederek evden ayrıldım.

Akşamüzeri bir dolmuşla binerek garaja gittim ve bir müddet Van'a gidecek otobüsü bekledikten sonra yola çıktım.

Van'da bir otele gittim, bir arkadaşla sohbet ettim. Beklediğim doktorların uçağının inecek saate yakın hava alanına gittim. Doktorları tanıımıyordum. Birisinin elinde olması gereken "Liberation" gazetesi onları bana tanıyacaktı. Nitekim o şekilde onları aldım ve otelimize geldik.

Akşam yemeği, uyuma, sabah kahvaltısından sonra Hakkari'ye gidecek bir otobüsle yola çıktık. Başkale'ye beş kilometre kala otobüsü durdurarak indik ve orada bizleri bekleyen Doç bir pikabın arkasına atlayarak dağlara doğru yöneldik. Araç gidebildiği yere kadar gitti. Araçtan inmek ve yayan gitmek zorundaydık. Öyle de yaptık. Basan gecenin o sessiz karanlığında kulaklarımıza gelen böcek sesleri ile yürümeye başladık. Rehberimiz önde, bizler arkasında durmaksızın yürümeye başladık. Ekibimizdeki Fransız doktor bayağı bizlerden büyüktü. Ama en rahat yürüyen oydu. Bolivya'lı genç bayan ve diğer ikisi genç sayılmasalar da, Fransız'a göre gençtiler. Nedense en arkada kalan bendim, nefesi kesilen, yorulan bendim. İlk molayı benim dinlenmem için verdiler. Yaşlı Fransız espri yaparak, sigara içmememi bana tavsiye etmişti. Dinlenmeden sonra devam ettik. Benim en büyük korkum hudut devriyeleri idi. Şu ana kadar öyle bir tehlikeye rastlamamıştık. Bir ara bu konuyu rehberine sormuş ve onunla yürürken sohbet etmişim.

-Korkma, yürüdüğümüz güzergahta onlardan kimse yok. Onlar şimdi karakollarda uyuyorlardır. Takma kafana, demişti demesine ama doğrusunu söylemek gerekirse yol boyunca kafama takmaktan da kendimi alıkoyamamıştım. Yürüyoruz, dağ taş demeden, durmaksızın yürüyoruz. Bir tırmanışta gökyüzünün hafifçe aydınlanmaya başladığını hissettim. Tırmanış bittiğinde ufukta beliren kızarıklık bana "ro za " dedirtmişti. Ro karanlığı yırtacak olan aydınlık, Za' da doğuşu idi. Ro, Za, aydınlığın doğuşu, karanlıktan çıkışı. Aslında karanlığı, Kürdistan'ın içinde bulunduğu durumu,

aydınlığı da kurtulmasının müjdesi olarak gördüm öyle yorumladım. Hele hele İran ve Türkiye Kürdistan'ı arasında bulunduğumuz o dağın zirvesine doğudan vuran aydınlık o doğuşun müjdesi idi bana göre ve ondan dolayı da "Ro Za" demiştim. Kızım Roza'nın ismini de, o dağın doruklarında gördüğüm aydınlığın bana verdiği umut ve inançla "Roza" koymuştum.

Çok uzaklarda gezindiğim Roza'nın isim koyma macerası az da olsa beni rahatlatmış ve uykuya daldırmıştı.

Düdük ve bağırma sesleri ile uyandım ama hareket etmedim. Öylece, hareketsiz bir şekilde durdum. Mazgal deliğinden beni kontrol etmek için bakan asker, görmeyince paniklemiş, düdük çalarak, diğerlerini çağırıyordu. Açılan kapının sesi ve konuşmalarını hareketsiz ve sessizce dinliyorum.

-Nerede bu?

-Uçtu mu ne lan, nereye gitti?

-Komutanım yatağın içinde her halde.

Birinin postalları ile döşeği dürttüğünü hissettim.

-Burada burada komutanım, döşeğin içine saklanmış.

Yavaşça kafamı döşeğin içinden dışarı çıkardım.

-Çık dışarı, sesi ile yavaş yavaş bedenimi dışarı çıkarıp, yataktan indim. Bütün bedenim, saçlarım, yüzüm, kollarım, her tarafım pamukla dolmuş, tüylenmiş bir civcive dönmüştüm.

-Nasıl yaparsın bunu, yaptığının suç olduğunu bilmiyor musun?

-Üşüdüm, üşüyordum, her tarafım ağrıyor, battaniye istedim vermediler.

Başka bir seçeneğim yoktu. Isınmak için bunu yaptım.

-Yavaşak, bir daha yaparsan pişman olursun, deyip, çekip gittiler. Bundan sonra da, her on dakikada bir mazgal deliği açılarak, sabaha kadar kontrol edildim.

Ağrı ve sızılarımın baş başa kalmış, ne kadar oturdum, ne kadar volta attım, nasıl uzanmış, ne zaman kendimden geçerek uyumuş, zaman zaman kontrol etmek için açtıkları mazgal sesi ile uyanmış, tekrar uyumuşum, hatırlamıyorum.

Tiz bir düdük sesi ile uyandım. Açılan kapıdan içeri giren askere baktım.

-Kahvaltı, kalk kahvaltını yap.

Kahvaltı diye getirilen, bir kaç zeytin, biraz ekmek ve haşlanmış yumurtayı yedim. Plastik bardaktaki çayımı yavaş yavaş içtim. Çayımı içtikten sonra

müthiş bir sigara içme isteği hissettim. Ayağa kalktım, bir iki volta attım. Kapıya yöneldim, bir kaç defa vurdum açılan mazgaldan:

-Ne var, ne istiyorsun? diye soran askere:

-Sigara, sigaran var mı?

-Var, var ama benimki Birinci sigarası, içer misin?

-Ver, ver bana, bir tane içeyim.

Gögüs cebinden çıkardığı sigara paketinden bir tane kendisi yakarak mazgaldan bana uzattı, elinden aldığım sigarayı ağızma götürürken iki tane sigara ve kibriti mazgaldan bana uzatarak,

-Al, al. Bunları da sonra içersin, diyerek, mazgal kapağını kapatarak gitti.

Yatağın kenarına oturup sigara mı içerken, askerin jestini düşündüm. Bana sigara vermesi bir suç değil miydi? Suç ise, bunu hangi cesaretle yaptı. Ama yok, yok suç olamaz, buna yanaşmazdı diye kendimi inandırmaya çalıştım.

Verdiği üç tane sigarayı da belli aralıklarla içtim. Ne kadar zaman sonra (saate bakmamaya daha önce karar verdiğimden) açılan kapıdan içeri giren askerlerden biri;

-Hadi bakayım, gidiyorsun.

Ayağa kalktım ve dışarı doğru yürüdüm. Bana sigara veren asker de gelen askerlerle beraber idi. Diğerleri, diğer hücrelere yönelirken o yanımda kaldı. Cebindeki Birinci sigara paketini çıkararak bana uzattı.

-Al, al. Kendine sigara alana kadar, bununla idare edersin.

-Sağ ol. Sen sigarasız kalıyorsun, olmaz, dedim.

-Hayır hayır, ben bulurum, sen merak etme. Al bunu, bununla idare et.

-Sağ ol. Çok teşekkür ederim. Nerelisin?

-Yozgat. Yozgat'ın köylerindenim abi.

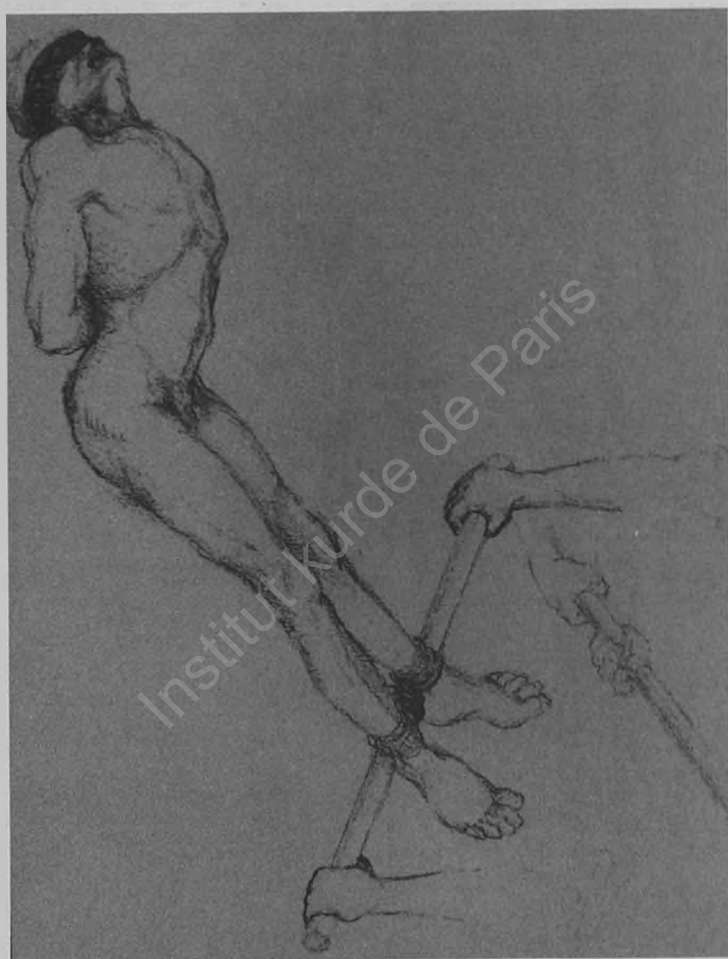
-Bu saatte bizi nereye götürecekler, bilgin var mı?

-Bilmiyorum, bu tür şeylerden bizim haberimiz olmaz, bizlere söylemezler. Sadece komutanlar bilir.

Tam o esnada diğer hücrelerden tutukluları çıkararak bize doğru gelen askerlerden dolayı sohbetimiz kesilmişti. Dışarı doğru yürümeye başladığımızda geri dönerek, gözlerimle kendisine bakarak vedalaştım.

Dışarıya çıkarıldık, bizleri götürmek için bekleyen araca bindirildik. Bizleri, Aydın, Refik ve Mehdi'yi teslim alan araç ve araç muhafızları son kontrollerini yaparak yola koyuldular. Gözlerimiz açık, etrafı açık olan araçtan çevreyi

seyrediyoruz. Araç Kolordunun içinde seyrediyor, zik zaklı yollardan vırıldayıp gidiyor. Kolordunun içini, aracın gittiği yerleri seyrediyor, tabiatın sunduğu güzelliklerden uzak kalınan süreçlerin bende bıraktığı hasreti gidermeye çalışıyorum. O nefis havayı soluyorum, sanki bir daha görmeyecekmişim gibi derin derin solumaya çalışıyorum. Araç kolordu komutanlığı ana binasının önünde durdu ve bizler araçtan indirildik. Birinci kata çıkarıldık. Koridorda kısa bir bekleyişten sonra, aynı katta bulunan bir küçük hücreye bizleri soktular. Hücrede bizden önce getirilmiş üç kişi daha bulunuyordu. Bunlardan birini hemen tanıdım. İbrahim, İbrahim Kılıçaslan. Kızıltepe'liydi. Bitkin hallerinden onların da soruşturmadan getirildikleri belli. Sessizce, geçmiş olsun, nasılsın şeklinde, biz onları onlar da bizleri sordular. Yarım saat gibi bir süre sonunda hücrenin kapısı açıldı ve dördümüzü çıkardılar. Ana koridorda bulunan bir kapının yanında bekletmeye başladılar. Kapının üzerinde bulunan "hakim" yazısından, hakimi beklediğimizi anladım. Bir saat gibi geçen zaman sonunda, önümüzden geçen ve askerlerin selama durduğu sivil giyimli biri kendisine açılan kapıdan odaya girdi. On dakika sonra da bizleri odaya aldılar. Masanın başında oturan şahıs az önce önümüzden geçen ve askerlerce selama durulan şahıstı. Odada yalnızdı. Sekreteri falan da yoktu. Adlarımıza hitap ederek, kimlik tespitlerimizi yaptı. Suçla, suçumuzla ilgili hiç bir şey sormadı. Kısa bir süre önünde duran kağıtlara baktıktan sonra, başını kaldırarak; -Kusura bakma Mehdi Zana, sizleri tutuklamak zorundayım. Emir böyle.... dedi ve bastığı zilin sesi ile içeri giren askerlere "götürün" emrini verdi.

BİR NOLU ASKERİ CEZA EVİ

Bir binanın önünde durdurulan araçtan indirildik. Bizi getiren askerler, içerden gelecek olanlara bizleri teslim etmek için beklemeye başladılar. Binanın etrafı tel çitlerle sarılı, kasvetli yapısı ile hapisane olduğunu gösteriyordu. Etrafıma bakıyor, binanın bulunduğu yeri tanımaya, anlamaya çalışıyorum. Binanın yan tarafında görünen SSK Hastanesi, cezaevinin yeri ile ilgili net bilgi veriyordu. Binanın kapısında görünen askerler bize doğru yöneldiler. Kendilerine uzatılan evrakları alarak "yürüyün" komutu ile binanın girişine doğru yürümeye başladık. Bir iki basamakla girdiğimiz kapıdan, küçük sayılabilecek bir salonda bekletildik. İçeri giren askerin çıkışı ile beraberinde gelen askerlerce sağ tarafımızda bulunan demir kapıdan içeri girdik. Açılan ikinci demir kapıdan sağa dönerek önümüze çıkan demir kapının önünde bekletildik. Arkadan gelen askerin açtığı demir kapıdan içeri girince, cezaevlerinin hoş geldiniz bölümü olan hücrelerle göz göze geldik. Tüm hücrelerin kapıları kapalı, içinde insanların olduğu aşikar. Açtıkları bir kapıdan içeri girdiğim gibi kapıyı hemen üzerime kapadılar. Yine yalnız, yine tek başıma bir hücrede idim. Bir hücre, ön ve yan duvarlar tavana yapışık, beş metre kare dolayında, bir hücre. Hücrenin yan duvarında iki katlı bir ranza, ranzanın üzerinde malum döşek, bir yastık ve beni sevindiren bir askeri battaniye. Yatağa uzandım ama fazla kalamadım. Ayağa kalkarak kapıya vurdum. Az sonra gelip mazgal deliğini açan askerden, ihtiyaçlarımın olduğunu, sigaramın olmadığını ve bunların alınmasını istedim. Asker;

- Kantin listesini yapın alayım. Zaten seni de bir arkadaşının yanına götüreceğim, gelen tutuklular var, dedi.

Süt, bisküvi, sigara, üçgen karper peyniri, kolonya, havlu gibi acil ihtiyaçları verdiği kağıda yazarak, para ile beraber gardiyana verdim. Malzemeyi getirirken beni hücremden çıkararak, Mehdi'nin bulunduğu hücreye götürdü.

-Yer aç, iki kişi kalmak zorundasınız. Günde bir saat hücrelerin önündeki koridorda volta atma, gezinme olanağınız var. İhtiyaçlarınızı yazılı talep edeceksiniz. Lavabo ihtiyacında kapıyı vurarak çağırarak, disipline uyacaksınız. Her hücreden günde bir kişi koridor ve ihtiyaçları bildirme nöbeti tutacak, yemekleri dağıtacaktır. Disipline uymayanlar cezalandırılacaktır. Hücre talimatlarını eksiksiz bildiren gardiyan asker, kapıyı kilitleyerek çekip gitti.

Ben üst ranzaya yerleştim. Buradaki yaşam gardiyanın sıraladığı gibi geçmeye başladı. Günde bir saat hücrelerin kapısı açılıyor, koridorda volta atma veya hücrelerde insanlar yan yana gelerek sohbet ediyorlardı.

Doğal olarak tanışma, tanıma, yapılanlar ve gelecek üzerine o daracık zamanda değerlendirmeler yapılıyordu. Üç gün sonra görüşme günü dediler. Hiç kimseyi beklemiyorum. Beklemememin nedeni, benim burada olduğumdan haberdar olunmaması diye düşündüğümündendi. İstanbul'dan bu güne, yaklaşık üç ay oldu. Ne gelen, ne de giden. Böyle bir olanak kimseye tanınmadı. Avukat, aile....kim, kim gelebilirdi ki? Allah bilir diyor, benim yaşadıklarımın fazlasını ailem yaşamıştır diye düşünüyorum. Generallerin vahşeti yalnız ellerinde bulunanlara değil, dışarıdaki yakınlarına, ailelerine de aynı şekilde yaşatılıyor, yaşatıyorlar diye düşünüyorum. Düşünüyorum, çünkü bu üç aylık sürede kimse ile görüşme, konuşma olanağı, imkanı bulamadım. Onun için hep düşünüyorum, tahmin yürütüyorum.

Gardiyan elindeki listeden adımları okudu. Diğer adı okunanlarla beraber bizleri görüşme kabinlerine götürdüler. Girdiğim kabinde, karşılaştığım manzara ile büyük bir sevinç ve hüzne boğuldum dersem yalan olmaz. Sevincimin nedeni, kabinin öte tarafında bulunan annem, babam, eşim Koçer ve kardeşim Ramazan'dı. Hüznüm ve hüznümün iç dünyamda yarattığı acı onca günden sonra karşı karşıya sağ gelebilmek ve benim çektiğim değil, onlara verdiğim acıyı düşünmem. Onların yaşadığı acıyı büyütmemek ve devam ettirmemek için, belli etmemeye ve çektiklerimi anlatmamaya karar verdim. Gülerek hepsine baktım. Kürtçe gözlerine bakarak;

-Baba, anne, Koçer hoş geldiniz. Nasılsınız?

-İyiyiz, iyiyiz oğlum, hepimiz iyiyiz. Tek merakımız sendin.

Annem, zavallı, çilekeş annem ahlara hemen başladı.

-Ahh, ahhh, oğlum, bu neydi başına gelen, başımıza gelen. Nasılsın? Nasılsın

yavrum?

-İyiyim, iyiyim anne. Merak edilecek bir şey yok. Merak etme, bir şey yok, burada fazla kalmam. Yakında beni mahkemeye çıkarıp bırakırlar. Hiç kafanıza takmayın. Merak etmeyin. Bakın ne kadar rahat konuşuyoruz. Korkmayın. Önemli bir şey yok. Koçer sen nasılsın, Roza nasıl?

- İyiyiz, iyiyiz. Roza da iyi. Tek merakımız sendin. Sana ulaşmaktı.

Koçer'in bakışları çok anlamlıydı. Çünkü o koşullarda gitme karşı çıkmıştı ve haklılığı da ortaya çıkmıştı. Adeta

-“Ben sana gitme demiştim, yalvarmıştım“ dercesine, üzüntüsünü gözleri ile bana yansıtıyordu.

Görüşme boyunca aynı tavrı devam ettirmeye çalıştım. Yakınlarımı, kardeşlerimi, yeğenlerimi, amcalarımı, çocuklarını tek tek, isim isim sordum, cevaplarını dinledim, anlattıklarını dinledim, ihtiyaçlarımı söyledim. Çalan düdükle el sallayarak, herkese selam söyleyerek, gülerек kabinden ayrıldım ve diğer tutuklularla beraber hücreme gittim.

Hücredeki ranzama uzandım. Koçer'i ve bakışlarını düşünmeye başladım.

Koçer haklıydı bakışlarındaki sitemde. Bana gitme demişti. Gitmemem için epey diretmişti. Ben de gitme yönünde inat etmiş, gitmem gerekir diye ikna etmeye çalışmıştım. Gitme sebebimin ana kaynağı Mehdi Zana'ydı ama ben işlerimi bahane etmiştim. Mehdi telefon açmış, mutlaka Aydın ile beraber yanına gitmemizi istemişti. Öyle de yaptım. Kapıda, ayrılırken, erken döneceğim mantığı ile Koçer'e iki bin lira vermiş, Allaha ısmarladık diyerek ayrılmıştım. İstanbul'da bir gece otelde kalmış, telefonla konuştuğumuz Mehdi'nin gönderdiği Refik Yurtsever'in gelip bizi alması ile Mehdi'nin bulunduğu eve gitmiştik. Ev Küçük Bebek'te bulunan Ozan Rahmi Saltuk'un eviydi. Bir kaç saat sohbet ettik, beraber yemek yedik. Mehdi halen Belediyenin işlerini düşünüyor, Romanya'dan aldığı makinelerle ilgileniyordu. Benden aldığı 30 bin lira para ile dışarı çıkıp kızına götürmemiz için bir şeyler alıp getirdi ve adını verdiği Aksaray'daki bir ahpabına uğramamızı isteyerek, kendisinden ayrıldık. Bir taksiye bindik. Taksi 300 metre gittikten sonra yapılan yol güvenlik aramasında durdu. Kimliklerimize bakıldı, üst aramamız yapıldı. Benim elimdeki zarfta sabah bankadan çektiğim para ve Diyarbakırlı olmamız her şeyi berbat etti. Burada ne arıyorsunuz, ne geziyorsunuz, nereden geliyorsunuz meyanında soru ve cevaplardan sonra,

geldiğimiz Rahmi Saltuk'un evine doğru bizi yürüttüler. Çalınan kapıyı Mehdi açtı. Polisler içeriye hışımla daldılar. Birileri evin altını üstüne getirirken, birisi Mehdi'nin kimliğini kontrol etti. Kimliği mimar Mükremin Mungan idi. Kendini de öyle tanıttı. Aşağıda bekleyen minibüse bindirilerek Gayrettepe emniyet müdürlüğüne götürüldük. Çıkarıldığımız katta bir odaya götürüldük. Masa başında sivil bir görevli ve bizleri getiren memurlardan bir iki tanesi üst aramamızı yaptılar. Kimliklerimize bakıldı, ceplerimizdeki eşyalar kontrol edildi. Biz üçümüzün kimlikleri bizlere verildi. Tam o esnada telsizden gelen ses, masa başındaki yetkiliye hitap ediyordu. Ses;

-Mehdi Zana'nın yakalandığı ve sizde olduğu söylendi, doğru mudur?

Masa başındaki görevli sese verdiği;

-Hayır doğru değil, Mehdi Zana'yı tanıyorum, bunların arasında yok, cevabı beni rahatlatmıştı. Tam bu esnada Mehdi Zana'nın kimliğini kontrol etmekle meşgul olan görevli, kimliğin kapağında bulunduğu bir kağıdı masadaki amirine uzattı. Kağıda bakan amirin Mehdi'ye bakarak;

-Olmadı Mehdi Zana demesi, tüm bu yaşadıklarımızın başlangıcı olmuştu. Kağıt, Belediye Başkanı Mehdi Zana antetli ve bir telefon numarası yazılı bir küçük parçadan ibaretti. Tesadüf mü, ihmal mi bir şey diyemem. Telefon yazılıp Mükremin Mungan kimliğinin kapağına konulan parçada antetli kağıdın sol üst köşesindeki Mehdi Zana Belediye Başkanı yazılı kısmın ta kendisi idi. Bizleri alarak, aşağıda beyaz bir minibüsle uzun sürecek karanlıklar içindeki yolculuğumuza çıkardılar. Minibüs bir müddet yol aldıktan sonra Harbiye Ordu Evinin nizamiye kapısından içeri daldı ve prangalarla dolu kapıda durarak belirsizliklerle dolu yolculuğumuza bizleri teslim etti.

Kaldığımız hücrede günler günleri, voltada sohbetler sohbetleri takip etti. Hücrelerden alınıp götürülenler, götürülenlerin yerine getirilen yeni insanlar.. Tanışmalar, sormalar, değerlendirmeler, karamsarlıklar, umutlar. Soruşturmalardan getirilen perişan haldeki insanlar.

Kim var?

Kim yok?

Kim gitti?

Kim geldi?

Gibi sorular, alınan cevaplar ve insanların içinde bulunduğu yoğun bir merak ve endişe hali.

Orhan Aydın adlı bir genci de o bir saatlik volta, gezinme seanslarında

tanıdım. 17 yaşındaydı ve 12 Eylül Askeri Darbesi'nin ilk idam kararı verdiği gençlerden biriydi. İdamına karar verilmiş ama çok dirayetli bir gençti. Mehdi ona;

-Korkma, verdikleri kararı yerine getiremezler. Avrupa Konseyi böyle uygulamalara kayıtsız kalmaz. İdamları uygulatmazlar, şeklinde gönlünü hoş etmeye çalışır, o da dinler, korkmadığını, yapacakları her türlü uygulamaya hazır olduğunu dile getirirdi. Doğrusu, benim açımdan, bu genç delikanlıya verilen idam kararı çok korkunç görünüyordu. Bu kararın 12 Eylül Askeri cuntasının acımasızlığı ve yaratacağı vahşeti sergilemesi açısından bir örnek teşkil ediyordu.

Bu hücrelerde günler hep bu monotonluğu ile geçti. Monotonluğu bozan ilk şey, koridorda gezindiğimiz bir esnada hücremize girerek kolonya şişesini lıkır lıkır içen bir şahsa şahit olmam, ikincisi ilk hücrede yatan şahsın sessizliğiydi. Kapısı açılmıyor, koridora çıkarılmıyor, kim olduğunu bilmiyordum. Volta saatinde kapısında bekleyen gardiyandan dolayı da sormam, O'nunla konuşamıyorduk. Koridor nöbetçisi olduğum gün bu fırsatı yakaladım. Hücre giriş kapısı, hücrenin tam karşısındaydı. Yemek karavanasını beklerken hücreden bana O seslendi;

-Sizde aspirin veya herhangi bir ağrı kesici hap yok mu?

-Hayırdır, var, dedim.

-Başım çok ağrıyor, rahatsızım.

-Tamam, tamam hemen getiriyorum.

Çabucak hücreme doğru yönelerek var olan aspirin paketini aldım ve hücre kapısının altından içeri verdim.

-Adın ne? Neden seni dışarı çıkarmıyorlar?

-Adım Ali Çiçek, güya cezalıyım, ondan çıkarmıyorlar.

Birden açılan hücrelere giriş kapısı sohbetimizi kesmişti. İçeri dalan namı ve şanı ünlü, işkenceleri ve entrikaları ile tanıyacağımız havacı astsubay Mevlüt başçavuş ve birkaç asker hışımla bana yöneldiler.

-Ne verdin ona ha, ne verdin?

-Ne verdim, ne verecektim. Başağrısı varmış, aspirin istedi, ben de verdim.

-Nasıl verirsin izin almadan nasıl hap verirsin. Ya intihar ederse? İntihar ederse elimden kurtulamazsın.

Astsubayın bağırılarına hücreden gelen ses cevap olmaya yetmişti.

-Devrimciler intihar etmez, sen bunu hala öğrenemedin mi?

Komutan efendi hücre kapısını açtırarak iki askeri içeriye soktu, verdiğim aspirin paketini alarak dışarıya çıkıldılar. Komutan Mevlüt bana dönerek;

-Sen burayı ne zannettin? Bu adam devamlı kontrol altında, gözetleniyor. Bir daha böyle bir şeye kalkışırsanız sizleri perişan ederim, diye havasını atarak çekip gitti. Ben Ali'ye seslenerek

-Ali aspirinlerin tümünü mü aldılar?

-Yok abi, paketi aldılar ama ben içinden epey almıştım. Takma kafana.

-Tamam Ali, bak sana bir şey lazım olursa, nöbetçiler vasıtası ile bize bildir.

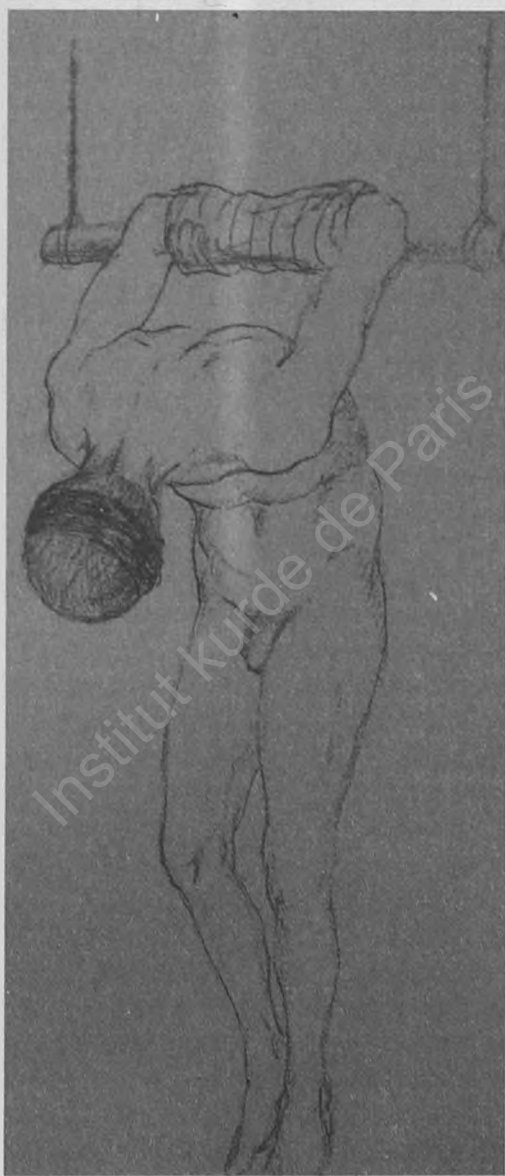
-Adın ne?

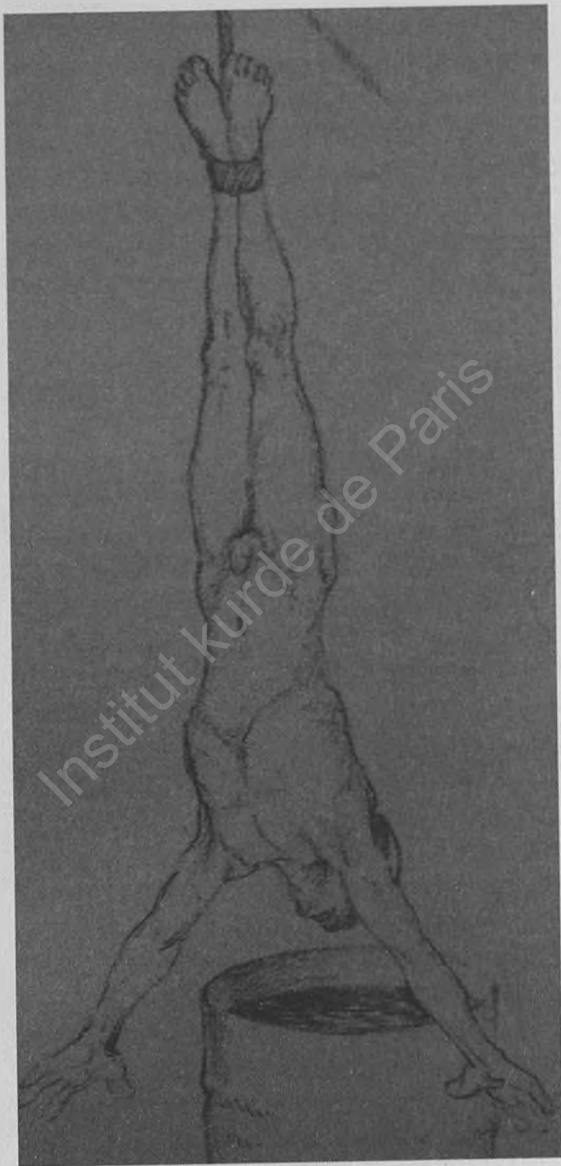
-Adım Nuri Sınır, Mehdi Zana ile beraber aynı hücredeyim. İkimize de ihtiyacını iletebilirsin.

- Sağ ol, olursa iletirim.

Bu benim Ali Çiçek ile ilk ve son konuşmam oldu. Yemek karavanası gelip dağıttıktan iki saat sonra bizleri hücrelerden çıkararak bir koğuşa götürdüler. Gerçi ben geçmişte Ali Çiçek'i tanımamakla beraber ayrılırken Allaha ısmarladık diyememenin acısı ile ayrıldım. Orhan Aydın gibi bir Kürt genciydi ve tanıdık olduğumuz vahşetin uygulamalarına daha acımasızca maruz kalmışlardı. Konulduğu hücrede bir aspirin bile reva görülmemişti. Sonradan öğreneceğim Ali Çiçek'i. PKK'li ve PKK'nin önemli kadrolarından biri imiş.

Ben hiç kimsenin ama hiç kimsenin, bu şartlarda siyasi görüşüne, örgütüne göre değer biçmedim, vermedim, değerlendirmedim. Hepsine Kürt insanı olarak bakıyor ve kendim gibi görüyordum. Benim yaşadıklarımın ortakları, onların yaşadıklarının ortağı olarak kendimi gördüm. Burada, buralarda, Devletin bu işkencehanelerinde, bu zulüm çarklarında bunun dışında düşünmek, bunun dışında bakmak ve hareket etmek hiç bir Kürt'ün karı olmamalı. Öyle bakıyor, öyle de bakmaya ve davranmaya devam edeceğim.

KOĞUŞ

Büyükçe bir koğuşa götürüldük. Büyük ve kalabalık bir koğuş. Yer ve yatma sıkıntısı olan bir koğuş. Kalabalık olması, tavanda biriken sigara dumanından belli. Bizimle ilgilenen tanımadığımız insanlar oldu. Yer gösterdiler. Gösterdikleri ranzalara yerleştik. Yan yana bitleştirilmiş iki ranzada üç kişi kalmak zorunda kaldık. Yalnız bizler değil, herkesi o halde gördüm. Adeta insanlar istif edilmiş, tıktırılmış bir vaziyette. Doğrusu merak edip koğuşun gerisine hiç gitmedim. Yapılan, kafa kafaya verilmiş sohbetlerden her şey aşıkardı. Sanki yapılan sohbeti kimseler duymasın, bilmesin tavrı bütün yüzlerde okunuyordu. Etrafıma baktığımda tek örgütsüz olanların bizler olduğunu anlamamak mümkün değildi. Ama her şeye rağmen bir sürü insan tanıdım. Bölgenin her tarafından getirilen insanlar vardı. Bölge dediğim tüm Kürtlerin yaşadığı bölge. Hakkari'den Suruç'a, Mardin, Elazığ tüm il ve ilçelerden, ağırlıklı olarak da köylerden, kırsal kesimlerden farklı farklı, eğitilmiş, eğitimsiz her sosyal katmandan insana rastlamak mümkün. Tümünün tek ortak yanı vardı. Bu ortak yan Kürt olmaları idi. Suçsuz hiç kimse yoktu, herkes suçlu idi. O soruşturmalardan ve soruşturmalarda yapılan işkencelerden suçsuz çıkmanın olanağı var mıydı? Herkes bir suçlu kabullenmek zorundaydı. Kaçarı, kurtuluşu yoktu. Suçsuzum, suç işlemeyim demenin olanağı yoktu. Yoktu, çünkü herkes doğuştan suçlu idi. Çünkü tümü Kürt olarak doğmuştu. Kürt olarak doğmak ve yaşamak en büyük suçtu bu ülkeyi yöneten beyinlerce, Onlara göre en büyük suç Kürt olmaktı. Burada yaşayanların tümü de Kürt olduğuna göre, hiç biri suçsuz değildi. Hepimiz suçlu idik, çünkü Kürt olarak analarımızdan doğmuştuk. Bu yetmez miydi suçlu olmaya? Yetmişti ve herkes bu cendereden geçecekti. Soruşturmada işkenceciler bunu dillendirmekten çekinmediler. Bağırarak, övünerek, haykırıyorlardı;

-Bütün Kürtler, herkes, bütün sülaleniz, soyunuz, sponuz buradan

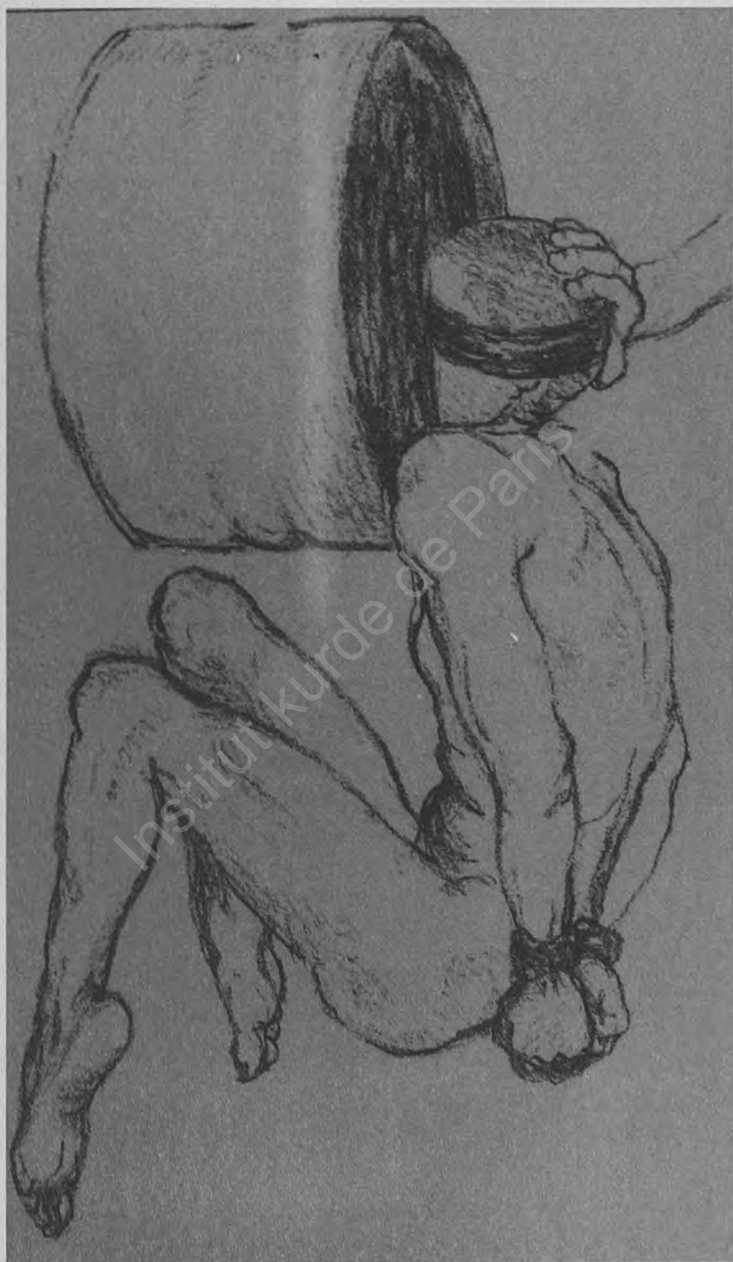
geçeceksiniz ulan o...pu çocukları.

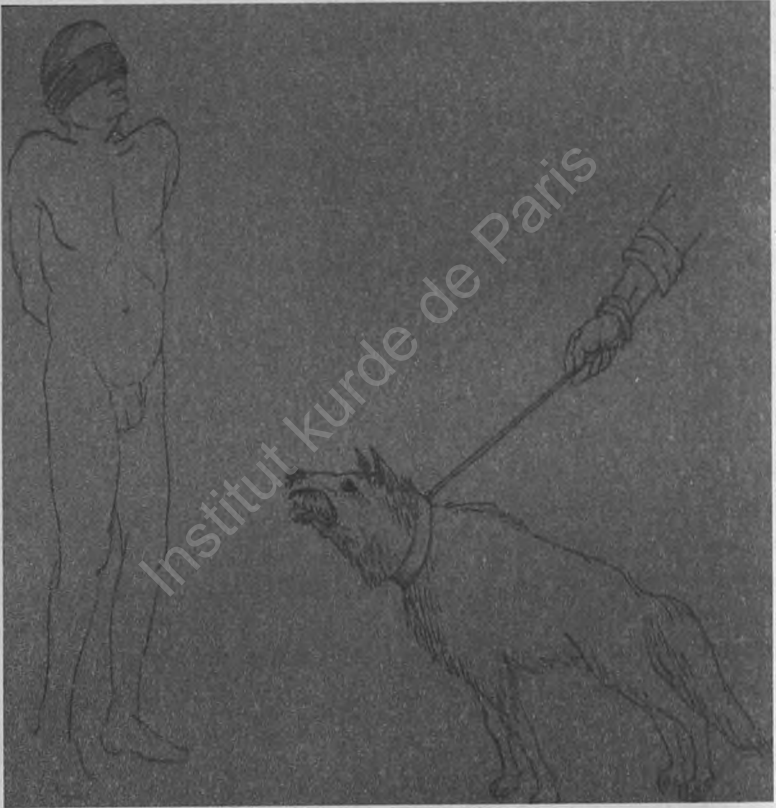
Aslında Kürtlerin kardeşçe yan yana yaşama olanağını Devlet, yarattığı zulüm mekanizması ve uygulamaları ile gerçekleştirmişti.

Koğuşun siyasi havası PKK'den yana esiyordu. Mazlum Doğan ve diğer partinin tüm ileri gelenleri bu koğuşta imişler, buradalar. Mazlum Doğan kaçmaya yeltenmiş, çok başarılı bir planla cezaevinden çöp bidonunun altına gizlenerek çıkarılmış ama çok kötü bir tesadüf mü veya organizeden kaynaklanan bir eksiklikten mi (farklı yorumlar ve düşünceler vardı) tekrar yakalanarak ceza evine getirilmişti. Doğrusu bu konuda çok değişik anlatımlar ve yorumlar duyduğumdan, anlatmaya ve yorum yapmaya hakkım yok diye düşünüyorum. Ben olayın şahidi değil, anlatılanların, yorumların dinleyicisi oldum. Ondan dolayı da bu konuda yorum ve anlatma hakkımın olmadığına inanıyorum.

Bu cezaevinde bir koğuş daha varmış. Hemen bu koğuşun bitişiğinde, daha küçük bir koğuş. Burada bulunanlar, farklı siyasi görüşlere mensup kişilermiş. İki görüşme daha yaptım bu cezaevinde. İhtiyacım olan yeni bir battaniye, nevresim, çamaşırlar, pantolon, çorap, gömlek ve günlük ihtiyaç malzemeleri getirildi.

Bir gün de bitişik koğuşu ziyarete gittik. Sabri Vesek ve başka tanıdıklarla sohbet etme, birbirlerimizi sorma, şartları, işkenceleri, gelip gidenleri, tahliye olanları konuşma olanağı bulduk. Burada ve kaldığımız koğuşta da bağlarda 5 Nolu diye adlandırılan cezaevinin bittiğini, bir kısım mahkumların ve soruşturmaları bitenlerin oraya götürüldüğü konuşuluyor, anlatılıyordu. 5 Nolu cezaevinin çok daha rahat olduğu, sinema salonunun, kütüphanesinin olduğu, koğuşların iki ayrı bölümden oluştuğu, alt katta yemekhane, üst katta yatakhane olduğu anlatılıyor, konuşuluyordu. Çok yakın bir zamanda buranın boşaltılacağı ve herkesin oraya götürüleceği söyleniyordu. Doğrusu anlatılan ve konuşulanlara bakılırsa bir an evvel bu kalabalık ve zor yatılan koğuştan götürülme isteği kendiliğinden doğuyordu.

5 NOLUYA GİDİŞ

Çok geçmeden o gün geldi. Herkesin hazırlanması, idarece koğuş sorumlularına aktarıldı. Göç vardı, göç edilecekti. 5 Nolu yaylaya göç edilecekti. 5 Nolu yayla daha güzeldi. Sineması vardı, kütüphanesi vardı. Koğuşların yatakhane ve yemekhaneleri vardı. Koğuş avluları genişti, voleybol, basketbol oynanabilirdi. Orada zaman daha güzel değerlendirilebilecekti. Okuma olanağı olacak, spor yapma olanağı olacak. Kısa bir süre sonra iddianameler hazırlanacak, mahkemelere çıkarılacaktık. Öyle söyleniyor, öyle anlatılıyordu. Bunların tümü herkes için bir umuttu. Tutuklunun, burada yaşayanın en büyük sermayesi umuttu. Umutsuz olanın, umutsuz yaşayanın yaşama olanağı yoktu. Umut her şeydi, insandan insana değişirdi umut; Umut yaşandı, umut bırakılıp dışarı çıkmaktı.

Umut, anne babaya, eşe, kardeşe sağ salım kavuşmaydı, onlarla yan yana gelmekti.

Umut mücadeleydi, mücadelenin devamıydı.

Umut Kürdistan'dı, özgürlüğüne kavuşmaydı.

Umut özgürlüktü, özgür olarak yaşamaktı

Umut aşktı, sevgiydi, sevdiğine, sevdiklerine kavuşmaydı.

Umut çekilen özlem ve hasretti, bunların ne zaman biteceği idi.

Umut örgüttü, örgütün yaşaması ve kavgayı devam ettirmesiydi.

Umut yaptığı ihanetin karşılığını beklemektı, hidayete ermeydi.

Umut teslimiyetten istifade etmeydi, teslimiyetle kurtulmaydı.

Umut terbiyesizlikti, umut namussuzluktu.

Umut arkadaşına işkence yapmak, işkencecilere ortak olmaktı.

Umut insan olmaktı, insanca yaşama isteğiydi.

Umut insanlıkti, insanlığa yapılan zulümdü.

Umut bu zulüm ve vahşetten kurtulma, kurtulmak için mücadeleye devamdı.

Umut her kese göre farklıydı, farklılık yaşadıkça çıkıyordu ortaya. Bu güne kadar yaşananların tanıklarından yaşayanlar, yaşamaya devam ediyor,

yarının ortaya çıkacak alçaklıklarının da tanıkları olacak elbette.

Herkes var olan eşyalarını toplamaya başladı. Battaniye, nevrسیم, havlu, çoraplar ve günlük kullanımda kullandığı, ufak tefek aletler. Dış fırçası, tıraş sabunu, varsa permatığı...

İsimler okundu, okunan isimler, guruplar halinde koğuşlardan çıkarılarak dışarıda bekletilen araçlara bindirildi. Bindirildiğimiz araç bir nolu cezaevinin önünden ayrılarak, anlatılan, methedilen, yeni ve daha rahat olacağı söylenen, 5 Nolu cezaevine doğru yol almaya başladı.

5 NOLU ASKERİ CEZAEVİ

Duran araçtan, hızla inmemiz talebi ile kısa bir sürede indik. İndiğimiz yer, cezaevinin doğu tarafına bakan A Blokunun önündeki boş avlu görünümli bir yerdi. Açılan demir kapıdan içeri yürüyerek, ikinci bir kapıdan geçtikten sonra, geniş ve ana koridor görünümü veren çok uzun bir koridorda bekletildik. Arkamızdan gelenler ve onları takip eden gelmelerle, koridorun her iki duvarlarının kenarı epey insanla dolduktan sonra, ellerinde tutukluların isimleri yazılı listelerle görevli askerler orta yere geldiler. İsimler tek tek okundu. Her ismi okunan "burada" diye seslenerek teyit etti. Akabinde, listeyi okuyan askerin gür bir sesle;

-Aynı koğuştta beraber kalmak isteyen var mı?

-Var.

Dedik, ve dördümüz yan yana gelerek, beklemeye başladık. Yan yana gelmek isteyen başkaları da vardı. Kısa bir ayrıştırımadan sonra, götürüleceğimiz koğuşun numarası listede işaretlenerek bir asker refakatinde yürümeye başladık. Asker önde bizler arkasında, biraz yürüdükten sonra, ana koridorun sol tarafında açılan bir demir kapıdan geçerek önümüze çıkan koridorda karşıda görünen merdivenlere doğru yürüdüük. Sekiz, on basamakla çıktığımız merdivenin sağa doğru aynı basamak sayısı kadar basamakla çıktıktan sonra önümüze çıkan demir kapının önünde durdurulduk. Bizimle beraber gelen asker yan duvarda bulunan bir mazgal deliğini açarak; boşluğa yankılandığı belli olan gür bir sesle;

-Tertiiiiip, gel kapıyı aç.

Kısa bir bekleyiştten sonra, gelen askerin açtığı demir kapıdan içeri girdik. Bir koğuş. On beş kadar, iki katlı ranzalar sağlı sollu dizilmiş. Ranzaların üzerinde askeri döşekler, yastıklar ve battaniyeler. Hemen arkaya doğru pencere kenarında bulunan sondan ikinci ranzaya yöneldim Üstteki bölüme çanta ve battaniyemi bıraktım. Ayaklarımda bulunan "mekap" spor ayakkabımı çıkardıktan sonra ranzanın üzerine çıkıp oturdum. İlk yaptığım şey askeri battaniyeyi döşeğe sermek oldu. Çantadan nevresim ve yastık kılıfını çıkararak, nevresimi yatağa serdiğim battaniyenin üzerine düzgün bir şekilde serdim. Sonra da yastığa kılıfı geçirdim. Dışarıdan getirilen battaniyemi katlayarak, ranzanın ön bölümüne koydum. Sırtımı ranzanın arka demirlerine yasladığım yastığıma yaslayarak bir müddet aynı işlemlerle meşgul olan insanları seyre daldım.

Yaşı bayağı bizden büyük olan iki amca dikkatimi çekti. Bu iki kişinin dışında yaşı tüm diğerlerinden büyük görünen Mehdi Zana idi. Ben 28 yaşında olmama rağmen diğerlerin tümünden büyük görünüyordum. On dört yaşında, daha çocuk denecek biri de vardı. Diğerlerinin tümü gençti. Genç yaşlarında bu acımasız cenderenin içine alınmıştılar.

Dört duvardan oluşan ve çok iğrenç gri bir renkle boyanmış olan koğuşun, dışarıya açılan dört adet demir çağlarla örtülü penceresi vardı. Pencereleer bulunduğumuz blokun doğu tarafında bulunan avluya (havalandırma) bakıyordu. Hemen karşıda cezaevine getirilirken içeri getirildiğimiz A Blok diye tanımlanan Blok'un paralelinde bulunan B Blok duruyordu. Bizimki C Blok olduğuna ve cezaevi de beş bloktan oluştuğuna göre biz tam orta blokta bulunuyorduk. Koğuşun arka duvarı tam kör bir duvardı. Batıya bakan duvar da kördü ama arka duvardan ufak bir farklılığı vardı. Tüm koğuşu gözetleyebilecek yükseklikte bulunan gözetleme delikleri. Bu gözetleme delikleri ile koğuş her zaman gözetlenebilecek, insanlar izlenebilecekti.

Önde, içeriye girdiğimiz demir kapı ve sağında bulunan tuvalet. Solda da küçük bir masa, etrafında dört adet sandalye. Daha önce bulunduğumuz cezaevinde anlatılanlara uyuyordu. Anlatılanlara göre altımızda yemekhane, oturma, okuma ve dinlenme yeri idi. Şu an bulunduğumuz yer de yatakhane olmalıydı. Gördüğüm tabloda bunun böyle olmayacağı belliydi. Çünkü altımızda bulunan yere de tutuklu doldurulmuştu. Bu şu demekti: Burada

kalacağımız süre boyunca yaşamımız burada geçecekti.

Herkes yerleşti. Alt ranzalarda sohbet etmeye başlayanlar var. Sağ taraftaki ranzanın altında yüksek sesle, kendilerini yaşadıkları yerdeki kahvehanelerde zannedip konuşanlar, hatta kahkaha ile gülenler var. Geldiğimiz yerden çok daha rahat görünen bu koğuşun ortamı, tutukluları da rahat etmiş benziyordu. Ranzasında oturmuş sigara içenler, ranzalar arasındaki on metre uzunluktaki açıklıkta volta atanlar, tuvalete girip çıkanlar, burada buldukları suyun nimetinden istifade ederek tuvalette banyo yapanlar, duş alanlar ve burada geçecek yaşamlarının önlerine neyi getireceği belli olmayan bu gençlerin canlı görünmesinin tam aksine, sessizce oturup düşünen, konuşan o iki yaşlı amca endişeli ve üzgün görünüyorlardı

Ben daha önceleri, üç ayrı zamanda, kısa sürelerde de olsa sivil cezaevlerinde yatmışım. İlk cezaevi yatışım, 1971'de Diyarbakır Mardinkapı'da karıştığım bir aile kavgası nedeniyleydi. Sabri abimle beraber tutuklanmış ve bir ay kadar Saraykapı'da bulunan meşhur cezaevinde yatmıştık. Bu cezaevi gerçekten meşhurdur. Tarihi çok eski, çok ünlü insanlar bu cezaevinde yatmıştı. 1903/1904 yıllarında Barzani ailesinden çok sayıda insan bu cezaevinde yatırılmış. Bu insanlardan biri Mustafa Barzani'nin annesi ve daha iki yaşında olan, annesinin kucağında sayılabilecek yaşta Mustafa Barzani'yidi. Kürt halkının tarihinde önemli bir yere sahip, 1925 ayaklanmasının lideri Şeyh Sait ve arkadaşları ile birçok önemli Kürt aydını da bu cezaevinde yatmış. Türkiye Devrimci hareketinin 1968/1970 yıllarındaki aktif liderlerinden de bu cezaevinde yatanları oldu.

Bu cezaevinde aile kavgasından yattığım kısa bir süre, doğal olarak çeşitli suçlardan insanların yattığı koğuşta kaldık. O dönem koğuşlardaki kalabalık ve her çeşit suçlardan, bu cezaevinde bulunan insanların yaşamı tam bir garabet tablosuydu. İçilen sigaralar ve sigaralara konulmuş uyuşturucunun yarattığı havasız ortamdan, içmeyenler de sarhoştur. Güçlü olanın borusunun öttüğü, cezaevi idaresinin menfaat karşılığı kurulan diyalogu sayesinde, çevrilmeyen dolap yoktu. Ailemin yakın tanıdığı Çınar'lı Zeki'nin bizi misafir olarak kabul etmesinden ve O'nun koğuştaki tutuklularca kabul gören itibarı sayesinde, mahkemeye çıkarılıp bırakılana kadar geçen süreci rahat geçirdik diyebilirim. Rahat derken, gece o koğuşun anlattığım havasız ve iğrenç

ortamını da yaşamak zorunda kalmıştım.
Bu cezaevinde 1978 yılında, ikinci defa yatacaktım.

Diyarbakır Belediyesinde Zabıta Müdürü olarak görev yapmaktaydım. Mehdi Zana Belediye Başkanı'ydı. Bağımsız seçilmiş olması ve Kürt kimliğine sahip çıkarak tanınmış olması Belediye Başkanlığı'nda çok zorluklar yaşanmasına neden oluyordu. Gerek Diyarbakır, gerekse de Ankara'daki hükümet ve devlet bürokratlarınca her türlü güçlkle karşı karşıyaydı. Ama çok inançlı ve inatçıydı. Sıfır denecek araç ve gereçlere sahip, bir önceki dönemden devraldığı belediyenin Diyarbakır kentine hizmet edebilecek duruma gelebilmesi için tüm enerjisini kullanmaktan çekinmiyordu. Tüm bu sıkıntıların yanında, kentte tahrik edilen insanlar ve Belediye Meclisi'nde meclis üyelerine sahip olmaması ayrı bir sıkıntıydı. En ilginç şeydu: Bülent Ecevit'in genel başkanlığındaki sosyal demokrat geçinen CHP (Cumhuriyet Halk Partisi) en fazla kendisine karşı olan ve çalışmaması, iş yapmaması için uğraşan partiydi. Belediye Meclisinde en sert muhalefeti yapan CHP idi. Bunun tam aksi ilginçlikte, Süleyman Demirel'in partisi (Adalet Partisi) ve Necmettin Erbakan'ın partisi (Milli Selamet Partisi)'ne mensup meclis üyeleri, meclisteki çoğunlukları ile Mehdi Zana'yı destekliyorlardı. Bunun temel nedeni de Mehdi Zana'nın göstermiş olduğu ve onların da bizzat gördükleri çaba ve emektir. Belediyenin kazandığı olanaklardı. Bu olanak ve hizmetlere destek vermeyi adeta borç bilen Diyarbakır'lı olmaktı, kentli olmaktı. Bu kenti sevmektir. Hasan Saymadı, Hacı Bilal Yazbek, Halil Söylemez ve daha bir çok insan.

Bu zorlu ortam ve çalışmaların birisinde görev yaparken tekrar yakayı ele vererek tutuklandım. Hayvan Pazarı Diyarbakır sebze halinin tam ana kapısının önündeydi. Halin Sura bakan ana kapısı ile Sur arasında hayvan pazarı bulunuyordu. Et Balık kurumunun yapılmış olan ve hayvan pazarı olarak kullanılması gereken yerine hayvan satıcıları gitmiyordu. Burada satmak daha çok işlerine geliyordu. Bunun, onlar açısından değişik sebepleri vardı. Ama hayvan pazarı olarak kullandıkları yerin de, hem hal esnafı, hem de halk sağlığı açısından büyük problemleri vardı. Halin önü hayvan pisliği ile dolu, rüzgarlı havalarda, uçuşan bu hayvan pisliği bütün çevreye yayılıyordu. Bu hayvan pisliklerinin en fazla etkilediği yer de sebze haliydi. Belediye Meclisi'nce alınan hayvan pazarının Et Balık Kurumu'nun hayvan pazarına taşınması kararı iletilmesine rağmen, kimse gitmiyordu. Zabitanın

filii olarak müdahale etmesi ve hayvan satışının engellenmesi istendi. Zabıta adı geçen bölgede gece saat 04'lerde nöbet tutmaya başladı. Ben de gidiyor, hayvan satıcılarını zora başvurmadan ikna etmeye çalışıyordum. Ama nafîle, bir türlü razı olmuyorlardı. CHP teşkilatı ve il başkanının tahriklerine aldanan satıcılar, satış yerine silahlarıyla gelmeye başladılar. Silahlı ve aralarına karışmış tahrikçi şahıslara karşı zabıta memurlarının yapabileceği bir şey yoktu. Doğrusu kendimi koruma adına ben de silahımla gitmeye başladım. Bir cumartesi gününe rastlayan, günün erken saatinde silahlı olduğum ihbarını alan polisler, Surun altında resmi arabada oturduğum bir esnada etrafımı sardılar. Megafonla;

-Üzerinde silah olduğunı biliyoruz, teslim ol! dediler.

Yapabileceğim hiç bir şey yoktu. Şoföre satıcıların bulunduğu bölgenin yanındaki boşluktan aracı geçirmesini istedimse de, buna imkan bulamadı ve çemberi daralttılar. Doğrusu üzerimde iki adet tabanca vardı. Birini koltuğun yan boşluğuna sıkıştırmayı başarak, araca yaklaşan polislerden birine seslendim.

-Tamam, dedim, silahım var, ama bu orta yerde beni indirerek, bu namussuzları bana güldürmeyin. Gel araca, yanıma bin, dedim.

Öylede oldu. Yanıma binen polis memuruna belimdeki tabancayı çıkararak verdim, içinde bulunduğumuz araçla, araçlarının yanına giderek, onların aracına geçtim. Karakol, nöbetçi savcı derken, çok acele davrandılar ve beni tutuklayarak cezaevine götürdüler. Cezaevi ana binasının bitişğinde bulunan ve adına çocuk/çete koğuşu denilen bir koğuşta yatan siyasi tutuklular ve çok yakın bir iki arkadaşım da vardı. Mesut Baştürk ve İsmet Cengiz bunlardan ikisi idiler. Beni yanlarına aldılar. Bir buçuk ay burada yattıktan sonra çıkarıldığım mahkemece şartlı olarak tahliyeme karar verilerek bırakıldım.

Açılan kapının sesi ile herkesin yüzü kapıya doğru yöneldi. İçeri giren asker ilk talimatları sıralamaya başladı:

-Koğuşunuzun gardiyanı benim. İhtiyaçlarınızı hep birarada liste yapacak, bana vereceksiniz. Kantinde her şey var. Süt, bisküvi çeşitleri, şartlara göre sebze ve meyve. Gazete, permatik, dış fırçası ve diğer ihtiyaçlar. Ben kantinden alıp getiririm. Kendi aranızda, idareye karşı sorumlu olacak bir koğuş temsilcisi seçeceksiniz. Benimle o muhatap olacak. Bana ihtiyaç duyduğunuzda sorumlu kapıya vurarak beni çağırarak. Haftada bir gün, Salı

günü ziyaretçilerinizle görüşme gününüz. Ziyaretçisi gelenlerin isim listesini ben getirecek, isimlerini okuyacak ve ziyaretçilerinizle görüşeceksiniz," diyerek kapıdan çıkıp gitti.

Bu da iyi diye düşündüm. En çok hoşuma giden gazetelerin olması, gazete okuyabilecek imkanın olması. Kim bilir belki tavla, satranç imkanı da olabilir diye düşündüm. Bunları da kantinden alma, yoksa görüşmecilerimizden isteyip getirme olanağı olabilir diye düşündüm. Gerçi gardiyan bu tür şeyleri dile getirmede ama ben öyle düşündüm. Neden olmasın? Nihayet burası bir cezaevi ve düşündüklerim de bütün cezaevlerinde var olan, yasak olmayan şeyler.

Ben kendi dünyamda bunları düşünürken, koğuşun içinde oluşan hareketliğe döndüm. Kim koğuş sorumlusu olacak? Kimi yapalım sesleri, sohbetleri, ister istemez beni ranzadan aşağı indirdi. Birkaç isim, bir kaç öneri sunuldu. Önerilenlere sorulduğunda yapamam, edemem cevapları alındı. En sonunda herkes, Aydın Hasar'ın ismi üzerinde anlaşarak, temsilcilik yapmasını istedi. Aydın bir iki in-mın etti ise de, yapmayı kendisine kabul ettirdi. Asıl ikinci bir sorumluluk daha vardı. Komün sorunluluğu. Komün ortak yaşamdı. Harcamaların, gelen paraların, yeme içmelerin ve koğuştaki tüm kararların ortaklaşa olduğu bir ortak yaşam anlayışıydı. Sivil cezaevlerindeki siyasi olmayan mahkumların olduğu yerlerde böyle bir anlayış, böyle bir davranış, böyle bir yaşam yoktu elbette. Ama siyasi tutuklu ve mahkumların bulunduğu bütün cezaevlerinde bu yaşam şekli uygulanmakta, bu şekilde yaşanılmaktaydı. Herşey komün ihtiyaçlarına ve imkanlarına göre belirlenir ve ona göre harcamalar yapılarak, ihtiyaçlar giderilirdi. Bu yaşam biçiminde temel amaç, birlikte yaşamak, beraber hareket etmek, parası gelmeyen, parası olmayanları dışlamamak, yardımlaşma ve dayanışma içinde bulunmaktı. Öyle ya, kimse özel çıkarları için buraya gelmemişti. Buraya gelmenin, buraya getirilmenin ortak noktası, herkesin Kürt olması, siyasi düşüncelerinden dolayı sisteme, devletin uygulamalarına karşı çıkması, karşı çıktığı için de suçlu olarak görülmesi ve tutuklanmasıydı. Bu görevi de benim üstlenmemi istediler. Kabul etmedim, yapamam dedim. Birçok siyasi görüşten gurupların olduğunu, bunların bu işi üstlenmesi gerektiğini söyledimse de para etmedi. Herkes benim yapmamda ısrarcı oldu. En sonunda da Mehdi Zana bana dönerek

-Tamam Nuri, sen bu işi iyi yaparsın, becerirsin, kabul et, deyince de yapılacak, karşı çıkacak bir durum kalmamıştı.

Böylece koğuşumuzun idari mekanizması oluşmuş, gardiyanımız, görüş günümüz belli olmuş, iç hizmetleri yani bulaşık yıkamayı ve temizliği yapacak günlük nöbetçi çizelgesi yan duvara asılmış ve dört duvar arasında geçecek günlerimiz, mahkemelerin ne zaman açılacağı beklentisi ile geçmeye başlamıştı. Her şey normal seyrinde gidiyor. Görüşçülerimiz, salı günleri geliyor, adımıza para (en fazla 2000 lira) yatırıyor, kirli çamaşırlarımızı görüşte onlara veriyor, getirdikleri temiz çamaşırları alıyor, tekrar koğuşlarda baş başa kalıyoruz.

Dışarıdan ilaç ve elbiselerin dışında hiçbir şeyin getirilmesine izin verilmiyor, tüketim ihtiyaçlarımızı, yaptığımız listeleri gardiyana vererek, kantinden alıyoruz. Herşey normal seyrinde devam ederken, komün yöneticiliğimde beynimde kalan ve unutamadığım iki ilginç olay yaşadım.

İbrahim Kılıçaslan, Kızıltepeiydi. İsmail ağanın oğluydu. Abileri Nusret ve Abdurrahman'ı tanıyorduk. Bir defasında Mehdi Zana ile köylerine misafir olarak gitmiş, uzun bir sohbet yapmıştık. İbrahim PKK' ye üye diye getirilmiş, cezaevi koşulları O'na çok ağır geliyordu.

En çok zoruna giden de komündü. Alışkın değildi böyle bir yaşama. Kendisine yetecek parası geliyor ama kendisi harcayamıyordu. Komün'de yaşamayı kabul ettiğinden herkes gibi komünün sıkıntılarına katlanmak zorundaydı. Katlanmak zorundaydı, çünkü siyasi tutukluluğun raconu onu gerektiriyordu. Arkadaşlarına karşı zor durumda kalmama pahasına da olsa komün yaşamına katlanmak zorundaydı.

Mehdi Zana bir gün bana;

-Nuri, İbrahim'e bazen torpil yap. Bir iki sigara fazla ver. Kalsiyum Sandozlardan bir iki fazla ver. Ağa çocuğu, böyle bir yaşama adapte olması için zaman gerekli. O'nu idare et. Keyfi kaçmasın.

Bir iki de, idare etmedim desem yalan olur.

Bir görüşünede, epey ziyaretçisi gelmişti. Ziyaretçilerinden biri, O'nu methetmek için;

-İbrahim, burası erkeklerin, yiğitlerin yeridir, merak etme, der demez, İbrahim;

-He oğlum, sen öyle söyle. Komünün ne olduğunu bilseydin öyle konuşmazdın. Bir de bana sor, nasıl erkeklerin yeri olduğunu.

Bir diğer olay Dr. Ömer İpek ile ilgiliydi. Ömer İpek'te Kızıltepe'li tanınmış bir ailedendi. İlkokuldan sonra sırayla, ortaokul ve liseyi torpille geçmiş, hiç sene kaybı olmamış, üniversite sınavına da yerine birisi girmiş, Hacettepe tıp fakültesine kaydını yapmış ve üniversiteye devam etmiştir. Yapılan bütün sınavlara girmiş ve bütün sınavlarda boş kağıt vermiştir. Öyle ki sınav kağıtlarına ismini dahi yazmamış, yazamamıştır. İkinci yıl, ilk yılın kaybı ile tekrar aynı şekilde Tıp Fakültesine devam etmiş ve birinci yıl olduğu gibi, sınavlarda hep boş kağıt vererek, yıl sonunu getirmiş. Durumu Fakülte Dekanlığınca ele alınmış ve Dekan Ömer İpek'le görüşmek, durumunu anlamak için Fakülte konseyini toplamış. Konseyde sorulan sorulara cevap veremeyen Ömer İpek, okuma yazması olmadığından sınav kağıtlarını boş verdiğini dile getirmiş, konseyin toplandığı yeri terk ederek dışarı çıkmıştır.

Durumunu görüşen Fakülte konseyi, O'nu okuldan atma kararı ile ödüllendirerek, bizim başımıza bela etmişti. Ömer, problemlili bir insandı. Yakasından tutulup getirilen ve siyasetle alakası olmayan bir insandı. Yakası kürklü kabanının sırt bölgesine "Dr. Ömer İpek" yazmış, koğuşa ve gardiyanlara doktorluk taslıyordu. Oysa okuma yazması yoktu. Eve yazacağı mektuplar için gençlere rüşvet olarak sigara veriyor, mektuplarını onlara yazdırıyordu. Bir gün bana "abi bana bir mektup yaz, sana bir paket sigara vereyim" teklifine, "tamam Ömer yazayım, ama paketin sende kalsın" diyerek, mektubunu yazmıştım.

Parası olmadığına komünden geçiniyordu.

Parası geldiğinde, "ben komünde değilim" diyerek, parasını komüne yatırmazdı. Parası bittiğinde, bizden permatik ve sigara ister, vermediğimizde şikayet etmekle tehdit ederdi. Komün, idarece yasak ve vukuat sayıldığından O'nu idare etme yoluna giderdik.

Parasının geldiği bir görüşme günü gardiyana bir kantin siparişi verdi. Siparişi büyük bir bisküvi kutusu ve on beş-yirmi adet süttü. Öğleyin yemeğe başlayan Ömer, akşam tüm bisküvi ve sütleri bitirmişti. Akşam 9 sıraları bağırıma başladı. "Ölüyorum, ölüyorum, ne olur beni kurtarın" nidaları herkesi etrafına

toplamiştı. Göbeği ilginç bir hal almıştı. Karnının üzerinde, balon şeklinde şeffaf ikinci bir karın oluşmuş, patladı patlayacak görünümü veriyordu.

Sorumlu gardiyanı çağırmak için kapıya vurduysa da kimse gelmedi. Sancısı dinen Ömer de sakinleşince, herkes uyumak için yataklarına çekildi. Bilimden dem vuranların anlatımlarına göre, bir kutu bisküvi ile 15 kutu sütün içilmesi bu olaya neden olmuştu. Nitekim sabahleyin Ömer'e sorduğumda şişi inmiş, normal insan olmuştu.

Süreçte ve işkenceler başladığında sürekli problemler çıkaran Dr. Ömer'i çocuklar tuvalette temiz bir dayaktan geçirdiler. Buna rağmen o acılı ortamda, problemlerini görmemeye ve onunla beraber yaşamaya herkes, kendini alıştırmak zorunda kalmıştı.

BÖYLE BİR ÇOCUĞUM YOK

Burada yapılmaya başlanan görüşmelerin birinde, ilginç bir olayla karşı karşıya kaldım.

Cezaevine geldikten bir iki hafta sonra görüşmeler başlamıştı. Doğrusu, içinde bulunduğum ve başıma gelen onca şeyden sonra, dışarıdaki her şeyi, adeta unutmuştum. Soruşturmada bedenimde oluşan, yara berelerin iyileşmesi epey uzun zaman almıştı. Çok düşünmüş, yaşam ile ilgili çok şeyler hatırlamıştım ama eşim Koçer'in ne zaman doğum yapacağı aklımda değildi. Gebe olduğunu biliyor, hatta soruşturmadaki polisin "hanımın doğum yapmış" haberi de, 1 Nolu cezaevinde çıktığım ilk görüşmede, görüşmecilerim tarafından yalanlanmıştı. Çıktığımız buradaki görüşmede, görüşme sırasını beklerken, gardiyanlardan biri:

- Evli ve bekarlar ayrılısın.

Evli ve bekarlar ayrıldılar. Aynı gardiyan;

-Çocuğu olanlarla, olmayanlar da ayrılısın.

Tekrar bir ayrılma yaşandı. Hepimiz merakla beklemeye başladık. Ne olacağını bilmiyorduk; neden böyle yaptıklarına ben şahsen anlam veremiyordum. Çağrılanlardan buraya geri gelen de olmuyordu. Bu merakımızı daha da artırıyordu. Derken okunan isimle yürümeye başladım. Gardiyan beni normal görüşme yerine, yan tarafta bulunan bir bölüme götürdü. Duvarda açık bulunan küçük bir pencerenin arkasında babamı ve Koçer'i gördüm. Kızım Roza, Koçer'in kucağında bulunuyordu. Koçer Roza'yı, pencereden içeri bana vermek istedi. Roza pencereden bana verilmeye çalışılırken avazı çıktığı kadar bağırma ve ağlamaya başladı. Korktuğunu anlamıştım. Ne yapsın daha 14 aylıktı. Bu kasvetli cezaevinde bulunan askerlere ve etrafında gördüklerine yabancı ve korkmuştu. Pencereden bana doğru gelen ayaklarını geri iterek dışarıya doğru, incitmeden itmeye çalışarak;

-Vaz geçin, korktu herhalde. Ağlamasın, içeri vermeyin, diye Koçer'e

seslenerek, geri almalarını sağladım. Asker yerime geçmemi istedi, gittim. Ne olacağını, görüşme kabiniinde görüşüp görüşmeyeceğimi düşünerek beklemeye başladım. Kısa bir süre sonra, demin Roza'yı vermek istedikleri yerden bir asker, elinde kundağa sarılı bir bebekle bize doğru gelerek;

-Nuri Sınır kim?

-Benim, ne var?

-Al bu çocuk senin.

Şaşırılmış, neye uğradığımı bilemeden düşünme yetimi de sanki kaybetmişim. Çünkü benim böyle kundakta bir çocuğum yoktu. O anda Koçer'in de doğum yapıp yapmadığını da bilmediğimden, düşünemediğimden gardiyana;

-Hayır, bu çocuk benim değil. Bir yanlışlık olmalı. Bu başka bir arkadaşın çocuğu olmalı. Benim böyle kundakta olan bir çocuğum yok. Gardiyan elindeki çocukla geri giderken, sırada tam yanımda bulunan Lice'li ve adı Resul olan bir tutuklu bana dönerek;

-Nuri abi yanlışlıyorsam o senin çocuğun. Ben orada bulunduğum esnada, o çocuk yengenin kucagındaydı. Bence o senin çocuğun.

-Yok ya Resul, benim öyle küçük bir çocuğum yok. Bunda bir yanlışlık var. İsmimi yanlış okudular.

Biz böyle Resul'la kendi aramızda konuşurken, elinde aynı çocukla gardiyan asker tekrar bana doğru gelerek;

-Nuri Sınır sen değil misin?

-Evet, benim, demin de sormuştun ya.

-Eee tamam ya. Bu senin çocuğunmuş. Senin haberin yok her halde. Hanımın doğum yapmış. Al al bu senin çocuğun.

O anda "nevrin döndü" derler ya, ben de öyle bir hal aldım. Koçer, gebelik, doğum daha yeni yeni beynimin içinde şimşekler çakmaya başladı ve bu çocuğun gerçekten benim olduğuna inandım. Çocuğu kucagiıma aldım. Öptüm. Yüzünü okşadım. Yanımda duran Resul da yanağına parmaklarını sürerek sevdi. Ellerimin üstünde, kundakta, nerede olduğunu bilmeyen, benim de uzun işkence günlerinden dolayı bu kahrolası vahşi cehennemin yarattığı amansız yaşam koşullarında doğduğundan haberdar olmadığım bebeğim, çocuğum kollarımın üzerinde sessiz, sakin, gözlerini havaya dikmiş, hiçbir şeyin farkında olmadan bakınıyordu. Yumuşacık beyaz teni ve bizlere bakan masum gözleriyle kutsal kitaplarda tarif edilen meleklere benziyordu. İç dünyamda bu meleğe karşı duyduğum sevinci açığa çıkaracak, o sevgi ve

sevinci yaşayacak ortamdan maalesef mahrumdum. Hele bunca işkencelerin bedenimde yarattığı acılara direnen ve yaşamaya dair bir umutla yarınlara bakmaya çalışan beynim, kucağıma bırakılan bu melekle daha da allak bullak oldu. Sevinç ve acıyı aynı anda hissetmenin işkencesini beraber yaşıyordum. Sevinçten ziyade acılarım çoğalmış, durmuş, donmuş bir beyin, kahr ve kin bütün bedenimi teslim almıştı. Derken gardiyanın sesi;

-Çocukları beraberinizde koğuşa götürebilirsiniz. Bir saat beraber kalma süreniz var. Gidebilirsiniz, dedikten sonra, kucağımda bebeğim koğuşa doğru yürümeye başladım. Gidinceye kadar sevmeye, oynamaya çalıştım. Daha kundakta bir çocuk olmasından dolayı, doğrusu elimle yüzüne dokunmaya kıyamıyordum. Gözleri açık bir yerlere bakıyor ama baktığı yerin ne olduğundan, kim olduğundan haberi yok. Gardiyanın koğuş kapısını açmasıyla içeri girdiğimde, bana bakan tüm tutuklular şaşkınlık içindeydiler.

-O ooo! Hayırdır Nuri, o da nereden geldi?

-Hayırdır yahu bu çocuğu nasıl içeri alarak, koğuşa getirmene izin verdiler?

-Torpilli torpilli. O'na kıyak çekmişler.

Etrafımda toplanıp bir sürü soru soran o insanların hiç birine cevap veremedim. Zaten onlar da sordukları sorulara inanmıyorlardı. Duydukları hayret verici durumdan ve olayın inanılacak bir tarafı olmamasından dolayı, biraz da sevinçlerinden ve duydukları neşeden, beni soru yağmuruna tutmuşlardı. Zaten o sevinç hengamesi sırasında çocuğu kimin ellerimden aldığına farkına varamamıştım. Çocuk ellerinde, adeta onunla oynuyorlardı. Ben sessizce ranzama doğru yürüdüm ve oturarak onları seyre daldım. Elden ele dolaşan, adeta biri birlerinden kaçıracasına sevgi topu haline gelen çocuk, nihayet insafa gelinerek tekrar bana getirildi. Ranzanın üst katında, yanıma çıkan iki kişi ile beraber, bu defa biz onunla oynamaya, onu sevmeye başladık. Kısa bir müddet oynadığımız çocuk tekrar ellerimizden alındı ve diğer arkadaşlar tarafından elden ele dolaşmaya başladı. Çocuğa şarkı söyleyen,

-Abi adı ne?

-Adı yok, daha isimsiz.

-Burada bir isim koyalım.

-Yok yok, bu pis yerde isim vermeyelim. Dışarıda, evde isim versinler.

Benzeri, bir sürü soru cevaplarla geçen zamana açılan kapının sesi ile içeri giren gardiyan son verdi.

-Süre bitti, çocuğu verin.

Ellerimde kundaktaki çocuğum, yani oğlum, kapıda bekleyen gardiyana doğru yürüdüm. Son bir kez daha bakarak o ufacık yanaklarına incitmemek hassasiyeti ile hafifçe iki öpücük kondurarak, gardiyana doğru uzattım. Çocuğu, meleğimi ellerimden alan gardiyan arkasına bakmadan ayaklarını attığı merdiven basamaklarından, çocuğumla beraber kaybolup gittiler.

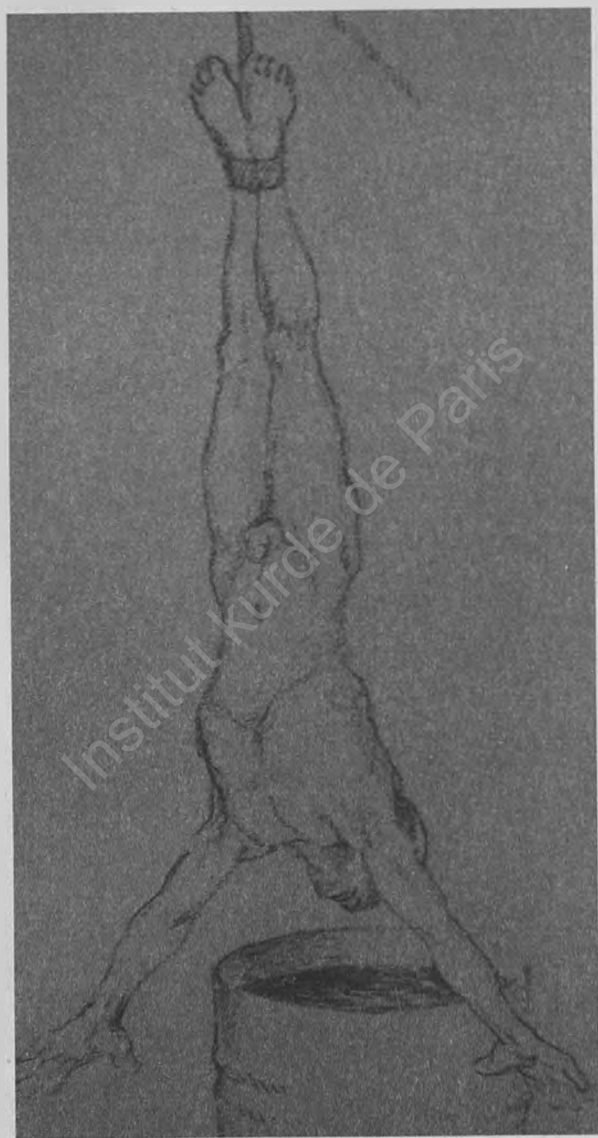
Geri dönerek tekrar ranzama çıktım, ama uzanıp düşünebilme fırsatını bulamadım, gelen sorulara cevap vermekten. Uzun uzadıya sorulan sorulara verdiğim cevaplardan sonra o şen ve neşeli koğuşu acı bir hüznün sardı. Benim çocuğın doğumundan haberimin olmadığını ve soruşturma sonrası geçirdiğim süreci kısaca anlatmamdan sonra herkes susmuştu. Görüşme esnasında yanımda bulunan ve

-Nuri abi bu senin çocuğundur, biraz önce oradayken yengenin kucağında görmüştüm, diye benimle konuşan Resul da olayı anlatmış olduğundan hüznün ve üzüntünün bu denli koğuştta artmasına neden olmuştu. Yerine uzanan, ranzalar arası koridorda volta atan, ranzalarda oturup sessizce sohbete dalan insanların arasında ben, ranzama uzanmış Koçer'i, o zor koşullarda yaptığı doğumu ve bebeği düşünerek, kendi dünyama kapanmıştım. Kapandığım dünyamda olaya anlam vermeye çalıştım. Bu kadar vahşi, acımasız işkence yapabilen insanlardan oluşmuş, oluşturulmuş ceza evi yönetiminin merhamete gelerek insanları sevindirecek bir ruh halini taşıması mümkün mü? Mümkün değil diye düşünüyor ve bu küçük meleğimi bana getirmelerinin beni sevindirmek için olmadığına inanıyorum.

Zulüm böyle bir şeydi işte. İşkence yalnız bedene yapılan fiziki bir acı değildi. İşkenceciler bu işleri iyi biliyorlardı. İnsan ruhunun, insan beyninin derinliklerine acıyı en acımasız bir şekilde şırıngayla zerketmeyi çok iyi biliyor ve uyguluyorlardı. En acımasız işkence yöntemi buydu. Bu işkenceye alet edilen eşimin ve ailemin bir suçu yoktu. İşkenceci, içerde yaptığı vahşeti örtbas etmek, ailelerimize ve kamuoyuna kendilerini şirin göstermek için bunu, bunlara benzer uygulamaları yapıyorlardı. Örneğin yirmi dört saat işkence etmeye doymadıkları insanlara bayram günü baklava vermeleri gibi. Her halde inandıkları Şamanizm inancının gereği böyleydi. Burada Allah yok, Peygamber yok diyen Esat Oktay Yıldırım bizlere bayram günü baklava yediriyordu. İçerde, cezaevi cehenneminde, koğuşlarda, hücrelerde onca acıyı insana reva gören işkenceciler, işkenceye doymuyorlardı. Her

şeye rağmen, bu iğrenç koşullarda dahi bana getirilen, gördüğüm o melek yüzlü yavruma, ranzada ayağa kalkarak sesli bir şekilde "hoş geldin bebek yaşamak sırası sende" diyerek sevincimi haykırmaktan geri kalmadım.

Institut kurde de Paris

HAYAT DEVAM EDİYORDU

Evet, hayat devam ediyordu. Herşey normal. Günler, mahkemeleri düşünerek, mahkemelerin ne zaman açılacağı merakı ile sohbetler yapılıyor, gelecekle ilgili olumlu, olumsuz düşünceler belirtiliyordu.

Somun ekmeğinin içini hamurlaştırarak, içine de ağaç tutkalı karıştırarak yaptığımız satranç takımı işimize çok yaramıştı. Dışarıdan getirilmesi yasak olduğundan, biz de daha evvel birçok yerde yapıldığı gibi, bu yolla bir satranç takımı yaptık. Kareli altlığını da bisküvi kutusunun kapağında yaptık. Bunun üzerinde hem satranç, hem de dama oynayabiliyorduk. Özellikle satranç oyunları çok zevkli geçirdi. Sanki müsabaka yapılıyor gibi, dışarıdan müdahaleler, destekler, alkışlar, gülüşmelerle çok neşe katardı koğuşun ortamına. Dışarıdan müdahalelere cezai müeyyideler bile konmuş, uygulanıyordu. Örneğin, karavana ve yemek kaplarının yıkanması, koğuş iç temizliği yapma, çamaşırları yıkama gibi cezalar veriliyordu. Buna rağmen kendini yenemeyip müdahale edebilenler çıkıyordu. Bir gün Mehdi Zana ve Abdurrahman Demir tekrar kapışmıştı satrançta. Bunların maçı biraz tantanalı geçirdi. Mehdi Zana yenilgiyi kabul edenlerden değildi. Mat olacağını anladığı an eli ile bütün taşları dağıtırdı. Etrafları seyirci ile dolu, seyircilerin içinde Mehdi Zana'nın ateşli bir taraftarı vardı. Gürbüz, Elazığlı bir gençti. PKK'ye mensup olmaktan buraya getirilmiş, güzel bir insandı. Konuşurken, zaman zaman kekeleyen için ona kekeme Gürbüz deniyordu. Abdurrahman hazırladığı oyun ile rakibini mat etme hamlelerinde bulunurken, dışarıdan oyunun farkına varan Gürbüz müdahale etme girişiminde bulundu ama kendisine hatırlatılan ceza nedeni ile vazgeçmek zorunda kaldı. Fakat kendini yenecek halde de değildi. Seyrederken, kendi kendine söylenmeye başlandı. Elazığ şivesiyle

-Gerçi beni elekeder etmez emme, ben niye diyem, Mehdi abi iki hamle sonra matsın.

Bu söylemiyle oyunu gören Mehdi mattan kurtuldu, ama itiraz eden Abdurrahman da oyuna devam etmedi. Gürbüz'e verilecek ceza tartışılırken, Gürbüz yaptığı

-Ben demişim, beni elekeder etmez, o nedenle müdahalem geçerli değil, savunması ile kendisini cezadan kurtardı ama herkesin gülmekten kırılmasına neden olmuştu.

Üç kişinin orta yerde yan yana gelerek, ellerini enselerinde kenetlediği "kim vurdu?" oyunu da çok zevkli geçirdi. Bir ebe seçilir, yanına da iki kişi verilerek, ayakta sağ ve solunda elleri enselerinde kenetli etraflarına bakmadan, ebenin ensesine dışarıda bulunanlardan gelecek tokadın kimden geldiği tespit edilirse, o şahıs ebenin yerine geçirdi.

İbrahim (İbo) adlı Urfa/Suruç'lu, ama İstanbul'da tombalacılık yaptığını söyleyen bir genç vardı. Adı geçen oyunda, özellikle İbo seçilirdi. İbo ortaya alınır, sağına soluna birer kişi geçer, oyun başlardı. İbo'nun yanında oyun yardımcıları olan şahıslar İbo'nun ensesine tokadı yapıştırırlardı. Oyunun kuralında böyle bir şey olmadığından İbo dışarıda bulunanlardan, kimin vurduğunu tespit etmek zorundaydı. Tabi uzun süre boyunca yediği tokatlardan ensesi kıp kırmızıya dönüşen İbo, vurana tespit edemezdi. Ensesine vurma ve "kim vurdu?" sorusunun sorulduğu an kahaahaların en fazla atıldığı andı. İbo çok ilginç bir gençti.

Koğuşa ilk akşam yemekten sonra getirildiğinde, en dikkat çekici hareketi, ranzaların altında sigara izmaritleri toplaması ve bu izmaritleri içmesi oldu. Kısa bir süre içinde koğuştaki herkesle samimi olmuş, şakacı, şaka kaldıran, kendisine yapılan şakalara kızmayan, konuşma dili, kullandığı kelimelerle komiklikler yapan bir gençti. Onun için de "ebe" oyununda ilk ebe olma sırası kendisine verilir, koğuştaki kahaahalara boğulurdu.

Tutuklanma sebebi, bir cinayete karışma idi. İbo çıkarıldığı ilk mahkeme de verdiği ifadede

-Ben kimseyi öldürmedim. Bana iftira atılıyor. Ben kimi öldürmüşsem, gelsin, desin İbo beni öldürdü, o zaman benim kabulüm. Yoksa iftiradır kabul etmiyorum, ifadesi de koğuştaki kendisine takılmaya, şakalaşmaya neden oluyordu.

Çıkarıldığımız havalandırmada, almış olduğumuz plastik top ile basket, ayak topu oynanır, volta atarak sohbetler edilirdi. İçerde de bulabildikleri farklı malzemelerle bir şeyler yapmaya çalışan insanlar vardı. Zeytin çekirdeklerinden tespih yapmak en çok uğraşılan işlerden biriydi. Tek farklılık yaratan Refik'ti. Çok güzel çiçek resimleri yapardı. Herkes yaptığı resimlere hayrandı. Kantinden boya getiriyor ve zamanının çoğunu bu çiçek resimlerini yapmakla geçiriyordu.

Kitap okuma olanağı yoktu, çünkü kitapların getirilmesi "yasak" yasaının emrine tabiydi. Getirilen gazeteler, aklınıza gelebilecek en müstehcen yayın yapan, porno magazin gazeteleri ve spor haberleri ile basılan gazetelerdi.

Ben zaman, zaman içinde bulunduğumuz koşulları, yaşadığımız o iğrenç işkenceleri, askeri hareketi, cuntayı ve yaptıklarını dile getiren notlar şeklinde yazılar yazıyordum. Doğrusu 12 Mart 1971 askeri darbesinde tutuklanıp, cezaevlerinde yaşayanlardan duyduklarım itibarı ile, bu günleri de öyle görüyor, öyle yorumluyordum. Bundan dolayı da yazacağım şeylerde bir suç görmüyordum. Ama bir gün bu notlarımı okuyan bir arkadaş;

- Nuri, ne yapıyorsun? Bu notların ellerine geçerse en az on beş yıl cezayı yersin. Yırt bunları, demesi, beni yazı yazmaktan alıkoymağa yetmişti. Yırttım tabi, tüm yazdıklarımı.

Banyo yapma olanağımız yoktu. Aslında bir hamamın varlığından söz ediliyordu ama, nedense yıkanmak için hamama götürülüyorduk. Tuvalette akan musluktan leğene doldurduğumuz soğuk suyla, o da sırayla yıkanmak zorunda kalıyorduk.

Bütün bu yazdıklarına rağmen, o amansız, vahşet dolu işkencehaneleri hatırladıkça burada her şey güllük gülistanlık gibi geliyordu bizlere.

Daha önce de dile getirdiğim gibi, haftada bir görüşmecilerimiz geliyor, yıkanmak üzere verdiğimiz elbiselerimiz tertemiz bize getiriliyor, talep ettiğimiz ilaçlar, ihtiyaçlar rahat bir şekilde bize ulaşıyordu. İçerde sohbet ediyor, dama satranç oynanabiliyor, traş olunuyor, saçlar taranabiliyordu. Mahkemeler düşünülüyor, ne zaman açılacakları, açılıp açılmayacağıyla ilgili değişik yorumlarla tartışmalar yapılıyordu. Ülkenin, özellikle bölgenin içinde bulunduğu şartlarla ilgili, insanlar kendi aralarında sohbetler yapıyordu.

En çok konuşulan şeylerin başında; Askeri idare ne kadar sürer? Seçimlere gidecekler mi? Geçmişteki askeri darbelerle mukayeseler yapılıyor, 12

Mart 1971 darbesi ve sonrasıyla ilgili yorumlar/değerlendirmelerle günler geçiyordu.

Avukatı gelenler, görüşmeye gidiyor, kendi durumlarıyla ilgili bilgileri koğuştta arkadaşlarıyla paylaşıyor, yorumluyorlardı.

Mahkemelerden ses yoktu. İçeri doldurulan bunca insandan hiç kimsenin savcılıklarca iddianamesi hazırlanmamış, mahkemesi açılmamıştı. Ayda bir, bazen iki ayda bir "İnceleme" adı verilen kararlarla "tutukluluk halinin devamına" diye avukatlara bilgi veriliyor, avukatlar da tutuklu ailelerine bu kararları iletliyordu. Doğrusu, herkesin düşündüğü, umut bağıladığı tek şey, gelecek incelemede bırakılıp, bırakılmayacağıydı. Aslında mahkemeler açılmadığından bu inceleme martavalı da sözüm ona hukuka giydirilmiş bir aldatmacadan başka bir şey değildi. 12 Eylül cuntasının hukuku, hukuk anlayışı yoktu. İddianame hazırlanmıyor, mahkeme açılmıyor, her şey komutanların keyfince yürüyordu. Açılmayan mahkemeler, yargılanamayan insanlar, dışarıda da süren ve toplanıp cezaevine doldurulan insanlardan, cezaevleri dolup taşıyordu. Her geçen gün cezaevlerindeki insan sayısı, yeni getirilenlerle arttıkça, artıyordu. Geldiğimiz gün 28 kişi olan koğuşumuzdaki insan sayısı iki ay içinde 62 kişiyi bulmuştu. Aynı yatakta iki, hatta üç kişinin yattığı zamanlar oluyordu. Cezaevinin tüm koğuşları bu durumdaydı. Biraz daha büyük olan karşımızdaki 27. Koğuşun tutuklu sayısı 130'u geçmişti.

1980 Aralık ayının sonlarına doğru, bir görüşme gününde, gelen görüşmecilerimizle görüşmek üzere isimleri okunanlar, her zamanki gibi kapıdan çıkıp aşağı koridora indirildiklerinde, bekletilmeye başladılar. Ben de aralarındaydım. Yukarıdan gelen gardiyanları beklerken, karşıdan, ana koridordan 5-6 askerin geldiğini gördük. İki tarafımıza üçer kişi olarak dizildiler. Arada bir sessizce fısıldaşmaları dikkatimi çekmişti. Ama yine de anormal sayılacak bir durum yoktu. Olabilir, asker bu kendi aralarında konuşuyorlar işte. Yukarıdan gelen gardiyanlar, görüşmeci tutukluların önüne geçip durduklarında, başlarındaki çavuş;

-Sıraya girin!

-Ne sırası? diye itirazlarımız üzerine;

-Daha düzenli gidip gelmek için, sıraya girmek daha iyi.

-Hayır, her zamanki gibi normal bir düzende gidip geldiğimiz gibi, görüşmeye

gideceğiz. Biz asker değiliz, sıraya da girmeyeceğiz.

Israrcı olmalarına rağmen her zaman olduğu gibi normal yürüyerek görüşme yerine doğru gittik. Bakışları iyi görünmüyordu. Her zamanki duruşlarını sergilemiyorlardı, bakışlarından bunu anlamak mümkündü. Bir şeyler düşündükleri, bir şeyler yapmaya çalıştıklarını tüm görüşmeci tutuklular anlamıştı. Yürüyüşe hakim olan sessizlik, herkesin şüphe ile olaya baktığını gösteriyordu.

Görüşmeyi bitirdik. Bekleme yerinde yürümeye başlayacağımız anda, tekrar aynı ses, daha bir gür sesle;

-Sıraya gir!

Girmedik, yürümeye başladık. "Gireceksiniz, "girmeyeceğiz" bağışmaları ve tartışmaları arasında yürümeye devam ediyoruz. Ana koridorun sağ ve sol duvarlarında birikmiş, olayı seyreden ve hazır bekleyen bir sürü asker dizilmiş, bekliyor. Koğuşa gitmek için aralarından geçmek zorundayız. Buldukları bölgeye geldiğimizde, arkamızdaki askerler tarafından saldırıya uğradık. İki kişi kollarıma asılmış, başka bir asker de omuzuma çıkarak, bacaklarını boynuma dolamıştı. Kendimi yere atarak omuzumdaki askeri düşürmeye çalışırken, kollarımdan tutan diğer iki asker var güçlerini kullanarak benim boynuma çullanmış askeri düşürme çabamı engellemeye çalışıyorlardı. Üç-beş metre gibi bir mesafeden sonra, dizlerimi aniden kırarak sırt üstü kendimi yere bırakmaya çalışırken, ayakları boynuma dolalı asker düşmüştü. Onun düşmesi, sağ kolumu tutan askerden de beni kurtarmıştı. Sol kolumdan tutan asker de salladığım yumruğu yememek için benden uzaklaşmıştı. Bütün tutuklular aynı muameleye tabi olmuş, ortalığı büyük bir gerginlik kaplamıştı. Küfürler, bağışmalar ve gösterdiğimiz tepki ile C/Blok koridoruna geldiğimizde yanımızda masum pozisyonu ile yalnız koğuş gardiyanımız kalmıştı. Diğerlerinden hiç kimse koridora girmedi, arkamızdan bizleri koğuşun merdivenlerine çıkıncaya kadar seyrettiler.

Koğuşa girdikten sonra kendi aramızda olayı yorumlamaya, tartışmaya başladık.

Neden?

Niçin?

Niyetleri ne?

Sorularına herkes kendi açısından, farklı yorumlar getirdi.

- Sıraya girilebileceğini
- Girilmemesi gerektiğini,
- Girmekte ne mahzur var?
- Asker değiliz, neden sıraya girelim?
- Bu yapmayı düşündükleri baskının bir göstergesidir.
- Bununla başlayıp, daha farklı şeyler uygulamaya çalışacaklar.
- Onları dinlememeliyiz.

Gibi uzun uzadıya yapılan tartışmalardan sonra "kesinlikle sıraya girilmemesi" yönünde ortak bir karara varıldı. Ama ilerleyen günlerde cezaevindeki hava tümüyle değişmeye başladı. Gardiyanlar sertleşmiş, tüm tutukluların sinirleri bozulmuş, gün geçtikçe gerginlik artıyordu. En kötü işaret de hoparlörden daha önce gelen şarkı ve türkü sesleri kesilmiş, askeri marşlar çalınmaya başlanmıştı. Gazete getirilmiyor, yemekler geç veya daha çok geç gelmeye başlamıştı. Gecelerin sessizliğinde yankılanan toplu bağırımlar her tarafta duyuluyordu. Avukat görüşmesine giden tutuklulara gösterilen sert muameleler hızla artmaya başlıyordu. Görüşmeler yaptırılmıyor, bize hiç bir açıklama yapılmazken, görüşmecilerimize de bizlerin görüşmeye çıkmak istemediğimiz yalanını atıyorlardı.

Tüm cezaevi terör kokmaya başlamıştı. Hoparlörlerden, cezaevi İç Güvenlik Amiri Yüzbaşı Esat Oktay Yıldırım konuşuyor, tehditler savuruyordu. -Burası bir askeri okuldur, bu askeri okulun kuralları vardır, herkes bu kurallara uyacaktır. Bütün Türkler, Türk milleti askerdir. Herkes askerdir, hepimiz askersiniz, askeri kurallara harfiyen uyacaksınız. Uymayanlar en sert bir şekilde cezalandırılacaktır.

Esat Oktay konuşuyor, konuşması bittikten sonra askeri marşlar çalınıyordu. Marşlar kesiliyor, Esat Oktay tehdit dolu konuşmalara başlıyordu. Koğuşun içinde gün boyu dinlediğimiz şey, Esat Oktay'ın konuşmaları ve askeri marşlar olmuştu. Avukat ve aile görüşmeleri zehir oldu. Görüşmeye gidenlere cop ve kamçılarla saldırılıyor, tutuklular dayaktan geçiriliyordu. Görüşmelerde Türkçe bilmeyen anne babalarımızla yaptığımız Kürtçe konuşma yasaklanmış, Kürtçe konuşmaya yeltenenler hemen görüşme kabininden çıkarılıyor ve görüşme yaptırılmıyordu. Tüm görüşme kabinlerinin üzerine büyük harflerle "TÜRKÇE KONUŞ, ÇOK KONUŞ" yazıları yazılmıştı. Bu yazılar yazıldıktan sonra

Kürtçe konuşanlar dayak ve işkenceden geçiriliyordu. Bütün görüşmelere, gidip gelmeler işkence faslına dönmüştü. Özellikle ana koridorda (Bu koridorun adını E-5 koymuştuk. Malum E-5 yolu sürekli kanlı kazalarla anılan bir yoldu.) bekleyen askerler, topluca tutuklulara saldırıyor, ellerindeki kalas, cop, kamçı ve zincirlerle insanlara saldırıyor, hiç bir şey gözetmeksizin rast gele vuruyorlardı. Onun için bu koridorun adını E-5 koymuştuk. Bu koridordan vukuatsız geçebilenler çok şanslıydılar. Başlarına, yüzlerine darbe almadan gidip gelenler şanslıydılar ve diğer tutuklular onları kutlardı.

Koğuşlardan yapılabilecek direnişleri engellemek için kendilerine göre tehlikeli gördükleri insanları hücrelere topladılar. Bizim koğuşta bulunan Mehdi Zana da bunlardan biriydi.

Açılan kapı mazgalından seslenen asker;

-Mehdi Zana hazırlan, gidiyorsun.

Arkadaşlarla kapının önüne yığılarak, Mehdi Zana'nın hiç bir yere gitmeyeceğini ve buna engel olacağımızı bağıırıp, çağırarak dile getirdik.

Kapıyı açan askerler tekrar Mehdi'ye seslendiler. Mehdi çantasını alarak kapıya doğru geldiğinde bize dönerek;

-Merak etmeyin arkadaşlar, içeri girin.

Ben askerlere dönerek;

-Ya hepimizi beraber götürülecek, ya da O'nu vermeyeceğiz, diye bağırdığımda, askerlerden birisi;

-İstemeyenlerin tümü gelsin, beraber gitsinler. Eşyalarımı, yani çantamı almak için geriye döndüğümde Mehdi,

-Hayır arkadaşlar, kimse benimle gelmeyecek, buna izin veremem. Yerinizde kalın ve kendinize iyi bakın, merak etmeyin. Hoşça kalın.

Deyişi ile kapının kapanması ve gözden kaybolmaları bir oldu. Gidip gelmeler, görüşler, avukat görüşmeleri, dışarıdan gelenlerin anlatımı ile ceza evinin içi efsanevi hikayelerle doldu. Her geçen saat baskı ve şiddet artmaya başlamıştı. Tüm koğuşlar ve hücreler kalabalık askerlerce basılıyor, savunmasız bir halde onlara karşı durmaya çalışan tutuklular topluca eziyetten geçiriliyordu. İnsanlar haşat ediliyor, her baskından sonra koğuşların içi deprem geçirmiş bir hal alıyordu. Sular kesiliyor, yemekler verilmiyor, getirilen yemeklere her türlü pislik karıştırılıyordu. Yemek karavanalarına konulan ölmüş fareler, sabun, deterjan... Kapının önüne bıraktığı yemek karavanasına utanmadan onca insanın gözü önünde çiş eden, askerden bozma, devşirme gardiyan

müsveddesi, insan görünümlü vahşi yaratıklar... Her şeyin doğasından, gerçek halinden koparıldığı, insana işkence aracına dönüştürüldüğü bir zindan... Yemeklere bırakılan ne olduğu belli olmayan tiksindirici yağlar. Çoğu insan bu yemeklerden tiksiniyor, ama dayatılan açlıktan, alternatifsiz olmaktan dolayı mecburen yemek zorundaydık. Gelen, çoğunlukla bu tür yemeklere, aklımızca bir çözüm bulduk ama bu da başımıza bela almaya yetmişti. O pis yağları yemeğin üzerinden alarak tuvalete dökmeye başladık. Bir kaç gün geçtikten sonra tuvaletler tıkanı. Hesaplayamamış, tahmin edememiştik. Soğuklarda tuvalete döktüğümüz yağlar, borularda donmuş ve tuvaletin tıkanmasına neden olmuştu. Dökecek suyumuz, açacak hiç bir aletimiz yoktu. Kollarımızı omuzumuza kadar tuvalete sokarak donmuş yağları çıkarıyor, ama ötesine ellerimiz ulaşamıyor, tuvaleti açamıyorduk. Koşu leş gibi kokuyordu. Zaten susuzluktan ve havalandırmada gördüğümüz eğitim adı altındaki işkenceden vücudumuzu kaplayan terler, leş gibi kokmamıza yeter sebepti. Suyun olmaması, yıkanamamanın yarattığı kokuya tuvaletin de eklenen o iğrenç kokusu anlatılır gibi değildi. Ama tüm bunlara rağmen bu şartlarda insanlar yaşıyor, yaşamak zorundaydı.

Kantin yasaklanmış, hiç bir şey alma olanağı kalmamıştı. Herkes asker ya, sadece tıraş bıçakları alınıp getiriliyordu. Herkes her gün tıraş olmak zorunda, yapılan kontrollerde, yüzlere sürülen pamuğun, yüzdeki kıla takılması işkence nedeniydi. İnsanlar açlığa mahkum edilerek esarete zorlanıyordu. Zulüm kaide ve kural tanımıyordu. Yapılan zulmün, vahşetin ana teması Türkleştirme teması, istemiydi. Kabul ettirmek istedikleri, hepimizin Türk olduğuydu. Yalnız biz Kürtlerin değil, cezaevine getirdikleri herkese uyguladıkları bir Türkleştirme programıydı. Ellere geçirdikleri Fransız ve Alman tutuklulara da aynı muameleyi yapıyorlardı. Herkes Türktü, askerdi. Bir Türk Dünyaya bedeldi. Ne Mutlu Türk olanlara, bu yüzden herkes Türk olmalıydı. Türk olmayanın bu topraklarda yaşama hakkı yoktu. Esat Oktay hoparlörde sürekli bunları konuşuyor, tehdit ediyor, herkesi Türk yapmaya çalışıyordu. Esat Oktay, hoparlörlerde yaptığı konuşmalarda; Kıbrıs'ta görev yaptığını, öldürdüğü Rumların kanını içtiğini ve Rumların kanı ile ne kadar mutlu yaşadığını anlatmaktan zevk alıyordu. Onun verdiği mesaj çok açıktı. Kanınızı içecek, daha da rahat etmeye çalışacağım demeye getirecek kadar vampirleşen bir yaratıktı.

Şubat ayının başında hücrelerde kalan tutuklular açlık grevine başladılar. Koşulların bazılarında onları destekler mahiyette açlık grevleri yapıldı. Ama cezaevinin tümünde bu desteğin yapıldığını söyleyemem. Bizim koşu da açlık grevi konusu konuşuldu. Birkaç kişinin dışında taraf bulamadı. Ben şahsen açlık greviden yanaydım. Belki bu zulmü durdurmanın sebebi olabilir inancındaydım. Aslında hücrelere doldurulmuş, açlık grevi kararı almış insanların çoğunluğu PKK hareketinin mensuplarıydı. Diğer siyasi hareketlere mensup insanlar da vardı ama çoğunluk PKK'liydi. Zaten cezaevine doldurulmuş tutukluların 3/4'ü PKK'den yargılanan tutuklulardı. Koşumuzda da sayısal olarak çoğunluk, bu hareketten yargılanan insanlardı. Ama nedense açlık grevi konusunda istekli davranmadılar. Diğer siyasal hareketlerden yargılanan insanlar da vardı. Rızgari, Ala Rızgari, Dev-Yol, bizim gibi bağımsız bir kaç kişi, belki bilmediğim, kendini belli etmeyen başka siyasal hareket mensupları da vardı. Ama açlık grevini destekleme ve katılma yönünde istek bir kaç kişiden ibaret kaldı. Ben bunlardan biriydim, ama ben de birkaç kişiden oluşan isteklilerle sonu nereye varacağı belli olmayan açlık grevine, yapılan oylamada kabul görmemesine, diğer açlık grevi taraftarı olanlarla beraber uydum, uyduk. (Açlık grevi eyleminin ve bu tavrın doğru veya yanlış olduğunun vicdanı sorumluluğu tartışılabilir. Ben kendimle çok tartıştım.)

Koşu da bulunan ve açlık grevine katılmama yönünde ısrarcı olanlardan biriyle yaptığım bir sohbette;

-Neden katılmamakta ısrar ettin. Yapılan zulüm ve uygulama ortada, katılmamız gerekmez mi?

-Hayır, neden açlık grevine girerek kendimizi tehlikeye atalım. Biz halkımıza lazımız. Halkın gelecekte bize ihtiyacı var.

Doğrusu içinde bulunduğumuz vahşet ortamında ve tutuklulara uygulanan bunca işkence ve acının uygulandığı, bu acımasız koşullarda açlık grevine girenleri desteklememenin bu şekilde dile getirilmesi bana biraz değil, çok tuhaf gelmişti. O'na;

- Yahun, Devletin bizlere yaptığı ortada. Gördüğüm kadarıyla hepimizi öldürmek istiyorlar, belki de öldürecekler. Biz bugün kendimize lazımız, sağ kalıp kalmayacağımız belli değil. Sağ kalamazsak hangi halka lazım olacağız?

Konuşmayı o andan sonra kestik, ama o konuşma ve dile getirilen

mazeret beynimde çok yer edindi ve hala da o günü hatırladığımda, o anı unutamıyorum.

Ben yaşadıklarımda ve yaşanılanların yazılmasında hiç bir zaman kahraman yaratma veya kahramanları anlatma gibi bir anlayışta değilim, olmam da. Ben her şeye olması gereken "insan olma" , " insan olabilme, insan olarak kalabilme " anlayışı ile baktım ve öyle yaşamaya çalıştım. Örneğin, asla ben bir kahraman olmak istemedim, kendimi öyle görmeye çalışmadım, değilim de. Ama o cezaevinin içinde maruz kaldığım tüm işkence ve vahşete karşı kendime şu soruyu sordum ve soruya verdiğim cevap doğrultusunda dayanmaya, direnmeye çalıştım, Kendime sorduğum soru şuydu;

- Tüm bu acıların nedeni ne, bu işkencelerin, vahşetin sebebi ne?
Cevabım;

-Kürt olmam, Kürt olmamız, tüm bu uygulanan vahşete nedeniydi. Bunun bilinciyle ayakta durmaya çalıştım. Bana yapılan onca işkenceye rağmen, hiçbir zaman "ayyy!" diye bağırılmaya, kendime acımaya, kendimi acındırmaya çalışmadım. İşkencelerde, havalandırmada, koğuştta, görüş ve mahkemelere gidiş gelişlerde yapılan tüm gayri insani acı uygulama ve vahşete, tüm gücümle irademi ayakta tutmaya ve yaşamaya çalıştım.

İşkence yapılanı bizlere seyrettiriyorlar, bize işkence yaptıklarında, bizden önce yapılanlara seyrettiriyorlardı. Ancak koğuşa sokulduğumuzda zaman zaman kendimi yenemeyerek bunu dile getiriyordum.

-Yalvarmayın, yalvarmanız onları merhamete getirmiyor. Daha çok seviyorlar. Sevindikçe de daha fazla işkence yapma gücünü elde ediyorlar.

POL-DER'Lİ İLYAS DOĞAN

Koşuşumuzda, İlyas Doğan adında, Sivas/Çetinkaya'lı bir kişi vardı. Polis memuruydu. Askeri darbe öncesi, emniyet teşkilatındaki memurlar, özlük hakları için örgütlenmiş, bu örgütlenme iki ayrı cenahta, iki ayrı polis örgütlenmesi yaratmıştı. Sağcı anlayışla örgütlenenler Pol-Bir, sola yakın düşünenler Pol-Der adlı derneklerde toplanmışlardı.

İlyas Doğan Pol-Der'liydi. Diyarbakır'da görev yapmak üzere gelmiş, haliyle burada bulunan dernekle ilişkiye geçmişti. 12 Eylül darbesinden sonra, darbecilerin kullandığı Pol-Bir'li polisler fırsattan istifade harekete geçmiş, İlyas Doğan ve Diyarbakır Pol-Der başkanı Hüseyin Arıkan'ı, Diyarbakır/Bağlar Gürsel Caddesinde bulunan Köşk ticaret adlı mağazayı PKK adına soyduklarını tezgahlayarak tutuklamış, soruşturmada işkenceden geçirmiş ve onları 5 Nolu cehennemine getirmişler.

İlyas Doğan PKK ana davası dosyasına eklenmiş ve PKK'nin merkez yürütme kurulu üyesi Mazlum Doğan'la beraber yargılanıyordu. Bu, İlyas Doğan'ın en büyük sıkıntısı ve açmazıydı. Pol-Bir'li rakipleri O'na yapılabilecek en büyük kötülüğü yapmışlardı.

Yapılan hiçbir şeye anlam veremiyor, anlam vermede çok zorlanıyordu. Dayaklar, işkenceler, yapılan uygulamalar onu şaşkınlık içinde boğmuş, adeta aklını oynattırmıştı. Durup durduğu yerde bulunduğu üst ranzadan aşağı düşüyor, kafasını ranzalara, duvarlara vuruyordu. Zaman zaman onu rahatlatmak için onunla sohbet ederdim.

-Yav, Nuri kardeş, ben bunları görmeye layık değilim. Ben bu Devletin memuru, bu Devlete hizmet eden biriydim. Ama bak, bu Devlet bana neler yapıyor? İşkence ediyor yahu! Bir PKK militanı muamelesi görüyorum. Kardeş, en büyük sıkıntım da bu. İlyas Doğan-Mazlum Doğan, gel bu işin içinden çık. Benim Mazlum Doğan'la ne ilişkim var. Ama gel gör ki, Esat Oktay dahil,

herkes beni akrabası biliyor. Oysa O Tuncelli, ben Sivaslıyım. Kimsenin beni dinlediği, kimseye kendimi anlatacak bir ortam da kalmamış. Gece-gündüz işkence. Ne olacak halim? diye, herkese yakınıp duruyordum.

Anlattıklarının tümü doğrudu. PKK ile hiç bir ilişkisi yok, ona hazırlanan tuzağın kurbanı olduğu, anlatımından aşık. Doğrusu anlatımları ve cezaevindeki duruş ve davranışları bende de PKK ile ilgisinin olmadığına dair kanaat oluşturmuştu. Bu kanaat herkeste vardı.

Bir gün havalandırmada, ellerine vurulan cop sayısına dayanamayarak, elini çektiğinden "vukuat işlemiş" diye, O'ndan önce aynı vukuatı işlemiş ve duvarın dibinde bekletilirken benim yanıma gelmek zorunda kalmıştı. Bulduğumuz duvarın dibinde, var gücü ile kafasını duvara vurmaya ve bağırıp çağırmaya başladı. Tüm koğuştan dayaktan ve coptan geçiren gardiyan, düdük çalarak yardımcı kuvvet getirmiş ve ikimizi, cop ve kamçılarla haşat etikten sonra koğuşa göndermiştiler. Deliye dönmüştü. Ben kendi ranzamda arkadaşların hazırladığı tuzlanmış su ile ovdukları ellerimin yarattığı acı ile baş başa kalmıştım. İlyas kriz geçiriyor, ağlıyor, tüm arkadaşların sakinleşmesi için gösterdikleri çaba hiçbir işe yaramıyordu. Akşam yemek yendikten sonra, ranzasına, yanına gittim. Kendisine yaktığım sigarayı vererek sohbet etmeye, biraz rahatlatmaya çalıştım. Tekrar yakınmaya başladı. Daha önceki yakınmalarının aynısını dile getirdi. Onu dinledikten sonra;

-Bak İlyas, bu şekilde yaşayamazsın. Yazıksın, biraz iradeli olman lazım. Eşin, çocuğun var, onlar için bile olsa yaşamalısın. Biraz fazla büyütüyorsun. Mahkemeler açılır, suçsuzluğunu anlatırsın. Senin anlattığına göre soyulmuş ve bir buzdolabı küçücük pencereden çıkarılmış dediğin şeyin imkansızlığı ortada. Keşif talep eder, bunun gerçek olmadığını ispatlarsın. Durumun o açıdan ağır değil, kendini üzme, üzme de gerek yok.

- Peki ya "Doğan" soyadım, ondan nasıl kurtulacağım. Mazlum Doğan-İlyas Doğan, gel bu işin içinden çık. Sen ve buradaki insanlar bunu biliyorsunuz, bana bu işkenceleri yapanlar bunu bilmek istemiyorlar. Ben bunların yaptıklarına layık değilim. Hırsızlık yapmadım, adam öldürmedim, ben ne yaptım ki bana bu işkenceler yapılıyor. Pol-der üyesi olmam suç değildi. Şimdi suç olarak görülse dahi, bu kadar işkenceyi görecektir bir suç mudur Allah aşkına, tüm bunlar nasıl yapılabilir, onu anlamıyorum?

Yavaşça sol elimle sağ kolundan tutarak;

-Bak İlyas, diyerek, sakince O'na bir şeyler anlatmayı denedim. Kolunu

tutmama ve "bak İlyas" dememe, gözlerini gözlerime dikerek;

-Ne var, ne oldu?

-Bak İlyas, bence unuttuğun, hesaplayamadığın önemli bir şey var.

-Yahu Nuri, ne söyleyeceksen söyle, nedir o dediğin önemli şey?

-Sivaslı mısın İlyas?

-Evet, bunu bilmiyor musun? Kaç defa sana söyledim. Askerlerin karşısında her gün on defa -İlyas Doğan. Sivas, emret komutanım, diye bağırمامı duymuyor musun?

- Duyuyor ve biliyorum. Sana anlatmak istediğim başka.

-Anlat o zaman.

-Bence Kürt olduğunu unutuyorsun. Sana bu tezgahı yapanlar ve tüm bunları başına getirenler senin Pol-Der'li olmandan çok Kürt'lüğünü ön plana almışlar. Senin PKK ana dosyasına bağlanman, Mazlum Doğan'la aynı mahkemeye gidip-gelmeni sağlayanlar ve tüm bunlardan dolayı burada çektiklerinin, tüm ana sebebi Kürt olmandır.

-İyi de Nuri bu konuda hiçbir yerde, hiçbir zaman bir faaliyetim olmadı ki! Nasıl böyle yaparlar?

-Sen faaliyetim yok de. Çetinkaya'nın, insanları Kürt olan bir köyünden misin, değil misin?

-Türk de var, ne var bunda?

-Çok şey var. Pol-Der'li bir Kürt olman, onların tüm bunları yapmasına yetiyor. Ben öyle düşünüyorum. Bence bu gerçeği kabul eder, görürsen her şeye anlam verecek ve neyin neden olduğunu anlayacaksın. Anladığında da nispeten rahat edersin. Yazık, eşini ve çocuklarını düşün. İşkence yalnız sana mı yapılıyor? Ben adam mı öldürdüm, soygun mu yaptım, ne yaptım tüm bunları görmek için İlyas, söyler misin? Kürt olduğum için İlyas, Kürt olduğumuz için. Ben burada herkesten az işkence görmüyorum İlyas. Sen olup bitenleri görüyorsun. Meseleyi anla ve kendi iradeni güçlü tutmaya çalış. Güçlü olmazsan yaşaman ve çoluk çocuğuna kavuşman zor olur.

Hiç başkaca cevap vermedi İlyas. Sessizliğe gömüldü. Ondan izin isteyerek

- İyi geceler, dedim ve ranzasından aşağı inerek kendi ranzama çıktım.

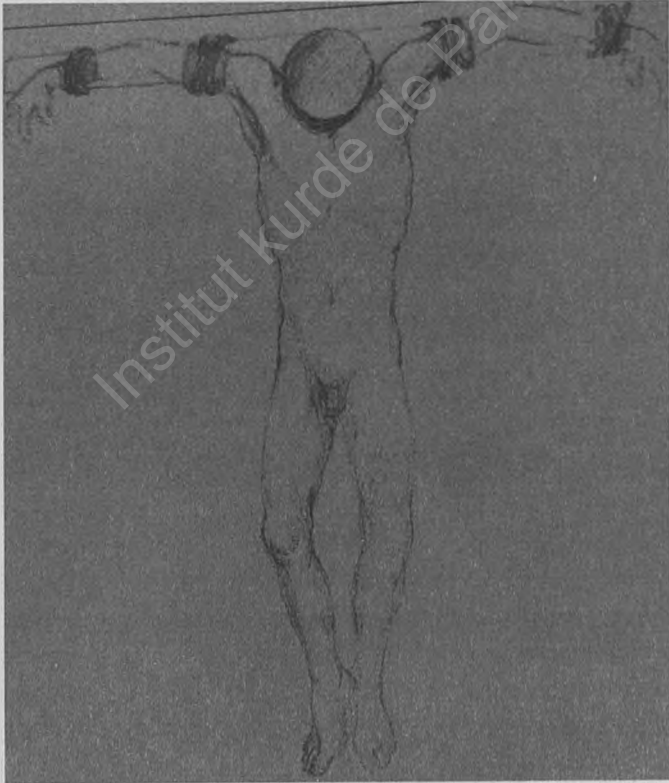
İlyas Kürt'lüğünü kabul etti mi, etmedimi bilmiyorum. İçine kapanık ruh haliyle ceza evindeki yaşama devam etti. Defalarca şuurunu kaybederek bağırıp çağırırdı, ranzadan aşağı düştü, her gidip geldiği mahkeme sonrası daha fazla ümitsizleşti, sitemleri arttı, ağladı sızladı, dayaklarını yedi, coplarını yedi, küfretti, isyan etti, ben tahliye olduktan epey sonra tahliye edilerek bana

uğradı ve memleketi Sivas'a gitti.

Geldiği devam eden ilk mahkemesinde de bana uğradı,bir daha da onu görmedim.

Aynı davada yargılanan ve tahliye olan koğuşumuzdaki birisinin bana uğramasıyla İlyas ile ilgili aldığım haber,İlyas Doğan'ın öldüğü ve mahkeme kayıtlarına ölü olarak geçtiğiydi.

Zulüm cenderesinde acılar yaşayarak ölenlerin tümüne:Toprağınız bol,mekanınız cennet olsun diyor ve anılarının her kese, tüm insanlığa rehber olmasını diliyorum.

İŞKENCE VE İNSAN

Ben ağlayıp, yalvaranları çok gördüm.

Yapılan işkencelere dayanamayıp teslim olanları, acı ve zulümden kurtulmak için ruhunu işkencecisine teslim edenleri de çok gördüm. Hatta ruhunu işkencecisine teslim etmekle kalmayıp işkencecisine yardımcı olanları da, gördüm, duydum.

İşkencecisine rehber olan, tanıdığı, bildiği insanlara, bizzat işkence edenleri duydum, gördüm.

Ama işkencecilerinin karşısında dik durarak, onurlarını ve inançlarını korkusuzca dile getiren fedakar ve inançlı Kürt çocuklarını, Kürt gençlerini de gördüm, duydum.

Hücrelerin o acımasız şartlarına katılarak, açlığa, soğuğa ve işkencecilerin durmak bilmeyen işkencelerine dayanan, direnen, zulme teslim olmayan ve ölüme isteyerek giden insanlar.

Ana

koridorda dayak düzeni vaziyetinde, tek ve uzun bir sıra halinde dizilmiş tutukluların arasında, kim olduğunu, yaşını, nereye ait olduğunu bilmediğim, sesinden genç bir insan olduğunu anladığım birinin, Esat Oktay karşısında gür bir sesle bağırarak;

- Ben senin gibi devletin işkenceci köpeklerine boyun eğmeyeceğim, diyen sesi duydum, ama sesin sahibini görmedim, tanımadım, ama o sesi, o sesin söylediklerini duydum; günlerce hayalimden çıkaramadım, unutamadım, unutmadım, unutmayacağım da.

Gece koşušta uyumaya çalışırken, çok yakınımızda, hemen koşuşun tavanının üzerindeki çatıdan geldiği belli olan ve iki gün devam ettikten sonra kesilen;

-Vurun ulan vurun ben kolay ölmem, diye bağırın başka bir ses de halen kulaklarımda çınlamaya devam ediyor. Bu iki sesin sahibine ne oldu?

Öldüler mi, yaşıyorlar mı? Yaşamaya devam ettiler mi? Yaşama olanağı kendilerine tanındı mı? Doğrusu bilmiyorum. Bilmediğim gibi; Hiç zannetmiyorum da. Vahşet yaratmakla görevlendirilmiş Esat Oktay gibi bir caninin,

-Burada Allah yok, peygamber yok, dediği o ortamda, o sesin, o seslerin sahiplerinin sağ bırakılması mümkün değildi.

Bunlar, bu sesler, bu seslere benzeyen diğer sesler, acı ve işkenceye karşı haykıran, haykırabilen bu sesler, sesleri ile cezaevinin o akıl almaz vahşi uygulamalarına, işkencelerine, yok etme girişimlerine, insanın insan olma özelliğini ortadan kaldırma anlayışına karşı gelerek ölüme gidenler, gidebilen o sesler, o seslerin sahiplerine kahraman diyemiyorum. Onlara layık görebileceğim, isim diye haykıracağım bir kelime yok. Yeryüzü toplumlarının bütün dillerinde yeryüzündeki bütün nesnelere, maddi ve manevi bilinmezlere isim diye takılan hiç bir kelime, o zor vahşet ve zulmün yarattığı koşullarda canlarını inançları ve varlıkları uğruna verdikleri mücadelede esirgemeyip, ruhlarını bilinmez dünyalara gönderen o varlıkların ismi yok. Onlar olsa olsa insanüstü varlıklar, mucize yaratan melekler, gökyüzüne ve gökyüzünün sonsuzluklarına akan, insanlığın sembolü olarak görev almış, görevlerini hakkıyla yerine getirmiş, insanlardı. Onlar, Kürt Mitolojisinin yarattığı, kainattaki tüm canlıların varlığının sebebi olan, canlı varlığın olmazsa olmaz şartlarından biri, Güneşin ve sembolü ateşin temsil edildiği, hayatın başlangıcı Newroz ateşini zulme karşı buldukları hücre ve koğuşlarda, mum ve yanlarındaki malzemeleri yakıp, bedenlerini ateşe teslim ettiler. Yanan bedenlerinden sonsuzluğa uçan ruhları, insanlığın sembolü olarak oralarda kalacaktır. Yalnız ateşte kendilerini yakarak ruhları sonsuzluğa uçanlar değil, işkencehanelerde ve 5 Nolu askeri cezaevinde, acımasız vahşi, barbar saldırı ve işkencelerle öldürülen insanların ruhları da oralarda olacaktır. Tarih, her döneminde bu tür insanlara rastlamış, onları sayfalarına yazmış, yazmaya devam edecektir. İnsanlığa insanı hatırlatacak, onun insan olduğunu ona hatırlatacak, insanlık tarihini yazdırabilen o tür kişiler, o tür kişiliklerdir.

ZULME KARŞI AÇLIKLA DİRENME

1981 Şubat ayının başında yapılan açlık grevi, idarenin görüşme isteğiyle başlayan görüşmelerden sonra, cezaevinin iç koşullarını düzeltileceği, baskı ve işkencelere son vereceği vaadi ile son buldu.

Verilen söz ve varılan anlaşma bir kaç gün sürdü. Çok daha acımasız, çok daha vahşice baskı ve işkenceler yeniden başladı ve giderek arttı. Cuntadan direk emir alan Korgeneral Kemal Yamak ve onun yetkileri ile donatılmış, kimseye hesap vermemenin kendisinde yarattığı güçle hareket eden Esat Oktay Yıldırım, cezaevinde vahşet yaralmadüşüncesini daha acımasızca yürütmeye başladı. Esat Oktay Kıbrıs'tan getirilmiş, Rum kanı içmek le iftihar eden, acımasız, işkenceci bir ruh hastasıydı. Bir tek sadık arkadaşı vardı yanında. Köpeği Jo. Tutuklulara, köpeğine de işkence yaptıracak kadar sadist bir insandı. Askerlerine de güveni olmayan, işkence yapmayan askerini de dayaktan geçiren ve yanında barındırmayan bir korkaktı. Ben onu bir korkak olarak gördüm, ancak korkakların o ruha sahip olabileceğini düşündüm. Korkak ve hasta. Aldığı yetkilerle güçlü olmaya ve gücünü işkence yaptırarak kanıtlamaya çalışan, emrinde olduklarının ideolojisini hayata geçiren ve yok etme şiarıyla hareket eden tam bir askerdi. Köpeği de tam bu amaç için eğitilmiş, kendi rütbe ve mertebesinde kabul ettirmişti. Jo bir komutandı. Komutan bir askerdi. Asker ve tutuklular, onu gördükleri an selama duracak, emre itaatsizlikte bulunmayacaklardı. Jo'ya karşı emre itaatsizlik yapanın cezası işkenceydi. Jo koridorda görüldüğünde, onu ilk gören asker; -Dikkaaaaaat! Komutan sağda! Komutan solda! Komutan karşıda! diye bağırarak herkesi esas duruşa geçirirdi. Bu bir emirdi, bu emre itaat etme zorunluluğu vardı.

Komutan Jo herangi bir koğuşun kapısına geldiği an, gardiyanın gür sesi,

bütün koğuşu bir kaç saniye içinde esas duruşı geçirdi.

Jo açılan kapıdan içeri girer, koğuş sorumlusu teknil verir, esas duruştaki tüm tutukluların arasında bir tur atar, tutukluların suratlarına ve hareket edip etmediklerine bakar dururdu. Hafif bir şekilde ürken veya esas durušta en ufak bir sallantı geçirenin vay haline. Hemen iki ayakları üzerine dikilerek, tutuklunun yanaklarını diliyle yalar, tepki göstereni pençeleri ile haşıat ederdi. Koğuş denetlemelerindeki vukuatsız zamanlarda da, turunu bitirir çıkar giderdi. Havalandırmada komutan Jo'nun saldırı ve cezalandırmasına uğrayan insan sayısı çok fazladır. Hitler'in de çok sevdiği bir köpeği varmış. Onu, ölümden kurtaran köpeğini, kendisi ölmeden önce öldürmüştü. Esat Oktay da o çok sevdiği köpeğini, ölmeden önce öldürdü mü? Bilmiyoruz!

Esat Oktay mahkemelerde bulunur, mahkemece verilen ve hoşuna gitmeyen kararlara müdahale ederdi. Örneğin mahkemenin verdiği ve kendisinin istemediği tahliyeleri, mahkeme başkanına bağırarak, kararı istediği gibi yazdırır, tahliyeyi engellerdi.

İstemediği anlarda da tahliye edilmiş tutukluyu bırakmaz, istediği kadar cezaevinde tutardı. İki, üç ay paşı gönüllü istediği kadar, tutukluyu içerde tutardı. Örneğin, ben tahliye olmama rağmen 22 gün onun isteği doğrultusunda cezaevinde tutuldum. Bana taktığı isim "Mehdi Dana'nın gorili" idi. Mehdi Zana'ya "Mehdi Dana" diyordu. Bu açıdan da gözüne girmiş, fazladan işkencelere tabi tutulmuşum.

Tahliye olmuş tutukluyu içerde uzun bir zaman beklettikten sonra, cezaevinin avlu kapisına çıkartır, tahliye edilmiş muamelesi yapar, orada bekleyen soruşturmanın işkenceci polislerine teslim ederek, tekrar bir aylık soruşturma işkencesinden geçirterek, yeni bir suçlu olarak ceza evine getirtirdi.

24 SAAT İŞKENCELİ YAŞAM

Arttırılan işkencenin dozu, yirmi dört saate çıktı.

İçerdeki yaşamın her anı işkenceyle geçmeye başladı.

Yemek, su, uyku, sigara ve zaman işkence malzemesine döndü. Not tutma, yaşanılanların tümünü yazabilme olanağım olmadığından, bundan sonra esir kampı olarak adlandıracağım cehennemde, biz tutukluların temel yaşam

gereksinimlerini ve yaşadıklarımızı, ilgili başlıklarla yazacağım.

GARDİYANLAR

Esir kampında yaratılan zulüm ve vahşetin uygulayıcısı, vahşetin denea DNA zincirinin son halkası olmalarından dolayı, anlatılmaları gerekir.

Gardiyan'ın sözlüklerdeki karşılığı; cezaevlerinde düzeni, tutukluların yasalara uygun biçimde davranmalarını sağlamakla görevli kimse, diye tarif edilir. Bu sözlükteki ve yasalarda olması gereken Türkçe anlamı. Ama bu görevle, tanımlanmış ve işe alınmış gardiyanların Türkiye cezaevlerinde yüklendiği görev ve anlayış bu mudur?

Türkiye cezaevlerinde, olmuş ve olan olaylara baktığımızda böyle olmadığını görüyoruz. Bu camiada yaşayan ve vicdanı ile görev yapanları ayrı tutarsak, her cezaevinde kurulan çarklarda yer alarak, insanlık dışı olaylara sebep olan ve içerdeki tutuklulara sistem çarklarının emrettiği şekilde her türlü pislige bulaşanlar çoktur. İstisnasız bütün cezaevlerinde bu kişiliklere rastlamak mümkündür. Uyuşturucu pazarlamasından tutun, aklınıza gelebilecek her çeşit pislige bulaşanların, medya ve kitaplarda hikayeleri çokça yazılmıştır.

İhtilal yapmaya, askeri gücünü kullanarak iktidara oturmaya alışkın kudretli generallerin iktidarlarında, tutukladıkları insanları topladıkları yerler, askeri garnizonlar, bu garnizonların içerisinde cezaevlerine dönüştürdükleri, askeri ceza evleridir. Örneğin 1980'de Mamak, Harbiye, Saray, Erzincan, Erzurum, Elazığ ve bir sürü askeri cezaevi.

Diyarbakır 5 Nolu cezaevi askeri darbe öncesi Adalet Bakanlığınca yapımına başlanmış, darba esnasında henüz bitmemişti. Tutuklanan insanlar 7. Kolordu Komutanlığı askeri garnizonunda 1,2,3 Nolu diye adlandırılan ve cezaevlerine dönüştürülen yerlerde tutulmaktaydı. Soruşturma adı verilen işkence haneler de bu alanın içindeydi. Kurdoğlu kışlası ve kolordu komutanlığı ana karargah binasının hemen arkasında bulunan ve bizlerin de 43 gün işkenceden geçirildiğimiz yer de, bu alandıydı. Ayrıca şehrin 20 kilometre dışında bulunan Deve Geçidi diye adlandırılan yerde bulunan Bilge Kışlası da işkence ve tutuklu toplama yeri idi. Bölgenin tüm kentlerinin askeri garnizonlarında bu tür işkence merkezleri vardı.

Tutuklanan ve gözaltına alınan insan sayısının artmasından ve yer

darlığından olacak, 5 Nolu Cezaevinin yapımı hız kazanmış, daha tam bitmeden de farklı yerlerde tutulan tutukluların birçoğu buraya taşınmıştı. 5 Nolu Cezaevi her şeyi ile askeri cezaeviydi. Dış muhafız bölüğünden tutun, içerdeki yönetici ve gardiyan diye tanımlanan görevlilerin tümü askerdi, askerlerden oluşturulmuştu. Cuntanın en tepesinden, en alttakilere kadar askeri hiyerarşi uygulanmakta, yapılan edilenlerden herkes haberdar, herkes emir eri, herkes verilen emirleri uygulamaktaydı. Bir tek farkla; o da her türlü yetki ile donatılmış olan 7. Kolordu Komutanı Kemal Yamak ve İç Güvenlik Amiri Yüzbaşı Esat Oktay Yıldırım'dı.

İşkence ve zulmün uygulayıcıları, bu silsilenin son halkası erlerdi. 5 Noluya ilk getirildiğimiz dönemde erler, görevlendirildikleri koşullardan sorumlu tutulmuş, yemek, kantin ihtiyaçları, görüşme, revir hizmetlerini yerine getiren gardiyanlar olarak hizmet vermekteydiler. Erler belli bir süre çalıştıktan sonra değiştirilmekte, yerlerini yeni gelenlere bırakmaktaydılar. Bu bir plan dahilinde yapılmakta, Yüzbaşı Esat Oktay her değişimde kendine uygun erleri cezaevinde bırakmakta, uygun olmayanları birliklerine göndermekteydi. Böylece iki ay gibi bir sürede, cezaevinde istediği gibi davranacak bir kadro oluşturmuş ve vahşeti uygulamaya koymuştu.

Asker emir eriydi, doğru. Ama bu emir erliğinde vicdanı öne çıkan ve işkence etmede verilen emirleri yerine getirmede zorluk yaşayanlar da vardı. Bu türde olan askerleri de, farkına vardıkları anda esir kampından, geldikleri birliklerine gönderirlerdi.

Bunlardan iki tane örneğim var.

Biri ilk başlarda koşuşumuzdan sorumlu olan ve isminin Ali İhsan olduğunu söyleyen erdi. Şu notu düşeyim; esir kampında görevli olan hiçbir askerin gerçek isimlerini hiçkimse bilemezdi. Kendilerine taktıkları lakaplarla hitap eder, öyle tanınırlardı. Örneğin, Kasap, Karabela, Ceyar, Balta, Gestapo, Tecavüzcü Coşkun ve daha bir sürü lakap isimler.

Ellerindeki işkence ve dayak aletlerine de sev beni, okşa beni, kaşınıyorum, yedim seni, kokla beni, affet beni, ye beni, merhamet gibi, daha bir sürü yazılar yazmış, işkence ve toplu dayaklar esnasında tutuklulara veya gözüne kestirdikleri tutukluya, bunlardan hangisini tercih ettiğini sorar, gırgır ve şamata ile işkencelerini yaparlardı.

Adı geçen gardiyamız Ali İhsan görevini yapan, kimseye karışmayan bir askerdi. Zaten O'nun gardiyamız olduğu dönemde de henüz cezaevine geldiğimiz ilk ayın sonu ve baskıların yeni yeni başlatıldığı dönemdi. Mehdi Zana'yı koğuştan aldıklarından sonra, kendisine Mehdi'ye götürmesi için verdiğimiz battaniyeyi almış ve verdiğini söylemişti. Doğrusu verip vermediğini de bilmiyordum. Ama bana "verdim" demişti.

Bir gün de bana, 16 ve 17. Koğuşlarda iki akrabamın olduğunu ve istemem halinde beni görüştürebileceğini söyledi. "Hemen, şimdi gidebilir miyiz?" diye sorduğumda "evet" dedi ve beraber gittik. 16. Koğuşta kirvem Salih Şimşek'in yanına götürdü, kısa bir sohbetten sonra 17. Koğuşta kalan yakın akrabam Abdurrahman Ecer'i çağırdı ve koğuş kapısının mazgalından kısa bir sohbet yapmamızı sağladı. Mazgaldan bakan Abdurrahman da beni görünce şaşırmişti.

-Nasılsın Abdurrahman?

-İyiyim abi, sen nasılsın?

-Sağol Abdurrahman, iyiyim. Ben de 11. Koğuştayım. Herhangi bir ihtiyacın, eksikğin var mı (evrehman) Abdurrahman?

-Çok sağol. Herhangi bir ihtiyacım yok.

-Bak, şartlar uygun olursa, sana gardiyamızı gönderirim, isteğin olursa bana iletirsin.

-Çok sağol abi, teşekkür ederim. Olursa iletirim tabi gibi kısa bir sohbetten sonra koğuşa geldik.

Bir daha Abdurrahman'la ilişki kuracak, haber verecek, alacak imkanım olmadı. Çünkü O'nu gördüğümün 3. gününde Ali İhsan bir daha koğuşumuza gelmedi. O'nun yerine adının Mehmet ve Adapazarlı olduğunu söyleyen bir gardiyan geldi.

Bu asker, o esir kampında rastladığım en insan diyebileceğim askerlerden biriydi. Baskılar yoğunlaşmaya başlamasına rağmen, tutuklulara karşı ters bir hareketini görmedim, görmedik. Ara sıra beni kapıya çağırır, benimle sohbet ederdi. Galatasaraylı olmam çok hoşuna gitmiş, çünkü O da Galatasaraylıydı. O'na anlattığım Milano Stadi, Paris, Berlin gibi şehirleri zevkle dinliyordu. Sorular soruyor, cevaplar alıyor, adeta sıkıntılarını benimle yaptığı sohbetlerle gideriyordu. Bir gün yine mazgal deliğinden beni çağırarak, kapıyı açtı ve

beni dışarı çıkardı.

-Abi seninle bir şeyler konuşmalıyım.

-Hayırdır Memet, ne oldu, çok heyecanlı görünüyorsun?

-Abi beni çok sıkıştırıyorlar. Sen koğuşunu neden dövmüyorsun diyorlar?

-Ne yapalım Memet, madem herkes dövüyor, sen de bizi döv.

-Ben seni nasıl döverim abi? Olacak iş mi bu? Ne seni, ne de başka birilerini ben asla dövemem. Ben askerlik yapmaya geldim, insan dövmeye değil. Ne yapacağımı ben de şaşırdım. A....K....yüzbaşısı, koğuşlarını dövmeyenleri, kendisi falaka dayağına çekiyor.

-Peki Memet kendini sıkıntıya sokma, ne gerekiyorsa onu yap.

-Yapamam abi, O'nun dediklerini hayatta yapamam. Beni burdan gönderseydi, ne iyi olurdu.

Zor durumda olduğu her halinden belli. Ben de zor durumdaydım. Çünkü dayakları yiyecek olanlar bizlerdik. Bu kadar samimi, bu kadar içten bana duygularını anlatan bu insana ne önerebilirdim ki? Birden aklına gelen şeyi, o bana söyledi.

-Abi, şöyle bir şey yapsak. Bir kaç arkadaşı buraya çıkarsam, ellerine vereceğim ağaçlarla battaniyelere vurup ay, of anam, komutanım yeter diye bağırırsalar olmaz mı?

-Olur, neden olmasın, hemen yapalım.

İki üç arkadaşı kapının dışına, battaniyelerle çıkardı. Getirdiği ağaç ve copla battaniyelere sertçe vuran tutuklular; ayy anam, off anam, ah, vah, yeter komutanım....gibi bağırımlarından, sızlamalarından sonra hepimizi koğuşa sokarak, çekip gitti. Memet bir kaç gün daha bizim koğuşun gardiyanlığını yaptıktan sonra ortadan kayboldu. Bir daha da o esir kampında onu göremedik. Seçmelerden iyi puan almadığından, işlerine gelmemiş ve esir kampından gönderilmişti.

Memet'ten sonra gelenin Lakabı Ceyar'dı. Ceyar lakabını tutuklular takmıştı. Cahil, okuma yazması olmayan, kısa boylu, sarışın, mavi gözlü, göçmen fizikli bir vahşi. Yabandan getirilecek en vahşi yaratığı sollayacak kadar vahşi ve barbar yapıya sahip, insanla alakası olmayan, insan görünümlü, işkence yapmakta, işkencecilerin tüm özelliklerine sahip bir yaratık, bir mahluk. O'nun ancak öyle tanımlıyabilirim.

İki ay gibi bir süreden sonra Esat Oktay Yıldırım, tam istediği gibi işkenceci ve istediği gibi kullanabileceği bir kadro oluşturmuştu.

YEMEK

Altmış kişinin yaşadığı koğuşa gelen yemek, normal koşullarda on insana ancak yeterdi. Bu yemekleri dört kişinin beraber yiyeceği küçük metal kaplarla bütün koğuşa paylaşırdık. Kişi başına düşen iki-üç lokma ekmek ve toplamında dört veya beş kaşık yemekle yetinmek zorundaydı insanlar. Zaten yemeğin azlığı kaşığa gerek bırakmazdı. Genellikle ekmekler tabağa bandırılarak yemekler yenirdi.

İdarenin, ve gardiyanın merhametine kalan yemek, kısıtlı geldiği gibi, zaman zaman hiç verilmiyordu. Neden gelmedi, açız gibi bir sorgulama hakkımız da yoktu.

Getirilen yemek karavanasının içine her türlü şey katılırdı. Deterjan, taş, kum, fare pisliği, sabun, muhtelif hap, hatta ölmüş farelerin yemek karavanasının içine atıldığı oluyordu. İtiraz etmek yok. Karavanada yemek bırakma, yememe gibi bir davranış da vukuat sayılır, doğal olarak her vukuat da işkence nedeniydi.

En iğrenc, en hayasız, en vahşice davranış da, kendileri gibi sadistleştirdikleri gardiyanların kapı önüne getirdikleri yemek karavanasının içine işemeleri ve o yemeği insanlara yedirmeleriydi. Bu durumda dahi yemeği yememe lüksün, itiraz etme hakkın yok. Yiyecek ve karavanayı boş vereceksin. Aksi durum vukuattır, cezası da ağır işkencedir.

Kantine sipariş vermeye de izin yok.

Kantine getirdikleri bozuk yiyecekleri, istedikleri zaman koğuşlara toplu götürür, parasını alır ve bir günde tüketilmesini emrederlerdi. Örneğin, yazın o korkunç sıcaklarında ellerinde bulunan 18-20 kiloluk helva tenekelerinden 10-15 adet getirir "bugün tüketilecek" emri ile, işbirliği içinde buldukları tüccarlarının mallarını zor ve işkence ile tutuklulara yedirirlerdi.

Günlerce aç kaldığımız günler sonunda, getirilen bu yemekleri yemek

zorundaydık.

SU

Uyguladıkları işkenceler arasında, en kötülerinin başında gelen su işkencesiydi herhalde. Bir insanın yaşayabilmesi için az bir yemek yemesi yeterli olabilir. Ama bedeninin olmazsa olmaz ihtiyacının başında gelen sudur.

Tuvalette bulunan musluktan bir damla su akmazdı. Çünkü su kesilmişti. Aldırdıkları plastik bidonlarla su, götördükleri tutuklular tarafından koğuşa getirilirdi. Özellikle uygulanan bir yöntemdi. Getirilen bir bidon suyu 24 saat kullanma zorunluluğu vardı. Bu bir emirdi, uymak zorunluluğu vardı. Aslında bu cezaevinde herşey ama herşey verilen emirlerle yürüyordu.

Bir bidon su, 24 saat, 58 kişi. Bu zorluğu aşmak için saatle ve ölçülü olarak suyu tüketmek zorundaydık. Yarım bardak su verme ile başlanan bu işkence, sadece dudakları ıslatma noktasına kadar geldi. Var olan suyumuzu korumak ve tutuklulardan birilerinin gizlice saldırısından korumak için, suyun bulunduğu noktayı kalemle çizer, her iki saatte bir nöbetleşe başında beklerdik. Suyun bitmesi demek, yeni suyun gelmesi demek değildi. Üç-beş gün bir damla suyu görmeden geçirdiğimiz günler oldu.

Su bidonumuzun çeyrekte olduğu bir gece, su nöbetçisinin uykuya dalmasından istifade eden, koğuşumuzun en yaşlı ferdi olan bir amca, bidondaki suyu çırıl çıplak soyduğu bedenine döktüğü esnada, suyun çıkardığı sesle tüm koğuş uyandığında, büyük bir üzüntüye boğulmuştu. Yaşlı amcayı saldırıdan korumak için büyük bir emek harcandı. Tutuklular o hınç ve öfke ile davranmakta haklıydılar. Çünkü belli olmayacak bir süre boyunca herkes susuz kalacaktı. En ilginç olan şey de, neden bunu yaptın diye sorduğumda verdiği "gemi devirdim, şeytan rüyama girdi" cevabı oldu. Sinirlerime hakim olmaya çalışırken, cevabına çıldırmamak elde değildi.

-Allah belanı versin, bu kadar genç, bu zor şartlarda yaşarken, şeytan kimseye uğramıyor da, sana mı uğruyor? Sen şeytandan betersin ki, bu zor koşullarda rüyana girebiliyor.

Mehdi, uzandığı yerden;

-Uzan Nuri, uzan. Hadi çocuklar hepiniz uyumaya çalışın. Yarın konuşuruz.

Sabah uyandıgımda, kapının girişinin sağındaki ranzada oturan Bozova müftüsünün yanına gittim.

- Amca, bununla konuş. Yaptığı hareketin vebali büyük. Söylediği şeyi duydun. Aslında büyük bir ceza hak etmiş ama yaşına olan saygıdan dolayı yapamıyoruz. Bu kadar insanı, bu zor koşullarda susuz bırakmaya hakkı var mı?

Müftü, kızgınlıkla yaptığım ve sorduğum sorularıma;

-Tamam, oğlum, haklısın. Yaptığı şeyi cehaletine bağışlayın. Söylenecek ve geri getirilecek bir şey yok. Ben onunla konuşurum, der demez, arkama doğru dönerek ranzasında oturan İbrahim dayıya seslendim.

-İbrahim dayı, buraya gelsene.

Yerinden kalkan İbrahim dayı yanımıza gelince, müftü yanına oturmasını işaret etti.

-İbe, sen bunu nasıl yaparsın? Bu yoklukta o suyu nasıl yerlere dökersin? Yazık günah değil mi? Kaç gün daha suyun gelmeyeceği belli değil, sen bunu nasıl yapar, bu kadar insanın günahını alırsın?

-Ne yapayım hoca, gemi devirdim, demesine dayanamayarak;

-İbrahim dayı, bak hoca bütün namazlarını kılıyor. Su ile abdest aldığı hiç gördün mü? Abdest alacak suyu bulamayan bu insan nasıl namaz kılar, hiç düşünmedin mi? Teyemmümle abdest alıyor. (Teyemmüm: suyun bulunmadığı koşullarda, abdestin toprak veya hava ile alınmasıdır.) Üstelik hava ile abdest alıyor, bunu görmüyor musun? Hoca araya girerek;

-Nuri doğru söylüyor. Ben hava ile abdest alıyorum. Sen de hava ile kendini temizleyebilirdin. Senin kullandığın ve tüm bu insanların hakkı olan, boşazlarını ıslatacak olan o suyu kullanıp yere dökmen, gemi devirmenden alacağın günahın bin katıdır. Bir daha böyle bir şey yaparsan, herkesten önce ben sana saldırırım, tamam mı?

-Tamam hoca, anladım, bir daha olmaz, diyen İbrahim dayı ile hocayı yalnız bırakarak, ranzama gittim.

Suyun olmamasının yarattığı problem yalnız suyu içememek değildi.

Havalandırmada yapılan yürüyüşler, yerde, yüz üstü ve sırt üstü yapılan süründürmeler, sağa-sola koşuşturmalar, vurulan coplar, kalaslar, falaka dayakları ve insan vücudunun ter içinde kalması, susuzluktan dolayı kimsenin yıkanamaması, herkesin kokmasına, koğuşun içinin hayvan ahırından daha fazla pis bir kokuyla dolmasına neden olmuştu.

Bitler, bu ortamda üremiş, her taraf bitle dolmuştu. Öyle ki, gençler bitleri yarıstırıyorlardı. Tüm elbiselerimizin dikiş bölümleri bitlerden beyaza boyanmıştı. İlk başlarda rahatsızlık duyup, bitleri öldürme seansları düzenlese de, vaz geçmek zorunda kaldık. Koğuşta oluşan koku ve bitlerden dolayı gardiyanlar da içeri girmez oldular.

Bir gün gardiyanlarca ilaçlanacağımız söylendi. Pencereler kapatıldı ve mazgaldan içeri sokulan hortumdan, koğuşun içerisine duman dolmaya başladı. Koğuş, içini pislikten istila eden bitler ve biz insanlar hep beraber ilaçlanıyorduk. Öksürenler, yere uzananlar, yüzlerini kapatmaya çalışanlar ve gelen;

-Tamam, yeter, sesiyle, içinde bulunduğumuz hayvanlara bile uygulanmayacak muamele. Hortumu mazgaldan çeken gardiyan;

-Yarım saat pencereler açılmayacak. Duydunuz mu?

İçinde bulunduğumuz nefes alamaz durumdaki halimizden, duymadığımızı bildiğinden, bağırarak talimatını veriyordu.

Bu olaydan kısa bir süre sonra, bir gün koridordan gardiyanın ılık sesleri gelince, hepimiz ranzalarımızdan atlayarak esas duruşa geçtik. Gardiyanın ılık sesi, komutanın gelmesi ve esas duruşta beklememizdi. Açılan mazgal deliğine;

-Aydın Hasar, 11. Koğuş emir ve görüşlerinize hazırdır komutanım! tekmilini veren koğuş sorumlusu, gelecek emri beklemek üzere esas duruşta beklerken, gardiyan;

-Koğuşunu hazırla, banyoya gideceksiniz. Herkesin üzerinde sadece külot ve atleti olacak. Başka hiçbir şey getirilmeyecek. Anlaşıldı mı?

-Anlaşıldı komutanım!

-Az sonra döneceğim, diyerek, mazgal deliğini kapatarak gitti.

Herkes don-külot hazır vaziyette, komutanı beklemeye başladı. Doğrusu içimi bir kuşku kaplamıştı. O pis koşullarda koku ile sarmalanmış biz insanlara banyo çok iyi gelecekti. Ama neden yalnız don-külotla gidecektik. Banyo için sabun gerekmez mi? Bu zulmü bize reva görenler, banyo için bize sabun mu vereceklerdi? İnanamıyorum. Belki de soğuk bir duş aldırarak bizi koğuşa getirecekler diye düşündüm. Canım sıcak suyla da olabilir, belki sabunu da kendileri orada verirler diye iyimser düşünmeye çalışırken, kapı açıldı. Gardiyan;

-Üçerli sıra halinde "yıldırımlar yaratan, bir ırkın ahfadiyiz" marşı ile

yürünecek.

Öyle de oldu. Koğuştan başlayan, merdiven ve koridorda süren yürüyüş boyunca bu marş söylenerek, banyonun bulunduğu koridora girdik. Burada bizleri bekleyen on kişiden fazla asker bulunmaktaydı. Koğuştan 4 guruba ayırdıktan sonra;

-Yıkanma süresi üç dakika. İyi yıkanmayan, vücudunda kuruluk bulunanlar vukuatlı sayılacak. Düdük sesi ile içeri girecek, çalınan düdük sesi ile burada, sırada hazır olacaksınız. Anlaşıldı mı?

Koğuştan hep beraber;

-Anlaşıldı komutanım!

Çalınan düdük ve içeri koşarak giren 1. gurubun çalan ikinci düdükle, aynı şekilde gelmesi ve sıraya girmesi. Aynı şekilde 2. gurup ve 3. gurupta bulunan kendim, çalan düdükle içeri koştuk. Altıgen şeklinde bir banyo, duvar kenarlarına dizilmiş kurnalar, kurnaların üzerinde su muslukları. Ama hiç bir musluktan su akmıyor. Telaşla kurnaların içindeki su ile vücudunu ıslatmaya çalışan insanların yarattığı hengame, askerlerin bağırması, tutukluların koşuşturması ve çalan düdükle dışarıya fırlatarak, külot ve atletlerimizi giyerek sıraya girdik. Arkadaki gurubun gelmesi ile birlikte, tüm koğuştan banyo yapmış, esas duruşta, komutandan gelecek emri bekliyordu. Etrafımızda biriken askerlerin başındaki çavuş;

-Orospu çocukları neden iyi yıkanmadınız! Allah hepinizin belasını versin. Size bu olanağı sağlayan devlete ve büyüklere kurban olasınız. Koğuşunuz iyi yıkanmadı. Çoğunuzun vücudu ıslanmamış bile pislikler. Sizleri banyoya getirdiğimize bile pişman ettirdiniz. Eskişehir marşı ile koğuştan marş marş! komutu ile E-5 koridoruna çıktığımız anda;

- Koğuştan yere yat! komutu ile hepimiz yere uzanma vaziyetine geçtik. Aynı sesin;

-Koğuştan kadar sürünecek, başla! komutu ile sürünme başladı.

Sürünmeyle birlikte şakırdayan kamçılar, sırtımıza, kafalarımıza gelen tekme, coplar ve kalaslar.... Küfürler, bağırılmalar ve yerde sürünen insanların üzerinde ellerindeki cop, kamçı ve kalaslarla postallarla tepinen askerler, gardiyanlar. Sürünme ve işkence, koğuşun kapısından içeri girinceye dek devam etti. Son kişinin içeri girmesi ile beraber, sertçe kapanan kapıdan sonra kendi başımıza kaldık. Neye uğradığımızın şaşkınlığı ile, tüm tutukluların dili tutulmuş gibi herkes birbirine bakıyordu. Ayağa kalkabilenler, kalkamayanlar,

inleyenler, ay, of sesleri ile geçen bir süreden sonra, birbirimize yardımcı olmaya başladık. Kafası kırılan, yüzü ve çıplak bedenleri aldığı kamçı ve cop darbeleri ile moraran insanlar. Karınlarını tutan, bedenlerindeki kanları silme ile uğraşan tutukluların tümü bir insanlık dramı yaşıyordu. Kanayan yaraları bezlerle sildik, zor durumda olanları ranzalarına taşıdık. Doğrusu yapılan vahşet, tüm tutukluları perişan etmişti. Darbe almayan, herhangi bir yeri kanamayan kişi yoktu.

Güzel bir banyo yaptırmıştılar bize.

Çok geçmeden çalan düdükle gelen Ceyar (Ceyar: gardiyanımızın ismi), eğitim için bu haldeki insanları havalandırmaya çıkardı. Bağırıp, çağırdı, güya banyoda iyi yıkanmayarak koğuş vukuat işlemiştir. 'Dayak vaziyeti al'la başlanan coplanmadan sonra, marş söyleyerek yürütme, yat sürün, sağa, sola, sırt üstü sürünme derken eğitim akşama kadar devam etti. Akşam sayımında da, kolu kırılan, yaralanan, vücudunda darp izi bulunan insanlara "ranzadan düştüm, kapiya çarptım, merdivenden düştüm" yazılı kağıtların altına imzaları alınıyordu.

SİGARA

Koğuştta sigara içmeyen insan sayısı çok azdı.

Sigaranın dışarıdan, ailelerimiz tarafından getirilmesi, yasaktı. Kantinden almak zorundaydık. Koğuştta bulunan insanlardan çoğunun görüşmecisi gelmiyor-gelemiyordu. Bu yüzden görüşmecisi devamlı gelen beş-altı insan adına yatırılan para da yetersiz olduğu için, harcamalarımızda sıkıntılar yaratıyordu. Sigarayı disiplinli ve belli saatlerde içme zorunluluğu getirmiştir. Komün yöneticisi olan ben bu zorluktan kurtulmak için sigarayı bıraktım. Aslında hep beraber sigarayı bırakma kararı almıştık. Ama bırakabilen dört kişi kaldık. Sigarayı, içme saatlerinde tek tek dağıtıyorduk. Sıkıntılı zamanlarda, bu sayı günde bir iki taneye de düşüyordu. İdare, sigara talebini istediği gibi sürdürüyordu. Yok dedi mi, sigara yoktu. Bu yokluk bazen bir hafta, on günü bulabiliyordu. Bazen de getirdiği dört-beş karton sigarayı, bir kaç saatte tüketilmesi zorbalığı ile veriyordu. Tutuklulara zorla, her seferinde beş-on sigarayı birden içme işkencesi yaratıyordu. Kendi sadist duygularını tatmin etmek için, yaktıkları sigaraları tutukluların makatına sokarak içmesi

isteniyor ve makattan insanlara sigara içirtiyorlardı. Makatından iyi duman çıkaramayan tutukluların makatına cop sokuyorlardı.

Bu gayri insani muamelelerin hüküm sürdüğü 12 Eylül 5 Nolu laboratuvarında, sigaranın bir başka işlevi daha vardı: diğer ihtiyaç malzemelerinde olduğu gibi sigara da işkence aracı olarak kullanılıyordu!. Sigara konusunda cezaevinin değişik köşelerinde binlerce değişik uygulamalar vardı. En büyük işkence şekli de, bazen var, bazen de yok olmasıydı. Olduğu zamanlar da zora dayalı içmeye insanların zorlanmasıydı.

KAHVALTI VE ÇAY

Sabahları kahvaltı diye, yenilemeyecek durumdaki zeytin, nasıl bir şey olduğuna karar veremediğim çok kötü bir beyaz peynir ve aynı durumda olan zeytinle beraber karavana içinde çay getirilirdi. Bunların yanında nasıl haşlandığı belli olmayan dört kişiye bir tane düşecek kadar gelen yumurta. Normal zamanlarda, yani işkencenin olmadığı dönemde kantinden peynir, zeytin, reçel, süt, bisküvi gibi ihtiyaçlarımızı alabiliyorduk. Ama insaflarına kaldığımız işkencenin başladığı günden itibaren, getirdiklerine razı olmak ve yemek zorundaydık. Onlar da yenilebileceklerin en kötüsünü, en azını vererek açlıkla terbiye etmeyi seçiyorlardı. Haftada bir kaç gün de, içi taş, kum dolu çorbalar gelirdi.

Karavanada gelen çayı, bazen para karşılığında koğuşa getirir, mecburen içerdik. Gelen çayı plastik bardaklara doldurur, tutuklulara, çay görevlileri dağıtırdı. Çayın tiryakileri de yok değildi koğušta. İçinde buldukları şartların hesaplarını yapmadan güzel bir çay içme hasreti çekenler az değildi.

Günlerden bir gün, gelen çay bardaklara dolduruldu ve çay dağıtma görevlisi olan genç bir tutuklu kardeşimiz, Zülküf Ekin, dağıtmaya başlarken arka ranzaların birinden kulağıma bir ses geldi.

-Ma babam, Nuri de çayları soğuttuktan sonra dağıtıyor.

Şartların, bende yarattığı gerginliğin verdiği kızgınlıkla, çay tepsisini Zülküf'ün elinden almamla, sesin geldiği ranzaya fırlatmam bir oldu. Çay tepsisini fırlatırken de;

-Beyefendi burası Abide Çay Evi değil. Çıkınca, gidip orada çayı keyifle

içersin.

Fırlattığım çay tepsisinden etrafa saçılan çaydan sağa sola kaçanlara rağmen, üzerine dökülen kişiler de oldu. Ben ranzama çekildim, kalan çayı kim içti, kim içmedi umurumda bile olmadı.

SAKAL TIRAŞI VE PERMATİK

Sakal traşı ve traş bıçağı, en büyük sorunlardan biriydi. Her Türk askerdi ya. Asker ilan edilen tutuklu Türkler her gün tıraş olmak zorundaydı.

Akşam yapılan koğuş sayımlarında sakal ve etek kontrolleri de yapılırdı. Sayım için esas duruşta bekleyen tüm tutuklular eşofman ve külotlarını etek tıraşları görülecek şekilde aşağıya indirir, kontrol edecek komutanların gelmesini beklerlerdi. Komutan içeri girince en başta bulunan sorumlunun verdiği tekmilden sonra, bir demesiyle, yanındaki 2, 3, 4... 58 son komutanım sesi ile biterdi. Sakal ve etek traşı kontrolü başlardı. Sakallara pamuk sürülür, sakalına pamuk takılan vukuatlı sayılır, koğuşun ortasında ellere cop veya falaka dayağından geçilirdi. Eteklere bakılarak kontrol yapılır, dövme istediklerine bahane bulmak istediklerinde onlar da aynı muameleden geçirilirdi.

Suyun varlığında, traşın pek fazla sıkıntısı olmazdı. Ama suyun olmadığı zamanlarda traş büyük bir sıkıntı ve problemdi. Susuz ve sabunsuz yapılan tıraşlarda, çoğu tutuklunun yüzü kan içinde kalırdı. Bunun temel nedenlerinden biri de aynanın olmayışıydı. Çok zaman tutuklular birbirlerini tıraş ederdi. İşkence ile yüklü zaman sakal ve etek tıraşlarını da zora sokardı. Tuvalet ve tıraş sıraya tabi olmak zorundaydı. İki kişi aynı anda tuvalete giremezdi. Tek bir tuvalet taşı vardı. Koğuşun mevcudu da 58 kişi. İstedğin zaman tuvalete girme olanağın yok. Sabah kahvaltıdan sonra çıkılan havalandırmadaki eğitim ve yapılan işkenceler on ikiye kadar devam ederdi. Yemekten sonra tekrar havalandırma, eğitim, koğuşa dönüş akşamı buluyordu. Yine yemek, sayım ve verilen yatma komutu insanlara tuvalet ve tıraş zamanını bırakmıyordu. Bundan dolayı da sıkıntıların olduğu böyle zamanlarda kavgaya tutuşan şahıslar da oluyordu. Kavga ve tartışmaların temel nedeni aşırı gerginlik ve insanlarda yaratılan strestir.

Sabah "kalk" saati beş idi. Tıraş genellikle kalk saatinden sonra yapılırdı. O saatler tuvalet ve tıraşın en yoğun saatleriydi. Tıraş olunacak permatikler sayılı olarak koğuş sorumlusuna verilir ve aynı sayıda komutan Ceyar'a teslim edilirdi.

Koğuşun kapiya yakın bölümünde yükselen bağırtılara yöneldiğimde Mehmedo ve Rifat hocanın kavgasını gördüm. Diğer arkadaşlar onları sıkı sıkıya tutmuş ama ayıramıyorlardı. Hızla oraya gittiğimde, Mehmedo elindeki permatığı Rifat'ın üst dudağına saplamış, permatığı bırakmıyordu. Var gücümüzle ellerini kavramış çekmesini ve Rifat'ın dudağının kopmasını engellemeye çalışıyoruz. Zor da olsa başardık. Yoksa Rifat'ın üst dudağının kopması işten bile değildi. Bezlerle Rifat'ın üst dudağını bastırarak kanamayı durdurmaya çalıştık, ne iyi ki askerler gelmeden kanamayı durdurabildik. Rifat kahvaltıdan sonra o haliyle havalandırmaya çıkmak zorunda kalmış ve gününü havalandırmadaki acılara, dudak acısını da ekleyerek geçirmişti. Mehmedo, Rifat'tan özür dilemiş, o acı olay da başladığı yerde kalmıştı. Zaten Rifat'ın da yapısında kin güdecek bir hali, bir dünyası yoktu.

KOĞUŞ VE ARAMA

Bunca baskı ve zulmün yaşandığı bu esir kampında, zulada sakladığımız silahlarımızı bulmak için, koğuş araması yaparlardı.

Esir kampında işkenceli yaşam başlamadan önce bir silahımız vardı: Elektrik kablosu.

Elektrik kablosunu sıcak su elde etmek için kullanırdık. Yaylı ranzadan söktüğümüz yassı sac şeklindeki metal parçayı on beş santim uzunluğunda keserdik. İki parçayı, bir tahtanın iki yüzüne naylon iplerle bağladık. Bağladığımız on beş santimlik saca birer kablo bağladık. Bağladığımız kablo uçlarını prize bağladık. Elektrik sobalarında olduğu gibi, tahtaya bağladığımız saclar kıp kırmızıya kesilirdi. Tahtamızı su dolu bidonun içine daldırır, bir müddet sonra ısınan suyumuzu, tabakların yıkanmasında, bazı tutuklular elbiselerinin yıkanmasında, bazen de yıkanmak için kullanırdık.

Bu işlem cezaevinin tüm koğuşlarında yapıldığından dolayı sık sık trafo patlamalarına neden olurdu. Patlayan trafo esir kampını karanlığa gömerdi.

Bu da idareyi çok sıkıntıya sokardı. Bu yüzden sık sık koğuşlar aranır, bulunan kablolar götürülürdü.

Ona da çare bulmuştuk. Götürülen her kablomuzdan sonra, duvarların içinden geçen kabloları prizlerden çekerek, ısıtma aletimizi yapardık. Hatta prizlerde kablo bitince tavanda yanan tek lambanın dışında bulunan ikinci duyun da kablosunu çekerek kullanmıştık.

Yaptığımız işlem çok tehlikeli olmasına rağmen, umurumuzda değildi. Akımla yüklü olan kabloları ellerimizle var gücümüzü kullanarak çeker ve bir yerlerde kopan kablo rahatça çekilerek borudan çıkarılırdı.

Bu tehlikeli işin ilk kazazedesi Elazığlı Gürbüz oldu.

Su ısıtma işlemi genellikle tuvalette yapılırdı. Bir akşam aletin kısa olan kablolarından dolayı, bidonun altını iki adet domates kasası ve bir sandalye ile yükseltmiştik. Kasa, sandalyeler ve zemin ıslak olduğu için elektrik akımı yere geçmişti. O esnada tuvalete giren Gürbüz, attığı ilk adımla akıma kapılmıştı. Gelen bağırtı sesiyle, ilk gören tutuklu "elektrik, elektrik Gürbüz'e çarpmış" diye bağıınca, ranzadan atlayarak oraya koştum. Gürbüz tir tir titiyor, konuşmıyordu. Tuvalet kapısının hemen bitişiğinde bulunan temizlik paspasını kaptığım gibi, tavana bağlı olan kabloları sertçe vurdum. Kablolar kopunca, akım kesildi. Gürbüz de kendine gelmiş, gülmeye başlamıştı. Takılmalar, gülmeler ve şakalaşmalardan sonra olay kapanmıştı.

İşkenceler başladıktan sonra, özellikle koğuşlara gelen sular da kesilince, bu işlem de bitmişti. Bırakın sıcak suyu, içilecek suya muhtaç olmuştuk. Koğuş aramalarında, tüm tutuklular dışarı, havalandırmaya çıkarılarak bilinen uygulamalara tabi tutulurken, içeride arama yaparlardı.

İlk aramada yukarı çıkarıldığımızda hepimiz şok geçirmiştik.

Ranzalar alt üst edilmiş, döşekler, battaniyeler ve elbiselerimiz koğuşun ön kısmında, adeta bir çöplüğe benzer hale getirilmişti. Herşey karıştırılarak üstüste atılmış, önde bir kümeye dönüştürülmüştü.

İnsanlar saatlerce o çöp kümesinden eşyalarını bulmaya çalışırdı.

Sürekli bu aramalar yapılır, kendilerine göre suç unsuru bulmaya çalışır ve her aramadan sonra, mutlaka tüm koğuş dayak ve coplanmadan geçirilirdi.

HAVALANDIRMA CEHENNEMİ

Gerçekten bir cehennemdi. Adı havalandırma ama en büyük işkence yeri idi. Havalandırmalar, havalandırma adına tutukluların çıkarıldıkları avlular, soruşturmadaki işkencehaneye bin çekerdi. Bütün koğuş toplu olarak havalandırmaya çıkarılır, esas duruşta "andımız" okutulurdu. Andın okutulmasından sonra, "uygun adım marşla" koğuş yürüyüşe geçer, "kıta dur" emri ile duran tutuklular gelecek bir başka emri beklerdi. Çağrılan herkes, her ortamda komut vermek zorundaydı. Komuttan sonra "uzat elini", eller uzatılırdı.

Gardiyan ve olmayan vicdanının insafına kalan şey; 50-75-100 cop ellere vurulduktan sonra, "yerine geç" komutuyla, tutuklu sırasına geçerdi. Herkes aynı şeye tabi tutulduktan sonra, tekrar yürüyüş başlardı. Yapılan hiç bir uygulamaya itiraz yok, canım ağrıyor yok, ellerim şişmiş kollarım yaralarla dolu mazereti yok. Hiç kimsenin konuşma hakkı yok. Komutan konuşur, komutan sorar, sorularına cevap verilir. Mazeret belirtme suç, ay suç, vay suç. Şahıstan, emir dışında çıkabilecek her türlü ses suç.

Yürüyüşlerin başlangıcında gardiyanlar marş söyler tutuklular tekrarlardı. Yorulduklarından olacak, bunu da tutuklulara yüklediler. Her akşam birkaç askeri marşın yazılı olduğu kağıtlar koğuşlara veriliyor, bunların ezberletilmesi talimatı veriliyordu. İstersen ezberleme.! Okuma yazması olmayan insanlar tam bir felakette karşı karşıya idiler.

Açılan kapı ile birlikte "havalandırmaya çıkılacak" komutuyla önceden hazır durumda bekleyen tutuklular, çok kısa bir zaman diliminde havalandırmada sıraya girer, esas duruşta komutan gardiyanın gelmesini beklerdi. Hastayım, başım ağrıyor, nezleyim, soğuk almışım, ellerim yara ... gibi, her hangi bir mazeret yok. Böyle bir şeyi dile getirmenin cezası; en az elli coptu. Gardiyan gelir; "rahat", "hazırol", "... yıldırımlar yaratan bir ırkın ahfadıyız" marşıyla "uygun adım marş", "dizler omuzlara kadar çekilecek", en ufak bir hata, "kıta dur" komutuyla durdurulup, "sağa-sola üç adım açıl" komutuyla herkes coplanmaya başlanırdı. Bu tür hallerde yorulan gardiyanın yerine, gelen başka askerler coplamayı devam ettirirdi. Tekrar yürütüyorlar, insanlar

avazları çıkıncaya kadar yüksek sesle marş söyleterek bağırtılıyor ve birden "kita dur" sesiyle herkes duruyor. Komutan;
-Olmuyor lan, orospu çocukları, olmuyor. Sağa sola üç adım marş! komutuyla, verilen emir yerine getiriliyor. Komutan gür bir sesle;
-Herkes domalsın!

Her kes domalıyor. Çalan düdük sesi ile bir gurup asker havalandırmaya dalıyor. Baştan başlayarak, sonuna kadar, domalmış tutukluların kalçalarına, baldırlarına, sırtlarına, nereye rast geldiyse coplama faslı başlıyor. Coplama bittikten sonra "kalk" komutuyla herkes doğruluyor. "Rahat hazrol, tarihi çevir marşıyla uygun adım marş" komutuyla yürüyüş tekrar başlıyor. Tek bir ses, tek bir nefes, yürüyüş devam ederken, gelen "kita dur" komutuyla duran tutuklular, "yere yat" komutu ile yerde uzanmış vaziyettedirler. Yer ıslak, yer nemli, yer karlı, yer buzlu, yer toz, yer pislik.... Hiç fark etmez; emre uymak zorundasın.

Yerde uzanmış, yüzün yere dönük, sağa sola bakmak yasak, bekliyorsun. Kamçılanma faslı mı, coplanma mı, sürünme mi, bilmiyor, bekliyorsun. Gelen emir "sürün", sürünme başlıyor. Oyalanmak, dalga geçmek yok, kontrolleri altındasın. Birden sürünmeyi seyreden gardiyanlar atağa geçiyorlar. Yerde sürünen tutukluların üzerlerine postallarıyla çıkan askerler cirit atarcasına, kahkahalarla, küfürlerle kamçı ve copların rast gele vurmaya, sallamaya başlıyorlar. Sürünmenin menzili yok, süresi yok. Avlunun duvarına ulaşıldığında geri dönülüp, sürünmeye devam ediliyor. Bu tür acımasız, işkenceler bir iki saat devam edebiliyordu. Yorulan gardiyanların yerini başka gardiyanlar alıyor, "ayağa kalk" komutuyla, kalkabilecek takati olanlar kalkıyor, tutukluların büyük çoğunluğu yerde kalıyordu. Kalkamayanlara tekrar kamçı ve coplarıyla saldırıyor, sonunda da;

-Sorumlu koğuşu yukarıya çıkar, komutu ile çekip gidiyorlardı.

Yerde perişan durumda olan tutuklular kalkmak zorunda olduklarını bildiklerinden, var güçlerini kullanıyorlardı. Yüzü, yanağı, kulağı, kalçası, sırtı, kolu... yara bere, kan içinde olmayan insan yoktu.

Kışın yağın ve buzlanan karın üzerinde, buzlar eriyinceye kadar sürünülecek! komutuyla yapılan sürünmelerde, buzlar jilet gibi her tarafımızı kesiyor, bedenimiz kan içinde kalıyordu. Yazın sıcaklarında, hele hele Diyarbakır'ın Temmuz sıcağında, insan bedeninin, yüzünün, gözünün aldığı kan-ter içindeki

durumunu yazmaya kalemin gücü yetmez.

İnsanlara işkence yapmayı adeta bir eğlence haline getirmişlerdi.

Kendi akıllarınca buldukları sebeplerin tümü işkence yapmaya bahaneydi.

Amaç işkenceydi.

BOK ÇUKURUNDA BİR BEDEN

Bir sonbahar günüydü. Mahkemece verilen karara göre tahliye olmuş, ama Esat Oktay tarafından tahliyem kabul edilmediğinden bırakılmamıştım. Havalandırmada Marş söyleyerek, yürüyoruz.

-Kıta dur! komutuyla duruyoruz.

-Sağa, sola üç adım açıl! komutuyla, sağa-sola üç adım açılıp, esas duruşta beklemeye başladık.

- Dayak vaziyeti all!

Bütün eller, öne doğru uzatılıyor.

Baştan elleri coplamaya başlayan Ceyar, benim önüme geldiğinde, gözlerime kinle bakarak;

-Senin gözlerin düşmanca bize bakıyor, dedi ve coplamaya başladı.

Var gücüyle vuruyor, bütün gücümü, irademi zorlayarak, ellerimin duruş pozisyonunu korumaya çalışıyorum. Benim gösterdiğim inada inat, kendisi de bütün gücüyle ellerime coplarını indiriyordu. Bütün gücümü kullanmama rağmen, copların verdiği acıya dayanmak gerçekten zordu. Sürekli yediğim coplardan, kollarım dirseklerime kadar simsiyah ve kimi yerlerinde kanayan yaraların kurumasıyla kabuk bağlamıştı. Her iki kolum da kangrenleşmiş bir görüntü almıştı. Her vurulan copta beynime şimşek gibi çakılan acıları izah edemem, etmem de mümkün değil. Duyduğum acılardan dolayı, bir an ellerimi indirdiğimde, Ceyar'n copu eliyle beraber boşluğa sallandı. Var gücüyle bağırarak;

-Ellerini neden indirdin ulan, orospu çocuğu ?

Sakin ve onu kudurtacak bir şekilde, cevapladım;

-Ağrıdan.... Ben indirmedim, ellerim ağrıdan kendi kendine indi.

-Duvarın kenarına geç bakayım.

Geçtim, vukuat işlemiş, emre itaatsizlik yapmıştım.

Benden sonra, Rifat Bozkurt hoca da elini çekmiş, O da duvarın yanına, yanıma gönderilmişti .

Bütün koğuştan coptan geçirdikten sonra, karşı duvarın dibine "marş marşla"

avluyu görecek, bizlere yapacaklarını gösterecek şekilde esas duruşa geçirdi.

Ağzına götürdüğü düdüğün çıkan tiz sesinden, beş dakika sonra dört-beş asker avluya daldı. Avluya dalan askerler görevlerini biliyorlardı. Cop, kalas ve kamçılılarıyla gelmiştiler.

Ceyar gelen askerlere seslenerek;

-Vukuat var, emre itaatsizlik yaptılar.

Bize doğru, ben ve Rifat hocanın bulunduğu yere doğru geldiler.

Rifat'tan başladılar. Copladılar, gönüllerince copladıktan sonra karşıda esas duruşta bekletilip, bizi seyretmek zorunda bırakılan tutukluların yanına gönderdiler.

Başıma gelecekleri tahmin ediyordum. Rifat'a yaptıkları gibi, beni sadece coplayarak bırakacaklarını tahmin etmiyordum. Ellerimi copladığında söylediği "senin gözlerin düşmanca bize bakıyor" ifadesi bunu tahmin etmem için en büyük nedendi. Askerler sabırsızlıkla beklerken, birden Ceyar bana;

-Uzat ellerini! diye bağırdı. Uzattım. Büyük bir hınçla salladığı coptan ellerimi çektim. Kudurmuş uyuz köpeğe dönmüştü.

Her tarafım büyük ağrı ve sancılar içindeydi. Doğrusu dayanacak tahammülüm de kalmamıştı. Kararımı verdim. Ölümse ölüm. Zaten öldürecekler, bu halde buradan sağ çıkmanın imkanı yok. Lanet gelsin ne yapacaklarsa yapsınlar. Yerdeyim, oturarak seyrediyorum. Ellerim, kollarım, yüzüm, gözüm kan-ter içinde, ne olacağını, ne yapacaklarını, endişe, korku ve büyük bir kin ve nefretle düşünüyorum.

Ceyar karşı duvarda duran tutuklulara seslenerek,

-Hey sen, uzun boylu olan sen, çabuk buraya gel!

Uzun boylu diye çağırdığı Hilvan'lı Mustafa Kaya, yanlarına koşup esas duruşa geçerek;

-Mustafa Kaya Urfa, emret komutanım!

-Çabuk şu logar kapağını aç!

-Emret komutanım! karşılığı ile loğarın yanına koşan Mustafa, logar kapağını kaptığı gibi kenara bırakarak askerlerin önüne geldi ve yüksek bir sesle, avazı çıktığı kadar bağırarak;

-Emriniz yerine getirilmiştir komutanım! dedi. Ceyar;

-Bunu iki ayağından sıkıca tutarak, kafa üstü logara sok.

Yanıma gelen Mustafa, rezil, alçak Mustafa, eğilerek iki ayağımı kapdığı gibi beni havaya kaldırarak, logara doğru yürümeye başladı. Kendisine;
-Mustafa beni logara sen sokma. Dayak yiyebilirsin, ama bu işi sen yapma. Bırak, ben debeleneyim, elinden düşmüş gibi beni bırak. Onlar ne yaparlarsa yapsınlar. Onlar beni logara sokmaya çalışsınlar. Bırak, onlar beni öldürsünler, sen ölümüne araç olma Mustafa.

Mustafa'nın beni dinlemeye ve dediklerimi yapmaya niyeti yoktu. Logarın üstüne getirildiğim anda yaptığım hamle ile bir ayağımı Mustafa'nın ellerinden kurtararak var gücümle çenesine bütün gücümü kullanarak vurdum. Darbeyi alan Mustafa dengesini kaybedince, diğer ayağımı da bırakmak zorunda kaldı. Yere düşer düşmez ayağa kalktım.

Ayağa kalktım ama ne yapabilirim ki? Kaçacak yerim, sığınacak limanım yoktu. Biçare bir şekilde, askerlere bakmaktan başka yapabileceğim bir şey yok. Lanet olasıca umutsuzluğun en zor anı. Düşünme yetisinin, ölümüne yakınlığın hissedildiği en zor an, bu an. Bütün kinimle, bütün duygularımın yarattığı isyan hislerimle, yaşama dair tüm olumsuz düşüncelerimle gözlerim vahşi, canavar, barbar askerlere kilittendi. Beş altı asker birden ellerindeki işkence aletleriyle bana saldırmaya başladılar. Havalandıranın dört duvarı arasında, hasta ve her tarafım ağırlar içinde. Kaçacak yerim, yardım isteyeceğim kimsem yok. Tutuklular mı? Arkadaşlarım mı? Hepsi karşı duvarda bana yapılanları seyretmek zorunda bırakılmışlar. Hepsi benim gibi umutsuz, hepsi benim gibi biçare, hepsi benim gibi yürekten, kalplerinden yaralı. Hepsi esir, hepsi umutsuz, hepsi ölümü bekleyen biçareler. Büyük çaresizliğin yarattığı umutsuzlukla geri geri giderek, ayak üstü kendimi logarın içindeki pisliğin içine attım. Ölüm böyle gelsin dedim. Dar bir logar, içi bok dolu bir logar. Derin olmayan bir logar. Derin ve içinde yüzülecek bir logar olsa gözümü kırpmadan kanalın içine girmeye ve burada ölümü karşılamaya razı olduğum bir an. Ama yapan hırsız müteahhitlerin çalmak için dar ve kanalizasyon efsafına uymayan bir kanal. Bu çaresizlikle bedenimi çenemin altına kadar soktuğum bok çukurunda, zebaniler, vahşiler, insanlık düşmanı yaratıklar, cumhuriyetin askerleri, cumhuriyetin bekçileri, vahşi yaratıklar olarak yetiştirilen askeri üniformalı iğrenç yaratıklar saldırıya geçtiler. Sağdan soldan cop, kamçı ve ellerindeki kalaslarla kafama gelen darbelerden kurtulmaya çalışıyorum. Direnmem çaresiz. Tekme ve coplarını kafama yememek için, kafamı pisliğin içine sokarak, nefes almak için tekrar kafamı çıkarıyor, nefes aldıktan sonra tekrar pisliğin içine sokuyordum. Pislğin, daha

açıkçası bokun dışarıya dağılmasından kendilerini korumak için biraz uzak durmaya başladılar. Durdukları yerde onlar bana, ben onlara bakıyorum. Hepsi hareketsiz beni seyrediyorlar. Leş bekleyen akbabalar gibi küfürler savurarak, bağırıp çağırıyorlar. Bu bana düşünme ve karar verme zamanı tanıdı. Bende bokun içinden çıkmaya ve bok içinde ölmemeye karar vererek iki elimi logarın kenarlarına bırakmış, askerlere bakıyorum.

Ne yapabilirim ki?

Kaçacak yerim, uçacak halim, girecek deliğim yok. Karşı koyacak gücüm hiç yok. O esir kampında ölümü düşündüğüm ve bundan kurtulamayacağım an, bu an diye içimden geçirirken tekrar saldırmaya başladılar. Bu defa logara kafamı sokmadım. Logarın kenarlarına bıraktığım iki koluma var olan bütün gücümü vererek logardan dışarı fırladım. Fırlamamla etrafa dağılan boktan can havliyle kaçtılar. Benden değil, üzerimdeki bokun kendilerine sıçramasından kurtulmak için kaçtılar. Olduğum yerde durdum. Nereye gidebilirdim ki? Umudun can çektiği, umutsuzluğun vahşet anıydı.

Zulmün ve vahşetin ortasında, biçaresin. Yalnız, yapa yalnız zulüm ve zulmün yarattığı vahşetin karşısında yalnız ve güçsüz bir haldesin. Her şey bitti her halde, bundan sonra yaşamak nafiye düşünceleri ile ölüme yakın olduğun bir anın ruh haliyle duvarın dibinde beni seyretmek zorunda bırakılan esir arkadaşlarıma bakıyorum. Bitkinlik ve çaresizlikle duvarın dibinde, beni seyreden 118 göz, benim durumumda. Ruhları, bakışları, çaresizlikleri "yapacak bir şey yok" anlamında. Tümü esir, tümü biçare, yapabilecekleri bir şey yok.

Bu duygularla, olduğum, durduğum yerde beklerken, her tarafımdan bok akmaya devam ediyor. Alnımdan kaşlarımı aşarak gözlerimin üzerinden aşağıya akan pisliği, sağ elimin işaret parmağı ile sertçe çekerek temizlemeye çalışıyorum. Olduğum yerde bekliyorum.

Umutsuz ve biçare halde bekliyorum. Onlar da beklediler, üzerimdeki pisiğin süzülmesini beklediler. Büyük bir öfke ile bana bakarlarken, benim de onlara bakmaktan başka yapacağım bir şey yoktu. Onlar bakıyor, bakarlarken kendi aralarında konuşuyor, küfürler, tehditler savuruyor, bende onlara bakıyorum. Onların nefret ve kinle bakışlarından daha fazla bir kin ve nefretle bende onlara bakıyordum. Ne kadar zaman sonra bilmiyorum, birden her taraftan saldırıya geçtiler. Top gibi aralarında kalmış, cop, kalas darbeleri, postallarıyla, kamçılılarıyla, kalaslarıyla vahşi saldırıları ve son hatırladığım, son gördüğüm,

onlardan sonrasını hatırlamadığım olanlardan sonra...

Öldüm mü?

Hayır ölmemiştim, yaşıyordum.

Gözlerimi, koğuştta bulunduğum bir alt ranzada açtım. Aydın, Cemal Arat ve bir iki arkadaş ellerinde suyla ıslattıkları bezlerle, vücudumda yaralardan çıkan kanları ve içine sokularak bulaştığım kanaldaki bokların vücudumdaki pisliklerini temizlemeye çalışıyorlardı.

GÖRÜŞME: "TÜRKÇE KONUŞ ÇOK KONUŞ"

Salı günleri, koğuşumuz gelen görüşmecilerimizle, görüşeceğimiz gün olarak belirlenmiş, o gün görüşmecilerimizi görmenin, onlarla sohbet etmenin, getirecekleri temiz elbise ve çamaşırlarımızı almanın, kirilileri onlara vermenin hesabı ile bizi beklenti içine sokardı. Buraya getirildiğimiz ilk bir-bir buçuk ay görüşmelerimiz normal şekilde yapılıyordu. Görüşmecilerimizle Kürtçe konuşuyor, koğuşlarımızda Kürtçe şarkılar eşliğinde oyunlar oynuyorduk.

Görüşme.... kelime olarak karşı karşıya gelme, her hangi bir konuyu konuşma, sohbet etme anlamına gelir. Partiler arası görüşme, toplumlar arası görüşme, devletler arası görüşme.... görüşme, görüşmeler.vs.vs.

Cezaevi esir kampına dönüştürüldükten sonra, yakınlarımız ve avukatlarımızla yapacağımız görüşmeler işkence ile geçmeye başladı. Görüşme, görüşmemeye, görüştürülmemeye dönüştü. Kelime esir kampında anlamını yitirmiş, tam tersi bir anlama bürünmüştü.

Görüşmeye ayrılan süre 3 dakika ile sınırlandırılmış, bu üç dakika süresince ne kadar görüşebilersen görüşürsün, çalan düdükle kabini terk etmek zorundasın. Aksi davranış, saniyelerle ölçülen bir gecikme işkence nedeniydi.

Görüşme kabininde el kol hareketi yasak, esas duruş şart, sağımız ve solumuzda görüşmeyi takip eden askerlerin ayağımıza basması, görüşme kabinini terk etme komutuydu. Aksi davranış vukuattı, vukuatın cezası E-5 koridorunda işkenceydi. Bu yetmez, koğuş gardiyanı da işlediğin vukuatı cezasız bırakmazdı.

Görüşmeye gideceklerin sayısı bir kişi dahi olsa, askeri yürüyüş, komut ve marşlarla gitmek zorundaydı. Görüşme yerine gidip- gelme, dayak ve E-5'te

saldırılara mahkumdu.

Görüşme, Esat Oktay'ın keyfi kararlarına göre yapılır, istemediği zaman yapılmazdı.

Bu keyfi karar günlerinden bir gün ismi okunan tutuklular aşağıya inerek sıraya girdik. Gardiyanın "rahat! hazır ol! Eskişehir marşı ile marş marş" komutuyla, sesimizin çıktığı kadar bağırtılarak yürüyüşe geçtik. Ana koridor yani E-5 e çıktığımızda tüm cehennem zebanileri, adları Gestapo, Zebani, Kasap ve diğerleri ellerinde kalaslarla sıraya dizilmişlerdi Pusuda avını bekleyen hayvanlar gibi, saldıracakları insanları bekliyordardı. Sağlı sollu duvarlara dizilmiş olan bu leş kargalarının önünden geçeceğimiz esnada saldırıya başladılar. Coplar, kamçılar şakırdıyor, kalaslar kafalarımıza, bedenlerimize hışımla vuruluyordu. Direnecek, karşı koyacak gücümüz yok. Herkesle şansı, kim nereden darbeyi aldıysa artık. Bu tür ortamlarda hiç bir şey belli değil. Kimin neresi kırıldı, kim ölecek, kim kalacak. Mazeret belli zaten. Tutuklulara imzalatılan kağıtlar, ölenleri suçlu yapabiliyordu. İmzalatılan kağıtlarda, ranzadan düştüm kolum kırıldı,merdivende ayağım kaydı düştüm kalçam yerinden çıktı,başım kırıldı,dizim kırıldı vs.gibi mazeretlerle hazırlanmış kağıtlar. Tutuklulara işkence ile imzalatılan kağıtlar. Operasyon sonucunda geldiğimiz gibi değil, görüşme yapamadan, kan revan içinde koğuşumuza götürüldük.

Hoparlörlerden dışarıda görüşme için bekleyen yakınlarımıza ulaşan Esat Oktayın sesi;

-Bugün bazı nedenlerden dolayı görüşme yapılamayacaktır, diyordu.

Görüşme kabinlerinin üzerine "TÜRKÇE KONUŞ, ÇOK KONUŞ " yazılmıştı. Bunun anlamı Türkçe bilmeyenler konuşmayacaktı. Türkçe bilmeyen tutuklu ve ziyaretçileri Kürtçe konuşamayacak, konuşamayacaklarına göre, görüşme de yapamayacaklardı. Onlar gö-rüş-me-ye-cek-ler-di. Kürt'çe konuşan görüşmeyecek, Türkçe bilmeyen konuşmayacaktı.

Bu kadar. Uygulama da buydu. Türkçe konuş, çok konuş.

Benbiryılboyuncagelengörüşmecilerimle,babam,eşimKoçervekardeşlerimle verilen sürede konuşmaya çalıştım. Konuştuk ama görüşmelerime gelip, konuşmadığım en büyük varlığım, acılarımın taşıyıcısı, biricik annemle konuşamıyordum. Nedeni görüşme kabininin üzerinde yazılıydı."TÜRKÇE

KONUŞ" Annem, Türkçe konuşamıyordu, çünkü bilmiyordu.

Annemle, geldiği görüşmelerde hep gözlerimizle konuştuk. Ben onun gözlerine, O da benim gözlerime bakarak konuşuyorduk. Ben O'na, O da bana bakarak gözlerimizle istediklerimizi anlatıyorduk.

Ben, bunun için burada tutuluyordum işte. Annemle Kürtçe konuşmamak için buradaydım. Yalnız ben değil, bu esir kampında tutulan bütün Kürt'ler bizim durumdaydılar. Ana dilleri olan Kürtçeyi ve Kürtlüğü yok etmek için devlet bu cehennemi yaratmıştı. Onun için hepimiz asker, hepimiz Türk idik. Yapılan bunca zulmün yegane, tek sebebi, bizi bizden koparmak, bizleri beyinlerimizde bitirmek ve yok etmekti.

Annem 1950'lerden beri geldiği Diyarbakır'da hep Kürtçe konuşmuş, Türkçe hiç konuşmamıştı. Bundan dolayı da geldiği her görüşmede gözleriyle beni görüyor, aynı gözlerle benimle konuşuyordu.

Karar verdim, çıkacağım görüşmeye annem gelirse onunla Kürtçe konuşacağım. Bedeli ne olursa olsun. Görüşecek, konuşacak ve bedeline katlanacağım! Beni ve annemi bu dille yaratan tanrıya karşı uyguladıkları vahşetin bedeli neyse o bedele katlanacağım.

Katılacağım bedel, iki üç kelime annemin diliyle konuşmak ve onu mutlu etmekse, bu bedeli ödemeyi göze alacağım.

Salı günü gelip çattı. Okunan isimler arasında benim de ismim vardı. Zaten her hafta ismim okunurdu, çünkü görüşmecim her hafta gelirdi. Aşağı indik, sıra, komut, uygun adım marş ile her zamanki gibi, bu defa "çırpınırdı Karadeniz, bakıp Türk'ün bayrağına" marşı ile yürüyüşe geçtik. Geçen haftaki görüşmeyi saldırılarından dolayı yapamadığımız zebaniler bu defa E-5 te yoktular. Görüşme yerine yakın, E-5'in sonunda beklemeye başladık. Talimatlar veriliyor.

-Görüşme süresi üç dakika, soru sormak yok, Kürtçe konuşmak yasak, düdük çalındığı anda görüşme kabini terk edilecek.

Çalınan ilk düdükle beraber görüşme kabinlerine koşuşturma başladı. Kabinleri kontrol ederken, birinde annemi gördüm. Kabine daldım, arkamdan iki asker de kabine girerek, sağ ve solumda yerlerini aldılar. Postallarıyla ayaklarıma

bastılar. Bu bir işaret, ayaklarını çektiği anda kabini terk etmemin işaretiydi. Kararımı vermiştim, hiç umurumda değildi. Ben anneme bakıyordum, annem de bana bakıyordu.

Sessiz, sessizce her zamanki gibi tel ağlar arkasındaki gözleri bana annem olduğunu ve çektiği acıyı anlatıyordu. Soruyordu "oğlum, benim oğlum, nasılsın?" Alışmıştım, alışmıştı gözlerim o anlatılanlara ve aynı bakışlarla sorulan sorulara verdiği yanıtlara. Bu defa öyle olmayacak dedim ve birden kükrercesine gözlerine baktığım anneme, kendi dili ile, bana ait olan annemin dili Kürtçe seslenerek;

-Daye tu çawayi başi? Mın merak meke daye, ez pır başım.

-Anne nasılsın, iyi misin? Beni merak etme anne, ben çok iyiyim.

Kürtçe konuşma sesimi duyan annem, neye uğradığını şaşırırdı. Kanatları olsa uçacaktı adeta. Parlayan gözleri ile yüzünde beliren gülümsemesi bir oldu. Duyduğu o heyecanla bana aynı dille, kendi diliyle, ananın diliyle, Kürtçe;

-Ez başım küre mın, zaroke te ji başın, qet me merak neke!

-İyiyim oğlum, çocukların da iyidir, bizleri merak etme, der demez, sağ ve solumdaki iki asker, bütün güçlerini kullanarak kollarımdan tuttıkları gibi ayaklarımı yerden keserek, görüşme kabininden beni uçururcasına çıkardılar.

-Vukuat var! Kürtçe konuştu! naraları ile her taraftan coplur, tekmeler kafama, bedenime gelmeye başladı. E-5 koridorunun orta yerinde dayak ve saldırıya uğrayan yalnız ben değildim. Annemle görüştüğüm kabinin bitişiğindeki kabinde, Türkçe bilmeyen hanımı ile konuşmaya çalışan Hadi Acar isimdeki arkadaş da; benim annemle Kürtçe konuştuğumu duymuş, O da Kürtçe konuşmuş. Mehdi Zana da eşi Leyla Zana ile Kürtçe konuşmuştu.

Çok büyük bir vukuat işlemişti. Üç kişi Kürtçe konuşmuş, tanrının emirlerine karşı çıkmıştı. Konuşan üçümüz de E-5 koridorunun esir kampının giriş yerindeki geniş alanda işleme tabi tutulduk. Gelen vuruyor, giden vuruyordu. Ben biraz şanslıydım galiba. Bana çullananlar arasında, C/Blok görevli gardiyanları olduğundan, hem dövülüyor, hem de koğuşa doğru götürüyordum. Gardiyanlar koğuşa kadar kah coplayarak, kah tekme tokatlarla beni haşat bir vaziyette koğuşun kapısından içeri atarak, çekip gittiler.

Çok mutluydum, gülüyordum kendi kendime. Çok mutluydum çünkü annemi Kürtçe konuşarak ,konuşturmuş ve ona mutluluk yaşatmıştım. Yediğim onca dayağa, aldığım onca cop darbelerine karşın, gülebiliyordum. Yaşadığım o

mutluluk karşısında, yediğim o dayaklar hiç umurumda değildi. Bundan dolayı da gülüyordum. Koğuştan gelen bir ses;

-Abi ne oldu? diye sorunca;

-Annemle Kürtçe konuştum. Mehdi abi ve Hadi de Kürtçe konuşmuşlar. Ben buraya ulaştım ama onlar ne durumda bilmiyorum, dedim.

Olayı koğuştakilere anlattığım esnada, açılan kapıdan Hadi ve Mehdi abi de koğuşa çok harap bir vaziyette getirildiler. Doğrusu ben şanslıydım demiştim ya. Onlar E-5 meydanında daha çok acı çekmişlerdi.

Öğleden sonra çıkarıldığımız havalandırmada yediğim onca coplara rağmen, bu esir kampında geçirdiğim en mutlu ve huzurlu günüm ve akabinde gelen gecem, o geceydi desem yeridir. Çünkü onca zamandır görüşmeme gelen ve gözlerimizle konuştuğum annemle, onun dilini, annemin diliyle, geçmişinin diliyle, milliyetimin diliyle konuşmuştum. Aslında annemle Kürt'çe konuşmamın gerekçesi siyasi bir tavır değil, yiğitlik yapmak hiç değildir. Ben kollarını birbirlerine kenetleyerek, koğuşun ortasında yaktıkları ateşin içinde zulme ve vahşete isyan ederek, bedenlerini yakarak ölüme teslim eden Ferhat Kurtay, Necmi Öner, Mahmut Zengin, Eşref Anyık adlı Kürt gençlerinin, Necmettin Büyükkaya'nın, Mazlum Doğan'ın, Hayri'nin, Kemal'in ve zulme karşı bedenlerini gözlerini kırpmadan, büyük acılarla zulme, işkencelere karşı insanlık tarihine not bırakarak fedakarlık yaparak, ölüme yürüyenlerin, yaptıklarının çok uzağındaydım. Ama uygulanan zulmün, varlığımıza, dilimize karşı sürdürülen vahşi baskının, yoksun, Türksün inkarcılığının yarattığı cehennemi yaşama karşı doğal, masum bir tepki, belkide bir isyandı. Bir anne ve demir ağlar arkasındaki çocuğunun kendi diliyle konuşamamasının yarattığı dramın kendisine karşı içten gelen bir karşı çıkıştı. Bir tek gerçek vardı bu dramda. O benim annem, ben onun çocuğuydum. Altmış yıldan fazla bulunduğu Diyarbakır'da Türkçeyi öğrenmemişti. Öğrenmek zorunda kalmamıştı. Okula gitmemiş, gittiği, bulunduğu yerlerde kendisi gibi konuşan, kendisi gibi Kürt olan insanlarla yaşamış, konuşmuştu. Zaten Diyarbakır bir Kürt kendi değilmiydi? Bu kentte yaşayanın Kürt'çe konuşması kadar doğal ne vardı? Ama hayat ve bu ülkedeki yaşam doğallığını kaybetmişti.

Osmanlı'nın yerine kurulan yeni Cumhuriyetin yöneticileri Kürt'leri yok etme, yok sayma politikası gütmüş, süreç boyunca baskı ve şiddet politikalarıyla

bu günlere getirilmişti. O benim annemdi, ben de onun çocuğu. O'nun ana dili Kürt'çeydi ve benimle hep Kürt'çe ninnileriyle, tarifleriyle, konuşmalarıyla konuşmuş, büyütmüş şimdi karşımda kelepeçelenmiş ağızıyla bana bakmakta, gözleriyle sevgisini, hasretini, özlemine dile getirmeye çalışmaktaydı. Benimde ağızım kelepeçelenmiş, onunla konuşacağım dil yasaklanmış, işkenceler altına alınmış, zulüm tezgahında başka bir varlığa dönüştürülmeye maruz kalmış, kalmam için de her türlü vahşete uğramaktaydım. Onunla konuşma kararımın tek gerekçesi vardı. Bir yıla yakın bir sürede, geldiği görüşmelerimde gözleriyle konuşan anneme, diliyle, dilimizle, "anne nasılsın? Beni merak etme, iyiyim" diyebilmek ve ondan da aynı şeyi duymaktı. "Ne yaparlarsa yapsınlar, ben bugün annemle Kürtçe konuşacağım " dedim ve konuştum. Beni öldürmediler, öldürebilirlerdi de. Çünkü onlara göre en büyük suç işlemiştim. Yok dedikleri, yok etmeye çalıştıkları Kürtlerin dili olan Kürtçe konuşmuştum. Muktedir generallerin, darbecilerin cezaevinde uyguladıkları yok etme politikasına karşı suç işlemiş, Kürtçe konuşmuştum. Her gün defalarca yapılanın aynısını yaptılar, coplarıyla, tekmeleriyle, kamçılılarıyla, küfürleriyle beni dövdüler, postallarıyla her tarafıma vurdular, canımı çok acıttılar, ama bir gerçeği değiştiremediler. BEN BUGÜNKÜ GÖRÜŞMEDE ANNEMLE KÜRTÇE KONUŞTUM.

İşkence seanslarına dönen görüşmelere hiç kimse çıkmak istemiyordu. Aslında işkenceyi yalnız bizler çekmiyorduk. Karlı soğuk kış günlerinde akşama kadar açıkta, yağın kar ve yağmurun altında görüşmeyi bekleyen görüşmecilerimiz de işkence çekiyordu. Sadece soğukta bekleme işkencesi değil, akşama kadar bizleri görmenin umuduyla bekletilen görüşmecilerimize, kendilerinin sırf eziyet amaçlı yaptırmadığı görüşmeleri, yakınlarımıza "çocuklarınız görüşmeye çıkmak istemiyor" yalanlarıyla, görüşmeye gelenleri hayal kırıklığına uğrattıyor ve endişe içinde bırakarak, endişe içinde kalmalarına vesile oluyorlardı.

Görüşmeyi işkenceye çeviren ceza evi idaresi, herkesle oyun oynuyordu. Görüşmeye gelip onca saat bekleyen yakınlarımıza yalan söyleyen idare, içeride de bizlere işkence yapıyordu.

Defalarca görüşmeye gelen ailemden herkese "gelmeyin" demem para etmiyordu. Annem-babam, yaşlı annem Türkçe de bilmiyordu. Ben "işkence yaptıkları için gelmeyin" diyemediğim için, "gelmeyin" dediğimde de yanlış anlaşılıyordu. Bir defasında görüşmeye gelen amcamın oğlu Tacettin'e

"neden geldin, gelmeyin" dediğim için darılmış, gidip babama sitem etmişti.
-Amca Nuri abi bana "neden geldin, gelmeyin" dedi. Bana darılmış mı acaba?
Hiç bir anlam veremedim. Neden bana böyle hitap etti, bilmiyorum?

Bugün bu satırları okuyanlara, bu anlatılanlar çok yavan gelebilir, "neden içerde işkence yapıyorlar" diyemediniz diye sorabilir, çeşitli yorumlarda bulunabilirsiniz.

Bulduğumuz alanda esir kampını cehenneme, yaşamımızın yirmi dört saatini işkenceye çeviren idarenin diğer tüm yaptıklarının yanında, görüşmede yaptıkları önemsiz kalırdı. Kendimden çok, ziyaretçilerime üzüldüğümünden "gelmeyin" diyordum. Bizim çektiklerimize, görüşmecilerimizi de ortak etmeye çalışan sadist, işkenceci idarenin davranışlarını ve amacını bizler biliyorduk. Dışarıdaki görüşmecilerimize "çocuklarınızı görüşmeye çıkmak istemiyor" diyerek kendisini şirin göstermeye çalışan idare, o esnada içerideki tutuklulara zebanileriyle vahşi işkenceler uygulamakla meşguldü.

Institut kurde de Paris

ASKERİ CUNTANIN ESİR KAMPLARINDAKİ EĞİTİM SEFERBERLİĞİ VE EN YÜKSEK İLKOKUL MEZUNU

Cuntanın başı, Türkiye Cumhuriyetinin kudretli generali, paşası Kenan Evren, Cumhuriyetin kurulmasından sonra hedef seçilen, muasır medeniyetler seviyesine ulaşmak için yapılan vasiyeti yerine getirmek için, tebaası olan milletin kendilerinin geçmişinden kalan bu vasiyeti yerine getirmede, geç kalmış olduğunu gördüğünden dolayı, tüm ülkede eğitim seferberliği ilan etti. Öyle ya, muasır medeniyet seviyesinde olduğunu gururla dile getiren bu kadim ülke yöneticilerinin ülkesinde, daha okuma yazması olmayan bir sürü insan vardı. Bu durum, yönetimde olan kudretli generallere yakışacak bir durum değildi!

Yukarıdan aldıkları talimatı uygulamaya koyma düşüncesindeki esir kampı yöneticileri hemen harekete geçerek, koşullarda bulunan okuma yazması olmayan insanları ve onları eğitecek öğretmenleri tespit etmeye başladılar.

Bir akşam koridordan gelen gardiyanın "dikkat" narası ile hepimiz koşuşun içinde esas duruşa geçtik. Açılan kapıdan Esat Oktay Yıldırım'ın yardımcısı Ali Osman Aydın ve arkasındaki bir grup askerle birlikte içeri girdiler. Esir kampının ikinci büyük komutanı Ali Osman Aydın, koşuşta U şeklinde, esas duruşta olan tüm tutukluların yüzlerini süzerek, çok mağrur bir eda ile bir tur attı. Sonra da o mağrurluğun yarattığı yüzündeki azametli muzaffer komutan görüntüsü ile bağırarak;

- Koşustaki öğretmenler çıksın!

Koşuş sorumlusu Aydın Hasar, Behlül Yavuz, Rifat Bozkurt, astsubay Hadi Acar ve Nizip'li Ali Özdemir teknil vererek karşısında esas duruşa geçtiler.

Komutan Ali Osman tekrar gür sesiyle;

-Okuma yazması olmayanlar da çıksın! dedi.

Kızıltepe'den çobanlık yaparken el konularak getirilen, okuma yazması olmadığı gibi Türkçe de konuşamayan Mehemedo ve bir kaç kişi çıktılar. Her öğretmene okuma yazması olmayan bir tutukluyu öğrenci olarak verdi ve öğretmenlere tehdit saçan bir bakışla bakarken;

-On beş gün içinde bunlara okuma yazmayı, Atatürk'ün Nutuk'unu, gençliğe hitabesini, on beş kıta İstiklal Marşı ile birlikte diğer tüm askeri marşları öğreteceksiniz, anlaşıldı mı? talimatını verdi ve çekip gittiler.

Ben Eğitim Enstitüsü mezunu, öğretmenlik de yapmış olmama rağmen, çıkmadım. Çoban Mehemedo'yu tanımış olmam, öne çıkmamak için en büyük nedendi zaten. Zavallı, okuma yazma bir yana, Türkçe bilmiyordu. Bu durumda olan bir insana on beş gün içinde ellinin üzerinde marşı, nutuku, gençliğe hitabeyi, on beş kıta İstiklal Marşını, okuma yazmayı, Türkçeyi öğretmenin olanağı var mı?

Ben bilerek ve özellikle çıkmadım.

İşlediğim bu vukuatın cezasına da peşin razıyım.

Ali Osman koğuştan cehennem olup çıktıktan sonra, yanıma gelen koğuş sorumlusu Aydın;

-Neden, öğretmen olduğun halde çıkmadın?

-Çıkmadım işte.

Aydın şaşkın ve biraz da kızgınlık ifade eden bir tarzda;

- Oğlum fark ederlerse seni s.....ler.

- Çıkmadım işte Aydın, ne yaparlarsa yapsınlar. Hepsinin sülalesini ben s... im.

Sonuçta olan oldu. Herkesten kaçar ama Ceyar'dan hiçbir şey kaçmaz! Sabahleyin havalandırmaya eğitime çıkacağımız esnada, kapının eşliğinde beni fark eden Ceyar kolumdan sıkıca tutarak;

-Sen öğretmen değil miydin ulan, diye sormaz mı?

-Hayır, değilim, dedim.

-Peki, sen nesin?

-Ben ruh sağlığı eğitmeniyim.

-O da ne?

-O ayrı bir şey. Çocukların ruh sağlığı ile ilgili bir konu.

Hiç bir şey anlayamadı. Suratıma bakarak durdu. Kolumu bırakırken,

-Hadi hadi geç sıradaki yerine, dedi.

Hiç bir şey anlamamıştı. Duyduklarına, söylediklerime yabancıydı. İşkence yapmaktan, insan dövmekten başka bir bildiği yoktu zaten. Çünkü onun da okuma yazması yoktu.

Öğretmen arkadaşlarımız Hadi Acar ,Behlül Yavuz ,Rifat Bozkurt, Aydın Hasar ve Ali Özdemir havalandırma cehenneminden sonraki koğuş içi zamanlarının tümünü okuma yazmayı, marşları, Atatürk'ün nutuk'unu ,on kıta istiklal marşını, Ata'nın gençliğe hitabesini ve ellinin üzerinde askeri ve ırkçı marşları öğrencilerine öğretmeye ve onları eğitmeye ayırmak zorunda kalmışlardı.Aslında başlarına büyük bir bela sarılmıştı.O yaşa gelmiş,okula gitmemiş, hele hele hiç Türkçe bilmeyen insanlara, o koşullarda , o cehennemi ortamda,onca işkence ve zulmün geçerli olduğu ortamda on beş gün içinde yukarıda sıralananların ezberletilmesi, okuma yazmanın öğretilmesinin imkansızlığı ortadaydı.Ama ırkçı ve faşist bakış için zaman yeterliydi ve istenenin yapılması gerekliydi.Bu taaaa yukarılardan aşağıya,basamak basamak,kademe kademe, en üst rütbeden en aşağı rütbeğe kadar gelen kutsal bir emirdi,bu emir yerine getirilecekti.Muasır medeniyet seviyesine gelebilmek için her kes okuyacak, yazacak,Atatürk'ün nutuk'unu,gençliğe hitabesini, Türk milletini yücelten ,onun herkesten üstün olduğunu haykıran ,bir Türk'ün dünyaya bedel olduğunu ispatlayan deyimleri,söylemleri,marşları bilecek, söyleyecek bilmiyorsa öğrenecek.Bu yerine getirilmesi mutlak olan emir on beş gün içinde yerine getirilecek, getirilmezse, ya getirilmezse... Burada bulunanların , en başta da öğretmenlerin anaları belletilecek, sonrada öğrenmeyenlerin ve en sonunda da bütün koğuşta bulunanların, tümünün anası belletilecek , Türk'ün gücü beyinlerine kazılacaktır. (Esat Oktay'ın hoparlör nasihatlerinden)

İşi en zor olan Rifat Bozkurt hocaydı. Kızıltepelî, Türkçenin tek kelimesini bilmeyen Mehemedo (Mehmet Ayhan) onun talebesiydi. Saatlerce uğraşır, didinir tek bir harf, tek bir kelime, tek bir cümle öğretemezdi. Rifat hoca, en azından İstiklal Marşının birinci kıtasını ezberletmek için çok çabaladıysada bir netice alamadı. Çünkü ilk istenenlerin başında istiklal marşının okunması gelirdi. Aslında koğuşun içindeki öğrenme eğitimi esnasında ilk iki mısrayı Mehemedo sesli olarak okuyordu. Ama koğuş veya havalandırmada askerler okuması için sıradan çıkardıklarında ve istiklal marşını oku talimatını verdiklerinde, esas duruşta, yüksek bir sesle;

-Korkmem! der ver dururdu. Bir kelime daha söyleyecek takadı kalmazdı zavallının. Başlardı coplama ve dayaklar. Mehemedoyu haşat ettikten sonra sıra öğretmene gelirdi. Onu çıkarır " dayak vaziyeti al lan, sen öğrencine neden öğretmedin?" Hocayı da coplarla haşat ettikten sonra, diğer öğrenci ve öğretmenlere geçerlerdi. Diğer öğrenci ve öğretmenler de dayaktan geçirilmekten kurtulamazlardı. Çünkü istenen ilk talimat yerine getirilse de, istenen ikinci üçüncü talimatlarda emirlerine karşılık alamazlardı. Eğitime tabi olanların insan olarak bir eksikleri yoktu. Öğretmenler de büyük çaba harcıyorlardı. Ama bulunulan cehennemi vahşet ortamında onca istenen şeyin ezberlenme ve öğrenme olanağı yoktu. İşkence ve dayak korkusunun yarattığı acılı ruh halinde istedikleri şeylerin olması mümkün değildi. Garip gelebilir ama bir defasında aynı şeyi ben yaşadım. Sıradan çıkarıldım, kısa künyemi verdim, istiklal marşını okumam istendi. Daha ilkokul sıralarından beri ezbere bildiğim istiklal marşının on kıtasını okumaya başlayınca, "Korkma sönmez bu şafaklarda..." deyip durdum. Arkasını getiremedim. Savurulan küfürler, atılan naralar karşısında yerimde put gibi durmaktan başka bir şey yapamadım. Tüm çabama karşın hiçbir kelime aklıma gelmedi, hiçbir şey hatırlayamadım. İstedikleri kadar vurdukları copları yedim, bir gün sonra da aynı durumda beni çıkardıklarında iki kıtasını okuyabilmiş, tekrar dayak zevklerine mazhar olmuşum.

Bu eğitim işkencesindeki uygulama istisnasız günde iki üç defa tekrar ederdi. Öğrenciler coplamadan ve dayaklardan geçirildikten sonra öğretmenleri, onlardan sonrada tüm koğuş toplu coplamalardan geçirilirdi. Öğretmen olarak ortaya çıkan arkadaşlar gerçekten öğrencilerinden daha fazla acı yaşadılar. Öğrenciler de biçareydiler. Türkçe bilmeyen bir insanın on beş gün zarfında tüm o istenenleri başarması, okuma yazmayı öğrenmesi mümkün müydü? Normal koşullarda bile mümkün olmayan bir şeyin bu cehennemi işkence şartlarında olması hiç mümkün değildi. Türkçe bilmeyen öğrencisi Mehemedoya Rifat hoca yalvarırdı;

-La Mehemedo, elin ayağın öpeyim, ayaklarının altını öpeyim, ne olur biraz çabala, yav birkaç satır şunu, ya da bunu öğren, benimle beraber sen de dayak ve coplardan perişan oldun, ikimiz de yediğimiz coplardan mahvolduk, yeter yav yeter biraz çabala, ne olur. Yalvarmalarına, yakınmalarına karşın biçare olan Mehemedo;

-Hoca senin ellerini, ayaklarının altını ben öpeyim, diye cevap veriyordu.

Benim yüzümden perişan olduğunu, işkence gördüğünü, acılar yaşadığını ben de görüyorum ve kahroluyorum. Ama ne yapayım hoca olmuyor, ben bir kelime türkçe bilmiyorum, tüm o şeyleri nasıl öğreneyim, öğrenemiyorum, öğrenemem de hoca. İsterlerse beni öldürsünler, ne yapayım?

Bu cevaplar karşısında Rifat hoca da biçareydi. Tek çaresi işkencecilerin yapacağı vahşete katlanmaktı, katlanmaktan başka çaresi de yoktu. Tüm öğretmenler o onbeş günlük eğitim seferberliği işkencelerine sonuna kadar katlandılar, katlanmak zorunda kaldılar.

Onbeş günlük eğitim seferberliğinin sonunda ne oldu ?

Hiç kimse okuma yazmayı öğrenemedi. İstiklal marşı ve bir kaç marşı kısmen, bir iki kıtaları dışında kimse eğitim seferberliğinde başarılı olmadı. Başarıyı kazanan, bol bol işkencelerine bahane bulup öğrenci ve öğretmenlere işkence yapmakta tecrübe kazanan, işkencelerine işkence katan askerler oldu. Onbeş gün boyunca bu uygulamada koşullarda bol bol işkence yaptılar. Hiç bir şey öğrenemeyen koşuşumuzdaki Mehemedoyu da bir hafta boyunca ranzasındaki yatağından kalkmamak, başı dahil battaniye altında sırt üstü uzanmış vaziyette, yemek ve su verilmemesi koşuluyla cezalandırdılar. Bir haftalık cezası boyunca da koşuşa geldikleri tüm akşam sayımlarında onu ranzadan indirerek bol bol copladılar, dövdüler, küfürler yağdırdılar. Zaman zaman da onun bahanesiyle tüm koşuşu coptan geçirdiler.

Eğitim seferberliğinin sonlarına doğru, bir akşam Esat Oktay Yıldırım eğitim seferberliğinin neticesini görmek için koşuşları denetlemeye çıkmıştı. Dışarıdan gelen "Dikkaaaat!" sesiyle tüm koşuş esas duruş vaziyetine geçti. Açılan kapıdan, Esat'ın köpeği Jo yavaş adımlarla içeriye girdi. Her zaman olduğu gibi, koşuş sorumlusu Aydın Hasar, içeri giren Jo'nun önünde esas duruşa geçerek;

-C/11 koşuşu 58 kişilik mevcudu ile emir ve görüşlerinize hazırdır komutanım!' tekmilini komutan Jo'ya verdi. Tekmili alan Jo, esas duruşta, U şeklinde kımıldamadan bekleyen tutukluların tümünü gözden geçirdi. Jo'nun bir özelliğini aradan çok zaman geçtikten sonra öğrenmiştik. Durduğun esas duruşta kımıldamazsan sana karışmazdı. Ama korkar, ürker en ufak bir harekette bulunursan saldırdı. Nitekim o akşam da öyle oldu. İlk turunu attı, kimsede en ufak bir vukuat belirtisi görmedi. Herkes dimdik, esas duruştaydı. Hiç kimsenin kılı kıpırdamıyordu. Tekrar geri döndüğünde, Urfa/ Suruç'lu Fethi isimli genç heyecandan ve köpekten duyduğu tiksinti ve korkudan olsa gerek,

kafasını hafifçe havaya doğru kaldırdığından Jo'nun saldırısına uğradı. Jo, iki ayağı üzerinde dikilerek Fethi'nin iki omuzuna pençelerini geçirdi. Tesadüf mü, organize mi, bilinmez, ama tam o esnada içeri giren Esat'ın seslenmesiyle, Jo Fethi'nin yakasını bırakarak, ondan vazgeçti. Esat Oktay;

-Ne var Jo, vukuat mı var, diye gürleyerek seslendi. Esat'a bakan Jo, kuyruğunu sallayarak sessizliğe büründü. Esat Oktay da Jo gibi yaptı. Esas duruşta dizili bekleyen insanların yüzlerini süzerek, arkaya kadar geldi ve tekrar kapıya doğru yönelerek, birden geri dönüp bağırılmaya başladı;

-Size söylendi mi? Söylenmiştir, söylenmesi gerekir. Herkes bütün marşları, Atatürk'ün nutkunu, istiklal marşının on kıtasını ezberleyecek. Ezberlemeyenin ve ezberletemeyenin benden çekeceği var.

Bu hiddetli konuşmasını yaparken birden gözleri gözlerime ilişti. Bana doğru bir kaç adım attıktan sonra;

-Mehdi Dana'nın (Mehdi Zana'yı kastediyordu) gorili, sen öğretmen değil miydin?

Ben esas duruşta nasıl bir cevap vereceğimi düşünürken, koğuşumuzun gardiyanı Ceyar, benden önce öne fırladı;

-Hayır komutanım, o en yüksek ilk okul mezunudur! demez mi?

Esat Oktay bana ve gardiyanın yüzüne kinle baktı. O da şaşırmişti. Gardiyan dayağı hak edecek bir cevap vermiş olsa da, Esat Oktay koğuşta, bizlerin yanında askerini dövmeye yanaşmadı. Gardiyana ters ters bakarak, arkasına bakmadan köpeği ve yanındakilerle beraber çekip gitti. Ben de ucuz kurtulmanın yarattığı rahatlık ve sevinçle kahkaha atarak kendimi ranzanın üzerine bıraktım. Yalnız ben değil, koğuştaki herkes o tabloya gülmekten kırılıp geçmişti

Gardiyanlar büyük bir yarışın içindeydiler. Herkes, başlarındaki işkencecilere bağlılıklarını ve vatan perverliklerini göstermek, kendilerini ispatlamak için var güçleriyle her alanda akla gelemeyecek işkenceler icat etmek, tutuklulara eziyetin dozunu en üst noktada uygulamak için, var güçlerini kullanıyorlardı. Eğitim seferberliği adı altında yürütülen faaliyetler de işkenceye dönüşmeye başlamıştı. Yüce makam Cuntadan gelen emirleri yerine getirmek üzere esir kampının tüm duvarlarını, tavanlar dahil bezemeye başladılar. Yapılan masrafların tümü esir kampındaki tutuklulardan tahsil ediliyordu. Kağıt, karton, boya, tiner, fırçalar, kalemler, sulu ve kuru boyalar, her şey tutukluların gasp edilen parası ile alınıyordu. Duvarlara resim yapmak, vecizeler yazmak,

boyamak, çizmek, herşey ama herşey, yapılan işlerin tümünü tutuklulara yaptırıyorlardı. İstediklerini yaptıktan sonra da mükafat olarak işkenceyle ödüllendiriyorlardı. Yapamam diyebileceğin bir mazeret yok, olamazdı. Yerine getirilmesini istedikleri her şey emirdi, bunun aksi vukuattı, vukuatin da cezası işkenceydi. Bizim koğuşta ben ve Cemal Arat bu işlerin yapımında az-biraz beceri sahibi olduğumuz için, işlerin çoğunu biz ikimiz yapıyorduk. Zaten birileri yapmak zorunda. İşin zor yanı, istenen iş beğenilmediğinde koğuşun tümü işkenceden geçirilirdi. Cemal'le, ben de bu işleri gönüllü yapmıyorduk. Birileri yapacak, yapmak zorunda, tersi bir düşünce mümkün değildi. Becerebildiğimizden, bu işlerin hakkından geldiğimizden dolayı ,arkadaşlarımıza ,koğuştaki insanlara karşı duyduğumuz sorumluluktan dolayı bu işleri yürütmek zorundaydık. Artan işkencelere ilave işkenceler getirmemek amacıyla işleri üstlenmek zorunda kalmıştık. Bundan dolayı da koğuşta en fazla işkenceye tabi tutulan da bizlerdik. Ben ve Cemal Arat. İstenen vecizelerin harflerinin her bir tanesini A/4 kağıtlarına yazarak, iplere tutturur, ipleri duvardan duvara asardık. Diğer tutuklu arkadaşlar da bu tür işleri yapardı. Tavan ve duvarlar vecizeler ve Atatürk'ün söylemleri ile dolmuştu. Alt koridorun duvarlarına da pastel ve yağlı boyadan Türk büyüklerinin ve zaferleri simgeleyen resimlerle doldurulmuştu. Esir kampının her tarafı, tüm koğuşlar, koridorlar resimlerle dolmuştu. Çoğu yerlerde tavanlar dahil resimlerle bezenmişti. Ben ve Cemal bu işleri yaparken, hiç bir ayrıcalığa sahip de değildik. Yapılan tüm eğitimlere katılıyor, dayağımızı yiyor, işkencemizi görüyor tutukluların koğuşlara konulduğu saatlerde de bu işler bizlere yaptırılıyordu.

Bir gün gardiyan Ceyar hışımla;

-Koğuş! diye bağırarak kapıyı açtı. Sorumlu;

-Aydın Hasar, C/11 koğuşu 59 kişilik mevcudu ile emir ve görüşlerinize hazırdır komutanım! Der demez, Ceyar;

-Sorumlu sizde kim güzel resim yapıyor?

Sorumlu ;

-Sorayım komutanım, sizi bilgilendiririm, dedi. Ceyar;

-Havalandırmadaki eğitimden sonra bana söyle tamam mı?

-Emredersiniz komutanım, cevabı ile Ceyar kapıyı kapatarak gitti.

Aydın benim resim ile olan ilişkiimi biliyordu. Yanıma gelerek;

-Nuri abi sana iş çıktı.

-Yapamam Aydın, yapmam. Bu i..... gazabına gelmeye niyetim yok. Güzel

resim yapan yoktur dersin olur biter.

-Yav Nuri abi bu ibne hepimizin anasını ağlatır, sen bilmiyor musun?

Biliyordum, bilmesine de, ben de rahat kabul etmemek için Aydın'a naz yapıyordum.

Doğrusu, geçmiş okul hayatımda en başarılı olduğum ders, resim dersi idi. Resimle uğraşır, dükkan tabelalarını yapıyor, yazıyor, bu işlerden yolumu da buluyordum. Ziya Gökalp Lisesi'nde okurken yarışmaya katılmış, kara kalemde birincilik, Ziya Gökalp'ın yağlı boya portresinde de ikincilik almıştım. Malzemelerimi alır Hevsel bahçelerine gider, resimler yapar, resimler çizdim. Geceleri bana ilginç görüntüler sunan Diyarbakır sokaklarının resimlerini yağlı boya ile yaparak, haftalarca aynı sokakta, sokaklarda çalışırdım. Cebir ve Geometri derslerini hocaların portresini yaparak geçirdim. Liseyi bitirdikten sonra da Erzurum Üniversitesi Arap Fars dilleri Edebiyatı bölümüne kayıt yaptırmış, bir aya yakın okula gidip gelmelerimizde büyük problemler yaşamıştık. Erzuruma hakim siyasal güç olan MHP lilerin bizi barındırmaya ve burada okumamıza razı olacak bir halleri yoktu. 1970 yıllarında bir Diyarbakır'lı olarak Erzurum'da kalabilmenin zor koşullarından dolayı, İstanbul Güzel Sanatlar Akademisine müracaat etmiş ve pratik sınavlarını da kazanarak Yüksek resim bölümüne kaydımı yapmış, oraya devam etmiştim. Bu okula da devam edemememin tek sebebi, İstanbul Fikirtepe Eğitim Enstitüsü Beden Eğitimi bölümüne kayıt yapan Fikret Akay'ın babası rahmetli heci Galip dayı olmuştu.

Heci Galip dayı bir gün babamın yanına sohbet etmek üzere gider. Sohbetlerini bilmem ama, babama;

- Heci biliyor musun, bizim çocuklarımız okuyup ne olacaklar?

Babam;

-Ne olacaklar heci, her halde okuyup iyi bir şey olacaklar. Okusunlar işte, vali kaymakam olsunlar, hiç bir şey olmasalar da, baş komiser olsunlar.

Heci Galip;

-Yok, yok senin o dediklerinden hiç biri olamayacaklar.

Babam;

-Peki ne olacaklar heci efendi?

Heci Galip;

-Benimki tarzan olacak, seninki de put yapacak.

Kısacası; Babam ve Heci Galip dayı bize para göndermemekte anlaşılıyorlar.

Parasız kalan bizler de Diyarbakır'a gelmek zorunda kaldık ve Diyarbakır Eğitim Enstitüsü Sosyal Bilgiler bölümüne kayıt yaparak, okuduk. Fikret'te Eğitim Enstitüsü Almanca bölümüne devam ettikten sonra, Gazi Üniversitesi İktisat Fakültesini bitirerek, tekrar diyarbakır'a dönüp, sebze halindeki dükkanlarında, heci Galip dayının yanında hayat üniversitesine devam etti.

Ceyar akşam karavanasını getirirken Aydın benim ismimi ona verdi. Ceyar bana bakarak;

-Gel lan! dedi.

Önünde durup kısa tekmili verdim. Beni kapıdan dışarı çıkararak merdivenin inişindeki duvarı gösterdi.

-Buraya Atatürk'ün Samsun'daki heykelinin resmini yapacaksın.

Aldık mı başımıza belayı. İtiraz edecek halim de yok.

-Emredersin komutanım! dedikten sonra beni koğuşa getirdi. Aydın'la kendi aramızda konuyu konuştuk. Çünkü resim yapacak hiç bir malzeme elimizde yoktu. O dönem, kantinden de hiç bir şey getirilmiyordu. Boya yok, fırça yok, resmi, nasıl ve ne ile yapacaktım? Üstelik resmin yapılmasını istediği duvarın sıva ve boyası o kadar kötüydü ki, yalnız boya ve fırça da yetmiyordu. Duvarın temizlenmesi, alçı, spatula, ne bileyim, bir sürü malzeme lazım işte. Aydın sorumlu ama biçareydi. Kendisine;

-Yarın sabah Ceyar'la konuş Aydın. Malzeme gerektiğini, elimizdeki kurşun kalemlerle istediği resmin yapılmasının imkansız olduğunu söyle, dedim.

-Yav Nuri, ben nasıl konuşayım o ibneyle. Bunun imkansız olduğunu biliyorsun. Dayak yememi mi istiyorsun? Kara kalemle bir şeyler yap işte. Malzeme falan getirmez. Getirse de parasını fazlasıyla bizden alacak, ne gereği var. İyi biliyorum, malzeme de getiremez.

-İyi, tamam, sabah duruma bakarız.

Sabah, kahvaltıdan sonra tutukluları malum eğitim için havalandırmaya çıkarırken bana;

-Hey sen, hemen resme başla!

-Emredersin komutanım!

Merdivenlerden inip, resim yapacağım duvarın dibinde beklemeye başladım. Tüm tutuklular, havalandırmada esas duruşta, ben de duvarın dibinde onu, Ceyar'ı beklemeye başladım. Kısa bir süre sonra merdivenlerden inip, benim boş boş esas duruşta beklediğimi görünce;

-Ne bekliyorsun lan, sana resme başla demedim mi?

-Komutanım bana bir yardımcı ve merdiven lazım.

-Ne yardımcısı lan, resmi sen mi, yardımcı mı yapacak? Resim yapmak için yardımcı mı olur?

-Komutanım, kurşun kalemin dışında bir malzeme yok. Yardımcı aşağıda bana kalem hazırlayacak.

-Tamam, tamam bekle, geliyorum.

Havalandırmaya çıktı. Aydın'ın sesi;

-C/11 koğuğu 58 kişilik mevcudu ile emir ve görüşlerinize hazırđır komutanım.

-Rahat, hazrool?

Gelen Rap, rap ayak seslerinden sonra;

-Tarihi çevir marşı ile marş marş! komutunun akabinde, semalara yükselen gür sesleri ile marş söyleyerek yürüyüşe geçen koğuğu bırakarak bulunduğum yere geldi. Aydın da beraberindeydi.

- Resme hemen başlayın. Güzel olmazsa elimden çekeceğiniz var.

Aydın;

-Komutanım merdiven lazım, deyince;

-Tamam, yürüyüşten iki tutuklu çıkar gidip merdiveni getirsinler.

Aydın avluya koşarak iki tutuklu getirdi. Ceyar, yanda duran iki tutukluya dönerek;

-Rahat, hazrol! Merdiven getirmek için uygun adım marş, marş! komutu ile koridorda yürüyüp gittiler. Aydın'la yalnız kaldık.

-Peki Aydın, malzeme.

-Yav Nuri ne yapalım. Kara kalemle bir şeyler yap işte.

-Oğlum Aydın, kara kalemle bu pis duvarda nasıl resim yapayım?

Aydın'dan ses yok. Kalmamış, tükenmiş sesi. O da olacakların farkında.

Baktım, daha fazla konuşmanın anlamı yok. Başımıza gelecekleri tahmin ederek, yukarı, koğuğu koştum. Var olan bütün kalemleri ve kalem açacağıını alarak aşağıya indim. Gelecek merdiveni ve komutanlar komutanı Ceyar'ı beklemeye başladık. Avluda, marşlarla yürüyen tutukluların göğe yükselen sesleri bütün hışımıyla devam ediyor. Derken koridorun sonunda Ceyar; arkasında, merdiveni iki ucundan kavramış tutuklular göründü. Merdiveni getiren tutuklular, avludaki marşlı yürüyüşe marş, marş komutuyla koşarlarken, ben, Aydın ve Ceyar duvarın dibinde yalnız kaldık. Aydın'la merdiveni duvara dayadık. Kalem tıraşla tüm kalemlerin uçlarını açtık. Ceyar'ın getirdiği Atatürk'ün Samsun'da bulunan at üzerindeki heykelinin

resmini alarak merdivenlere tırmandım. Ellerimle duvarın zeminini yoklamaya çalıştım. Tahmin ettiğimden ve görüldüğünden çok daha berbattı. Çok kötü bir siva, sıvanın üzerinde, ondan da kötü boya. Aslında boya mı, badana mı, belli olmuyor. Gri, pis bir renk. Kendi kendine dökülmeye hazır bir durumda. Ne yapaım, tablo, zemin bu. Bu zeminde resmi yapmak zorundayım. Aslında resmin, Ceyar'ın yapacağı iğrençliklere bir bahane olduğunu biliyorum. Kendini tatmin edecek işte. Etrafına, kontrole gelecek üstlerine şirin görünmeye çalışacak, bir aferin de alacağını sanmıyorum. Kişisizleştirilmiş, beyinleri yıkanmış, aşağılık mahlukların tümü buraya gardiyan olarak getirilmiş, üstelik onca işkence yapma yetkisi de verilince, her şeyleri ile hayvanlaştırılmış mahluklara dönmüş insan müsveddesi yaratıklar.

Elimde kalem çizmeye çalışıyorum. Ucu biten, kırılan kalemleri Aydın, kalem tıraşla açıyor, hazırlıyor, bana uzatıyor, bende açması için elimdekileri ona veriyorum. Sıvanın ve boyanın yukarıda anlattığım durumu rahat çizmemi engelliyordu. Çizdiğim çizgiler, karaladığım alanlar ağzımdan çıkan nefesin etkisiyle toz halinde aşağıya dökülüyordu. Bizi ve olanları seyreden Ceyar o iğrenç sesi ile bağırarak;

-İn lan aşağı!

İndim.

-Dayak vaziyeti al ! komutu ile esas duruş vaziyetinde, her iki ellerimizi uzattık.

Önce benden başladı. Tam 75 cop, bizzat kendisi sayarak ellerime vurdukça, vurdu. Aynı şekil ve sayıda Aydın'ı da copladıktan sonra, her ikimizi havalandırmada durmaksızın devam eden yürüyüşün içine soktu.

Bu resim faslı tamı tamına bir hafta devam etti. İkinci günden sonra coplama yöntemini değiştirdi. Resmi yapmak üzere götürüldüğümüz merdivenin önünde ilk komut "dayak vaziyeti al " komutuydu. Coplarımızı yiyor, resme devam ederken "aşağı in" komutuyla tekrar dayak vaziyeti alıyor, coplandıktan sonra, bulunulan an'a ve duruma göre, ya havalandırmaya, ya da koğuşa götürülüyorduk. Ben ve Aydın bir hafta boyunca aynı işleme tabi tutulduk. Neyse ki yapımı bir haftada biten resmin, teslim edilme töreninde Aydın o esnada havalandırmada tutukluların sıra dayağı ile meşgul olan Ceyar'a resmin bitiş müjdesini verdikten sonra, Ceyar yanımıza geldi. Ben emir gereği merdivenden inmemiş, inmem için onun emrini beklemek üzere merdivende

bekliyordum. Geldiği anda da bağırarak;

-İn lan aşağı!

İndim. Aydın'ın yanında esas duruşa geçtim. Aydın koğuş sorumlusu olması münasebeti ile;

-Emrettiğiniz gibi, Atatürk'ün Samsun heykelinin resmi bitmiştir komutanım! dedi.

Resme bir-iki dakika baktıktan sonra "dayak vaziyeti al" komutu ile ellerimizi ileriye uzattık. Bu defa sesli saymadığından yediğimiz copların sayısı belli olmamakla beraber eski sayılarından eksik değil, daha da fazlaydı.

Uydurma hikaye gibi gelir insanlara.

Kim inanır bu yapılanlara?

Ama gerçek, gerçeğin de ta kendisi. Yediğim coplardan kollarım dirseklerime kadar simsiyah olmuş, patlayan deriden akan kanlarla, cildim, yara bere içinde kalmıştı.

COP, MAKAT, GÖVDELERİ HAVAYA KALDIRAN PENİSLER

Vahşet kelimesi kağıt üzerinde okunduğunda, insan beyininde nasıl bir algı yaratır?

Bilmiyorum. Bunu, vahşeti yaşamadan, görmeden okuyan insanlara sormak gerekir.

Ama yaşadığı her hangi bir anın veya anların birinde şahit olduğu veya bizzat içinde yaşayan insanlar açısından vahşiliğin tanımı ve algısı çok farklıdır. Algıyı şöyle tanımlarlar; psikolojide duygusal bilginin alınması, yorumlanması, seçilmesi veya düzenlenmesi anlamına gelir. Başka bir tanımda da şudur: duyu organlarının fiziksel uyarılmasıyla oluşan sinir sistemindeki sinyallerden oluşur.

Vahşetin algısı yaratılabilir mi, veya nasıl yaratılır? Bilim insanlarına, psikologlara sormak lazım. Ama yaşadıklarım ve gördüklerim itibariyle, vahşetin algısı bazı araçlar vasıtası ile yaratılabilse dahi, uygulamadaki vahşet diyebileceğimiz şeylerin karşılığı olmaz.

Anlatacağım bu olay, vahşet kelimesinin bile yetersiz kaldığı, ifade ederken, yazarken karşılık bulmada zorluk çektiğim ve sadece başka kelime bulamadığım için vahşet kelimesi ile tanımlamaya çalıştığım bir olaydır.

Dondurucu bir kış sabahının erken saatleri. Hava alabildiğine soğuk, gökyüzü açık ve kupkuru bir ayaz. Koğuşun tüm pencereleri emir gereği açık. Burada her şey tersine işlerdi. Yazın en sıcak günlerinde dahi pencereler kağıtlarla kaplanmış halde kapalı tutulurdu. Açmak kesinlikle yasak ve vukuat gerekçesiydi. Vukuat da emre itaatsizlik sayılır ve cezası da toplu işkenceydi. Kışın dondurucu soğuklarında da bunun tam tersi uygulanırdı. Pencereler açık, kapatılması yasak ve vukuat gerekçesiydi.

Kalk saatinden önce, erken açılan kapının ve kapıyı açan bir gurup askerin bağıрма ve naralarıyla tümümüz yataklarımızdan fırlayarak, esas duruş vaziyetine geçtik.

Ne olduğunu, neler olacağını bilmiyoruz. Esas duruşta, gelecek komutları bekliyoruz.

Kalabalık ve bağırip çağırımlarından dolayı fikir yürütecek halim yok. Arkalarından başka askerlerin refakatinde içeri sokulan 8-10 insanın içinde bulunduğu per perişan hallerini görünce, meseleyi anlamış olduk.

Getirilen insanlara hücrelerde veya başka bir mekanda alabildiğine işkence yapılmıştı.

Tümünü kapının koğuş tarafındaki bölümün boşluğunda odun gibi, üst üstte atarak istiflediler adeta. Getirilenlerin tümünün üstü çıplak, altlarında yırtılmış, parçalanmış eşofman ve pantolon bulunmaktaydı.

İstiflenen, odun kümesi şeklinde üst üste atılan insanların üzerine dışarıdan getirilen bir bidonda bulunan sıvıyı dökmeye başladılar. Dehşet içindeyim. Dökülen gaz mı, benzin mi?

Doğrusu ilk defa endişeden dolayı tir tir titremeye başladım. Titrerken, acaba diyorum, yakmaya mı karar verdiler. Yakacaklar mı?

Ben endişeden yaşadığım sorularla cebelleşirken, birden ellerindeki kalaslar ve coplarla yerde istifledikleri insanlara saldırmaya ve vurmaya başladılar. Rastgele, hiç bir nokta ayırımı yapmadan, vurdukça vuruyorlar. Baş, gövde, kalça, ayak kol bilek, kimin neresine rast geldiyse vurdukça, vuruyorlar. Yorulanın yerine başkası geçiyordu. Ne kadar sürdü, bugün bile tahmin edecek durumda değilim.

Titremem kas katı kesilmeye dönüşmüş, herkes, koğuştaki bulunan tüm tutuklular, gözlerinin önünde cereyan eden, işkenceyi, vahşeti seyrediyordu. Seyretmekten ziyade, bizlere seyrettiriliyordu. Yerdeki insanların bağırıışları, haykırıışları tavandan ve açık pencerelerden semaya yükseliyordu. Vurdular, vurdular, tümü yoruluncaya kadar vurdular.

Sonra tümünün üzerindeki yırtık pantolon ve eşofmanları da yırtarak, çırıl çıplak hale getirdiler. İçlerinden biri; esas duruştaki sıranın ön tarafında bulunan iki tutukluya seslenerek;

-Gelin buraya lan!

Tutuklular gösterilen yere giderek esas duruşa geçtiler.

Tutukluları çağıran, bu defa yerde bulunan tutuklulardan birinin kolundan tutarak ayağa kaldırmaya, ayakta tutmaya çalıştı. Bağırarak;

-Domal lan, orospu çocuğu!

Tutukluyu domalttıktan sonra, elindeki copu yanına çağırdığı tutukluya uzatarak;

- Copu makatına sok bakayım. Dışarıda kalacak bölümünü sana sokarım ha, ona göre. Cop dışarıda kalmayacak, anlaşıldı mı lan?

- Yapamam, diye cevap veren tutukluya;

- Eğil.... domal orospu çocuğu, bak nasıl yapılır.

Diğer tutuklunun eline copu verdi. Eline copu alan tutuklu komutanının emrine uydu ve copu domalmış haldeki tutuklunun makatına doğru götürerek var gücü ile itmeye başladı. Fışkıran kan ve acı bir iniltille makatındaki copla birlikte yere devrildi tutuklu.

Bir ikinci tutukluya da aynı hareketi tekrarladıktan sonra, başka bir uygulamaya geçtiler.

Yerde çırıl çıplak, perişan bir halde yatan iki tutukluyu sırt üstü uzanmış hale çevirdiler. Yine iki tutukluya sertçe bağırarak;

- Penislerinden tutup, gövdelerini havaya kaldırın. Kaldırmayanın anası..... m lan, vatan hainleri. Biri emri uyguladı, bir diğeri uygulamadı. Uygulamayanı çırıl çıplak soyarak, sırt üstü de yerde uzatarak, yerdeki başka tutukluya penisinden kavratıp gövdesini havaya kaldırttılar.

Yapanlar, yani emirlere uyup cop ve insan penislerinden tutup havaya kaldıranlar...

Yapamam, yapamıyorum deyip soyularak makatlarına cop sokulanlar, penislerinden havaya kaldırılarak o büyük acıyı yaşayanlar.

Acılar, inlemeler, bağırılmalar sonunda, işkenceci güruhun, sadist işkencecilerin aralarında bulunan Ceyar;

- Sorumlu! diye haykırınca, sorumlu;

- Emredersiniz komutanım!

- Bunlar burada kalacak. Kahvaltıdan sonra koğuşla beraber eğitime çıkacaklar, anladın mı? Sorumlu;

- Emredersiniz komutanım! komutunu henüz tam bitirmeden, hızla kapıyı kapatarak, çekip gittiler.

Yerdeki insanların tümü perişan bir haldeydi. Daha önce ne kadar çektiklerini

bilmediğim acılarına, yeni acılar eklendiğinden, yerlerinden hareket edecek, ayağa kalkacak durumda değillerdi.

Perişan ve bitkin haldeki yeni gelen insanları ranzalara aldık. Kendi iç çamaşırı ve elbiselerimizden onları giydirdik. İçinde tanıdıklarım da vardı. Hiç biri siyasi tutuklu değildi. Hapishane jargonunda adi tutuklu diye tanımlanan, farklı suçlardan buraya getirilmiş insanlardı. Şırnak'tan, kömür hırsızlığından, başka yerden madde ticaretinden veya başka başka siyasi olmayan adi diye tanımlanan farklı suçlardan getirilen insanlar.

Hepsi burada, hepsi yan yana getirilen, aynı işkencelere, aynı zulme beraber katlanan insanlar.

Yani Kürtler!

Suçlamaların farklı olması, adi, siyasi, hırsız, hiç fark etmiyordu.

Tümünün ortak suçu Kürt olmaktı. Tüm bu işkenceleri görmeleri, tüm bu acıları yaşamaları için, Kürt olmaları yetiyordu. Gizli olan, gizlenen saklanan bir uygulama yoktu. Bas bas bağıryorlardı; "Bütün Kürt'ler buradan, bu hapishaneden geçecek! "

Suçlu ,suçsuz fark etmiyordu. Adi ve siyasi suçlunun farkı yoktu. Yankesicinin hırsızın, narkotik suçlularının, kebrağın, pezevengın, siyasinin tümü aynıydı. Önemli olan ortak tek özellikleri Kürt'lükleriydi. Hepsi burada, iç içe beraber bu cehennemi esir kampında aynı muameleye, aynı işkencelere, aynı zulüme tabi tutuluyorlardı.

YEŞİL SOĞAN

Çocukluğumun Diyarbakır'ını nasıl anlatsam, neresini yazsam, hangi köşesinden yazmaya başlasam, bilmiyorum, zorluk yaşıyorum.

Neden Diyarbakır? Nereden geldi aklıma, içinde bulunduğumuz bu zor ve vahşi koşullarda Diyarbakır'ın köşeleri? Geldi işte, geliyor zaman zaman en zor koşullarda yaşasam bile.

Koğuşun ve cehennemi işkencelerin yarattığı bunalımlı ortamda geçen sürenin kalan dilimlerinde yapılabilecek şeyler azdı.

Hiç bir sosyal faaliyet olanağı yok. Okunacak bir şey, oynanacak tavla, dama, satranç yok, hepsi yasak. Duvardaki gözetleme deliklerinden yapılan kontroller

sonrası işkenceler, toplu dayaklar yüzünden yapılacak sohbet de kalmamıştı. Kalabalıklaşan koğuştaki insan sayısından dolayı ranzada, yatağında rahatça oturma, dinlenme, düşünme olanağı da kalmamıştı. Alt-üst iki kişinin normal koşullarda kullandığı ranzayı, 6 kişi paylaşmak zorunda kalmıştık. Altta üç-üstte üç olmak üzere, 6 kişi kullanmak, uyumak zorundaydı. Uyumanın keyfiyeti de kalmamıştı, esas duruşta uyumak zorundaydık. Üç kişinin yan yana uzanarak uyuma olanağı yoktu, çünkü ranzanın eni dar kalıyor, buna olanak tanımıyordu. İki kişi, aralarını az boş bırakmak kaydıyla uzanırken, üçüncü kişi ters tarafta, onların ayakları arasına gövdesini yerleştirerek, ayaklarını aralarındaki daracık boşluğa yerleştiriyordu. İstif, buna tutukluları istifleme diyordum. Ranza üzerinde istiflenen tutuklular, sırt üstü, esas duruş vaziyetinde uyumak zorundaydık. Hareket etme, sağa, sola dönme olanağı yok, olsa bile yasaktı. Herhangi bir hareketin tespitinde, vukuat işlenmiş diye koğuş basılıyor, önce vukuata sebep olanlar coptan geçirildikten sonra, koğuşun tümü cop ve dayaktan geçiriliyordu.

Zaten eğitim denen işkence, neredeyse yirmi dört saate çıkarılmıştı. Havalandırmada sabahtan başlayan, marşlarla devam eden uzun yürüyüşlerin yanında, yapılan yüzüstü ve sırt üstü sürünmeler, coplamalar, dayaklar, bulunan vukuat gerekçeleri ile yapılan işkenceler, akşamları da devam ediyordu. Herkes ayakta, bir kişinin sesli okuduğu Atatürk'ün nutuk kitabı, yüksek sesle, ayakta duran tüm tutuklular tarafından tekrar ediliyordu. Çoğu zaman da ranzalar arasındaki boşlukta sıraya sokulan tutuklular, saatlerce yerinde sayarak marşlar okuyorlardı. Hesaplarına geldiği zaman veya istedikleri zamana kadar devam eden bu eziyet "dur" emir komutu alınıncaya kadar devam ederdi. "Dur" veya "yeter, tamam" komutu ile cehennem olup gittiklerinden sonra, herkes bitkin, bitap bir durumda yerlere sere serpe uzanır hale gelirdi. Tuvalet, tıraş hengamesinden kurtulanlar ranzalarına uzanmadan, çalınan düdük sesinin veya gelen Ceyar'ın cırtlak sesi ile esas duruş vaziyetine geçirdi.

Bu iğrenç ortamların birinde, koğuşa gelen ve yemek için payıma düşen iki küçük soğanı yemeyerek, yatağımın başucunda, içine diş macunumu, tıraş kremi ve fırçası, tımak makası gibi günlük kullanım malzemelerimi koyduğum bir lezzo şişesine yarım bardak su doldurarak iki küçük soğanımı içine bıraktım. Şişeyi ranzamın başucundaki pencere kenarına bıraktım.

Hemen her gün, ranzaya yaklaşma fırsatı bulduğum her an şişenin içindeki soğanların kök kısmına bakıyor, kök salıp salmadıklarına bakıyordum. Soğanların kök vermemesi, canlanmaması anlamına gelecek, çürüyüp gideceklerdi. Buna da çok üzülecektim doğrusu.

Köklenecek soğanlarım yukarıdan, önce açık yeşil renkte filizlenecek ve sonra da asıl rengi olan yeşile bürünerek uzayacaklardı.

Hiç olmazsa 24 saat seyretmek zorunda kaldığım etrafımdaki o iğrenç ve beni bunaltan, gözlerimi karartan tüm gri renkli duvarlar, tavanlar, ranzalardan bir an bile olsa gözlerimi alıp bakabileceğim bir bitkinin doğal, yeşil renkli yaprağı beni alacak, hayatın vazgeçilmez varlığı olan doğaya götürecekti ya da doğayı düşündürtecekti, hayali olsa da doğayı yaşayacaktım.

Soğanlarım duygularıma ihanet etmedi. Bir kaç gün geçtikten sonra köklendiklerini görünce çok sevindim. Köklenme yeterli duruma geldikten sonra, yukarıdan yapraklar filizlenmeye başladı. Her koğuşa girişimde ranzaya çıkıyor, bakıyor, bazen de kokluyordum. Kokusu ve yeşil rengi duygularıma müthiş bir haz veriyordu.

Bir iki sorumlunun "yasak, seni perişan ederler" uyarısı, hiç umurumda değildi.

Yediğim coplari, kalasları zaten yiyor, çektiğim 24 saatlik işkenceyi zaten çekiyordum.

Yapacakları, bunlara ilave edecekleri aynı şeylerdi. Yapsınlar! Benim yeşeren yeşil soğanımı seyretmekle elde ettiğim duygu, kazandığım enerji yaşamaya tutunmam, çektiğim acıları nispeten azaltmaya vesile olacaktı. Ben öyle düşündüğüm için koymuştum o soğanları cam kovanoza. Doğrusu, sorumlunun endişelerinin yersiz olduğuna inanıyordum. Yeşerecek yeşil soğan neden suç olsun? Onun için de sorumlunun yaptığı her uyarıya;

-Bırak, kafanı yorma, ne yaparlarsa yapsınlar. Kimin diye sorduklarında benim ismimi ver.

Her geçen gün uzayan soğanımın yaprakları on beş santimetreyi geçmişti. O uzadıkça, onu daha çok seviyor, okşuyor, kokluyordum.

Bir akşam sayımı için gelen düdük sesi ile esas duruşta sıraya geçtik. Ellerimiz kalçalarımıza yapışık, başlarımız dik, gözlerimizin karşısına düşen noktaya

bakıyoruz. Sorumlunun açılan kapıda görünen Ceyar'a;

-Aydın Hasar, C/11 koğuğu 59 kişilik mevcudu ile emir ve görüşlerinize hazırdır komutanım, tekmilini vermesinin ardından, ceza evinin iç güvenlik amiri Esat Oktay Yıldırım içeri girdi.Esat Oktay içeri girince Ceyar'dan aynı tekmili aldı. Tekmili aldıktan sonra esas duruşta bekleyen tutuklulara gür bir sesle;

-Merhaba asker!

-Sağ ooooo!

-Nasılsın asker!

-Sağ ooooo! seremonisinden sonra, tutukluların gözlerinin içine dik dik bakarak yürümeye başladı. En arkada bulunduğum yere, önümden geçerken, bakışlarına takılmamaya çalıştım. Gözlerimi diktiğim noktadan ayırmadım. Birden bağıarak;

-Bu ne, sorumlu, bu kimin, burası kimin yatağı?

İşaret etiğı ve sorduğı şey yeşil soğanlarımdı. Görmüştü zebani.Sorumluya fırsat vermeden;

-Benim komutanım, benim yatağım.

Sağ elini pencere kenarındaki kavanoza uzatarak aldı. Yeşererek uzamış soğan yapraklarını gözden geçirdikten sonra;

-Demek senin ha, Mehdi Dana'nın gorili, diye öfke ile bana bakarak konuşurken, elinde yeşil soğanların bulunduğu cam şişeyi bütün gücüyle yere çaktı.

Yere çakılan şişe paramparça olurken, yeşil soğanlar yarım metre aralıkla yerde, birbirlerinden uzaklaşmış halde duruyorlardı. Ayaklarındaki postalları ile yan yana getirdiğı yeşil soğanlara var gücünü kullanıp basarak ezmeye çalışırken, gözlerime, gözlerinden fıskıran hayvani kinle bakarak;

-Demek öyle ha! Yeşili özledin. Soğan ektin. Vay be!

Durmadan mırıldanarak yeşil soğanlarımı püreye döndürünceye kadar ezdi. Ezdikten sonra da gardiyan ve sorumluya dönerek;

-Bir daha böyle bir şey görmeyeceğim. Anlaşıldı mı?

-Anlaşıldı komutanım!

Asabi bir şekilde, arkasına bakmadan çekip gitti.

Vartayı atlatmıştım. Şimdilik tabi. Vartayı atlatmış ama büyük bir acıya boğulmuşum.

Soğanlarım, yeşil soğanlarım ezildikleri yerde etrafı o güzel kokuları ile sarmışlardı. Nöbetçi tutuklu getirdiğı paspasla yerde duran ve etrafa koku saçan soğan püresini toplayarak çöp kutusunun içine attı.

Sen esir bir Kürtsün denmişti. Türk olman gerekir duygularını tatmin etmen için.Çünkü bizlere dayatılan Türk'lüktü. Gri renkler yetmez mi, karanlıklarda yaşamana.

Esir kampındaki tüm bu uygulamalar bana, bu ülkede Kürt olmanın, Kürt olarak yaşamının ne kadar zor olduğunu göstermeye yetmişti.

İHBAR VE İHBARCILAR

Bunca vahşet ve işkencenin uygulandığı yer ihbarcısız olur mu?

Kurulan mekanizma, kendisine yardımcı olacak, bilgi alacak, onca insanın bulunduğu cezaevinde olup bitenleri bilmek, bilgi almak için birilerini yerine, konumuna göre, korku veya vaatlerle satın alarak kullanır. Bunun için de, kendisine ceza evinin içinde, koşullarda tutuklular arasında yaşayan insan lazım. Aslında bu yöntem, tüm cezaevlerinde var olan ve uygulanan bir yöntemdir. Sivil bir cezaevinde bu uygulamanın amacı, güvenliği, disiplini sağlamaktır. Daha doğrusu idarecilerin karşılaşılabilecekleri problemleri halletmek için, mahkumlar arasında bulunan insanlardan bilgi almaktır. Her cezaevinde, kandırdıkları, vaatlerde buldukları bu tür insanlara "muhibir" denir. Muhibirler deşifre edilmez, tutuklu ve hükümlüler tarafından tanınmazdı.

Bu cezaevinde, yani 5 nolu vahşet cehenneminde muhibirlik, çok acımasız bir araç haline getirilmiş ve gaddarlığa büründürülmüştü. Burada, bu cezaevinde muhibirliğin dışında, soruşturma ve işkencelerde teslim olmuş, her istenileni yapan, mensubu olduğu örgütün tanıdığı elemanlarını, arkadaşlarını ele veren, üzerlerine ifade veren, itiraflarda bulunan ve acımasız işkencelere alet edilen insanlar vardı. Hatta işkencede sınır tanımayan bu cezaevinde, itiraflarda bulunan bazı insanlar tutuklulara işkence yapmakta bizzat görev alırlardı. Bu kişiler artık Esat Oktay ve diğer idarecilerin işkence uzmanları, danışmanlarıydılar.

Ün yapan isimler vardı. Cezaevinde en fazla militan ve sempatizanı olan PKK'nin merkez komitesinden Şahin Dönmez ve Yıldırım Merkit. Bu isimler ve itirafçı olmuş daha başka isimler, çözülmek, arkadaşlarını ele vermek ve

onlar üzerinde ifade vermekten öte, birer işkenceci olmuşlardı. Tüm cezaevi tutukluları bu isimleri duymuş, tanımış, hakkında bir çok hikaye duymuştu. Bizzat işkenceye katılarak, idareye yardımcı olan bu tür tutuklular koşullarda kalmazdı. Onlar için ayrı yaşadıkları "itirafçı koğuşu" oluşturulmuştu. Tüm itirafçılar bu koğuşta yan yana getirilmişti. İtirafçıların görevi, cezaevinin içi ile sınırlı değildi. Polisle beraber çalışarak, dışarıda da görev yapar, insanları toplar, soruşturmalarda konuşurularmaları için her türlü yeteneklerini ortaya koyarlardı.

Şahin Dönmez işkencelere ve soruşturmalara bizzat katılır, insanları itirafa zorlar, itirafçı yapmaya çalışırdı. Fis'te toplanan ve partiyi ilan eden ilk PKK merkez komitesi üyesi olmasından dolayı da özellikle PKK'den çok insan tanıyor, soruşturmalarına katılıyor, bizzat işkence yaparak insanları çözmeye, cezaevine getirmeye çalışıyordu. Cezaevinin içinde de direnişleri kırmak, insanları teslim almak, düşürmek için bütün maharetlerini kullanmaktan çekinmiyordu. Şahin Dönmez, PKK merkez komitesi üyesi olarak yakalanmış, çözülmüş, devlete teslim olmuş, kendisi ile beraber itirafçılığı kabullenenlerle devletin, yedinci kolordu komutanı Kemal Yamak'ın ve 5 Nolu cezaevi esir kampı komutanı işkenceci Esat Oktay Yıldırım'ın en büyük yardımcısı, soruşturmacısı ve danışmanı olmuştu. Muhabirlik mekanızması da bu faaliyet alanlarından biriydi. Zayıf, korkak, bilinçsiz, itaate hazır tipleri tespit eder, vaatlerle kandırır, kendi amaçları doğrultusunda onları kullanırlardı.

Koğuş içindeki muhabirlerin görevi, koğuş içinden istenen bilgileri aktarmaktı. İstenecek bilgilerin başında da, örgütler hakkında, örgüt mensupları hakkında, kimlerin hangi örgüte mensup olduğu vs. Tüm bunların dışında hallaç pamuğuna çevirdikleri ve travma geçiren bunalımlı tüm tutukluların koşullarda kimler tarafından sahiplenildikleri, yardım gördükleri, moral aldıkları şahıslar hakkında bilgi almaktı. Her koğuşta elde edebilecekleri bu tür insanlar vardı. Ben içeride komün yöneticisiydim. Çıktığım güne kadar da bu görevi yürüttüm. Bu görevi yapmam, her hangi bir siyasal amaçla ilgili değildi. Komün, o vahşet koşullarında bir zorunluluktaki. Altmış kişilik koğuşta parası gelen insan sayısı 10 kişiyi bulmazdı. Permatik almak, sigara almak şarttı. Zaman zaman paramız olduğunda bisküvi, süt gibi ihtiyaçlarımızı da alırdık. Bunca işkenceye maruz bırakılan insanlar arasında parası olanın kendi başına hareket etmesi, aç insanların karşısında süt, bisküvi veya başka şeyler alarak

yemesi pek mümkün değildi. Zaman zaman bu tür davranışlarda bulunan insanlar çıkardı. Ama koğuştaki insanlarca soyutlandıklarından, isteseler de yapamazlardı. Bundan, komün anlayışının zora dayalı yürütüldüğünü kimse anlamasın. Benim şahit olduğum, gördüğüm, yaşadığım alanlarda, şartlar gönüllülüğü zorluyordu. Başka koğuşları, başka yerlerdeki durumları bilemem. Farklı şekillerde anlatılanları da duymadım değil. Ama genelde komün yaşamı ortaklaşmaya, dayanışmaya dayalı bir yaşamdır ve siyasi olduğunu söyleyen, o anlayışta olanların mutlaka yapması, uygulaması gereken bir anlayıştır. Koğuşlarda sayısal çokluk bahane edilerek, kendileri gibi düşünmeyenlere karşı baskı uygulamak, onları zora sokma anlayışı kabullenecek bir anlayış değil. Komün yöneticisi olmam ve insanlara yardımcı olmaya çalışmamdan dolayı çok fazla işkenceye tabi tutuluyordum. Koğuştaki tüm insanların bana karşı sevgi ve saygısından dolayı da bu görevi üstlenmek zorunda kalmıştım. Saygı, sevginin ötesinde, yapımdan, inançlarımdan dolayı bu görevi yürütüyordum. Koğuşumuzda çok farklı siyasal yapılardan yargılanan, karma bir topluluk vardı. Benim komün yöneticisi olmamda, bu farklı yapının katkısı olduğunu da söyleyebilirim.

Bir defa Cemal Arat'a;

-Yav Cemal, burada çoğunluk sizensiz, artık komün yöneticiliğini sizden biri yapsın, diye önerdim. Cemal;

-Abi ne olur, bu işi sen iyi yapıyorsun. Herkes seni dinliyor. Bu görevi başkasına verirsek huzurumuz içten bozulur. Sen devam et, ben de sana yardımcı olurum.

Cemal'i kıramadım, söyledikleri de doğrudu. Zaten onlardan komün yöneticiliği yapabilecek tek kişi de kendisiydi. Durumunu bana anlatmıştı. Tahliye olmaya inanmıştı. Üzerinde, o esnalarda her hangi bir tesbit yoktu. Cana yakın, kısa bir sürede dostluğumuz pekişmişti. Cezaevinin dışında da tanışmış olmamız, her ikimiz açısından da yakınlık yaratıyordu. Bundan dolayı da, komün yöneticiliğine devam ettim.

Herkese yardımcı olmaya çalışma anlayışım, hastanın yerine nöbet tutmam, temizlik yapmam, insanlara moral vermeye çalışmam, muhbirlerin de gözünden kaçmamış olacak ki, alabildiğince işkence seanslarına tabi tutulmama sebep oluyordu.

Tutukluya moral verme, işkencecilerin en sevmediği ve nefret ettiği şeydi,

çünkü temel amaçları, tutukluları moral olarak çökertmek, ruhlarını ve beyinlerini teslim alarak, onları kişiliksizleştirmek, utanç içinde yaşayacakları bir hayata sürüklemektir. Benim de nefret ettiğim bir şey vardı, tüm yapılan işkencelerine karşı of dememeye çalıştım, diyenlerden ve yalvaranlardan müthiş kızardım. Zaman zaman o tür hallerde yalvaranlara, aman dileyenlere hep şunu söylerdim; yalvarmayın, sana işkence yapana yalvarman, ondan merhamet dilemen

anlamsız. Onun istediği de seni o hale getirmek, yalvartmak, bağırtmak.... Bir gün avluda bizleri sıra coplamasından geçiren Ceyar önüme gelip var gücüyle ellerime coplalarını sıraladığında, gözlerimin içine bakarak ;

-Sen neden ay demiyorsun? Senin gözlerin bizlere düşmanca bakıyor, demiş ve bütün gücünü coplalarını daha sert kullanmaya harcamıştı.

Koğuşumuzda Hayati Yalçın adında bir tutuklu vardı. 5 Nolu'ya getirilip, koğuşlara dağıtıldığımızdan sonra O da bizim koğuşa getirilmişti. Doğrusu koğuşa getirilenlerin çok azını tanıyordum. Çoğu da yabancıydı benim için. Antep, Urfa, Suruç, Hilvan Hakkari, Mardin.... her yerden tanımadığım çok insan vardı. Hayati Yalçın da bunlardan biriydi. Koğuşta zaman zaman bana olan bakışlarından duyduğum rahatsızlıktan dolayı, bir gün onu, konuşmak için kenara çektim.

-Adın ne?

-Hayati Yalçın.

-Nerelisin?

-Ankara, Ankara'lıyım abi.

-Bana neden sürekli bakıyorsun, beni gözlüyorsun?

-Abi seni birine benzetiyorum. O'na çok benziyorsun, ondan dolayı hep baktım.

-Kime benzettin, ben Ankara'lı değilim, buralıyım.

-Tamam abi, zaten ondan dolayı şüpheye düştüm. Sana benzettiğim de buralı.

-Kim bu benzettiğin insan, adını biliyor musun?

-Abi adını hatırlamıyorum ama Diyarbakır Belediyesi'nde çalışıyordu. Belediye Başkanı ile beraber bizim dükkana sürekli gelirdi. Ben orada çaycıydım. Onlara çay servisi yapardım.

-Dükkanınız neredeydi, ne iş yapırdı?

-Sitelerde abi, sitelerde tamirci Hasan usta. Belediyeye ait mavi bir mercedes taksi ve başka araçları da oraya tamire getirirdi.

-Peki Hayati, daha evvel Diyarbakır Belediye Başkanı da buradaydı, sen onu tanıyamadın mı?

-Abi ben gelince o götürülmüştü. Burada olduğunu bana anlattılar. Ben sonradan geldim, onun için onu görmedim.

Hayati'nin anlattıkları tümüyle doğruydu. Dükkanı da, Hasan ustayı da iyi tanıyordum. Problemlili biner araçlarımızı sürekli ona götürürdük. Yazıhanesinde çok oturmuş, çok çayını da içmiştim.

-Hayati, anlattıkların doğru. Hasan ustaya Belediye Başkanı ile çok kez geldim. Çaylarını da çok içtim, doğru. Ama kusura bakma bu halde, sıfıra vurulmuş saçlarıyla seni tanımam imkansızdı. Adım Nuri, Nuri Sınır, burada beraber yaşayacağız gibi. Bir sıkıntının, ihtiyacın olursa, haberim olsun, tamam mı Hayati?

-Teşekkür ederim abi. Tabi abi seni haberdar eder, sana söylerim.

Doğrusu o günden sonra Hayati'ye çok yakınlık göstermeye çalıştım. Her şeyden önce içimizde Kürt olmayan biriydi. Yabancıydı bizim için, buraya neden getirildiğini bilmemekle beraber yardıma, dayanışmaya muhtaçtı. Bundan dolayı da çok yakın durdum, bir arkadaş gibi davranmaya çalıştım, sohbetler ettim, Diyarbakır'a getirilme hikayesini dinledim, moral vererek destek olmaya çalıştım. Türkiye Komünist Partisi'nin gençlik örgütü olan İGD (İlerici Gençler Derneği)'nin üyesi değil, sempaticyanıymış. Hayati Şırnak'ta askerliğini yaparken 12 Eylül askeri cuntası darbe yapar. Devriye görevine çıktıkları, her tarafın karla kaplı olduğu bir gün Şırnak il tabelasının yanından geçerler. Hayati ve arkadaşları Şırnak tabelasının önünde bir resim çekerler. Sonra Hayati pantolonunun dışında, üstünde bulunan giysilerini çıkararak levhanın önünde, ihtilalci-devrimci resimlerden esinlenmiş olacak ki, sağ elinde tuttuğu silahını havaya kaldırmış halde, tezkere aldığı anda güzel bir Şırnak anısı olsun diye beraberinde götürmek üzere bir fotoğraf çekmeyi düşünür ve öylece de bir poz çektirir arkadaşlarına.

Bir pazar günü çarşı iznine çıkan askerlerden birine, yazdığı mektubun içine bu fotoğrafını da koyarak verir ve postalamasını rica eder. Askerlik bu, her yerde bu tür yardımlaşmalar, bu tür olaylar olur. Ama Hayati o gün şanslı gününde değildir. Mektubu verdiği kişi, askerlik arkadaşlığı standartlarına uygun biri çıkmaz. O asker, Hayati'nin kendisine postaya atması için verdiği zarfı hemencecik açar, Mektubu okur, mektupta "biz bu oligarşik diktayı yıkacağız, yaşasın devrim" cümlesini okuyunca 'milli hassasiyet'leri ağır basar, mektup

ve fotoğrafı derhal komutanına teslim eder. Gözaltına alınan Hayati 33 gün Siirt'te soruşturma ve işkenceye alınır, ondan sonra da yargılanmak üzere Diyarbakır'daki 5 nolu ceहनeme getirilir. Getirildiği 5 Nolu ceहनemde de benimle aynı koğuşaya düşer. İşkence dozunun çok yüksek olduğu dönemlerin bir akşamında Hayati yavaşça yanıma yaklaşarak;

-Abi seninle bir konu hakkında konuşmak istiyorum, dedi.

-Hayırdır Hayati, gel arka ranzada oturup konuşalım.

Arkada uygun, boş bir ranzanın üzerine, yan yana oturduk.

-Abi dün "avukatın gelmiş" diye beni götürdüler ya?

-Ne olmuş, avukatın sana kötü bir haber mi verdi?

-Hayır, hayır, mesele o değilmiş. Gelen avukat falan yoktu. Beni Esat'ın yanına götürdüler. Esat bana bir çay içirdi. Korku içindeydim. Önce anne babamı, ailemi benden sordu. Nereli olduğumu, buraya neden getirildiğimi sordu. Ona her şeyi anlattım. Beni dinledikten sonra;

-Bak oğlum, sen büyük bir yanlış yapmışsın. Ama merak etme, ben sana yardımcı olacağım. Ama unutmaman gereken bir şey daha var. Sen de bize yardımcı olacaksın. Her şeyden evvel sen bir Türksün. Hepimiz Türküz. Burada gördüklerinin tümü bölücü Kürtler ve vatan hainleridir. Sen komünist de olsan benim komünistimsin. Bunlar bölücü, terörist, vatan hainleridir. Sen onlardan değilsin, biliyordum zaten. Bak yavrum, koğuşta kim ne yapıyor, hangi örgütle bağlantısı var, kim onlara moral veriyor, hulasa zaman zaman senden isteyeceğimiz bilgileri bana getireceksin. Bunu yaparsan ben de sana yardımcı olur, seni bıraktırıram. Anladın mı, dedi. Kısa bir sessizlikten sonra;

-Peki Hayati sen ne cevap verdin Esat'a, diye sorunca;

-Ben ne diyebilirdim Nuri abi, söyler misin? Sessiz kalmaktan başka ne yapabilirdim. Şimdi ne yapmalıyım, şaşırıp kaldım. Onun için de konuyu seninle konuşmak istedim.

-Bak Hayati, dedim, senin samimiyetine ve anlattıklarının doğruluğuna inanıyorum. Burada, hep beraber yaşıyoruz. Her şeyi gözlerinle görüyorsun. Anlatmama gerek var mı? Örgütten, siyasetten konuşacak hal kalmış mı insanlarda. Herkes buradan sağ çıkıp çıkmayacağını düşünüyor. İnsanlar yaşayıp yaşayamayacakları endişesi içinde. Karısını, ailesini düşünenler, çoluk çocuklarını düşünenler, mahkemelerinin derdine düşenler, velhasıl kelam her şey ortada. İşkence ve yapılan vahşetin insanları soktuğu hali sen de görüyor, yaşıyorsun.

-Peki, ben ne yapayım Nuri abi? Esat'ı biliyorsun, direk o benimle konuştu.

Söylediklerini sana anlattım. Ne yapayım, ne yapabilirim, sen onu bana söyle?

-Bak Hayati, sen olsan olmasan da bu işkenceler yapılıyor. Yapacaklar da. Yapabileceğin şeyi kardeşime söyleyeyim: Sen hiç olmazsa bildiğim bir muhbir olacaksın. Samimi davrandığın ve iyi bir insan olduğun sana dayatılan ihbarcılığı bana anlatmandır. Şu an ihbarcımız kim bilmiyoruz. Onun için de sen ona bilgi ver. Koğuştaki insanların en az işkence göreceği şekilde bilgiler verebilir, verirsen yine iyilik yapmış olursun. Hem kendini, hem de bu zavallı insanları kollayacak şekilde davranabilirsen iyi olur. Yoksa, sen olmazsan başka birini tehdit ederek, koğuşu muhbirdsiz bırakmaz Esat. Tamam mı? Anlaştık mı Hayati.

-Tamam abi, denemeye, dediğin şekilde davranmaya çalışırım. Bakalım ne olacak.

Gece uyumadan önce Cemal Arat'ı bir köşeye çekerek durumu ona da anlattım. Görüşünü sordum;

-İyi etmişsin abi. Gerekeni söylemişsin zaten. Ben ne söyleyeyim.

İdare muhbirlerden, genellikle, onları "ziyaretçin var" veya " avukatın gelmiş" bahanesiyle koğuşlardan çıkarıp idareye götürür ve bilgiyi alırdı. Çok fazla avukat görüşmesine çıkanlar, en fazla şüpheyi tutuklularda yaratanlardı. Bir iki ziyaretçi ve avukat görüşmesi sonrası Hayati'ye;

-Nasıl gidiyor Hayati, diye sorduğumda;

-Önemli bir şey yok abi. Aynı şeyler devam ediyor.

Hayati ile konuşmamızdan on beş-yirmi gün sonra, havalandırmadaki eğitim işkencesindeyken, "avukatın var" diyerek onu yürüyüş kolundan çıkarıp götürdüler. Bir müddet sonra da bizleri koğuşa çıkardılar. Bir saat sonra gibi, koğuşun kapısı açıldı. Kapının iç tarafına bir ceset atarak gittiler. Yanına gittiğimizde bunun Hayati olduğunu gördük, onu bir alt ranzaya taşıdık. Nefes alıyor ama kendinde değildi. Vücudundaki, yüz ve kafasındaki kanları ıslatılmış bezlerle silmeye çalıştık. Su vermemize, seslenmemize rağmen karşılık verecek halde değildi. Akşam karavanası ve sayımı bittikten sonra, başucuna oturdum. Uzun bir süre sonra yavaş yavaş gözlerini araladı. Dudaklarına bardağı yaklaştırarak, çok az bir su verebildim. Alnına ıslatılmış bir bez bırakarak bekledik. Tüm koğuş üzüntü içindeydik. Doğrusu, olayın neden yapıldığını bildiğimizden dolayı da benim, Cemal'in ve Aydın'ın üzüntüsü çok daha büyüktü. Kahrolmuştuk, biçareydik. Geç saatlerde kendisine bir şeyler yedirmeye çalıştık, yiyemedi. Onun ve bizlerin uyuması gerektiğinden iyi

geceler dileyerek başucundan kalkıp ranzama çıktım.

Ertesi gün durumunun iyi olmadığını Aydın Ceyar'a söylemiş olacak ki, havalandırmadaki eğitime çıkarılmadı. Öğle yemeği için koğuşa çıkarıldığımızda yanına gittim. Bayağı toparlanmış, iyi görünüyordu.

-Geçmiş olsun Hayati, iyi görünüyorsun.

-İyiyim, iyiyim Nuri abi.

Kulağına eğilerek, yavaş bir ses tonuyla;

-Ne oldu Hayati?

-Abi sonra konuşuruz. Hüseyin Arıkan'a dikkat et. Tamam mı? Unutma, ona çok dikkat et.

-Tamam, anladım Hayati, sen iyileşmeye bak.

Günler işkencenin tüm acımasızlığı ile devam ediyordu.

Ben ve Cemal'in üzerindeki işkence gün be gün artıyordu. Tüm koğuşa yapılan toplu eziyetlerin dışında, havalandırmada ayrı bir muameleye tabi tutuluyorduk. O yetmezmiş gibi, koğušta bulunduğumuz sıralarda da, mazgal kapağını açan Ceyar;

-Nuri Sınır, Cemal Arat, dışarı çıkın diyerek, koğuş koridorunda cop, falaka, domaltarak kalçalarımıza yüzlerce cop ve kamçı vurarak işkencelerine devam ederlerdi. Boklu koridora götürerek yüz üstü, sırt üstü süründürüp bedenimizin her tarafını boka bulaştırır, sırtımıza, belimize, kalçalarımıza coplar ve kamçılarla vurarak adeta eğleniyorlardı.

Ben ve Cemal Arat istisnasız her gün, isimlerimiz okunarak dışarı çıkarıldık ve o işkencelere maruz kaldık.

Bir gün, çok iğrenç ve acılı geçen bir işkence sonrası bizi koğuşa çıkaran Ceyar'ın, arkamda kapıyı kapatıp, kilitledikten sonra bir iki adım atarak durdum. Herkes sessizce bana bakıyordu. Sessizlikleri çaresizliktendi, yapılanlara duydukları acıydı. Durduğum yerde gözlerimi arka ranzalara diktim; falakanın topuklarımda, ayak tabanlarımda, ellerim ve kollarımda yarattığı sızı ve acıların beynime vurmasıyla gözlerimden yaşlar boşandı. Seslice ağlayarak;

-Yetmez mi ulan? Şerefsiz herif, bu ne zamana kadar devam edecek! Diyerek, hınçla arkada bulunan muhbire doğru yürümeye başladım. Kendisine doğru yürüdüğümü gören muhbir (Hüseyin Arıkan) hızla ayağa kalkarak;

-Namusuma ben değilim, ihbarcı Aydın Hasar'dır diye bağırınca, yakınında

bulunan Aydın ve Zülküf Ekin ona saldırarak yumruk ve tokatlarla dövdüler. Diğer arkadaşlar, sesler duyulmasın, kimse gelmesin diye, O'nu Aydın ve Zülküf'ün yumruklarından kurtararak ranzasına oturtular. O anda yapılacak bir şeyin olmadığını bildiğimden arka ranzaların birinde acılar içinde oturdum. Gençler bir tas içinde hazırladıkları tuzlu su ile ellerim ve ayak tabanlarımı bol bol ovarak şişkinliklerinin geçmesi için çaba gösterdiler.

Bazı şeyleri yazmak, anlatmak gerçekten çok zor. Ben sonra Hüseyin Arıkan'la konuştum. Bana evet diyecek hali yoktu elbette. Hayati'nin muhbir olduğunu söylediğini de diyemez, Hayati'yi riske sokamazdım. Yapılacak tek şey vardı, her şeyi göze alarak onu unutamayacağı şekilde dövmek, dövdürmek ve muhbirleri dövdü diye tüm koşuşun idarece hücrelere götürmesini göze almak. Cemal'le kendi aramızda konuşurken gerek olmadığını karar verdik. Değişmeyecek olan bir gerçek vardı bu ceza evinde. Hiç bir koşul, hatta hücreler bile muhbirsiz kalmazdı. Muhbir yaratmaları, koşuşlara muhbir sokmaları onlar için çok rahattı. En basit şey koşuşlara saldırmaları, koşuşlardaki insanları dağıtmaları, muhbirlerini bu dağıtımlar esnasında yerleştirmeleri veya soruşturmalardan ceza evine gelenlerden bu işlere müsait olanları korkutarak, ayarlayarak istedikleri koşuşlara sokmaları onlar için çok basitti.

Hüseyin Arıkan'ı, Hayati Yalçın'ın dürüst ve samimi itirafından öğrenmiş, teşhir etmiştik ama o andan sonra kendisi muhbiriğe devam etti mi, etmedi mi veya onun yerini kim aldı bilmiyorum. Çünkü bu olaydan birkaç gün sonra ben tahliye edilerek koşuştan ayrılmıştım. Doğrusu muhbirleri tespit etmenin zorluğu da ayrı bir konudur. Hem kendisini, hem de kendisinden sonra muhbir olanı bize açıklayan, samimi, dürüst bir insan olduğunu gösteren Hayati Yalçın'dı.

AĞRIYAN DIŞİMİN YERİNE ÇEKİLEN DÖRT DIŞİM

Revir: Hastalanan tutukluların, doktor tarafından bakılmak üzere götürüldüğü yer. 5 Nolu'da ise, sağ gidip yarı ölü dönülen yer!

Kimse, ama hiç kimse buraya gitmek, götürülmek istemezdi. Burayı; işkence yaptıkları insanlarda meydana gelen yara berelerden, kırılan kol ve

bacaklardan, yarılan başlardan, insanların makatlarına zorla sokulan copların meydana getirdiği iğrenç yara ve makat yırtıklarından idareyi, işkencecileri sorumlu değilmiş ve suçsuz göstermek için sahte tutanaklar düzenlemede kullanırlardı. Hazırladıkları tutanak ve raporları işkence altında tutuklulara imzalatırlardı. "Merdivenden düştüm", "ayaklarım kaydı", "ranzadan düştüm" şeklinde ifadelerle düzenlenen rapor ve tutanaklar tutukluya imzalatılırdı. Hiç bir tutuklunun "imzalamıyorum" deme şansı ve imkanı yoktu. Nasıl olsun ki? Yaşamı çekilmez, katlanmaz işkencelere boğan işkencecilere karşı "imzalamıyorum" gibi bir ifade bulunmak imkansızdı. Ayrıca doktora götürülmek üzere koğuştan çıkarılan tutukluya, gidiş-geliş süresi boyunca marşla yürütme, yerde süründürme, coplama, kamçılama işkenceleri de eklenince, kimse doktora gitmek istemez, gitmezdi.

Birkaç gündür sızlayan bir dişim vardı. Sızı yapmasına rağmen, dayanabiliyordum. Üst dişlerimden biri çürümüş, sızıyordu. Yapabileceğim hiç bir şey yoktu. Sızıyı kesmek için elimde hiç bir olanak yoktu.

Geçen her gün sızı artarak devam ediyordu. Bir-iki defa çürüğün üzerine bezle tuz sıkıştırıp

Ağrıyı durdurmayı denedim. Ama tuzun çare olacağı yoktu, olmadı da.

Bir akşamüzeri sızılar ağrıya dönüştü. Hem de çok kötü bir ağrı oluştu. Dayanmaya çalışıyorum, ama dayanılacak gibi değildi. Vücudumda bulunan onca yara bereleri unutturmuş, ağrısı tüm ağrılarımı bastırmıştı. Hayıflanıyor, hayıflanmamak elde değildi. "Lanet olsun, bu da nereden çıktı?" diye kendi kendime söylenip duruyordum.

Vakit geçtikçe ağrılar artmaya başladı. O kadar arttı ki, ayakta volta atmanın yasak olduğunu bile bile vukuat işlemeyi göze alarak koğuştaki volta atmaya başladım. Tutuklu nöbetçinin ikazına rağmen volta atmaya, gezinmeye devam ettim. Bir ara nöbetçi;

-Abi gardiyanı çağırayım mı?

-Çağır, çağır, dedim.

Tutuklu kapıya vurarak, ses vermeye çalıştı. Bir-iki daha vurmaya başladı. Bir müddet sonra, açılan mazgaldan Ceyar'ın sesi duyuldu.

-Ne var, ne oldu?

-Komutanım ağır bir hasta var.

-Çağır gelsin.

Kapıya doğru giderek esas duruşa geçtim.

-Neyin var?

-Dişlerim çok ağrıyor.

-Yarın, yarın sabah, bu saatte doktor mu var, diyerek mazgal kapağını kapatarak çekip gitti.

O gece çok zor geçti. Dişimin ağrısından uyuyamadım. Yatakta debelenip durdum. Bir an olsun ağrı dinmedi. Sabaha nasıl ulaştım, bilmiyorum?

Sabah erken, getirdiği kahvaltı karavanasında sorumlu durumumu kendisine hatırlattı. "Kahvaltıdan sonra" diyerek çekip gitti. Kahvaltı diye getirilen mercimek çorbasını da tadamadım, dişimin ağrısından. Dört gözle gardiyanın gelmesini beklerken, gözlerim ve kulaklarım kapıdan gelecek gardiyanın sesine kilitlemişti.

Gelen düdük sesi ile bağırarak;

-Koşuş havalandırmaya...

Açılan kapıdan tüm tutuklular havalandırmaya inerek esas duruşta Ceyar'ı bekledik. Geldi, koşuş sorumlusundan sabah tekmilini aldıktan sonra, sorumlu ;

-Komutanım, bilginiz olmalı, bir hasta var.

-Tamam, hasta kimse çıksın. Ben dönünceye kadar, marşlarla yürüyüş devam etsin. Marşları kesme, durma yok, anlaşıldı mı?

-Anlaşıldı komutanım.

Yürüyüş kolundan çıktım, gardiyanın önüne gelerek tekmil verdim.

-Revire doğru uygun adım marş, marş! komutuyla yürüyüşe geçtim.

"Sağa dön, sola dön" komutlarından sonra bir kapının önünde durduruldum. Kendisi içeri girdi. Kısa bir süre sonra çıkarak, beni içeriye, doktorun odasına götürdü.

İçerde iki kişi vardı. Masanın arkasında oturan doktor ve bir asker. Askeri üniformanın üzerinde beyaz bir önlük giymiş ama neyin doktoru diye düşünmedim değil. Doktor olacak adam;

-Neyin var? Diye sordu.

-Dişim, dişirn çok ağrıyor

-Onu sandalyeye oturtun.

Gardiyan sandalyeye oturmamı emretti. Oturdum. Doktor yerinden kalkarak, masanın ön tarafına benim oturduğum yere gelerek;

-Aç ağzını.

Açtım ağzımı.

-Hangi dişin ağrıyor?

-Sağ üstte, yanda bulunan kök dişim.

Askerlere işaret vermiş olacak ki, oturduğum tahta sandalyede, gardiyanın biri iki elimi arkada buluşturarak sıkıca tuttu. Diğer gardiyan da, ense kökümden ellerini açarak, boğazımdan çenemi sıkıca tuttu. Bir şeylerin ters gittiğini kavramıştım ama yapılacak bir şey yoktu. Ağzıma sokulan kerpetenin temas ettiği dişimin ağırmadığını mırıldandımsa da, doktor;

-Sen bilemezsin, ben biliyorum ağrıyan dişini, dedi.

Üst çenemde zorlanarak, kerpetenle kırılan dişlerimi hissettim. Gardiyanlar bütün güçlerini kullanarak beni sıkıca tutuyor, kıvrınmamı engelliyorlardı.

İşlem bitmişti. Doktor, işini doğru yapmış birinin edasıyla ellerini temizlediğinde, ben bitap bir haldeydim. Ağzım kanla dolmuş, tükürecek, kanı ağzımdan boşaltacak lavabo gibi bir şey de yoktu. Ceyar kolumdan tutarak, doktorun odasının bitişiğindeki tualete soktu ve ağzımda biriken kanı tuvaletin taşına boşalttım. Tuvalet musluğundan akan suyla bir kaç defa ağzımda gargara yaptım. Ceyar'ın seslenmesi ile dışarı çıktım. Akmaya devam eden kanı temizlemek veya yaraya bastırmak için elimde hiç bir şey yok. Ne bir bez parçası, ne de pamuk. O halde gardiyan beni koğuşa götürdü. Bir atletimi parçalayarak, bir parçayı ağzımın içine sıkıştırdım. Boğaz, göğüs ve yüzümdeki kanları sildim. O halimle havalandırmaya, yapılan yürüyüşe sokuldum. Çektiğim, yaşadığım onca acıyla yürüdüm, durdum, komutlara uymaya çalıştım. Akşama kadar içinde bulunduğum acı ve eziyetle dayanmaya çalıştım. Akşam, değiştiğim yeni bezlerle ve tuzlu suyla gargara yaparak kanamayı durdurmaya çalıştım. Diş ağrım bitmişti ama üst çenemde hiç bir tıbbi malzeme kullanılmadan çekilen dişin yerinde ve etrafında oluşan yaranın ağrısı başlamıştı. Gargara yaparken çekilen dişin dışında da oluşmuş yaralar, kanamalar bende başka şüpheler de uyandırmıştı. Başka sağlam dişlerimin çekildiği korkusu ve endişesi de bende oluşmuştu. Bu endişe ve korku çok çabuk açığa çıktı. Dilimle yavaşça damağımda gezinirken çekilen sağlam dişlerimin boşluklarını tespit ettim. Bir kaç gün yemek yiyemedim. Sadece çorba ve tabağa koyduğum bisküvilerin üzerine döktüğüm süt veya süt olmadığında su dökerek oluşan bulamacı yedim, yemeye çalıştım. Yaralar yavaş yavaş iyileşmeye başladığında, başka bir şey daha keşfettim. İki dişim çekilmiş, iki tanesi de kerpetenle kırılmıştı. Kırılan iki dişimin kökleri

yerinde duruyordu. Yapılan vahşete katlanarak yaşamak zorundaydım, diğer tüm vahşetlere katlandığım gibi. İşin garibi bu dış olayında da mahkemece tahliye olmuş, çıkmayı beklerken bu vahşetle karşı karşıya gelmişim. Beni sağlam bırakmaya niyetleri yok gibiydi. Çünkü en acımasız işkenceleri tahliye olduktan sonra görüyor, dışarı çıkmayı hayal olarak görmeye başlıyordum.

İŞKENCEYE BAHANE: KOŞU

Diyarbakır'ın çok sıcak yaz günlerinden bir gündü. Koğuşun pencerelerinin açılması yasak olduğu gibi, ışık geçirmeyen kalın kartonlarla içerden bantlanmıştı. Üstüne üstlük, kışın yakılmayan kaloriferler, bu yazın sicağında yakılıyordu. Burada, 5 Nolu cehennemde yasalar ve uygulamalar böyle uygulanıyordu. Kışın yakılması gereken kaloriferler yakılmıyor, koğuşun pencereleri sürekli açık tutuluyordu. Yazın yakılmaması gereken kaloriferler yakılıyor, pencereler kapalı tutuluyordu. Kalabalıktı; üç kişi tek bir ranzada, tek yatakta uyumak zorundaydı, havasızlık ve sıcaktan koğuşun içi cehennemi bir hal alıyordu. Önceleri uygulanan işkencelerden ötürü çıkmak istemediğimiz havalandırmaya bir an evvel çıkmak için zamanı ipe çekiyorduk. Bir an önce havalandırmaya çıkmak istememizin temel nedeni; rahat bir nefes almak, gün yüzünü görmektir.

Ceyar'ın çalınan düdüğü ve açılan kapıdan her kes koşarak dışarı fırladı. Havalandırmaya çıkan tutuklular, sıraya girmiş, esas duruşta, gelecek olan komutan Ceyar'ı bekliyordu. Kısa boylu, tıknaz, mavi gözleriyle yüzünde yaptığı işkencelerin tüm çirkefliklerini barındıran Ceyar'a sabah teknilini, koğuş sorumlusu verdi.

-Rahat! Hazrol, komutlarından sonra;

-Komando marşı ile, marş, marş, komutu ile yürüyüş başladı.

Her biten marştan sonra, başka başka marşlarla yürüyüş aralıksız devam etti. Yürüyüş süresince, zaman zaman "olmuyor", "sesinizi yükseltin, daha gür sesle", "dizlerinizi omuzlarınıza gelecek şekilde kaldırın" komutları ve savurduğu küfürlerle bir şeyler yapacağı belliydi. Devam eden yürüyüşün bir anında;

-Kıta dur! dedi ve herkes çivi gibi dimdik durdu.

-Sağa, sola üç adım marş, komutuyla, orta sıra yerinde kalarak, yan sıralar

üç adım sağa-sola ayrıldı.

-Dayak vaziyeti al!

Herkes avuçları yukarıda olmak üzere, iki elini öne doğru uzattı.

İlk baştan coplamaya başladı tutukluların ellerini. Otuz-kırk, adamına göre sayıları eksik veya fazla sayarak coplarını bütün gücüyle kullandı.

Tüm koğuş coplandıktan sonra tekrar yürüyüşü marşlarla başlattı. Onca insanı coplamaktan yorulmuş olacak ki, avlunun doğusunda gölge yapan duvarın önünde, ayakta yürüyüş yapan koğuşu seyrederek, dinleniyordu.

Bir ara gür bir sesle;

-Kıta dur! Yere yat! komutuyla hepimiz yere, yüz üstü yattık. Ağzına götürdüğü düdüğünü seri bir şekilde çalarak, dört gardiyanın yardımına gelmesini sağladı. Gardiyanların avluya dalması ile;

-Duvardan duvara sürünmeye başla! dedi.

Yüz üstü, sırt üstü yattığımızı aldırmadan, gelen gardiyanlarla beraber tutukluların vücutlarına basarak, bedenleri üzerinde koştu, kamçıladi, postallarla vurdu, copladılar. Bu kaba dayak ve işkence saatleri buldu.

Bu sürünme ve acılı ortamda beni sevindiren, şaşırtan bir olay gerçekleşti. Çocukken aşırı derecede terlemekten dolayı doktora gitmişim. Ayakkabımın içinde çoraplarım terlemekten su içinde kalıyor, bazen okulda lavaboya giderek çoraplarımı çıkarıp, sıkıyor, tekrar giymek zorunda kalıyordum. Doktor, o günkü koşullarda koyduğu tanı ile terimi dengelemek, düzenlemek için bir hap tavsiye etmiş ve o hapi kullanmaya başlamışım. Geçen bir kaç gün zarfında, bırakın terin düzenlenmesini, ter vücudumdan tamamı ile kesilmişti. Dışarıya ter atamayan vücudum müthiş sıkıntılar yaşamaya başladı. Aynı doktoruma gidip şikayetlerimi anlatınca;

-Hap ters etki yarattı herhalde, diyerek yeni bir hap yazdı.

O hapi kullanmamı ve merak etmememi söyleyerek bazı tavsiyelerde bulundu. Yeni hap bir-iki gün içinde etkisini göstermeye başladı, ama yeni bir sıkıntı yarattı. Sadece ayaklarımın altı, boynum ve başım terliyor, gövdem de tek bir ter tanesi oluşmuyordu. Vücudum nispeten rahatlamış, yeni durum için tekrar doktorun yanına gittiğimde;

-İyi, iyi, anlattığın olay da ilerde düzeler. İlaç almana gerek yok, demiş ve yıllarca, rahatsızlık yaratmadığından, terimin o şekilde akmasıyla yaşamışım. İşte burada, bugün burada, yerlerde sürünürken göğsüm ve karın bölgemin terlediğini gördüm. Bir ara ellerimi belime değıdirdiğimde, belimin de terlediğini farkettim. Doğrusu garip gelecek ama bugün yaşatılan onca acıya rağmen,

bu duruma içten sevindiğimi söylersem yalan olmaz. Doktorun dengeye getiremediği vücudumu, işkence getirmişti!

Yemek saatine yakın bir anda;

-Ayağa kalk! Sıraya gir, komutuyla istenen sıra oluştu. Sıraya girdiğimiz esnada, işkence için yardıma gelen gardiyanlar avluyu terkettiler.

-Sola, duvarın dibine marş, marş, komutuyla kızgın güneşin en etkili olduğu o saatte tutuklular, duvarın dibine geçtiler. Herkesin hali perişan, atıkları terin sürünme ile yerde topladığı tüm toz, toprak ve pislikler yüzlerinde çamur olarak akıyordu. Susuzluk, aşırı terleme ve yorgunluktan ağızları açık, dilleri dışarı sarkan tutuklular vardı.

Bize doğru gelen Ceyar'ın, bizleri koğuşa çıkaracağını düşünürken, birden;

-Sen ve sen, buraya gelin.

Sen'lerden biri ben, diğeri de Mustafa Kaya idi. Ayaklarımdan tutarak beni bok logarına sokmak için uğraşan Mustafa Kaya...

Gardiyanın önüne çıkarak kısa künye teknilini verdik.

-Otuz defa duvardan duvara koşacaksınız. Durmak, yavaşlamak yok. Numara yaparsanız ikinizin de götüne cop sokarım. Anlaşıldı mı?

-Anlaşıldı komutanım!

Havalandırmanın kuzey duvarının dibine geçtik. Çalınan düdükle koşmaya başladık. İkimizin özellikle seçildiğini ve koşunun da yapacağı işkenceye, her zaman yaptığı gibi bahane olduğunu anlamıştım. Mustafa; uzun boylu ve uzun bacaklara sahipti. Hesabına göre, bu uzun bacaklı adam birinci gelecek ve benimle eğlenme duygularını yerine getirmek için hazır bir bahane bulacaktı. Üstelik aynı şekilde, duvarın dibine yerleştirdiği tüm tutuklulara acı ve korku yaşatarak bunu izlettirecekti.

Koşuyoruz, gardiyan duvarın gölgesinde, tutuklular da kızgın güneşin vurduğu, karşısındaki duvarın dibinde. Koşu esnasında bir ara Mustafa'nın yanına alabildiğine yanaşarak;

-Mustafa kendini yorma. Yormayalım kendimizi. Hangimiz önde bitirsek de, ikimize de işkencesini yapacak. Onun için beraber koşmaya çalışarak, kendimizi yormadan bitirelim, dedim.

Mustafa'dan çıt yok. Ses yok, duvarı önde öpeceğine olan inançla koşuyor, koşuyor. On beşinci turdan sonra da aynı şekilde, kendisine tekrar yaptığım öneriyi dikkate almadı.

Koşuyor, bir iki adım önüme geçtiğinde gardiyan tarafından;

-Aferin lan, daha hızlı, daha hızlı, seņ bitireceksin, haydi aslanım, naralarıyla coşturup, dolmuşa bindiriyordu. Mustafa önde olmak, birinci gelebilmek için bütün enerjisini kullanıyordu. Kendini zorlarken, ağızından gelen hırıltıları duyuyor, yavaş yavaş kesileceğini hesap edebiliyordum.

Ceyar, Mustafa'yı seçmekle yanlış tercih yapmıştı. Mustafa sigara içiyor, ben bir süredir, sigarayı bırakmıştım. Dolayısıyla bu benim için büyük bir avantajdı. Bir diğer husus, ben geçmişte, Ali Emiri Orta Okulunda okul adına yapılan okullar arası Atatürk koşularına katılmış, ikinci gelmiştim. Futbol oynamış, maraton koşularına katılmak için, Diyarbakır'ın tanınmış maraton koşucusu Sabahattin abi ile, Çınar'ın göksu deresinden Diyarbakır'a kadar 40 km'lik mesafede defalarca antrenmanlar yapmıştım. Ceyar'ın bundan haberi yoktu tabi.

Son bir kez daha tekrar Mustafa'ya yanaşarak aynı öneriyi yaptım. Ihhh! Mustafa'dan yine ses yok. Kasten arkasında koşmamı da kendisine avantaj kabul ediyor, kendini sıktıkça sıkıyordu. Yirmi yedinci turdan sonra önde bitirmek için kesin kararımı vererek tempomu artırmaya başladım. Önüne geçtim, mesafeyi açtım. Mustafa bitmişti zaten. Zorla nefes alır bir hale gelmişti. Koşuyu önde bitirerek duvarın dibinde, Mustafa'nın da bitirmesi için beklemeye başladım. Mustafa da turlarını bitirip, yanıma geldiğinde, gardiyan esas duruşta emirlerini bekleyen ben ve Mustafa'ya doğru yönelerek;

-Orospu çocuğu, kedi gibi, kedi, diye bağıarak, yere yat, lan! Sürün! komutuyla ikimiz de yere yattık.

Kudurmuş bir hayvan gibi tekrar yoruluncaya kadar tekmelerle, coplarla vurduktan sonra koğuş sorumlusuna bağıarak;

-İçeri girin! talimatıyla, havalandırmanın kapısından çıkarak gözden kayboldu.

Ayağa kalktım. Benden daha geç ayağa kalkan Mustafa'nın suratına ters ters baktım. İçimden tokatlamak, yumruklamak geçtiyse de, tüm suçluların ve günahkarların başlarını önlerine eğerek namusuz olduklarını tescil eden o davranış gibi Mustafa'nın da başını önüne eğmiş yere baktığını görünce, vurma, tokatlama duygumu çabuk terk ettim, vazgeçtim. Duygularımın esiri olmadan sinirlerime hakim olmaya çalışarak, yukarıya çıkan tutukluların arkasından, yorgun, yorgunluğun ötesinde, tüm vücudumu saran acılarımla, bitkin bir şekilde yukarıya çıkan merdivenlerin basamaklarına basarak, yavaş yavaş koğuşun kapısına doğru yürümeye başladım.

MAHKEMELER, HAKİMLER, SAVCILAR VE AVUKATLAR

Darbe öncesi ve sonrasında toplanan binlerce insandan hiç biri hakkında hazırlanan bir iddianame, açılan bir mahkeme yoktu. Askeri savcılar "inceleme" adı verilen bir yol tutmuş, bir buçuk-iki ayda bir inceleme adı altında, tutuklu şahsın durumunu inceliyor, inceleme sonunda da, genellikle "tutukluluk halinin devamına" şeklinde kararlar alarak, müvekkilinin durumunu takip etmeye çalışan avukatlara tebliğ ediyorlardı. Tutukluların tek umudu, dört gözle bekledikleri inceleme günüydü. Ama gelen her inceleme günü, onlara verilen iki ay sonraki inceleme gününe umut bağlatırdı.

1981 baharına doğru, iddianamelerin hazırlandığı bilgisi, cezaevinin tüm koşullarında konuşulmaya başlandı. O günlerden birinin akşam saatlerinde, gardiyan tarafından getirilen bir sayfa tutarındaki kağıt, iddianame olarak bana verildi. Toplu dava olarak hazırlandığı belli olan dava iddianamesinin 19. sayfasının, 14. sırasında bulunan ismimin karşısında: Diyarbakır DHKD (Devrimci Halk Kültür Derneği) üyesi olan sanık Nuri Sınır'ın, örgütün yayın organlarından olan "Özgürlük Yolu" dergisini devamlı takip ettiği, Özgürlükçü Veysi Şenyiğitin Uğur Şene yazdığı mektupta, Nuri Sınır'ın Mehdi Zana gurubundan olduğu, hatta Mehdi Zana'nın O'nu Zabıta Müdürlüğüne getirdiğini bildirdiği, 12 Eylül askeri hareketinden sonra Aydın Hasar ve Refik Yurtsever'le Mehdi Zana'yı kaçırmak için gittikleri İstanbul Bebek'te yakalandığı, Sıkıyönetim komutanlığına gönderilen imzasız ve tarihsiz ihbar mektubunda, sanık Nuri Sınır'ın vatan düşmanı olduğu, belediyede yazılıp dışarıya dağıtılan ve asılan yazıların, Belediyeye ait teksir makineleri ile yazıldığıнын bildirildiği, sanığın açıklanan bu nedenlerle devletin hakimiyeti altındaki topraklardan bir kısmını devlet idaresinden özel vasıtalarla ayırmaya yönelik gizli cemiyet oluşturmak suçunu işlediği anlaşılmaktadır.

Anlaşılabacağı üzere toplu bir davaya eklenmiş, bir örgüte bağlanmıştım. Örgüte bağlanan tüm tutuklara uygulanan madde de Anayasanın 125. maddesiydi. Devlet topraklarından bir kısmını ayırmaya yönelik, silahlı çete, örgüt, bölücü örgüt şeklinde suçlamaydı. Daha doğrusu bu esir kampına getirilen her Kürt bölücüydü ve cezalandırılmalıydı. Buraya getirilen herkes

cezalandırılmak amacı ile herhangi bir örgüte bağlanıyordu. Örgüt mensubu olmayanlar da işkence ile örgütlere bağlanıyorlardı.

Zaten gerek soruşturmalarda, gerekse esir kampında, işkenceciler bunu her zaman haykırırlardı; "Bütün Kürtler, hepiniz, herkes buraya getirilecek, buradan geçecektir." Kürt olanın, işlediği suçun şahsiliği yoktu. İşkencecinin eline düşmüşsen, şahsi olarak işlemiş olduğun suçun önemi yoktu. Çünkü Kürt olan herkes potansiyel suçluydu. Kürt olmak potansiyel suçlu olmaktı. Ondan dolayı yapılan acımasız işkencelere dayanamayan, bir an evvel işkencecilerden kurtulmaya çalışan bir sürü insan işlemediği, kendisine isnat edilen suçları da kabullenmek zorunda kalıyordu. İşlemediği cinayeti, yapmadığı soygunu kabullenen insanlar vardı.

Soruşturmada bulunduğum esnada İtalya Başbakanı Aldo Moro'yu kendisinin öldürdüğünü söyleyen biri vardı.

12 Eylül Askeri Cuntasının emrine giren hukuk ve hukuk mekanizmasının Kürt bölgesinde herkese uygulandığı bir adet halini almıştı bu muamele. Hırsızları, kaçakçıları, uyuşturucu ticareti yapanların tümünü bir örgüte bağlama anlayışı tüm siyasi davalarda uygulanan bir yöntem ve anlayıştı. Emir böyle verilmişti, savcı, hakim ve işkencecilere.

5 Nolu cezaevinde yattığım iki yıllık süre boyunca, bağımsız, kendi eylemi ile yargılanan tek bir insan görmedim. Yapılan hırsızlık, kaçakçılık, gasp, uyuşturucu ticareti, aklınıza gelebilecek her suç unsuru her hangi bir Kürt örgütüne bağlanıyor, örgüt adına yapılmış kabul ediliyor, suçlu mutlaka bir örgüte bağlanıyor ve öyle yargılanıyordu.

Kemal Ezber adlı CHP (Cumhuriyet Halk Partisi) gençlik kolları başkanlığı yapmış bir kişiye;

-Hangi örgütten buraya getirildin? diye soran askere;

-Cumhuriyet Halk Partisi, diye cevap verince, aynı asker;

- Vay be böyle bir örgütte mi var? Bu örgütün ismini yeni duydum. Neler karıştırdı sizin örgütünüz, diyebiliyordu. Bu anlayış, tüm askerlerin beyinlerine, mahkeme ve hukukun uygulanma şekli olarak sokulmuştu.

Soruşturmadan sonra çıkarıldığımız ilk tutuklama hakimliğinde odasına götürüldüğüm askeri savcı Oktay Yükselmiş'e verdiğim ifadede şahsıma yapılan işkenceleri anlatmaya çalıştığımda, konuşmamı keserek şöyle dedi;

-Eeee ne yapalım Nuri Sınır, sizlere gül mü koklatalım.

Askeri hakimın tutumu da bundan farklı değildi. Dört kişi beraber çıkarıldığımız

askeri hakim, isim ve soy isimlerimizi tespit ettikten sonra, neler yaptığımızı ya da neyle suçlandığımızı açıklamadan, şöyle dedi;

- Mehdi Zana, kusura bakma sizleri tutuklamak zorundayım, emir böyle.

12 Eylül hukuku özet olarak buydu. Gerek savcı ve gerekse sorgu hakimi hiçbir gerekçeye sığınmadan, oldukça açık bir şekilde bu hukukun gereklerini yerine getiriyorlardı.

Soruşturmalarda ve esir kampı olarak tanımladığım 5 Nolu cezaevinde yapılan tüm işkence ve insanlık dışı uygulamaların temel amacı: İnsanları kişiliksizleştirmek, beyinlerini boşaltmak, onları kendi beyinlerinde yok etmek, şahsın kişiliğini bitirip utanç içinde yaşamasını sağlamak, Kürtlüklerinden utanır duruma getirmek, ruhsuzlaştırmak, arkadaşı arkadaşına dövdürerek, makatına cop sokarak, sokturarak, kişideki güven duygusunu, insan olma duygusunu ortadan kaldırmak, onları birbirine düşmanlaştırmak, örgüt mensuplarını, birbirlerinin aleyhine ifadeye zorlayarak, ifade almak, itirafçı yaratmak, itirafçılarla insanları ölüme, intihara sürüklemek, bu şekilde toplu olarak yapılan bu uygulamalarla toplumsal bir travma yaratmak ve en önemlisi Cumhuriyet devletinin uyguladığı inkar ve asimilasyon politikasını tescil etmek, Kürtleri yok olmakla karşı karşıya bırakmak...

Bunda kısmen başarılı olduklarını da söyleyebilirim.

PKK üst kadrolarından devşirdikleri bu tip kişilerle, itirafçılarla ölüme sürüklenen epey insan oldu. Aynı koşuğa epey zaman beraber yaşadığım Cemal Arat, ortaya çıkan itirafçılardan birinin verdiği ifadeyle ölüm orucuna yatarak öldü.

Bu durum yalnız PKK'de yaşanmadı elbette. Diğer tüm Kürt örgütlerinde aynı şeyler yaşandı, yaşatıldı. Esir kampında sayıca çok olan PKK'de, hukuk adına yapılan vahşet çok daha acımasızca ölümlere sebep oldu. Uygulanan işkence politikası, hiç kimsede ayakta kalacak bir hal bırakmadı.1982 Haziranında her kes için her şey bitirilmiş, tüm ceza evini vahşetin esiri haline getirmiştiler. Hücrelerde, ölüme yatanlar hariç.

En yukarıda askeri cuntanın kudretli komutanları, 7. Kolordu komutanı Kemal Yamak ve maiyetindeki tüm rütbeli subaylar, Jandarma bölge komutanlığı ve maiyetindeki rütbeliler, askeri hakim ve savcılar, soruşturmalardaki işkenceciler ve cezaevinin tüm işkenceci subayları, müdürü, iç güvenlikten sorumlu görünürdeki işkenceci başı Esat Oktay Yıldırım ve tüm idarecileri, üsteğmen Ali Osman'dan tutun, havacı astsubay elbisesi giydirilmiş olan

başçavuş rütbeli Mevlüt'e değin, tüm işkenceciler bu konularda beraber çalışmaktaydılar. Mahkemeler eziyetti, cefaydı, işkenceydi, zulümdü. Sivil yaşamda insanlardan en çok dinlediğim ve zevkle anlattıkları üç anıları ve bu anıların geçtiği arkadaşlıkları vardı.

1-Hapishane, mahkeme ve serbest bırakılma.

2-Askerlik anıları ve arkadaşlıkları.

3-Hastanede yatma ve tanıştığı diğer hastalarla olan arkadaşlıkları.

Burada, bu esir kampında hiç ama hiç bir şey bırakılmamıştı. Kurulan arkadaşlıklar acı ile yoğrulmuş, anılar kirlilik ve zulüm ile doldurulmuş, insanlara anlatabilecekleri tek şey, utanç hikayeleriydi.

Hiç kimse mahkeme gününün gelmesini, mahkemeye gitmeyi istemezdi. Düşünebiliyor musunuz, bunca işkenceye rağmen, dışarı çıkabilmenin tek yolu olan mahkemelere insanlar gitmek istemiyordu.

Neden?

Neden insanlar bu iğrenç ve zor koşullara rağmen mahkemeye gitmek istemiyorlardı?

Çünkü mahkeme günü demek, koğuştan çıktığın andan, kapıdan koğuşa gireceğin ana kadar yaşayacağın ağır işkence demektir!

Mahkemelerin ortaya koydukları anlayış ve uygulamalar nedeniyle hiçbir tutuklu mahkemelerin tarafsız olabileceğine inanmıyordu. Mahkeme denildiğinde akla gelen tek şey, işkence ve aşağılanmaydı. Ama hiç kimsenin,"mahkemeye gitmek istemiyorum"deme lüksü, diyebilme hakkı da yoktu. Gitmek istemesek de zorla götürülüyor, gerekli işlemlerden sonra koğuşa konuluyorduk.

Yaşadığımız cezaevi bir esir kampına dönüştürülmüş, herşey esir kampını yönetenlerin isteğine göre sistematize edilmişti. Onlar neyi, nasıl isterlerse, o şey onların istediği gibi olur, kimsenin onların istedikleri gibi yapmalarına itiraz etme hakkı yoktu. Buna, hukuk literatüründe savcılarla aynı konumda bulunan avukatlar dahil.

Savcı devletin, kamunun menfaatini savunur, suç isnat eder, avukat da suç isnat edilenlerin haklarını savunur. Ama burada hukukun bu kuralı yoktu. Devlet adına, kamu adına savcılık ve hakimlik etiketini askeri garnizonlarda almış askeri savcı ve hakimler, hukukun bu kuralından muaf, üstleri olan komutanlarından aferin alma yarışı ile her türlü iğrenç uygulamayı hayata geçiren, hukuk kimlikli, hukukun katilleri, hukukun canavarlaşan

mahluklarıydılar.

Hesaplarına gelmeyen, hukuka saygıda direten, yaptıkları işkencelere değinen, değinmeye çalışan avukatları da düzmece bir ihbar ile esir kampına getirirlerdi. Bu konuda Av. Hüseyin Yıldırım, Şerafettin Kaya ve daha başka avukatlar da vardı. Müvekkillerinin görüşmesine gelen avukatlara yapmadıkları hakaret, çıkarmadıkları zorluk ve eziyet yoktu.

Biz tutukluları avukatlarımızla görüşmeye götürdüklerinde şunu özellikle belirtiyorlardı: Görüşme süren üç dakika, hiç bir şey konuşmayacak, hiç bir konuda soru sormayacaksın. Ayaklarına bastığım an görüşme kabinini terk edeceksin. Sadece avukat konuşacak, sen onu dinleyeceksin. İşte buna da hukuk diyorlardı.

Mahkeme günleri sabah erkenden gardiyan tarafından mahkemesi olan tutukluların isimleri

okunur, hazır olmaları istenirdi. Toplu davalara bağlanmış tutuklular ayrı ayrı koşullarda olabiliyorlardı. Tüm davalar için bu geçerliydi. Örneğin, benim yargılandığım Özgürlük Yolu davasında, kaldığımız koşušta ben, Aydın Hasar ve Refik Yurtsever'le üç kişiydik. Davanın tüm diğer sanıkları başka koşullardaydılar.

İsimlerimiz okundu ve mahkemeye gitmek üzere hazırlandık. Hazırlandık dediğim, elbiselerimizi giyerek beklemeye başladık. Gelen gardiyan bizleri koşuştan çıkararak, marş marş yürüyüş ve küfürlerle E beş ana koridoruna götürdü, esas duruşta, başımız önümüze eğilmiş, sağa sola bakmadan bekletildik. Aynı davanın farklı koşullarda yatan tüm tutukluları gelince ikili sıraya geçirildik. Her iki kişi bir kelepçe ile bağlandık ve en önde bulunanların kelepçesine bağlanan sevk zinciri, tüm kelepçelerden geçirilerek arkaya kadar götürüldü, en sonda bulunan kelepçeye bağlandı. 180 kişiye yakın bu davada yargılanan tutukluların tümü bir kaç guruba bölünerek ve aynı şekilde bağlanarak, dışarıda bekletilen araçlara götürüldük. Araçlara "cenaze arabası" ismini vermiştik. Aslında araçlara taktığımız bu isim cenaze arabalarına hakaretti. Çünkü cenaze arabalarının mutlaka hava alan bir iki penceresi vardı. Bu araçlarda hiç pencere yok, yalnız en ön kısmında, mazgal deliği şeklinde küçük bir havalandırma deliği vardı. Çok zaman da gardiyanlar bu deliğin önüne geçer, kimseyi yaklaştırmazlardı. Aracın içi dopdolu. Herkes

ayakta, göğüs göğüse, sırt sırta, elleri kelepçe ve zincir ile bağlı adeta bir tabutluğa sıkıştırılmış halde duruyorduk. Yazın boğucu sıcaklarında, araçta sıkıştırılmış insanların alıp vermek zorunda oldukları nefesler ve boğucu sıcaklık, havasızlık anlatılabilir bir durum değildi. Bu araçlara binmek gibi inmek de büyük bir sorun, büyük bir eziyetti. İkişer kişi kelepçelenerek ve ortadan zincir ile biri birlerine bağlı olan tutuklulardan birinin binme anında dengesini kaybetmesi veya düşmesi, önünde bulunanların da düşmesine neden oluyordu.

Tüm bu eziyetin üstüne aracın içinde görevlendirilen işkenceci gardiyanlar, araçta istiflenmiş tutukluların başları üzerine çıkararak uzanır ve;

-Sallanır, beni rahatsız ederseniz hepinizin anasını, avradını sikerim, diye hakaret etmekten geri durmuyorlardı.

Bu gardiyanlar, mahkemeden ceza evine dönüncüye kadar, tutukluların başının üzerinde uzanırlardı. O, askeri Reo diye adlandırılan araçta, kelepçeli, zincirle birbirine bağlı tutukluların sallanması ve başları üzerinde uzanan işkenceciyi rahatsız etmesi vukuat sayılırdı, cezası da ceza evi dönüşünde işkenceydi.

Mahkemede, kilisedeki sıralara benzeyen banklara oturtulurduk; sağa sola, avukatlara bakmak yasaktı. Gözlerimiz, mahkeme heyetinin arkasında yazılı olan "Adalet Mülkün Temelidir" panosuna odaklanacak, ellerimiz dizlerimizin üzerinde dimdik oturacak, terimizi silmek, kazara yüzümüze konan bir sineği kovmak, vücudumuzun kaşınabilecek hangi bir yerini kaşımaya kalkışmak, el sürmek kesin olarak yasaktı. Bu yasaklara uymamanın cezası da, tahmin edebileceğiniz gib vukuatlara uygulanan ceza uygulanacaktır, yani işkence. Gerek mahkemeye götürülürken cenaze aracında ve gerekse de yapılan tüm duruşmalarda mutlaka bir vukuat işlenir veya vukuat işlenmiştir diye tüm mahkemelere gidış ve dönüşlerde işkence yapılırdı. Vukuat işlemenin şahsiliği yoktu. Yani suçun şahsiliği, suç işleyenin ceza görmesi söz konusu değildi. Birisinin burnuna konan sineği kovmak için başını hafifçe sallaması veya gözüne akan terine parmak atması vukuattı, bu vukuatın karşılığı da herkesin ceza olarak işkence görmesiydi. İşkence faslı mahkemeden yola çıkışta başlar cezaevine kadar devam eder, lakin bitmezdi. Cezaevinin E beş maltasında toplu işkenceler yapılır, tutuklular koğuş gardiyanlarına teslim edilirken de "vukuat işlendi" diye, koğuş gardiyanı tarafından da koğuşa

götürülünceye kadar coplarla işkence devam ederdi.

Bir keresinde mahkemeye götürülüştümüzde biz dört kişiyi, Mehdi zana, Aydın Hasar, Refik Yurtsever ve beni, diğer dava tutuklularından ayırarak "kariyer" diye adlandırılan zırlı bir araca bindirerek götürdüler. Aracın içinde dördümüz yan yana oturtulmuş, muhafız asker hafif eğilmiş halde ayakta duruyor, bir diğer asker de aracı kullanıyordu. Yolda ilerlerken iki askerin kendi aralarında konuşmalarından istifade ederek, bitişiğimde oturan Mehdi Zana ile birbirimizi sorma olanağı bulduk. Bu ara Mehdi'nin benden bir talebi oldu.

-Nuri, fırsat bulursan avukat Hikmet Bozçalı'ya, bana uğraması için bir işaret verebilirsen iyi olur. Ben de işareti vermeye çalışırım, ama sen de vermeye çalış.

-Tamam, vermeye çalışırım.

Mahkeme salonunun hemen kapısının önünde araçtan indirilerek salona, içeride oturacağımız sıralara götürüldük. Diğer tutuklular henüz gelmemişti. Kısa bir süre sonra onlar da getirildi. Zincir ve kelepçeleri açılarak onlar da tek tek oturtuldular. Bir çavuş;

-Sağa sola bakmayın, gözlerinizi "Adalet Mülkün Temelidir" yazısından ayırmayın, hakimlerin soracağı sorulara cevap vermekten başka konuşmayın, ellerinizi dizlerinizin üzerinden kaldırmayın, her türlü hareket yasak. Bu yasağa karşı en ufak bir harekette hepinizin götüne cop sokarım. Anlaşıldı mı?

Sıraların sağ ve solunda birer asker ayakta, yüzleri tutuklulara dönük, gözleri tutukluların üzerinde, kontrol etmekle görevlendirilmişler. Bu tablo, yapılan tüm duruşmalarda geçerli bir tabloydu.

Mahkeme heyeti arzı endam etti, sahnedeki masanın arkasında bulunan sandalyelere oturdular. O esnada avukatlar da içeri alınarak, bize göre sahenin sağ tarafında bulunan yerlerine geçip oturdular. Oturmadan çantalarından cübbelerini çıkararak giydiler. Mahkeme başkanı önündeki dosyalara bakıp yanında oturan savcı ve diğer hakimle yavaş bir şekilde konuşurken, ben tüm dikkatimle avukat Hikmet Bozçalı'ya bakıyordum. Savcı konuşuyor, avukatlar ayağa kalkarak kendi müvekkilleri hakkında konuşuyor, konuşuyor, konuşuyorlar, ben de bütün gücümle gözlerimi Hikmet'tin bulunduğu noktaya dikmiş, onun dikkatini çekmeye çalışıyordum. Hikmet fark etmiş olacak ki, bir ara bana bakmaya, beni anlamaya çalışır bakışlarla, bakmaya başladı. Bir iki defa başımı sağ tarafımda, hemen bitişiğimde oturan Mehdi'ye doğru eğerek, durumu anlatmaya çalıştım. Mahkeme boyunca bu

çabamı sürdürdüm. Gözlerimle, bakışlarımla Hikmet'in dikkatini çekmeye, Mehdi'yi işaret etmeye çalıştım. En sonunda da hakim in ;

-Gereği düşünüldü. Tüm tutukluların tutukluluk hallerinin devamına, falan falan konuların, falan falan yerlere yazılmasına ve mahkemenin falan tarihe ertelenmesine karar verilmiştir, demesiyle birlikte her kes ayaklandı, tutuklular hariç. Av. Hikmet Bozçalı ayakta durmuş halde cübbesini çıkardı, katlayarak çantasına yerleştirmeye çalışırken gözlerini bana dikmiş, kafasını hafifçe öne doğru bir iki sallayarak "anladım" işareti verdi nihayetinde.

Mahkeme heyeti, mahkeme diye kullanılan tiyatro salonunun sahne arkasında bulunan kapısından kaybolurken, avukatlar da ana kapıya doğru yürüyerek, salondan çıkıp gittiler. Bütün mahkemeler boyunca sergilenen oyun ve aktörleri bunlardı.

Herkes çıktıktan sonra asker gardiyanın "ayağa kalk, ikişerli sıraya gir" komutuyla tutuklular sıraya girmeye çalışırken, kötü bir tesadüf Mehdi benim bir sıra önümde, bir kişi ile eşleşti. Kelepçeler takılmadan hikmete işareti verdiğimi ona söyleyebilmek için, tökezler gibi yaparak, yanındaki şahsı öne doğru ittim. Kalktığımda da hemen Mehdi'nin sağ tarafında bulunacak şekilde durdum. İttiğim kişi bir sıra öne kaymıştı. Hafifçe fısıldayarak;

-Abi Hikmet'e işareti verdim, dedim.

Ön taraftan kelepçeler takılmaya başlanmış, sırayla arkaya doğru geliyordu. Henüz kelepçe sırası bize gelmemişken, birden boz çavuşun gür sesi mahkeme salonunda yankılandı.

-Orospu çocuğu, sen avukatlara neyin işaretini veriyordun? Vukuat var, bu orospu çocuğu avukatlara işaret veriyordu, narasıyla, mahkeme salonunda coplarla saldırı başladı. İki kişinin birbirine kelepçelendiği ve ortadan zincirle birbirlerine bağlı tutuklulara acımasızca saldırdılar. Coplarla, kamçılarla, ellerindeki ahşap kalaslarla, yere düşenlere postallarıyla vurdular, acımasızca, insanlık dışı tüm barbar anlayışlarıyla, galiz pis küfürleriyle yapabilecekleri iğrençliklerin tümünü sergilediler. Vahşi saldırıları, barbarca insanları dövmeleleri araca bindirilmeye kadar devam etti. Aracın içine istiflenen tutukluların tümü ayakta zor durabiliyorlardı. O istiflemeye merhum Nazif Kaleli ile yüz yüze gelmişim. Yavaş bir sesle, göz göze bulunduğumuz, baktığımız o esnada "Geçer Nuriciğim, bu günler de geçer," deyişi hala kulaklarımda.

O saldırının vahşetini ve acımasızlığını kelimelerle izah etmenin, anlatmanın olanağı yok. Ben iki acıyı birden yaşıyordum. Herkesle beraber aynı dayığı

Yiyordum, üstelik vukuatın sorumlusu olarak daha fazla işkenceye maruz kalıyordum, ama daha önemlisi, vukuatın sorumlusu olarak insanların uğradığı saldırının, çektiği acının sorumlusu olarak çektiğim vicdan azabıydı. Herkes benim yüzümden dayak yiyordu! Gerçi işkenceciler istedikleri zaman işkence yapacak bahane buluyorlardı, ama bu olayda tek sorumlu olarak kendimi görüyordum. Mehdi Zana ne hissediyordu, doğrusu bilmiyordum, bilecek halde de değildim. Ama benim bildiğim, O'nun götürüleceği yere kadar herkesten daha fazla dayak yiyeceğiydi

Mahkeme salonunda başlayan dayak ve işkence faslı, aracın içinde de devam ederek ceza evine kadar devam etti. İstiflenen tutukluların başları üzerinde uzanan iki vahşi zebani asker, rastgele postallarıyla insanların kafasına vura vura,şarkı söyleye söyleye kahkahalar atıyorlar,eğleniyorlardı. Cezaevinde araçlardan indirilen tüm tutuklular E 5 maltasında tekrar toplu işkenceden, dayaklardan geçirildiler. Tutukluları teslim ettikleri gardiyanlara da vukuat işlendiğini söyleyerek, koşuşlarına götürülünceye kadar işkenceye devam ettiler.

Aslında genelde yapılan mahkemelerde, tüm davaların mahkemelerinde yöntem ve uygulama buydu. Mahkemeye götürüp getirme, işkence yapma anlayışına dayalıydı. Hücre ve açlık grevlerine katılan tutuklulara karşı, mahkemelere götürülürken uyguladıkları zulüm kat kat fazla ve daha da vahşicedi. Vahşi kelimesi yapılanları karşılamaz, ama okuyucunun tuhafına gelebilir. Vahşet ve vahşi kelimelerinin ötesinde yapılanlara karşılık verecek kelime bulamadığımdan, vahşi ve vahşet kelimelerini kullanmak zorunda kalıyorum, ama bu kelimelerin yetersiz ve yapılanları karşılamadıklarını da biliyorum. Gerçekten yapılanların kağıda dökülmesinin,yazılmasının zorluğunu anlatmakta işin en zoru. Örneğin, muhakeme edilen tutuklunun, mahkemeye sunacağı bir dilekçeyi, kendi savunmasını yazacağı bir kağıdı veya kendine yapılan suç isnadına karşı bir savunma hakkı yok, dilekçe yazma hakkı, itiraz hakkı yok, tutukluya bu hak tanınmıyordu.Öyleki bazı mahkemelerde,PKK'li bazı tutuklular, kendilerini savunmak için yazdıkları kağıtları makatlarına sokarak,mahkeme salonunda da bu kağıtları mahkeme heyetlerinin huzurunda çıkararak okudular,kendilerini öyle savunmaya çalıştılar. Mahkeme huzurunda makatından yazılı kağıt çıkararak ceza evindeki işkenceleri anlatmak, vahşeti dile getirmek, kendini savunmak durumunda kalmak. Mahkeme sonrası bu hareketi yapan insanlara neler yapıldığı, neler yapılacağını, nasıl bir vahşete uğradıklarını yazacak kalem,

dile getirecek bir varlığı ben tanımıyor, bilemiyorum.

12 Eylül hukuku, askeri cunta mahkemeleri bu anlayışla insanları yargıladılar, cezalandırdılar, ceza evlerinde, işkence hanelerde öldürülen insanları bizzat kendileri seyrettiler, hep beraber emir komuta zinciri ile yapabilecekleri tüm vahşetleri sergilemekten kaçınmadılar.

Bu mahkeme olayından üç gün sonra, açılan mazgal deliğinden,

-Nuri Sınır, avukat görüşmen var, hazırlan, diye bağırdı gardiyan.

Hazırdım, hazırlanacak neyim vardı ki? Kapının önüne giderek, beni götürecek olan gardiyanı beklemeye başladım. Bir müddet sonra gelip kapıyı açınca, kısa künyemle onu karşıladım.

-Çık dışarı! komutu ile dışarı çıktım. Merdivenden beraber indik. Aşağı koridora inince;

-Rahat, hazrol, uygun adım marş, marş! komutuyla yürümeye başladım.

Görüş yerine kadar verdiği komutlar doğrultusunda hareket ettim ve emrettiği marşları söyleyerek yürüdüm. Görüşme kabinlerinin önünde esas duruşta bekletildim. Bir müddet sonra yanıma gelen başka iki asker tarafından her zamanki uyarılara tabi tutuldum.

-Konuşmak yok. Soru sormak yok. Avukatın ne konuşursa konuşsun, sadece dinleyeceksin. Ayaklarına bastığımız an görüşme kabinini terk edeceksin. Bunun aksi en ufak bir hareketin vukuattır, vukuat işlersen ananı ağlatırız.

Görüşme kabinine sokuldum. Doğrusu ben avukat beklemiyordum. Hikmet'e vermeye çalıştığım işaret de Mehdi'ye uğramaları içindi. Kim olabilir diye düşünürken, girdiğim görüşme kabininde karşımda avukatlarımdan Süleyman Demirkapı'yı gördüm. Süleyman abi;

-Merhaba Nuri, nasılsın?

O anda karşılık vermemem için sıkıca ayaklarıma basmaya başladılar. Buna rağmen;

-İyiyim abi, sen nasılsın?

Ayaklarımdaki üzerindeki baskı tüm gücü ile artıyor, ayaklarım ve parmaklarım sağ ve solumdaki askerlerin postalları altında ezildikçe, büyük bir acı yaratıyordu. Süleyman abi;

-İyiyiz Nuri, merak edilecek bir şey yok. Çocukların da iyidir merak etme. Bir uğrayayım dedim. Hikmet bey gelecekti, il dışına çıktığından ve gelemediğinden dolayı ben geldim.

Her şeyi çözmüştüm, Hikmet işareti almıştı ama yanlış bir anlama vardı. Bana uğramayı anlamış. Hemen Süleyman abiye durumu düzeltmeye çalışarak bir şeyler anlatmaya çalıştım,

-Süleyman abi, geçen gün savcılığa götürüldüm, belediye'deki bir olayla ilgili ifadem alındı. Mehdi Bey'in de o konuda ifade vermesi gerekir. Madem buraya gelmişsin, onu da görersen ve o konuda ifade vermesi gerekir diye söylersen iyi olur, ben de o konuda savcılığa gidip gelmekten kurtulurum.

Bunları Süleyman abi ile konuşuyorum ama aşağıda ayaklarımın üzerinde oynayan postalların acısı da beynime vuruyor. Buna rağmen de Süleyman abinin mutlaka Mehdi'yi görmesi gerektiği mesajını vermeye çalışıyorum. Süleyman abi;

-Tamam Nuri, ben Mehdi'yi de göreceğim ve senin bu dediklerini ona söyleyeceğim, der demez iki kolumdan tuttukları gibi beni görüşme kabininden çıkardılar. Beş nolu miltaya çıkardıklarında da;

-Orospu çocuğu! Sana konuşmayacaksın, susacaksın, sadece avukatı dinleyeceksin demedik mi?

Doğru, öyle demişlerdi ama o zaman beni niye getirdiler ki? Olan olmuş, Süleyman abiye söyleyeceğimi söylemiştim. Beni ortalarına alarak top oynarcasına benimle oynadılar. Cop, kalas ve postal darbeleriyle, tatmin oluncaya kadar beni dövdüler. Beni almaya gelen koğuş gardiyanim Ceyar'a da "vukuat işlediğimi" söyleyerek, koğuşun kapısına kadar kimi zaman ayakta, kimi zaman da yerde süründürerek, bedenimi cop ve postallarıyla darbeleyerek açtıkları koğuşun kapısından içeri attılar. Mahkemelerde işin en garip yanlarından en tuhaf görüntülerinden biri de, mahkeme salonuna gelip oturan Esat Oktay'ın durumuydu. Esat Oktay, hesabına gelmeyen veya onaylamadığı her hangi bir tutuklunun tahliyesine müdahale eder, mahkemenin tahliye kararını geri alırdı. Bu yetkiye sahipti, hakim ve savcılara kızıyor, bağırabiliyordu. Tahliye kararlarını onaylamadığı şahısları cezaevinde aylarca bekleterek, tutukluyu aylarca ceza evinde işkenceye tabi tutabiliyordu. Mahkemenin tahliye ettiği şahsı bırakmak Esat Oktay Yıldırım'ın insafına kalmış bir şeydi. Esat bırakmak istemediği kişiyi aylarca ceza evinde tutabiliyor, hiç kimse de bunun hesabını soramıyordu. Tutuklunun, avukatının da tahliye olmuş müvekkilinin bırakılmasıyla ilgili yapacağı, yapabileceği hiç bir şeyi yoktu. Tahliye olduktan sonra aylarca cezaevinde işkence görerek,

birakılmayan bir sürü insan vardı. Ben kendim mahkeme tarafından tahliye edildiğim halde, 22 gün Esat Oktay tarafından tahliye edilmeyerek, en ağır işkencelere bu süre zarfında tabi tutuldum. Esat Oktay;

- Seni nasıl tahliye ettiler? diye hayıflanarak, kudurmuş bir köpek gibi bu 22 günlük dönemde en acımasız işkenceleri görmemi sağladı. O'nun koğuşa kontrol amacıyla geldiği akşam, kavanozda gördüğü, yeşeren dört yaprak soğanımı ayaklarının altında, postallarıyla acımasızca ezmesi ve bana bakışı, bu 22 günlük sürede göreceğim işkencelerin adeta parolasıydı. Mahkemelerin tahliye ettiği insanların, Esat Oktay tarafından esir kampında tutulmasının ötesinde, bırakıldıklarında karşı karşıya kaldıkları daha büyük bir risk vardı. Tahliye edilmiş ve bırakıldığı numarası ile cezaevinin avlusuna çıkarılan tutukluyu, avluda bekleyen işkenceci polisler alarak, yeni suç işlemiş ve gözaltına alınmış muamelesi ile işkencehaneye götürürlerdi. En az bir ay sürecek yeni bir işkence seansından sonra tekrar savcı ve hakimler tarafından tutuklama muamelesinden geçirilir ve esir kampının sonsuz kudrete sahip komutanı Esat Oktay'ın insafına terk edilirdi.

XAÇO (HAÇO)

Diyarbakır, farklı inançlar açısından zengin bir kentti. Mezopotamya'da ve orta doğuda bulunan dini inançların tümü bu kentte temsil edilme olanağını bulmuştu. Hristiyanların kilisesi, müslümanların camisi, musevilerin havrası, ezidilerin ibadethaneleri ve geçmişte yaşanılmış tüm pagan inançların işaretleri, kitabeleri, sembolleri bu kentin bazalt taşlarına ve ihtişamlı surlarının heybetli duvarlarına nakış nakış işlenmişti. Ben bu kentte, farklı inançların son kuşakları diyebileceğim Süryanileri, Ermenileri, Yahudileri ve Ezidileri gördüm, tanıdım, komşu olarak birlikte yaşadım, beraber okullarda okudum, arkadaş oldum. Hristiyan Seo (Sait Arslanlar) Ermeni Ergin ...ve isimlerini hatırlamadığım daha nice okul sıralarında beraber okuduğum, okul arkadaşlarım, mahalle arkadaşlarım, aynı sokağı paylaştığım, aynı mahalleyi, aynı kenti paylaştığım farklı inanan, farklı ibadet eden ama Diyarbakırlı gibi bu kentin kültürünü oluşturmuş, bu kentin kültürüyle yoğrulmuş, bu kentli olan insanlar. Demircisi, kuyumcu su, kalaycısı, ipek böceği ile muhteşem ipeğin yaratıcıları, usta ayakkab

ıcaları, testicileri, taş ustaları, bazalt taşının usta emekçileri, muhteşem Diyarbakır evlerinin ustaları, mimarları, terziler, şal şepik kumaşının, elbise sinin ustaları,baş örtülerin, kumaşların dahi yaratıcıları, işlemecileri, kısaca şehrin sanatkarları, sanat yaratıcıları bu şehirde aynı mahallelerde, aynı sokaklarda, bazen komşu, çok zaman da beraber yaşarlardı. Minareden ezan sesi, kiliseden çan sesini herkes dinler, rahatsız olan yoktu. Tarihin derinliklerinden gelen bu ortak yaşamı herkes özümsemişti. Alışmıştı, ortak kültüre evrilmişti bu ortak yaşam. Düğünler, düğünlerde çalınan havalar, oynanan oyunlar,çepik, delilo herkesin ortak oyunları, ortak müzikleri, ortak eğlenceleri, ortak kültürel ürünleriydiler.

Bizberaber okuduğumuz hıristiyan inancına mensup mahalleli arkadaşlarımıza sevgi içerir anlamında rahatlıkla xaço diyebiliyorduk.Ki genellikle Kürt'ler, müslüman olmayanlara " fille " diyorlardı.Bu hitab tarzlarından asla rahatsız olmazlardı. Hala ünvanı bizce xaço olan, görüştüğümüz çocukluk arkadaşlarımızdan, arkadaşlarımız,dostlarımız var, kardeşlerimiz vardır. Sait Arslanlar bunlardan biridir. İstanbul'da yaşar,görüşür, telefonlaşırız.

Esir kampında yaşadığımız bu amansız, sonu gelmez işkence ortamında, tüm bunları hatırlamama neden olan şey, esir kampında xaçoların, yani müslüman olmayanların ve özellikle Ermeni soyundan olanların aranması olayıdır. Yapılan toplu ve bireysel işkencelerde öğrenilmek istenen şey, kimin, kimlerin, ne neleri ve dedeleri Ermeni soyundandır veya dönmedir.

Doğrusu ben bir Ermeni dönmesinin torunuydum. Ama kimse bunu bilmiyordu. Muhbirlerin bilmesi halinde, bundan kaçmanın ve kurtulmanın hiçbir olan ağı yoktu. Benim nenem Ermeni ve ta Sivas/ Ulaş'tan başlayan sürgün ve katliam fermanında sokulduğu göç yolunda, Sultan Şeyhmus'ta (Diyarbakır/ Mardin yolunda bir yatır) bizimkiler tarafından kefle'den (kafileyeye tüm bölgede qefle deniyordu) çıkarılmış, müslümanlaştırılmış ve dedem ile evlendirilmiş ti. Hikayesini daha evvel yazmıştım.Nenem, yaşamı boyunca müslüman olarak yaşamış, geçmişinden hiç bir şey konuşmamıştı.Sorduğumuz hiç bir soruya cevap vermemiş, cevap vermeye yanaşmamıştı. Geçmişiyile ilgili soru sorduğumda, "sorma oğlum, geçmiş geçmişte kaldı, onları konuşmanın hiç bir faydası yok. İşinize bakın" der ve başka hiç bir şey konuşmazdı. Namazlarını

kaçırmaz, uzun uzun dua ederdi: Dualarını sessizce yapar, tanrısından ne dilediğini hiç birimiz bilmez, duymaz, anlamazdık. Nesime halamın bana anlattığına göre, bir defa bulunduğu mahallede yaşayan Ermeni bir kadınla sessiz ve kimsenin duyamayacağı bir şekilde "Ermenice" konuşmuş. Nesime halam Ermenice bilmediğinden, ne konuştuklarını, ne anlattıklarını anlayamamış ama onları dinlediğini gören Nene, işaret parmağını dudaklarına bastırarak Nesime halama "aman kızım sakın kimseye bahsetme, kimse duymasın " diyerek halamı tembihleme gereği ve korkusunu dillendirmişti. Geçmişle ilgili sahip olduğumuz bilgiler, yaşamının müslümanlaştırıldığı döneme ait anlattıklarıydı. Ermeniliği ile ilgili, ailesiyle ilgili, öldürülen, katledilen, katliamdan geçirilen Ermenilerle ilgili hiç bir şeyi anlatmadı, anlatmaya yanaşmadı.

Doğrusu burada, bu noktada, hem kendimle hem de geçmişimizle ilgili önemli olduğuna inandığım bir noktaya değinmek gerekir diye düşünüyorum. Bizler, 70 kuşağının gençleri ve büyüyen çocukları büyük oranda geçmişimizle ilgili araştırma yapacak, yapılmış araştırmalardan mahrum yaşayan bir kuşaktık. Uyanışımızın temel dayanakları ve materyalleri, marksist klasikler, başkaları tarafından çevirisi yapılan ve okumak zorunda bırakıldığımız kitaplar, dergiler ve gazetelerdi. Komal yayınevinin ve özellikle İsmail Beşikçi hocanın yazdıkları ve yayınladıklarını bunun dışında tutarak onu anlamak istemeyişimizi-anlamadığımızı samimiyetle not düşmek istiyorum. Çoğu Kürt gençleri Marks, Engels ve Lenin'in Türkçeye çevrilmiş kitaplarının tümünü adeta ezberleme gibi bir yarışa girmişlerdi. Yorumlar yapar, pasajlar aktarır, sonu kavgalara varan tartışmalar yapardık. Sol beyinle yaşayan, kendini tanımayan ve hatta kendini inkar eder duruma getirilen bir kuşak yetişiyordu. Marksist olmayanları, marksizmi savunmayanları gerici görüyorduk.

Varsa, yoksa Komünizm, hangi komünizm, Sovyet komünizmi, yok Mao komünizmi, yok yok Arnavutluk lideri Enver'in komünizm uygulaması, prag baharı, baharın yaratıcısı Dubçek birdönme, oportünist, yok yok Emperyalizmin uşağı ve daha neler, neler... Enternasyonalizm, Küba, Angola, Eritre, Vietnam ve tüm dünyadaki Ulusal Kurtuluş mücadeleleri. Dünyayı Enternasyonalizm ve halkların kardeşliği adına kurtarmaya çalışıyor, burnumuzun dibinde gelişen

Kürdistan Ulusal Kurtuluş mücadelesinden habersiz yaşıyorduk.(...kimse yazdıklarımı lütfen üstüne almasın, kısmen bu anlayışta olmayanları bunun dışında tutuyor,ben yaşadıklarımın gördüklerimi anladıklarımı yazıyorum.) Üstüne üstlük Kürtlüğümüzü dile getiremiyor, getirdiğimizde "milliyetçi" etiketiyle yaftalamaktan korkuyorduk. Bazı siyasal örgütlerimizin en çok korktuğu şey de Komünizmin Türkiye temsilcisi "Türkiye Komünist Partisi" tarafından "milliyetçiliğe kayma ve komünizmden uzaklaşma" ithamına uğramaktı. Sosyalizm gelecek, Komünizm gelecek, bütün halklarla beraber Kürtler de kurtulacaktı martavalları ile kendimizden uzaklaştırılıyorduk. Hatta 1975 yılında Amerikanın Cezayir'de yan yana getirdiği İran ve Irak liderleri Şah ve Saddam Hüseyin'in anlaşıp barışmasıyla Irak'ta Kürt'lere yönelik yapılan katliam ile ilgili Kürt lideri Mustafa Barzani'nin ABD Dışişleri Bakanı Henry Kissinger'e gönderdiği katliam ile ilgili mektubunu ele geçiren bir siyasal hareketin yayın organında bu mektup "ihanetin belgesi"olarak yayınlanabiliyordu. Dünyayı göremiyor, uzağı seçemiyor, o yazının gereksizliğini,yanlışlığını savunmaktan aciz,yorumlamaktan aciz aptalca da savunuyor,doğru luğuna ben-benim gibiler inanıyorduk. Oysa mektupta istenen şeyin ihanetle hiç bir alakası yoktu.Orta doğuda vahşice katledilen sahipsiz Kürt halkının içinde bulunduğu zorlukları yazıyordu. Kastedilen ihanet Komünizme ve komünizmin dünya efendisi olan Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliğine olan ihanetti. İhanet, mektubun ABD Dışişleri Bakanlığına yazılmasıydı.Oysa Kürtlere atılan bombalar, yapılan katliamlarda kullanılan silahlar, Komünizmin dünya temsilcisi ve patronu Sovyetler Birliği tarafından Baas rejimine veriliyor, Fidel Castro saddamla resimlerde pozlar veriyor ve destekliyorlardı.Bütün gözler o zaman toplumsal ilerleme adına körleşmiş, kendileri ile ilgili, Kürtlükle ilgili hiç bir şey görülüyordu. Varsa yoksa Komünizm, Enternasyonalizm ve Halkların kardeşliği paranoyası büyük oranda Kürtlerin beynini esir almıştı. Bu paranoyadan Türkiye'de yaşayan Kürtler daha da kurtulamamış, aynı körlükle ölüyor, öldürüyor,öldürülüyor, katliamlardan geçiyor ama kendini tanımada hala zorluk yaşıyor.

Bu esir kampında olup bitenler, aslında bütün gerçekleri ortaya çıkarıyordu. Daha değişik bir ifadeyle anlatmaya çalışırsam yukarıda yazdıklarımın kaynağı bu ceza evinde gördüklerim, yaşadıklarım, şahit olduklarımdır. Esat

Oktay muhbirliğe zorladığı bir Türk gencine, Hayati Yalçın'a "Bunların tümü Kürt, bölücü, vatan haini. Sen komünist de olsan bir Türksün, benim komünistimsin. Bana bilgi getirecek, bilgi vereceksin."(Hayati Yalçın'ın hikayesini daha evvel yazmıştım.) Bu bir anlayıştı, bir devlet politikasıydı, geçmişten günümüze kadar olan süreçte Kürt halkına karşı uygulanan katliamların, inkarın, zulmün temel dayanağı, bu anlayıştı.(birileri bu konularda o günün dünyası,o günün koşulları,sosyalist sistem,kapitalist sistem falan filan diyebilir ama tek gerçek,bana göre o günün sosyalizmini de, komünizmini de yanlış okuduğumuz,bize yanlış öğretildiği, yanlış çevrilen kitaplardan okutulduğuydu.)

Şunu da özellikle vurgulama gereği ortaya çıkmıştır haliyle.Ortaya koyduğum düşüncelerimden,yazdıklarımından dolayı birileri beni Kürt Milliyetçisi,Kürt ırkçısı olarak tanımlayabilir,düşünebilir.Aksine ben Kürt'ten ziyade, bütün dünyada yaşayan,doğa üzerinde varlığı olan her güzelliğe aşık,onu,onları seven bir yaratılışa sahibim.İnsanın insana zulmetmesine ,insanın,tüm insanların,tüm canlıların geleceklerine yönelik haksızlık yaratan,doğasını yok eden,insana zulmeden,menfaatleri için savaşlar çıkaran,insanları ve insanlığı katleden, sefalet ve yoksulluğu yaratan dünya efendilerini,ülke efendilerini hep lanetle dim,lanetlemeye,gücüm oranında insanlık düşmanlarıyla mücadele etmeye devam edeceğim.Ama hayatın şu temel gerçekleri de göz ardı edilmemeli ve görülmelidir. Yer yüzündeki bütün milliyetler,bütün etnisiteler gururla etnisitelerini,milliyetlerini savunur, onunla gurur duyarlar.Kendi kültürlerini kendi dilleriyle yazar ,resmeder ,çizerler .TürklerTürk sosyalistleri, Türk komünistleri geçmişte ve bu gün kendi dilleriyle yazar,konuşur var olan doğal yaşam haklarının tümünü kullandılar,halen de kullanıyorlar .Düşüncelerine, ideolojilerine yapılan saldırılar hariç.Bakınız vereceğim küçük bir örnek bu gerçeğin ta kendisidir.Nazım Hikmet tüm dünyada tanınan büyük bir Türk şairi,büyük bir Türk komünistidir.Türk tarihinde övünülerek yazılan en önemli konuların başında,orta Asyadan geldikleri,bir çok Ülkeyi atlarının nallarıyla titrettiklerini ve Anadoluyu mesken ettikleri yazılır,çizilir,bununla iftihar edilir. Büyük Türk Komünisti Nazım Hikmet'te bu duygularını şiirleştirmiş ve bir şiirinde " Dört nala gelip uzak asyadan-Akdenize bir kısrak başı gibi uzanan - Bu memleket bizim." Geçmişinin işgal ettiği, başkalarının toprağının, kendilerine

ait olduğuuyla ilgili şiir yazan Nazım Hikmet bir komünist.Aynı şiiri okuyan Alparslan Türkeş'in ne olduğunu, nelerin peşinde olduğunu yazmaya gerek var mı? Ama nedense Kürtlükten bahsedilince hiç çekinmeden "milliyetçilik" etiketini alnımıza yapıştırmaktan çekinmediler. Biz onlara sormadık "kardeşim sen kendi dilini kullanıyor, yazıyor, konuşuyorken sana suç ve milliyetçilik olmayan şey bana neden suç ve milliyetçilik oluyor. Sen,vatan diye belletilen yerlere Türkiye,işgal edilmiş topraklarımıza da Türkiye derken,ben adı Kürdistan olan topraklarımı Kürdistan dediğimde neden milliyetçi olayım. Yüz yıla yakın bir süreden beri inkar edilen milliyetim,dilim ve kültürümü dile getirmem neden milliyetçilik olsun.(ben,Abdurrahman Ecer,Recep Şeftalidalı ve İsa Tekin bu anlayışlarında yürümekte inat eden,marjinal sola teslim olan ve buyruklarından ayrılamayan 78 liler Diyarbakır derneğinden bu ortak inancımızdan dolayı yazdığımız dilekçelerimizde anlayışımızı ve gerekçelerimizi tek tek yazarak toplantıda dile getirerek, Nazım Hikmet'tin de yukarıda adı geçen şiirini onlara okuyarak dernekten istifa ettik,ayrıldık.) Bu sorularım yalnız Türk sosyalistlerine ,komünistlerine,sosyal demokratlarına, muhafazakar Müslümanlarına değil, özellikle benliği kaybedilmeye çalışılan Kürt halkı adına siyaset yapıyorum diye ortaya çıkmış,binlerce,onbinlerce Kürt gencini ölüme gönderen,gönderebilen,halen halkların kardeşliği,halen hayal peşinde koşan bazı Kürt siyasetçilerine ve bu siyasetçilerin yer aldığı Kürt örgütlerindedir.Kardeşlik,edebiyatı güçlü olanın,egemen olanın siyaset belirlemesi,hesabına geldiğinde kardeş, hesabına gelmediğinde inkar ve zulüm değildir.Her sıkıştıklarında,görevleri kendilerine hatırlandırıldığında kardeşiz,et ve tırnağınız ,tek parçayız ,tek milletiz,halkların kardeşliği edebiyatıyla sürdürülen siyaset inkar ve zulüm siyasetidir.Türkiye'de alışlagelmiş ,beyinlere enjekte edilmiş bir virüs gibi sürdürülen bu hastalıklı siyaset tarzı bir çok çevreye egemen olmuş durumda.Geçmişinden bu güne,sağcısından solcusuna,Kemalist'inden Müslümanına ve en acısı bu anlayışlara kendini mahkum etmiş bir kısım Kürt ve Kürt siyasetçisi olma iddiasındaki bir çok kimse bu zulüm siyasetinin ortağı,yardımcısıdır.Kardeş olmak aynı anne ve babadan olmaktır.Kardeş olmak aynı milliyete mensup olmaktır.Kardeş olmak aynı haklara sahip olmaktır. Kardeş olmak güçlü olanın, güçsüzü ezmesi ona zulmetmesi hiç değildir.Ben kardeşlikten bunları anlar,bunları bilirim.Sen Arap'a,orta Asyalıya, Balkanlarda, Kıbrıs'ta Kafkasyada,Filistin'de

yaşıyanlara kardeş der,destekler, yardımını esirgemez,beraber,iç içe yaşadığına zulmedersen, beraber yaşadığın,iç içe yaşadıkların senin kardeşin değil, olamazlarda.Bugün burada, bu esir kampında uygulananların tümü bu anlayışın eseridir.

Şimdi de Ermeni, Ermeni dönmelerinin soyundan olanlar aranıyor. Zulüm yapmak, işkence yapmak için bahane çok.Mesele ne, hepimizin malumu. Asala adlı Ermeni örgütüne mensup, Zahrap Sarkisyan ve Levon Ekmekçiyan Ankara/Esenboğa hava limanda silahlı eylem yapmış, 9 kişi ölmüş, 72 kişi de yaralanmıştı. Bu öldürülenler arasında eylemcilerden Zahrap Sarkisyan da vardı.Levon Ekmekçiyan sağ olarak ele geçirilmişti. Bu eylemi yapanlar Ermeni olduklarından,esir kampında Ermenilerin akrabaları aranıyordu. Çünkü bu ülkede suçun şahsiliği yoktu.Bir suç işlenmişse, herkes suçluydu. Burada, bu esir kampında da, Esenboğa'da işlenen suça ortak aranıyordu. Kürt'ler en büyük ortaktı. Kürt'lerin ortaklığı Ermeni soyundan gelmiş olmalarını dile getiren resmi devlet anlayışydı. Zaten Devlet ve devletin düşüncesinde olanların Kürt'leri bağladıkları, kendilerince "lanetli " ilan ettikleri iki kavim,iki milliyet vardır.Yahudiler ve Ermeniler. Kendileri gibi düşünmeyen Kürt'leri hep Yahudi,yada Ermeni diye yazdılar,çizdiler anlattılar. Kürt'lerin içinde de bu iki milliyete karşı düşmanlığı sürekli körüklediler.Tüm bu anlayıştan kaynaklanarak,Deden dönmüş, nenen dönmüş, müslüman olmuş, müslüman yaşayarak ölmüş, devletin yanında yer almış, ordusunda asker olmuş,savaşta ölmüş, öldürülmüş bu devleti yönetenlerin hiç umurunda değil. Burada beş nolu,bu cehennemde insanlar işkenceye alınıyor, insanlara baskı yapılıyor, zulmediliyor ve geçmişinde Ermenilikle ilgili,ilişkili bahaneler aranıyordu. Koğuşları gezen zebani işkenceciler;

- Koğuşunuzda Nenesi, Dedesi Ermeni olan varmı lan orospu çocukları.
- Söyle, söyle, deden Ermeni miydi?
- Orospu çocukları, hepiniz Ermeni döllersiniz.
- Onları bitirdik ibneler, bize karşı gelen herkesi bitireceğiz.

Esenboğa olayından sonra,Ermeni soylular arandı.Toplu dayaklar atıldı, şahsi işkenceler yapıldı, kaç tane Ermeni soylu tespit edildi bu esir kampında, doğrusu bilmiyorum. Kaldığımız bölümde hiç bir Ermeni soylu/hic

bir ermeni dölünün çıkmadığını biliyorum. Bu olaydan dolayı şakalaşırdık. Birbirimize takılırdık. Korkutmak için;

-Komutana Nenenin dönme olduğunu söylemezsem!

-Sakin ha! Bunun şakası da olmaz. Sesini kes, yavaş konuş, duyan olur, gerçek sanılır.

Benim bitişik ranzamda yatan samimi olduğum Rifat hoca vardı. Aydın'la beraber İsmi ni Xaço koymuş, Xaço diye çağırırdık. Bir şey konuştuğumuzda, sohbet ettiğimizde "xaço" diye seslice çağırdığımda;

-Yav Allahını seversen öyle çağırma, Xaço deme. Anamı ağlatacaksın, bir duyarlarsa kimseye bir şey anlatamam. Beni perişan ederler. Ölmemi mi istiyorsun?

Xaço haklıydı. Kimseye bir şey anlatamazdı. Kimse de onu dinlemezdi zaten. Yeter ki Xaço ismi kulaklarına gitsin. Suçlu aranan, suçlu yaratılan yerde "xaço" ismi yeter de artardı bile.

Benim dedem halis muhlis bir Kürt'tü. On üç yıl Osmanlı ordusunda asker olarak kalmış,Hasankalede Ruslarla yapılan çarpışmalarda kardeşi Şeyhmus'ta yanında savaşta yer almış, kardeşi savaşta ölmüş, kendisi Ruslara esir düşerek dört yıl Moskova'da bir çiftlik sahibinin hizmetinde çalışmış,kaçmış,yayan olarak Rusyayı ve Kafkasyayı aşarak büyük zorluklarla Serhad üzerinden memleketi Sultan Şeyhmusa gelmiş,daha iki gün evinde dinlenmeden geldiğini duyan Karakol komutanı köyü basmış,yakasına yapışmış,asker kaçağı diye onu götürmeye çalışırken,yakınları ve akrabalarının olayı anlatmaları ve komutan efendiyi ikna etmeleri neticesinde,yakasını kurtarmıştır.Hasankaledeki çarpışmada yaralı olarak Rusların eline geçmesine ve dört yıl Rusyada esir kalmasına rağmen hiçbir devlet kütüğünde dedem Gazi olarak yazılmamış, Osmanlı kayıtlarında ismine rastlanamamıştır.Yine Hasankalede yanında savaşarak Ruslar tarafından vurulan ve öldürülen dedemin kardeşi,babamın amcası Şeyhmus ve onun gibi tüm Kürt'ler şehit kabul edilmemiş Osmanlı ve devlet kayıtlarında isimlerine rastlanılamamış.

1915 Ermeni katliamında, Ermeni jenosidinde Sivas/ Ulaş'tan toplanan Ermeni

halkının arasında uzun ve meşakatti sürgün ve katliam yollarından gelerek Sultan Şeyhmusa varan kafilenin arasından annesinin kucağından feryatlarla koparılan ve Müslüman edilerek dininden ve milliyetinden kopartıldıktan sonra dedemle evlendirilen, Wartanoş olan ismi Meryeme dönderilen bahtsız,şansız, milliyetsiz, kimsesiz, sahipsiz nenem. Ermeni olarak bu dünyaya geldi, çok küçük yaşta daha on yaşlarında yaratılan vahşetle yollara düşürüldü, dininden edilerek Müslüman edildi, Müslüman olarak yaşadı, Müslüman olarak ölüp Müslüman mezarlığına, ondan önce vefat eden dedemin yanına defnedildi. Bu hengamede, Ermeni döllerinin arandığı bu esaret ve vahşet kampında Ermeni dölleri aranırken Allah'tan kimsenin bu anlattıklarım'dan, yazdıklarım'dan haberi yoktu. Esenboğa hava alanındaki olayın intikamının bu ceza evinde, bu cehennemde ben ve benim gibilerden alınması işten bile değildi.

KAYBOL: Talimat ortadan kaybolmayı gerektirir. Koğuştta bulunan tüm tutuklular ranzaların en altında kaybolmak zorundaydılar. Çabuk hareket edip kaybolanlar şanslıydılar. Ama yer bulamayıp dışarıda kalanların vay haline. Yalnız dışarıda kalanlar değil, vüclarının herhangi bir bölümü dışarıda kalanlar da coplanır, kalaslanır, kamçılanırdı.

İBRAHİM ÇEVİRİCİ: Hilvanlıydı. Yaşlıydı, PKK'nin Hilvan ve çevresinde önemli kadrolarından biri olan Suphi Çevirici'nin babasıydı. Okuma yazması ve Türkçesi yoktu. Suphi de cezaevindeydi. Babasını da alıp getirmişlerdi. Suçu, Suph'inin babası olmaktı. Bizler gençtik. Yapılan her türlü zulme dayanabilirdik. Dayanmaya çalışıyor, var gücümüzle katlanıyorduk. Doğrusu bu yaşlı adama uyguladıkları vahşet ve işkence türleri, benim çok zoruma gidiyordu. Zoruma giden bedenine yapılan fiziki işkenceler değildi. Beyinlerimizi tahrip etmek, morallerimizi yok etmek ve tümümüzü hiçleştirmek için bu yaştaki insanların acımasızca seçilmesi ve her türlü vahşetin sergilenmesiydi. Havalandırma yani işkence avlusunda onu ortaya çıkarır, "İstiklal marşını oku" derler, okuyamayınca işkencelere maruz kalırdı. Yaptıklarını yetersiz gördükleri anlarda, sırtına bir genç bindirilerek "her Türk asker doğar" söylemiyle asker gibi yürümesini emrederlerdi. Zavallı İbrahim dayı; zorla ve güçlkle yürümeye çalışırken "hey Tük, hey Tük" diye bağırır bağırır, bu da yeni bir vukuattan sayılarak cezalara maruz kalırdı.

İBRAHİM AYHAN: Kızıtepe'den getirilmiş bir çobandı. Onun da okuma yazması ve Türkçesi yoktu. Tam bir zavallıydı.Dilsiz ve laldı.Çobanlık yaptığından ,buradaki her şeye yabancıydı.Sosyal yaşamla ilgili hiçbir şeye sahip değildi.Okuma yazması olmadığından büyük acılar yaşadı. İçerinin zor koşullarına adapte olmada büyük sıkıntılar yaşadı,bazen koğuştakilere de problemler yarattı.Bir iki defa koğuşun içinde kavgaya da neden oldu.En kötüsüde, bir sabah tıraş olma sırasımı,su alma sırasımı, iyi hatırlamıyorum, yüzünden Rifat hocaya elindeki açık permatikle saldırmış ve permatigi Rifat hocanın üst dudağına saplatmış,hocanın dudağının permatikten kurtulması için büyük çaba harcamıştık.İyi bir insandı,sessizdi,bütün gücüyle toplu yaşama uymaya çalışıyor ama bazen,beklide dil bilmediğinden,belkide geçmiş yaşamından taşıdığı özelliklerden dolayı zorluklar yaşıyor, bazende yaşatabiliyordu.Dil bilmezliğinden ve okuma yazması olmadığından havalandırmadaki işkencelerde büyük acılar yaşadı.Hiç bir marşı, istenen hiçbir şeyi ezberleyemediğinden sürekli coplandı,dayak yedi.İstiklal marşını okurken, "korkmem!" der, dururdu. Dayak ve işkencenin dışında haftalarca, temmuz sıcağında susuz, ekmezsiz ranzada kıvıldamadan battaniye altında kalma cezası verildi. Eğitim seferberliğinde hiç bir şeyi öğrenemediğinden dolayı da öğretmeni olarak seçilen Rifat hoca da epey eziyet çekti.

DİN VE İBADET: Cezaevinde Allah ve peygamber yoktu. Esat Oktay hoparlörlerden bas bas bağıarak, haykırıyordu. "Burada Allah ve peygamber yoktur, emirler var bu emirlere riayet edilecek." Zaten, içilecek su bulamayan insanların abdest alıp namaz kılması mümkün değildi. Yıkılamayan, abdest alınamayan, yerinde bile oturulamayan bu acı ve zor koşullarda, tanrı unutulmuştu. Esat Oktay bağıyordu: Burada Allah ve Peygamber yok. Emir var bu emirlere uyacaksınız. O ve beraber olduğu işkenceciler burada Allah ve Peygamberin yerini almıştılar. Vahşetleriyle, acımasızlıklarıyla kendilerini öyle ilan etmiştiler. Yalnız tek bir konuda, günde üç defa edilen yemek duasında tanrı kelimesi vardı. Onun dışında hiç ama hiçbir şeyde Tanrı yoktu. Yapılan işkencelerde tanrıdan medet ummak, ondan yardım dilemekte suç ve daha fazla işkenceydi. Bir tek insanı hatırlıyorum, tanrıyı ve varlığını hatırlatan. O da Bozova'da müftülük yaparken buralara getirilen yaşlı amcamız. O hava teyemmümüyle abdest alır, ranzasının üzerinde oturduğu yerde namazını kılardı. Teyemmüm, suyun olmadığı zamanlarda toprak ile abdestin alınmasıydı. Demek hava ile de abdest alınabiliyor, namaz kılınabiliyormuş.

Birde İbrahim Çevirici amcamız bir defa Allah'tan korku hissetmiş olacak ki, gemiyi devirdiği gece var olan yarım bidon suyumuzu koğuşun ortasında üzerine boşaltmış ve kendini helal etmişti. Zavallı, kim bilir belki ölümü bu vahşet ortamında yakın hisetti ve tanrının huzuruna haram gitmek istemedi.

SİRACETİN SALMAN: Açlık grevleri esnasında koğuşa getirildi. Açlık grevini bıraktığından dolayı, açlık grevine girmeyenler tarafından teslim olduğu söyleniyordu. Çok berbat, bitik, bir deri bir kemik haline gelmiş ve çok hasta bir durumda koğuşa getirildi. Koğuşta gardiyanlar tarafından çok saldırılara maruz kaldı. Kardeşi Sadık Salman'ın atletizm Milli takımında Türkiye adına uluslararası yarışmalara katılması ve altın madalya almış olması askerlerin ona karşı saldırganlığını artırıyordu. Sadık Salman gibi Türkiye bayrağını dalgalandıran bir adamın kardeşi, nasıl vatan haini olabiliyordu? Hele hele PKK'li olması ve devlete karşı savaşması en büyük suçtu onlara göre. Geldiğinin ikinci günü, kendisine su verdiğimde, kendini zorlayarak "Nuri abi, ölebilirim, durumumu görüyorsun, ama sana şu gerçeği ifade etmek istiyorum. Mustafa'yı ben öldürmedim. "Dedi ve sustu. Konuşacak takatı yoktu zaten. Dakikalarca o suskun, konuşamayan ağzına ve acılar içindeki yüzüne baktım. Bana neden o açıklamayı yapma gereği duydun, doğrusu pek önemsemedim ama epey düşünmeme, geçmişe gitmeme neden oldu. Mustafa Çamlıbel olayını anımsadım. Bölgedeki söylenti ve iddia Doğubeyazıt'ta PKK tarafından öldürüldüğüydü. Medyada da yazılıp çizildi. Doğrusu Siracettin'in ismini duymamış ama PKK tarafından öldürüldüğünü duymuştum. Siracettin'i de burada, getirildiği bu koğuşta, bu şartlarda tanıdım. Bana neden bu zor ve acılı koşullarda Mustafa'yı kendisinin öldürmediğini söyleme gereğini duydun doğrusu anlayamadım, önemsemedim de. Bir gerçek vardı, Mustafa'nın PKK tarafından öldürüldüğü söyleniyor, PKK dende aksi yönde bir açıklama gelmiyordu. Bu konuda, bu şartlarda burada konuşulacak hiçbir şeyin anlamı kalmamış, yoktu. Sen dışarıda birbirini öldürsen, öldürmüş olsan bile burada, bu esir kampında yapılan işkenceler karşısında hiçbir şeyde ayrılığın yok, vatan hainisin, çünkü Kürt'sün.

CEMAL ARAT: Genç bir delikanlıydı. PKK davasından getirilmiş, PKK den yargılanıyordu. Kendisi ile tanıştık. Sessiz, sakın, koğuştaki PKK davasından yatan tutuklular arasında da hatırlıydı, seviliyor, dinleniyordu. Bundan dolayı olsa gerek bir gün;

-Cemal burada çoğunluk sizin arkadaşlarınız, gel bu komün işiyle sen uğraş, ben yoruldum, dediğimde,

-Yok yok Nuri abi, haklısın ama sen bu işi çok iyi yapıyorsun. Bütün herkes sana saygılı, düzeni bozmayalım. Hem benim çok özel durumlarımdan dolayı ben bu işe bulaşmasam daha iyi. Her konuda abime yardımcı olurum, merak etme. Burada gevezelik yapanları da kafana takma. Ben hallederim. Bu söylemine karşı ben gülünce, anlamsız şaşkın gözlerle bana bakarak;

-Ne oldu Nuri abi neden güldün?

-Gevezelik yapanlar lafına güldüm Cemal. Kimsede gevezelik yapacak hal kalmış mı? Bu konuda söylenecek bir şeyde yok zaten. Herkes bir saat sonra yaşayıp, yaşayamayacağını derdinde. Her kes perişan Cemal.

-Doğru, doğru Nuri abi, lafın gelişi işte, öyle söyledim.

Zaman zaman, fırsat buldukça sohbetlerimiz olurdu. Kürdistanı konuşur, Kürt halkını konuşurduk. PKK o zamanlar dört parçada bağımsız birleşik demokratik Kürdistanı savunduğundan bu konuda ayrı düşüncelere sahiptik. Onlar dört parçada bağımsızlığı savunma idealiyle ortaya çıkmış ve silahlı mücadeleyi başlatmışlardı bile. Doğrusu bu anlamda Urfa Siverek'te başlayan silahlı mücadelenin diğer Kürt örgütlerine karşı da yönelmesi, bir çok Kürt gencinin ölmesine neden olmuştu. Fırsat buldukça bu konularda sohbet ederdik. Mahkemeleri, cezaevini, içeriği, dışarıyı konuşurduk. Ümittiydi, mahkemelere gittiğinde bırakılma ümidi çoktu. Bu konuları, mahkemelerde olup bitenleri bana anlatıyordu. Onunla beraber çok işkence gördük. Toplu işkencelerin dışında, günde bir iki defa kendisiyle beraber koridor ve havalandırmaya çıkarılır, coplanır, süründürülür, perişan bir halde koğuşa getirilirdik. Koğuşun ihbarcısı idareye sanki yalnız ikimiz için bilgi veriyordu. Yine büyük bir umutla gittiği bir mahkeme dönüşünde, koğuşa morali çok bozuk olarak dönmüştü. Arka ranzaların birine çömelip oturduğumuzda;

-Ne oldu Cemal, neden keyifsizsin?

-Hiç sorma Nuri abi, ortaya bir itirafçı çıktı ve benimle ilgili birçok şey anlattı. Her şey bitti diye düşünüyorum.

-Yok, yok Cemal bu kadar karamsar olma.

-Karamsarlık değil Nuri abi, beni deşifre etti. Onu anlatmaya çalışıyorum.

Sohbet edip moral vermeye çalıştımsa da, Cemal'in karamsarlığı gün geçtikçe artıyordu. Benim ve onun üzerindeki işkence seansları da gün geçtikçe artıyordu. Aslında anlattığım bu dönem, mahkemece tahliyeme karar verilen dönemdi. Tahliye olmuşum ama Esat Oktay tarafından bırakılmıyordum.

Tahliye sonrası 22. günün sonunda çıkarılmama karar veren Esat Oktay Yıldırım, çıkardığı gün yapacağı son vahşetide yapmış ve beni yarı koma halinde ceza evi kapısının önüne atmıştı. Evime gelen annesi Sakine teyzeye, Cemal'in söylememi istediği şeyleri söylemiş, durumunu anlatmıştım. Cemal cezaevindeki vahşetin dışarıdan bilinmesi için görüşmelerde giyeceklerinin rengi ile bilgi verecekti. Beyaz renkteki gömlek veya tişörtün anlamı, içerde durumun normale yakın olduğuydu. Mavi renkteki üst giyecek, durumun gittikçe kötüleştiğini, kırmızı renk ise vahşetin doruk noktasını ifade edecekti. Cemal hiç beyaz renkle görüşmeye çıkamadı. Maviyle ne kadar çıktı görüşmeye bilmiyorum ama, kırmızı renk hep hakim oldu cezaevinin vahşetini anlatmaya ve duyurmaya. Vahşet ve işkencelerin doruk noktasına çıktığı çıkışından bir müddet sonra, meydana gelen gelişmelerle, tutukluların girdiği ölüm orucuna Cemal Arat da girecek ve o vahşet ortamında, ölüm oruçlarına dönüşen açlık grevleri sonunda bir çok insan hayatını kaybedecekti. Cemal Arat'ta bunlardan biriydi. O dayanılmaz vahşete bedenlerini yatırarak ve Türkiye Cumhuriyetinin karanlık tarihine not bırakarak ölüme giden tüm insanların ruhları şad olsun.

GARDİYAN CEYAR ve ROJA WELAT KORKUSU

Roja welat, 1977 de Kürtçe ve Türkçe basılıp yayınlanan bir gazeteydi. Gizli basılmıyordu. Ama gel gör ki yarısının Kürtçe olması o günkü koşullarda devlet ve bürokrasisi tarafından hazmedilemeyen, kabullenemiyen bir şeydi. Kürtlüğü kabullenemeyen bir beynin, Kürtçe basılan bir gazeteyi hazmedebilir miydi?

Nitekim hazmedemedi. Öğretmenlik tayinimin çıktığı Midyat'a gideceğim gün, Kemal Aras ağabeyin arabasını alarak bagaja koyduğum gazeteleri de beraberimde götürdüm. Çınar'da, Mazıdağın'da, Mardin ve Kızıltepe'deki bir kısım tanıdıklara gazeteleri verdikten sonra, Midyat'a yöneldim. Midyat'ta Orhan Miroğlu'na uğradım. Orhan ile lisede aynı sınıfta okumuş, DHKD (Devrimci Halk Kültür Derneği)'nde beraber çalışmıştık. Ortak düşüncelere sahip iki arkadaşlık. Nusaybin'e de gazeteleri götürmeye karar verdik. Nusaybin'in girişinde yapılan aramada gazetelerimiz bombaymış gibi, hemen gözaltına alındık. Beş gün askeri garnizonda, küçücük birer hücrelere konduk.

Kimliklerimiz yazıldı çizildi, adreslerimiz soruldu yazıldı, ama Suriye'den bu gazeteleri getirdiğimiz iddia edildi. Bölgede her zamanki gibi sıkıyönetim vardı ama fiziki bir müdahalede bulunulmadı. Yani dayak, işkence gibi şeylere tenezül etmediler. Bizleri teşhis etmek için, Diyarbakır'dan, MİT'ten dört beş eleman getirdiler. Hücreden çıkarılıp, bunların önüne götürülünce elemanlardan biri, beni gördüğü gibi hızla yüzünü ve bedenini çevirerek kapıdan dışarı çıktı. Ben onu, o da beni tanıyordu. Gazi caddesinde esnaf ve Diyarbakır'da tanınan bir ailedendi. Diğerleri tarafından sorgulandım. Bana;

-Bak, bu gazeteleri Suriye'den getirdiğinizi söylemezsen, bir gece sizleri gazetelerinizle beraber mayınlı tarlaya götürür havaya uçurur, hududu geçerken mayınlı tarlada havaya uçtular diye haber olursunuz. O anda korkmuştum. Yaparlar mı, yaparlar, yapabilirler diye düşündüm. Elinde bir gazete tutan ve yüzbaşı olduğunu tahmin ettiğim şahıs, baktığı sayfayı bana göstererek;

-Kim bu adam?

Bir kaç gündür kaldığım karanlık hücreden çıkarıldığım ışığın altında gözlerim iyi seçemediğinden;

-Tanımıyorum.

Diye cevaplayınca, aynı şahıs;

- İyi bak yavrum, nasıl tanımazsın, senin liderin bu?

İyi bakıyor, ama gerçekten çıkaramadım. Kavatlı, cepheden çekilmiş bir resim. Tekrar, resmi yaklaştıracak;

-İyi bak, iyi bak, gazetende haber yaptığın liderin Barzani'yi nasıl tanımazsın?

Onun dediği gibi, iyi baktım ve gerçekten de Mustafa Barzani olduğunu anladım. Doğrusu ben Mustafa Barzani'nin o kravatlı resmini ilk defa görüyordum. Benim hafızamdaki Barzani görüntüsü, şal û şepık giyen, atların üzerinde, peşmergesi ile beraber dağlarda, elinde silahı ile yürüyen, düşmanı ile çarpışan görüntüleri idi. Bir anlık duraklama ile ben bunları düşünürken, şahıs gür bir sesle üzerindeki üniformayı tutarak;

-Bu ne, bu ne Nuri Sınır?

-Üniforma, askeri üniforma.

-Buna iyi bak yavrum, bu üniforma durduğu müddetçe, siz ne Kürdistan'ı, ne de Kürt bayrağını görürsünüz diyerek, yanındakilerle beraber hızla çekip gittiler.

O geceyi, mayın, tarla korkusu ile geçirdim dersem yalan olmaz.

Sabahleyin çıkarıldığımız mahkeme de, hakimın;

-Bunları nereden getirdiniz, sorusuna;

-Ankara'dan, Ankara'da basılan yasal bir gazetedir. Adresi, sorumluları belli olan bir gazetedir.

Doğrusu, hakim de nasıl bir karar vereceği konusunda şaşkındı. Çünkü, önünde Kürtçe basılan bir gazete ile ilgili bir kanun, bir yasa yoktu. O şaşkınlıkla olacak;

-Sizi tutukluyorum...!

Diyerek bizleri Nusaybin cezaevine gönderdi.

Burada bir buçuk ay kaldıktan sonra, tutuksuz yargılanmak şartıyla tahliye olmuş, mahkeme devam ediyordu. Bu cezaevinde kaldığım bir buçuk aylık sürede, günlük rutin yaşamın dışında, önemli diyebileceğim bir olayı yazmamda fayda var diye düşünüyorum.

İzeddin-i Osman (ciziri), Heci İzeddin ağa diye tanınırdı. Şerefhan, Cihan ve Mustafa Ciziri'in babası. Bizlerin Nusaybin cezaevinde olduğunu duymuş ve yanımıza gelmişti. Ceza evinde yatan Hemo Aslan'ı da çağırarak yanımızda kendisine;

-Bak Hemo, bunlar benim çocuklarım. Kaçakçılıktan, hırsızlıktan, yol kesmeden dolayı buraya gelmemişler. Kutsal davamız adına buradalar. Hiç bir şikayetlerini duymayacağım. Sen, içeride onları sahiplenecek, ne gerekiyorsa yapacaksın diyerek tembihledi. Doğrusu, olacak bir sıkıntımız da yok, görünmüyordu. Küçük ve mevcudu az bir cezaeviydi. Ama yaşamı Kürtlük mücadelesinde geçmiş, kahırlarını yaşamış İzeddin amcanın Hemo'ya ısrarlarının gerisinde yatan Kürtlük sevgisiydi.

O saatten sonra Hemo Aslan ile akraba olduk. Bize, yakınlığın çok ötesinde bir ilgi göstermeye başladı. İçerde Savur dolaylarından yaşlı, hiristiyan ve yoksul olduğu anlaşılan bir amca hizmetkarlığını yapıyordu. Yemeklerini hazırlar, yemek yenildikten sonra toplar, kap kacakları yıkardı. Elimizi hiç bir şeye vurmamızı istemezdi Hemo Aslan. Doğrusu iki üç gün böyle geçen bir süreden sonra, Orhan'ı bir kenara çekerek;

-Bak Orhan, biz buraya yaşlı bir amca bizlere hizmet etsin diye gelmedik. İnançlarımız ve hayata bakışımız bunu kabul etmez. Bizim dışımızda da burada siyasi tutuklular var (Kawacılar vardı). Sen Hemo ile konuş, aramızda

bir komün oluşturalım. İşleri nöbetleşe yapalım. Orhan;

-Yahu Nuri, sen bu Hemo'yu tanımıyorsun. Siyasi bir adam değil, komün momünden anlamaz, öyle bir şeyi de kabul etmez. Hayatı dağlarda mahkum gezerek, kaçakçılık yaparak geçirmiş bir adam. Hem İzeddin dayının tembihlemesinden dolayı da böyle bir şeyi kabul edeceğini sanmıyorum.

- Sen yine konuş, bak ne diyor. Olmazsa biz kendi başımızın çaresine bakar, ayrı yer, içeriz.

Orhan onunla konuşmuş olacak ki, uzanmış olduğum ranzada, Hemo'nun sesi ile kalktım.

- Nuri gel seninle avluda gezelim, piyasa yapalım.

Kalktım, terliklerimi giyerek, arkasından avluya çıktım. Küçük bir avlu, havalandırmada konuşmadan yan yana volta atıyoruz. Bir ara;

- Nuri, ne istiyorsun? Diye sordu.

-İstediğim özel bir şey yok Hemo. Bizlerin inançları ve o inançlar için verdiğimiz bir mücadele var. Cezaevinde yaşlı bir adamın bize hizmet etmesi, kabulleneceğim bir şey değil. İlgin için çok sağol Hemo. Ben seni zor durumda bırakmak için bunları söylemiyorum.

-Eee yani ne diyorsun, nasıl düşünüyorsun?

-Düşündüğüm şu Hemo. Bu yemek işini, kap yıkama işini sırayla yapalım. Hem senin nöbetini de ben yerine getirebilirim. Takma kafana zor bir iş değil.

-Yahu Nuri, nasıl takmayayım kafama. Sen diyorsun ki, hizmetkarın otursun sen ona hizmet et. Böyle bir şeyi nasıl düşünürsün. Sizin kavganız, ağayı hizmetkar, hizmetkarı ağa yapma kavgası mıdır? Yani hizmetkarım oturacak, ben ona hizmet edeceğim. Yahu arkadaş ben olmazsam bu adam burada açlıktan ölecek. Kimi kimsesi yok. Ben onu sahipleniyorum, sen kalkmış nelerden bahsediyorsun.

-Bak Hemo, yoksul olabilir, kimi kimsesi de olmayabilir. Mesele de bu zaten. Önemli olan bu durumdaki insanları sahiplenmek. Hepimiz Kürd değil miyiz? Bunca yıldır zulüm altında yoksul yaşamaya mahkum edilen insanımıza aynı şeyi biz nas layık görürüz?

-Valahi senin dediklerinden hiç bir şey anlamıyorum Nuri. Senin dediğin de asla olmayacak. Ben İzeddin dayının hatırına, size gösterdiği yakınlığa binaen bu sevgiyi gösteriyorum. Ama senin söylediğin şey asla olmaz, olacak bir şey de değil.

Anlaşmamıştık. Daha sonra İzeddin dayıyı çağırmış konuyu onunla

konusmuştu. İzzedin dayı geldiği görüşmede bana;

-Bak oğlum Nuri, Hemo seninle arasında geçenleri bana anlattı. Şikayetlerini söyledi. Ben ona "Hemo bunlar yeni kuşaktandırlar. Bizlerin düşünceleri onlarla uyuşmaz. Ama bunlar bu ülkenin geleceği. Bizden daha ilerde düşünüyorlar. Onlara saygı duymamız lazım. Ama oğlum bu Hemo. Bu işlerden anlamaz. Sen onu iyi tanıyorsun. Sizler de onu idare etmeye çalışın. Hem burada ne kadar kalacağınız belli değil. Belki ilk mahkemede çıkar gidersiniz. Siz gidince Hemo yatmaya devam edecek. Amcanı dinle, Hemo ile bu konuda ısrarcı olma. Gereği yoktur.

Bir müddet daha yaptığımız sohbetten sonra İzzedin dayı çekip gitti. İşimizin ne kadar zor olduğunu anlamıştım. Zaman zaman yaşlı dayıya yardım ederek, günleri geçirmeye çalıştık. Zaten, yaz olduğundan dolayı İzzedin dayı (saygı ve rahmetle anıyorum) bol bol fırınlarda yaptırdığı tavaları oğlu Mustafa vasıtasıyla bizlere gönderiyordu. Bir buçuk ay sonra da çıkarıldığımız mahkemece tutuksuz yargılanmak üzere tahliye olacak, Hemo'yu da kendi yaşamıyla baş başa bırakacaktık.

İşte burada, 5 Nolu cezaevinde, en fazla beni korkutan şey de Nusaybin'deki Roja Welat gazetesi dosyasının buraya gönderilmesiydi. Gönderilmesi halinde de örgüt üyeliğinden ceza yemem kesindi. Bir gün kapıyı açarak içeri giren Ceyar;

-Nuri Sınır, gel buraya bakım.

Ranzadan atlayarak, yanına gittiğim gibi, teknil vererek esas duruşta bekledim. Elindeki kağıtları sallayarak;

-Sen yine ne yapmışsın lan, ne haltlar karıştırmışsın ?

Sessizce kağıtlara, üstte olan kağıdın başlığını görmeye çalışıyorum.

-Ne yaptın lan, orospu çocuğu neden cevap vermiyorsun ? diye, bağırıp çağırırken, kağıdın başlığına ilişen gözlerim ve okuduğum başlık beni rahatlatmıştı.

-Bir şey yapmadım komutanım.

-Al, al oku bakalım, ne yapmışsın ?

Uzattığı kağıtları elinden aldım ve seslice okumaya başladım. Kağıtlardaki yazılar, üyesi olduğum yapı kooperatifinden gelmişti. Aidat ödemediğimden dolayı, alınan demir, çimento, tuğlalar ile ilgili vermem gereken para miktarı belirtilmişti. Rahatlamış bir şekilde, okuma yazması olmayan Ceyar'a;

-Komutanım, ofis semtini bilir misiniz?

-Bilirim, bilirim, ne olmuş ofis semtinde?

-Ben müteahhidim komutanım. Ofiste gördüğün bütün binaları ben yaptım. Bu yazıları muhasebecim göndermiş. Demir, çimento ve tuğlalar için gerekli parayı benden istiyor.

-Orospu çocuğu o kadar zengin isen, burada ne işin var lan? Vatan hainliği senin neyine?

Aç, aç bakayım ellerini.

İki elimi öne doğru uzattım, sıraladığı coplardan sonra kapıdan çıkarak cehennem olup

gitti. Ben de derin bir "ohhhhh !" çekerek rahatlamış ve Roja Welat kabusundan kurtulmuştum. İlginç bir tesadüf, on iki yıl devam eden mahkeme süreçlerinde, bu dosyadan askeri mahkemenin haberi olmadı. Benim de dosyanın neticesinden haberim olmadı, ne oldu bilmiyorum.

İŞKENCE KARANLIĞINA DOĞRU YAPILAN YOLCULUĞUN SONU

*Rüya bütün çektiğimiz,
Rüya kahrım, rüya zindan.
Nasıl da yılları buldu,
Bir mısra boyu maceram.*

Ahmed Arif

Tahliye edildiğim günden sonraki günler, benim için çekilmez bir hal almaya başlamıştı. Tüm koğuyla beraber çektiğim acıların dışında, şahsıma yönelik özel işkence uygulamaları artmıştı. Günde bir veya iki defa ismim okunuyor, koridor veya avluya çıkarılıyordum. Cop, kamçı, yerlerde sürünme, sırtıma binerek marşla yürütme, küfür ve hakaretlerin dozunu artırdılar. Benimle beraber Cemal Arat'ı da çıkarıyor, aynı işkenceye tabi tutuyorlardı. Her mazgal açılışında "Nuri Sınır, Cemal Arat, dışarı çıkın" denilerek, koridorda iğrenç davranışlarını sergiliyorlardı. Günlerce devam etti bu durum. Hangi gün açılan mazgaldan "Nuri Sınır, toplan dışarı çıkıyorsun" sesini işiteceğim beklentisi içinde, tüm bu işkencelere katlanmaya çalışıyorum. Vücudumun her tarafı şişlikler ve yara bere içinde. Avlunun ortasındaki pislik logarına da bu dönemde kafa üstü sokmaya çalışmışlardı. Bu dönemde, burada beni öldürecekleri ve eve gönderilmeyeceğim korkusu beynime yerleşmişti. Doğrusu yaşanan o iğrenç ve işkence ortamında çoğu insan ölümü düşünüyordu. Toplu bir kurşuna dizilmeye insanlar razıydı. Zaman zaman dile getirenler de vardı, bire bir yapılan sohbetlerde. Cezaevi cehenneme dönmüştü. Bu cehennem ortamında bulunan insanların bedenleri de dumura uğramıştı. İskelete dönüşmüş insanların içinde bulunduğu hal, 2. Dünya savaşında Alman faşistlerinin oluşturduğu Auschwitz Yahudi toplama kampındaki insanların halinden farklı değildi.

Bu vahşetle devam eden günlerin birinde, 5 Kasım 1982 gününün sabah kahvaltısı sonrası havalandırma işkencesine çıkmak için beklerken, açılan kapıda görünen Ceyar;

-Nuri Sınır çık! Diye emretti.

Yine özel işkenceye çıkarılma muamelesi zannettim. Kapıda esas duruş pozisyonuna geçtiğim esnada, Ceyar;

-Eşyalarını da al, dedi.

İnanmamıştım, inanmıyordum doğrusu. Her şeyleri oyun, her şeyde oyun oynama becerileri sonsuzdu. Tüm koğuştaki insanların gözleri hüzünle bana dönmüştü. Eminim herkes böyle bir anın ne zaman kendilerine rastlayacağını düşünüyordu, öyle bir andan ümidi olmayanlar olduğu gibi. Mesela Cemal, bana anlattığı o mahkemede ortaya çıkan itirafçıdan sonra hepten umudunu kesmişti. Burada, bu iğrenç cehennemde umudu yıkan en büyük neden, sınırı belli olmayan vahşi işkencelerdi. Vahşi işkenceler insanların umudunu yıkmaya yeter de artar bile. Ben de koğuş arkadaşlarıma aynı hüzünlü bakışlarla baktım. Ben eve gidecek, onlar o vahşeti yaşamaya devam edeceklerdi. Oysa ben ne idiysem, tümü benim gibiydi. Hepsi Kürt, Kürt oldukları için bu cehennemde toplanmışlardı.

Arkaya, ranzamda bulunan eşyalarımı almaya doğru yürüdüm, çantama doldurduğum özel eşyalarımı ranzadan indikten sonra aklıma geldiği kadarı ile Aydın, Cemal ve bir iki kişiyle öpüşüp vedalaşmaya çalışırken;

-Çabuk ulen,

Haykırmaya sesi Ceyar'dan çıkmıştı. Bir iki arkadaşın gözlerinden aşağıya süzülen gözyaşı damlaları, adeta beni dondurmuştu. Kapıya doğru yürürken, birden geriye dönüp arkadaşlarıma baktım. Bir daha hepsine bakmaya çalıştım. Herkes bana, ben onlara sessizce bakıyordum. Son bir kez, sağ elimi hafifçe kaldırarak "elveda arkadaşlar" diyerek geri geri kapıya doğru yavaşça gittim. Kapının içinde bir daha elimi sessizce kaldırarak, onlarla vedalaşıp çıktım. Onlar yerlerinde, ben yeni bir yolculuğa çıkıyordum.

Alt koridora inince "uygun adım marş" komutuyla, bir elimde çantam diğer elimi sallayarak ana koridora çıktık. Tüm cehennem zebanileri orada, kahkahalarla gülüyorlardı. Saldıracakları korkusuyla aralarından geçtim. E 5 koridorunun sonunda, görüşme yerine yakın bir yerde durduruldu. Çantamı duvarın kenarına bırakmamı emrettiler, bıraktım. Esas duruşta beklemeye başladım.

Kafamı kurcalayan tek şey; dışarıda, cezaevi avlusunda bekleyen polisler. Ya beni alıp tekrar soruşturmaya götürürlerse korkusu bayağı huzursuzluk yaratıyordu. Tekrar işkence, tekrar her şeye yeniden başlamak. Tüm bunlarla korku içinde beklerken, Esat Oktay çıkıp geldi.

-Ooooo Dananın gorili, burada neyi bekliyor? Bir asker;

-Komutanım bırakın dediniz ya...

-Tamam ama öyle rahatça, okşamadan mı bırakacaksınız?

-Emriniz anlaşılmalıdır komutanım! tekmilini alan Esat Oktay çekip gitti. Bana doğru dönen askerler,

-Üstünü çıkar. Çıkardım.

-Yere yat! Yüz üstü, yere yattım.

-Sürünmeye başla! Başladım, sürünüyorum, cop ve kamçı darbeleriyle sürünüyorum. Kamçının bedenime gelen ve yarattığı acının beynimdeki zonklamasıyla sürünüyorum. Beynimde bir tek şey var; Dayanmak, dayanmak zorundasın. Ellerinde kalma, kalırsan seni götürecekleri yer, hücre, koğuş ya da soruşturmadır. Onun için dayan, dayanmak zorundasın. Yaşamak için, şimdiye kadar nasıl dayandıysan, şimdi daha fazla dayanmak zorundasın. Bundan dolayı da olacak ki tüm gücümle dayanmaya çalıştım. Bu işlem saatlerce devam etti. Yorulan, işi çıkan askerler, beni başkalarına teslim ediyordu. Teslim ederken de büyük komutan Esat Oktay'ın talimatını hatırlatıyorlardı. Okşanmam gerektiğini, beni sevmelerini gelen askerlere söylüyorlardı. Sevgi ve okşama parolası eksiksiz yerine getiriliyordu. Hangi saat, saat kaçtı bilmiyorum, bir ara duvarın dibinde sevmeyi kestiler. Esas duruşta bekleme talimatını verdiler. Zorlukla ayağa kalkmış ve ayakta çok büyük bir zorlukla kalmaya çalışıyorum. Bir ara arkamdaki duvara yaslanmaya yeltenmem de, gören askerin savurduğu küfürlere neden olmuştu. Bir müddet, öylece bekledim. Zamanı fark etmek için pencerelerden giren güneşin ışınlarına bakıyorum. Yatay gelen ışıklardan, akşama çok kalmadığını düşünüyorum. O ara askerler meşgul gibi. Kantin için gelen malzemeleri içeri taşıyorlar. Bir müddet de böyle geçti. Bu müddetin sonunda bana doğru gelen iki askerden biri;

-Gel bakayım lan, o eşyaların tümünü çok kısa bir sürede kantine taşıyacaksın. Elinden bir şey düşürüp dağıtırsan benden çekeceğin var. Yürüdüm, eşyaları taşımaya başladım. Bir kamyonet yükü eşya ve yalnız başıma, yorgun hasta ve onca işkenceden sonraki halim. Yirmi kasaya yakın domates, soğan çuvalları, bisküvi kutuları ve diğer tüm malzemeler... Kantinle eşyaların

bulunduğu yer arasındaki mesafe yaklaşık 25/30 metre. Son iki domates kasasını alacağımda “dur” komutu ile durdum. Akabinde “yere yat” komutu ile yere uzandım. Şimdi ne olacak diye düşünürken, çıplak bedenimin üzerine bir kasanın bırakıldığını gördüm. Derken ikinci kasayı da onun üzerine bırakarak;

-Kantine kadar sürünerek bu iki kasayı götüreceksin. Belinden düşürürsen a.....ı sikeriz Başla!

Başladım, düşürmemeye çalışarak dikkatlice sürünmeye çalıştım. Birden bacaklarıma gelen kamçı ve cop darbeleri ile küfürler yağdırmaya başladılar. Kamçı, cop ve tekmeler yiye, yiye kantine ulaşmıştım ki, “geriye dön” komutu geldi. Bitkinlikten bir an duraksadım. Yüzümü birleştirdiğim iki elimin üstüne bırakarak öylece durdum.

-Ne oldu lan orospu çocuğu neden sürünmüyorsun? Bir başka ses;

-Orospu çocuğu numaranın sırası mı? Ayak tabanlarına vur ibnenin. Vura vura yürüt orospu çocuğunu.

Gerçekten vura vura yürüttü, süründürdü ve ilk süründürmeye başladığım yere gelince tekrar geri, kantine doğru sürünmeye devam. Bu talimat, işittiğim son talimat oldu. Kendimden geçmiş, neler olduğunu hatırlamıyorum. Yan duvarın dibinde uzanmış halde, her tarafım ıslanmış vaziyette gözlerimi açtım. Ayılmak için üzerime epey su dökmüşler. Yanıma doğru gelen bir asker;

-Uyandın mı yavrum? Orospu çocuğu, kalk, kalk ve elbiseni giy.

Kalkmaya, zorla kalkmaya çalıştım ve kalktım. Elbisem, pantolon ve gömleğimi giydim.

-Yürü, yürü bakayım.

Çantamı alarak zorla yürümeye çalıştım. Her tarafım müthiş acılar içinde. Kafam zonklıyor. Bir bardak suya ihtiyacım o kadar var ki. Ama dile getiremedim, getirmedim. Girdiğimiz kapının yan tarafında bulunan Atatürk büstünün yanındaki sandalyede oturan işkenceci üsteğmen Ali Osman alçağı askerlere;

-Tamamı, işlemleri tamamlandı mı bunun?

Asker gür bir sesle;

-Emredildiği şekilde işlemleri tamam komutanım.

-Çıkar, çıkar kapıya gitsin.

Talimatı ile A idari blokunun kapısına doğru yürüyerek avluya çıktık. Minibüs ve 5-6 polis çıkışın sol tarafında bekliyorlardı. Bitkinlikten neler olacağını düşünenecek halde değilken asker kollarımdan tutarak dış avlu kapısına doğru beni çekmeye başladı. Yere düştüm. Kalkamıyordum. Sol kolumun altından tutarak, bir kaç metre yerde sürükledikten sonra dış kapının kenarında bulunan elektrik direğinin önüne bırakarak, geri gitmiş.

Tahliye sonrası, tutulduğum 22 gün boyunca, ha bu gün, ha yarın bırakılabilirim düşüncesiyle her gün ailemden biri veya birileri ceza evinin önünde nöbet tutuyorlarmış. O gün de amcam Heci Salih ve oğlu Aziz nöbetteymişler. Karşıdan bırakıldığım yere doğru koşarak, beni kaptıkları gibi durdurdukları ticari bir taksiye atmış ve hızla ceza evinden uzaklaşarak eve doğru yönelmişler.

Tesadüflerle dolu olan yaşam, burada da bir tesadüf yaratıyor. Ticari taksiyi kullanan sürücü, belediye fen işlerinde çalışan ve bir dönem beraber çalıştığımız Veysi Yürekli isminde bir arkadaşımız. Beni tanıyamıyor. Amcamla konuşmalarını hayal-meyal kapalı gözlerim, bitkin bedenimle dinliyorum. Amcam;

-Veysi, Nuri bu, onu tanıyamadın mı?

-Yapma ya Hacı amca, gerçekten bu Nuri abi mi?

-Evet Veysi O. Baksana ne hale sokmuşlar.

-Orrospu çocukları bunlar. Nuri abi geçmiş olsun.

Sesini duydum ama cevap veremedim. Araç Melik Ahmet caddesinden, dar Behram Paşa sokağına dalarak Behram Paşa camisinin güney cephesinde, kendisine bitişik evimizin kapısında duruyor. İki koltuğumun altına girerek evin kapısından ve yukarı çıkan taş merdivenlerden sonra bir yatağın üzerine uzatılıyorum. Sevinç sesleriyle beraber, ağlama sesleri kulaklarımda çınlanıyor. Annem, babam, yengelerim Hanife, Şahide, Halise ve bilumum ailenin gençleri, çocukları, kardeşim Ramazan, Sabri, Mehmet ağabeylerim, bacılarım Güler abla, Naciye, Şükran ve komşular.... Deva hamamının işletmecisi Mehmet abi, eşi ve çocukları. Eşim Koçer ve benim iki çocuğum. Ağlamaya başlıyorum. Ağladığımdan dolayı amcam Hacı Salih ve Mehmet abi başıma ve etrafıma doluşan herkesi dışarı çıkariyorlar.

Mehmet abinin isteği olacak herhalde, beni bir battaniyeye sararak, iki kişinin koltuk altlarına girmesiyle beni evden çıkardılar. Yürüyemiyordum. Büyük bir zorlukla eve yakın olan Deva hamamına götürdüler. Mehmet abi haber alır almaz hamamın ocağını yaktırımış ve personeli de göndermeyerek her şeyi benim için hazırlatmıştı. Beni hamamın göbek taşına götürüp uzattılar. Getirtmiş oldukları tanıdık bir pansumancı ile beraber pamuklarla, oksijenli bezlerle vücudumdaki yaraları, kurumuş kanları temizlediler. Saatlerce sıcak su ve masaj yaptırıldılar. Ta ki bedenimden ter tanecikleri atıncaya dek. İyice terlettikten sonra dinlenme yerine getirip, burada tekrar yaralarımın üzerini sarđı bezleri ile sardıktan sonra üzerimi iyice örtüyorlar. Burada da attığım bolca terlerden sonra tekrar hamamın içine götürüp göbek taşında sıcak su ve masajlarla bedenimi rahatlattıklarına kanaat getirdikten sonra aynı şekilde eve götürerek yatağıma uzatıyorlar. Ağlamalarım devam ediyormuş. Ağlayarak uyumuş, sabaha kadar başımda nöbet tutmuşlar.

Başlayan günle beraber gözlerimi açtığımda, yatağımın etrafında çocuklarım Roza ve cezaevinde yanıma getirdiklerinde "benim böyle bir çocuğum yok" dediğim Siyamed şeyhmuş ve hemen hemen tüm ailem, annem, babam, kardeşlerim, yeğenlerim, yengelerim... Tümünün sevinçleri gözlerinden okunuyordu. Herkes bana bakıyor, beni gözlüyor, seyrediyor, şükrediyor, iyileşmem için annem dua ve beni bu hale getirenlere de bildiği bütün bedduaları okuyordu.

Ben ise donuk gözlerle etrafıma, yakınlarıma bakarken, bedenim burada ama beynim cezaevindeydi. Koğuştaydım, sıradaydım, yürüyüşteydim, dayak sırasındaydım. Oradan çıkamıyor, ıkamıyordum. Kahvaltı için hazırladıkları şeyleri bana yediremediler, yiyemedim. Ağlıyor, gözlerimi tavandaki direklere dikmiş, hıçkırıklarla ağlamaya devam ediyordum. Ben orada, evde yanlarında değildim. Bedenim orada gibi ama beynim esir kampındaki cehennemdeydi. İçinde bulunduğum her an cezaevini yaşıyordum. Ceza evindeki arkadaşları, gençleri, onlara yapılanları düşünüyordum. Düşündükçe, dışarı çıkamıyordum, hıçkırıklarla ağlamaya başlıyordum. Annem, babam, orada bulunan herkes bana yardımcı olmaya çalışıyor, bir şeyler yedirmeye, bir şeyler içirmeye çalışıyor ama ben yapmak istediklerini yapmıyor, yapamıyordum.

Ziyaretçiler gelip gitmeye başladı.Sık sık ve merakla gelen kalabalık

ziyaretçilerin yanında bile aynı tepkileri koyuyor, zaman zaman ağlıyor, o cezaevi cehenneminden dışarı çıkamıyordum. Cezaevinden dışarı çıkan ve kentte yayılan haberlerden üç defa öldürülmüştüm. İlk ölümüm İstanbul Harbiye kışlasında olmuş, ikinci ölümüm uzun süren soruşturmada, üçüncü ölümüm de 5 No'lu cehennemde çıkarılmadığımız görüşmelerden kente yayılmıştı. Bu yüzden de, cezaevinden çıktığımı duyan herkes beni görmeye geliyordu. Yanıma gelenlerin bir kısmı, bu duyularını ve sevinçlerini yüzüme karşı da dile getiriyorlardı. Yanıma gelen ziyaretçilerin bana yaptıkları en büyük tenbih "aman konuşma, cezaevini, işkenceleri anlatma, seni tekrar götürürler, yazıksın, günahsın, ailen neler çekti, kendine acımıyorsan onlara acı, çocuklarına acı" gibisinden ve daha ötesinden nasihatler, iyi dilek temennileri... Korkutulmuş, bezdirilmiş, yıldırılmış bir toplumun ruh hali yüzlerinden okunuyordu. Geçmişte siyasetle uğraşmış, öyle tanınan bazı insanlar da bana uğramadılar, uğrayamadılar. Sanki bizim evin kapısında birileri nöbet tutarak onları bekliyordu. Bizim eve, bana uğrasalar cezaevine götürülecekler. Cezaevinin dışı koca büyük bir hapishaneye dönüştürülmüştü. Bu da korku hapishanesiydi.

Günler günleri takip etti. Bazen beni dışarı çıkarıp gezdirdiler, doktorlara götürdüler, sıkıntılarımı anlattılar ama bana yeniden hayata dönebileceğim bir ilaç bulamadılar. Götürdüğüm her doktor "psikolojik rahatsızlık" dedi, uyuşturucu, uyku verici haplar verdiler. Cezaevi cehenneminden kurtulamama halim, iki ay kadar devam etti. İki ay rahat yemek yiyemedim. Ağzıma götürdüğüm her yemek kaşığında cezaevi gözlerimin önüne geliyor, kaşık tabağa geri gidiyordu. Ağzıma götürmeye çalıştığım her kaşıkta gözlerim yaşıyor, ağlıyor, bu yüzden yemek ağzıma giremiyor, yiyemiyordum. Ama hayat içerde olduğu gibi dışarıda da devam ediyordu.

Geçen uzunca günlerden sonra, yavaş yavaş yaşama adapte olmaya çalıştım. Dışarı çıktım diye hiç bir zaman kendimi mutlu hissetmedim. Dışarıda bulunduğum süreç boyunca da Kürdistan'da gelişen vahşi, kirli savaşın yarattığı kırk elli binlerle ifade edilen genç insanların ve Kürt halkının ölümü, perişanlığı, bu mutsuzluğun hala devam etmesinin enedeniydi. Yaşam bir mücadele idi ve bu mücadele devam edecekti.

Institut kurde de Paris

Institut kurde de Paris

Institut Kurde de Paris

Institut kurde de Paris

1952'de Sultanşeyhmuş (Şeelya)'da doğdum. İlk, orta ve lise öğrenimimi Diyarbakır'da gördüm. Okul öncesi başlamış olduğum medrese öğrenimini de devam ettirdim. Erzurum Atatürk Üniversitesi Arap. Fars Dilleri Edebiyatı Bölümü'nü kazandım ancak o günkü siyasal ortamdan ötürü devam edemedim. İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi Yüksek Resim Bölümü'nde okudum. Burayı da terk etmek durumunda kaldım ve Diyarbakır Eğitim Enstitüsü Sosyal Bilgiler Bölümü'nden mezun oldum.

1970-80 yılları arasında gelişen sosyal olayların yarattığı mücadele yerimi aldım. 1977 yılında Kürtçe basılan Roja Welat gazetesini Nusaybin'de dağıtırken yakalandım ve tutuklandım. Kısa bir süre cezaevinde yattıktan sonra tayin edildiğim Midyat, Çavuşlu köyünde öğretmenliğe başladım. Sistemle bir türlü bitmeyen çekişmem nedeniyle kısa bir süre sonra baskılara muhatap oldum. Midyat lisesinde bir buçuk ay derslere girmeme izin verilmeden bekletildim. Mardin merkeze alındım ve bir müddet sonra okul binası olmayan Kızıltepe-Yüceli (Gurs) köyüne atandım. Kısa bir süre sonra "uygun görülmeerek" öğretmenlikten adıldım.

1977'de yapılan yerel seçimleri kazanan Mehdi Zana'nın Başkanlığındaki Diyarbakır Belediyesi'nde işe başladım. Muhtelif görevlerde bulundum. 1978 yılında kısa bir süre cezaevinde kaldım. 1980 Mart'ında Belediyeden istifa ettim. 24 Eylül 1980 yılında İstanbul'da gözaltına alındım ve bu anıların kaleme alınmasında baş rol oynayan Diyarbakır 5 No'lu cezaevinde 2 yıl attım.

Cezaevinden çıktıktan sonra politik faaliyetlerime devam ettim. Tarihimizin en dramatik dönemlerinden biri olan Halepçe Katliamı'ndan ötürü Türkiye'ye sığınmak zorunda kalan Kürt halkı ve peşmergelerine yardım amacıyla oluşturulan komitelerde yer aldım, kamplara yardım çalışmalarında bulundum. 1989 yılında tekrar Belediye'ye döndüm. Bu arada politik ve insani yardım faaliyetlerime devam ettim. Berlin Hekimler Birliği (Arzte Kammer Berlin), Medico International ve Daniela Mitterand'ın Güney Kürdistan'daki Kürt halkına yaptığı yardım çalışmalarında gönüllü olarak görev aldım. Bu nedenle Diyarbakır Belediyesi'nden ayrılmak zorunda kaldım. 1999 yılında HADEP'in yerel seçimleri kazanmasından sonra, emekli olacağım 2003 yılına kadar tekrar Belediyede işe başladım.

Hayatımın en önemli yıllarını geçirdiğim Diyarbakır Cezaevi'nin müze olması için çalışmalarda bulundum. Bu amaçla '78'liler Derneği'nin Türkiye Yürütmesi'nde iki yıla yakın görev yaptım ancak siyasal tutum ve cezaevinin müze yapılması çalışmalarında ortaya çıkan göüş ayrılıklarından dolayı bu görevden istifa ettim. Kürdistanî parti çalışmalarında yer aldım ve halen faaliyetlerini sürdürmekte olan Kürdistan Özgürlük Partisi (PAK)'ın kurucuları arasında yer aldım ve bu partinin Genel Başkan Yardımcısı olarak siyasal hayatımı sürdürmekteyim.

ISBN 978-9944-221-18-4

9 789944 221184

